

VENDIM
Nr. 165, datë 24.3.2023

**PËR MIRATIMIN E MARRËVESHJES SË FINANCIMIT NDËRMJET
REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË, PËRFAQËSUAR NGA KËSHILLI I MINISTRAVE I
REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË, DHE KOMISIONIT EVROPIAN, NË LIDHJE ME
PROGRAMIN VJETOR KOMBËTAR PËR SHQIPËRINË PËR VITIN 2022, NË
KUADËR TË INSTRUMENTIT TË ASISTENCËS SË PARAANËTARËSIMIT (IPA III)**

Në mbështetje të nenit 100 të Kushtetutës dhe të nenit 19, të ligjit nr. 43/2016, “Për marrëveshjet ndërkombëtare në Republikën e Shqipërisë”, me propozimin e Kryeministrit, Këshilli i Ministrave

VENDOSI:

Miratimin e marrëveshjes së financimit ndërmjet Republikës së Shqipërisë, përfaqësuar nga Këshilli i Ministrave i Republikës së Shqipërisë, dhe Komisionit Evropian, në lidhje me Programin Vjetor Kombëtar për Shqipërinë për vitin 2022, në kuadër të Instrumentit të Asistencës së Paraanëtarësimit (IPA III), sipas tekstit që i bashkëlidhet këtij vendimi.

Ky vendim hyn në fuqi pas botimit në Fletoren Zyrtare.

ZËVENDËSKRYEMINISTËR
Belinda Balluku

MARRËVESHJE FINANCIMI KUSHTET E VEÇANTA

Komisioni Evropian, në vijim i referuar si “Komisioni i cili vepron në emër të Bashkimit Evropian, në vijim i referuar si “Bashkimi Evropian”,

nga njëra anë dhe

Republika e Shqipërisë, në vijim e referuar si “Përfituesi IPA III”, e përfaqësuar nga Këshilli i Ministrave i Republikës së Shqipërisë,

nga ana tjetër,

bien dakord si më poshtë:

Neni 1 – Programi

- (1) Bashkimi Evropian bie dakord të financojë dhe përfituesi IPA III bie dakord të pranojë financimin e Programit në vijim:

Programi Vjetor i Veprimit për Shqipërinë për vitin 2022 që përfshin këto veprime:

Veprimi 1: Operacioni Ndërkombëtar i Monitorimit (ONM): Mbështetje për procesin e rivlerësimit të përkohshëm të gjyqtarëve dhe prokurorëve në Shqipëri – Faza III

Veprimi 2: BE-ja për Demokracinë

Veprimi 3: BE-ja për Zbatimin e Ligjit

Veprimi 4: Instrumenti lehtësues për Integrimin Evropian

Veprimi 5: BE-ja për Ujin

Veprimi 6: BE-ja për Rininë.

Numri global i zotimit financiar: JAD. 1030030.

Ky Program financohet nga Buxheti i Bashkimit Evropian sipas aktit themelor në vijim: Instrumenti për Asistencën e Para-Anëtarësimit, IPA III.¹

- (2) Kostoja totale e vlerësuar e këtij Programi është 132 500 000 Euro dhe kontributi maksimal i Bashkimit Evropian për këtë Program është 82 600 000 Euro. Nuk kërkohet kontribut financiar nga përfituesi IPA III.

Modalitetet për dhënien e kontributit financiar për Programin nga një tjetër donator përcaktohen në Shtojcën I.

- (3) Programi zbatohet në përputhje me dokumentet e Veprimeve të përcaktuara në Shtojcën I.

Neni 2 – Periudha e ekzekutimit dhe periudha e zbatimit operacional

¹Rregullorja (BE) 2021/1529 e Parlamentit Evropian dhe Këshillit të datës 15 Shtator 2021 mbi krijimin e Instrumentit për Asistencën e Para-anëtarësimit (IPA III), GZ L 330, 20.9.2021, faqe 1.

- (1) Periudha e ekzekutimit të kësaj Marrëveshje Financimi, siç përcaktohet në nenin 12 të Shtojcës II (Kushtet e Përgjithshme) është caktuar 12 vjet që nga hyrja në fuqi e kësaj Marrëveshjeje Financimi.
- (2) Kohëzgjatja e periudhës së zbatimit operacional, siç përcaktohet në nenin 12 të Shtojcës II (Kushtet e Përgjithshme) është caktuar 6 vjet që nga hyrja në fuqi e kësaj Marrëveshjeje Financimi.

Neni 3 – Adresat dhe Komunikimi

Të gjitha komunikimet në lidhje me zbatimin e Marrëveshjes së Financimit bëhen me shkrim, i referohen shprehimisht këtij Programi siç përcaktohet në Nenin 1(1) dhe dërgohen në adresat e mëposhtme:

(1) për Komisionin

Znj. Michela Matuella
Drejtoreshë, Ballkani Perëndimor
Drejtoria e Përgjithshme për Fqinjësinë dhe Negociatat për Zgjerimin (DG NEAR)
Rue de la Loi 15
European Commission
B-1049 Brussels, Belgium
E-mail: NEAR-D@ec.europa.eu

(2) për Përfituesin IPA

Z. Ilir Beqaj
Koordinator Kombëtar IPA
Kryeministria
Blvd. "Dëshmorët e Kombit"
Tiranë, Albania
E-mail: eufa@saspac.gov.al

Neni 4 – Pika e kontaktit e OLAF-it

Pika e kontaktit e përfituesit IPA III që gëzon tagrat e duhur për të bashkëpunuar drejtpërdrejt me Zyrën Evropiane Anti-Mashtrim (OLAF), me qëllim që të lehtësojë aktivitetet operacionale të OLAF-it, është:

Znj. Blerina Naska
Drejtoreshë e Njësisë së Inspektimit Financiar, në Drejtorinë e Inspektimit të Financave Publike në Ministrinë e Financave dhe Ekonomisë
Bulevardi "Dëshmorët e Kombit", Nr.3, Tiranë-Shqipëri
E-mail: blerina.naska@financa.gov.al

Neni 5 – Marrëveshja Kuadër e Financimit për Partneritetin

Programi zbatohet në përputhje me dispozitat e Marrëveshjes Kuadër të Financimit për Partneritetin (MFKP) ndërmjet Komisionit Evropian dhe përfituesit IPA III mbi modalitetet për zbatimin e asistencës financiare të Bashkimit Evropian për Shqipërinë në kuadrin e Instrumentit për Asistencën e Para-Anëtarësimit (IPA III) e cila hyri në fuqi më datë 14 tetor 2022 (këtëj e tutje referuar si "MFKP"). Kjo Marrëveshje Financimi plotëson dispozitat e MFKP-së. Në rast konflikti ndërmjet dispozitave të Marrëveshjes së Financimit dhe dispozitave të MFKP-së, këto të fundit do të kenë përparësi.

Sipas nenit 154(5) të Rregullores Financiare, zbatimi i programit me menaxhim indirekt nga përfituesi IPA plotësohet me masa *ad hoc* siç përcaktohen në nenin 7.

Neni 6 - Shtojcat

(1) Kjo Marrëveshje Financimi përbëhet nga:

(a) këto Kushte të Veçanta:

(b) Shtojca I: Dokumentet e veprimit që detajojnë objektivat, rezultatet e pritshme, aktivitetet, metodat e zbatimit dhe buxhetin;

Veprimi 1: Operacioni Ndërkombëtar i Monitorimit (ONM): Mbështetje për procesin e rivlerësimit të përkohshëm të gjyqtarëve dhe prokurorëve në Shqipëri – Faza III

Veprimi 2: BE-ja për Demokracinë

Veprimi 3: BE-ja për zbatimin e Ligjit

Veprimi 4: Instrumenti lehtësues për Integrimin Evropian

Veprimi 5: BE-ja për Ujin

Veprimi 6: BE-ja për Rininë.

- Shtojca IA: Tabela e Buxhetit

(c) Shtojca II: Kushtet e Përgjithshme;

(d) Shtojca III: Modeli i Raportit Financiar sipas nenit 61(2)(a) dhe 61(3) të MFKP-së, duke përfshirë modelin për parashikimet e kërkesë-pagesave potenciale sipas nenit 33(3) të MFKP-së;

(e) Shtojca IV: Specifikimet Minimale për Sistemin Kontabël Akruar;

(2) Në rast konflikti ndërmjet dispozitave të Shtojcave dhe dispozitave të këtyre Kushteve të Veçanta, përparësi kanë këto të fundit. Në rast konflikti ndërmjet dispozitave të Shtojcës I dhe dispozitave të Shtojcën II, këto të fundit do të kenë përparësi.

Neni 7 – Dispozita deroguese ose plotësuese të Shtojcës II

(1) Dispozita më poshtë plotëson Shtojcën II:

Komisioni synon të vërë në zbatim gradualisht një sistem elektronik shkëmbimi për raportimin e kontratave në kuadrin e menaxhimit indirekt nga përfituesi IPA III ("IPA-APP"). Përfituesit IPA III do t'i kërkohej të regjistrojë dhe të përdorë IPA-APP për të mundësuar menaxhimin elektronik të Marrëveshjeve të Financimit.

Neni 8 – Përmbyllja dhe hyrja në fuqi

(1) Kjo Marrëveshje Financimi konsiderohet e përmbyllur në datën në të cilën nënshkruhet nga pala e fundit, jo më vonë se data 31 dhjetor 2023.

(2) Kjo Marrëveshje Financimi hyn në fuqi në datën kur Komisioni merr njoftimin nga përfituesi IPA III ku konfirmon përfundimin e procedurave të brendshme të përfituesit IPA III, të nevojshme për hyrjen në fuqi të saj. Komisioni informon përfituesin IPA III për datën e marrjes së këtij njoftimi.

Megjithatë, pjesa e Marrëveshjes së Financimit që ka të bëjë me detyra të besuara/deleguara zbatimi sipas menaxhimit indirekt nga Përfituesi IPA III si dhe të gjitha të drejtat dhe detyrimet e Përfituesit IPA III pezullohen sipas nenit 15 të MFKP-së deri në përmbushjen e kushteve të përcaktuara në nenin 12 të MFKP-së.

- (3) Periudha e zbatimit operacional sikurse përcaktohet në nenin 2(2) të Marrëveshjes së Financimit që ka të bëjë me detyrat e besuara/deleguara të zbatimit sipas menaxhimit indirekt nga Përfituesi IPA III fillon në datën kur Komisioni qartazi vendos për heqjen e pezullimit për detyrat e besuara/deleguara të zbatimit që aktivizohet në momentin e nënshkrimit të kësaj Marrëveshjeje.

Ky vendim komunikohet me shkrim. Sapo merret vendimi për heqjen e pezullimit, Palët e ndryshojnë Marrëveshjen e Financimit që të pasqyrojnë datën se kur fillon periudha e zbatimit operacional.

Pezullimi si i Marrëveshjes së Financimit, ashtu edhe i të drejtave dhe detyrimeve të Palëve, hiqet njëkohësisht.

Kjo Marrëveshje Financimi hartohet në dy kopje në gjuhën angleze, njëra i dorëzohet Komisionit dhe tjetra përfituesit IPA III.

për Përfituesin IPA III:

Z. Ilir Beqaj
Koordinator Kombëtar IPA
Tiranë

Data:

Nënshkrimi:

për Komisionin:

Znj. Michela Matuella
Drejtoreshë D. Ballkani Perëndimor
Drejtorja e Përgjithshme për Fqinjësinë dhe Negociatat
për Zgjerimin (DG NEAR)

Data:

Nënshkrimi:

KY DOKUMENT VEPRIMI FINANCOHET NGA BASHKIMI EVROPIAN

SHTOJCA I.1

Dokumenti i Veprimit për Operacionin Ndërkombëtar të Monitorimit (ONM): Mbështetje për procesin e rivlerësimit të përkohshëm të gjyqtarëve dhe prokurorëve në Shqipëri - Faza III

PLANI VJETOR I VEPRIMIT

Ky dokument përbën programin vjetor të punës në kuptim të nenit 110(2) të Rregullores Financiare, si dhe planet dhe masat vjetore dhe shumëvjeçare të veprimit në kuptim të nenit 9 të Rregullores IPA III dhe nenit 23 të Instrumentit të Fqinjësisë, Zhvillimit dhe Bashkëpunimit Ndërkombëtar (NDICI) – Evropa Globale.

1. PËRMBLEDHJE

1.1. Tabela përmbledhëse e veprimit

Titulli	Operacioni Ndërkombëtar i Monitorimit (ONM): Mbështetje për procesin e rivlerësimit të përkohshëm të gjyqtarëve dhe prokurorëve në Shqipëri - Faza III Plani Vjetor i Veprimit në favor të Shqipërisë për vitin 2022
OPSYS	ACT-61393, JAD.1030030
Akti bazë	Financuar nga Instrumenti i Asistencës së Para-Aderimit (IPA III)
Iniciativë e Ekipit Evropa	Jo
Zona që përfiton nga dokumenti i veprimit	Ky veprim do të zbatohet në Shqipëri
Dokumenti i programit	Nën kuadrin e programit IPA III
INFORMACION PËR SEKTORIN DHE FUSHAT PRIORITARE	
Dritarja dhe prioriteti tematik	Dritarja 1: Shteti i së drejtës, të Drejtat Themelore dhe Demokracia Prioriteti Tematik 1: Gjyqësori
Objektivat e Zhvillimit të Qëndrueshëm (OZHQ-të)	OZHQ kryesore (vetëm 1): Objektivi 16: Paqja, Drejtësia dhe Institucione të Forta.
Kod(et)¹ DAC	15130 - Zhvillimi ligjor dhe gjyqësor
Kanali kryesor i shpërndarjes @	Agjencia Austriake për Zhvillim (ADA)

¹ Sektorët e DAC (kodet dhe përshkrimet) shfaqen në kolonën e parë dhe të katërt të skedës "kodet e qëllimit" në dokumentin e mëposhtëm: <http://www.oecd.org/dac/financing-sustainable-development/development-financestandards/dacandscodelists.htm>

Treguesit ² (nga formulari DAC)	Objektivi i përgjithshëm i politikës @	Jo i synuar	Objektiv i rëndësishëm	Objektiv kryesor
	Zhvillimi i pjesëmarrjes/qeverisja e mirë	☐	☐	☒
	Ndihma për mjedisin	☒	☐	☐
	Barazia gjinore dhe fuqizimi i grave dhe vajzave	☒	☐	☐
	Zhvillimi i tregtisë	☒	☐	☐
	Shëndeti riprodhues, i nënës, i të porsalindurit dhe i fëmijës	☒	☐	☐
	Reduktimi i rrezikut nga fatkeqësitë	☒	☐	☐
	Përfshirja e personave me aftësi të kufizuara	☒	☐	☐
	Të ushqyerit ³	☒	☐	☐
	Treguesit e Konventës RIO	Jo i synuar	Objektiv i rëndësishëm	Objektiv kryesor
	Diversiteti biologjik	☒	☐	☐
	Lufta ndaj shkretëtizimit	☒	☐	☐
	Zbutja e ndryshimeve klimatike	☒	☐	☐
	Përshtatja ndaj ndryshimeve klimatike	☒	☐	☐
Tregues të brendshëm ⁴	Objektivat e politikës	Jo i synuar	Objektiv i rëndësishëm	Objektiv kryesor
	Lidhja	☒	☐	☐
	Digjitalizimi	☒	☐	☐
	Migracioni ⁵	☒	☐	☐
	COVID-19	☒	☐	☐
INFORMACION MBI BUXHETIN				
Shuma në fjalë	Buxheti: 15.020101.01 Kosto totale e përlogaritur: 11200 000 EURO Shuma totale e kontributit buxhetor të BE-së 9 700 000 EURO Ky veprim është bashkëfinancuar në financim të përbashkët nga: Agjencia Austriake për Zhvillim në shumën prej 1 500 000 EURO			
MENAXHIMI DHE IZBATIMI				
Modalitetet e zbatimit (lloji i	Modaliteti i Projektit Menaxhimi indirekt me Agjencinë Austriake për Zhvillim			

² Për orientim, shihni <https://www.oecd.org/development/financing-sustainable-development/development-finance-standards/> Shkoni tek "Mbledhja e të dhënave dhe burimet për raportuesit", përzgjidhni Shtojca 2, anekset 18 (politika) dhe 19 (Rio) të direktivës raportuese. Nëse një veprim shënohet në formularin DAC si kontribues në një nga objektivat e politikës së përgjithshme ose në parimet e RIO si objektiv kryesor ose objektiv domethënës, atëherë kjo duhet të pasqyrohet në matricën e kuadrit logjik (në zinxhirin e rezultateve dhe/ose indikatorëve).

³ Lutem kontrolloni [Handbook on the OECD-DAC Nutrition Policy Marker](#)

⁴ Këta tregues kanë një qëllim/arsyetim të ndryshëm nga kodet DAC. Ata janë nxjerrë nga niveli i alokimit të buxhetit dhe theksi i dhënë tek veprimi në termat e objektivave kryesore të përzgjedhura. Përcaktimi i objektivave, rezultateve, aktiviteteve në përshkrimin e veprimit duhet të jetë në përputhje me këtë seksion.

⁵ Për informacion të detajuar mbi programimin e migrimit dhe zhvendosjen e detyruar, ju lutemi shihni [thematic guidance note](#) mbi migrimin dhe zhvendosjen e detyruar; për informacion mbi treguesin e migrimit, ju lutem shihni aneksin 2 të shënimit tematik udhëzues.

financimit dhe mënyra e menaxhimit)	
Prioritetet përkatëse dhe shtyllat kryesore nga Plani Ekonomik dhe i Investimeve për Ballkanin Perëndimor [vetëm për Ballkanin Perëndimor]	Prioritete: Shteti i së drejtës, Reforma e Administratës Publike
Data Përfundimtare për lidhjen e Marrëveshjes Financiare	Jo më vonë se data 31 dhjetor 2023
Data përfundimtare për lidhjen e marrëveshjeve të kontributit/delegimit, kontratave të prokurimit dhe granteve	3 vjet pas datës së lidhjes së Marrëveshjes Financiare, me përjashtim të rasteve të renditura në nenin 114(2) të Rregullores Financiare
Periudha indikative e pranueshmërisë për zbatimin operacional	72 muaj pas lidhjes së Marrëveshjes Financiare
Data përfundimtare për zbatimin e Marrëveshjes Financiare	12 vjet pas lidhjes të Marrëveshjes Financiare

1.3. Përmbledhje e Dokumentit të Veprimit

Dokumenti i Veprimit synon të kontribuojë në forcimin e pavarësisë, transparencës, efikasitetit, llogaridhënies dhe besimit të publikut në sistemin e drejtësisë shqiptare. Ai parashikon vazhdimin e Operacionit Ndërkombëtar të Monitorimit (ONM), i nisur në kuadër të AAP 2016 me një Fazë të I-rë të projektit. Në veçanti, ONM do të sigurojë që monitorimi i rivlerësimit të gjyqtarëve dhe prokurorëve në Shqipëri (“vetingu”) nga organet e vetingut, të kryhet deri në fund të procesit, në përputhje me mandatin e tyre të rinovuar kushtetues dhe ligjit nr.84/2016, datë 30.8.2016 (Ligji i Vetingut). Përfituesit përfundimtarë janë qytetarët shqiptarë, të cilët si rezultat i procesit të vetingut dhe punës së ONM-së, do të përfitojnë nga rritja e integritetit, profesionalizmit dhe transparencës së gjyqësorit në Shqipëri. Kjo do të kontribuojë gjithashtu për të rikthyer sigurinë dhe besimin e publikut në gjyqësor, dhe për të konsoliduar shtetin e së drejtës. Palët kryesore të interesit janë Komisioni i Pavarur i Kualifikimit (KPK), Kolegji i Posaçëm i Apelit (KPA) dhe Komisionerët Publikë (KP).

2. ARSYETIMI

2.1. Konteksti

Në nëntor të vitit 2014, Shqipëria filloi një reformë gjithëpërfshirëse në drejtësi. Më 22 korrik 2016, Kuvendi i Shqipërisë miratoi me unanimitet ndryshimet kushtetuese që nisnin procesin e reformës në drejtësi. Neni 179/b i Kushtetutës së 2016 vendos një sistem rivlerësimi “për të garantuar funksionimin e duhur të shtetit të së drejtës, pavarësinë e sistemit të drejtësisë, si dhe për të rivendosur sigurinë dhe besimin e publikut në institucionet e këtij sistemi.” Gjithashtu, një aneks i Kushtetutës u miratua për të rregulluar më tej procesin e “Rivlerësimit kalimtar të gjyqtarëve dhe prokurorëve” (*veting*) për të gjithë anëtarët e gjyqësorit. Zbatimi i procesit bazohet në ligjin 84/2016 për rivlerësimin kalimtar të gjyqtarëve dhe prokurorëve në Republikën e Shqipërisë (“Ligji i Vetingut”), miratuar nga Kuvendi i Shqipërisë më 30 gusht 2016, i cili hyri në fuqi më 8 tetor 2016. Ai përcakton rregulla specifike për rivlerësimin e të gjithë gjyqtarëve dhe prokurorëve, me synimin përfundimtar për të garantuar funksionimin e shtetit të së drejtës dhe pavarësinë e gjyqësorit. Ligji i vetingut synon të rindërtojë besimin e publikut tek gjyqësori.

Siç parashikohet në nenin B, të Aneksit të Kushtetutës dhe siç parashikohet më tej në Ligjin e Vetingut, është krijuar një Operacion Ndërkombëtar i Monitorimit (ONM) për të mbështetur procesin e rivlerësimit gjatë gjithë kohës. ONM udhëhiqet nga Komisioni Evropian. Më 18 janar 2017, autoritetet e Shqipërisë paraqitën një kërkesë zyrtare për vendosjen e ONM-së pranë shërbimeve të Komisionit Evropian, duke ftuar konkretisht ONM-në të fillonte funksionimin. ONM-së i është besuar monitorimi i procesit të vetingut, që nga ngritja e organeve të vetingut deri në përfundimin e të gjithë procesit të rivlerësimit.

Organet shqiptare të vetingut, përkatësisht Komisioni i Pavarur i Kualifikimit dhe Komisionerët Publikë, janë emëruar më 22 qershor 2017 për një periudhë 5-vjeçare, ndërsa Kolegji i Posaçëm i Apelit është krijuar për një periudhë 9-vjeçare. Mandati i Komisionit të Pavarur të Kualifikimit dhe i Komisionerëve Publikë është zgjatur më pas deri në fund të vitit 2024. Rivlerësimi i përkohshëm i të gjithë gjyqtarëve dhe prokurorëve (procesi i vetingut) që nga fillimi ka ecur në mënyrë të qëndrueshme, duke dhënë rezultate të prekshme. Nën kujdesin e Komisionit Evropian, ONM ka vazhduar të mbikëqyrë procesin. Institucionet e vetingut kanë vazhduar të ndërtojnë hetimet e tyre mbi bazën e tre shtyllave të mëposhtme të parashikuara në ligj (“vlerësimi me tre shtylla”): (i) vlerësimi i pasurisë, (ii) vlerësimi i historikut dhe (iii) vlerësimi i aftësive.

Pavarësisht sfidave të paraqitura nga pandemia COVID-19, rivlerësimi gjithëpërfshirës kalimtar i të gjithë gjyqtarëve dhe prokurorëve përparoi në mënyrë të qëndrueshme që nga viti 2016 dhe dha rezultate të prekshme duke kontribuar në mënyrë thelbësore në konsolidimin e pavarësisë, paanshmërisë, profesionalizmit dhe llogaridhënies së sistemit gjyqësor. Deri më 11 shkurt 2022, institucionet e vetingut kanë përfunduar mbi 500 raste të vetingut në shkallë të parë, përfshirë të gjitha dosjet me përparësi. Në përgjithësi, rreth 62% e dosjeve të vetingut të përpunuara deri më tani kanë rezultuar me shkarkime dhe përfundime për shkak të dorëheqjeve nga të vlerësuarit apo plotësimit të moshës së pensionit. Mes magjistratëve të lartë, 10 ish-gjyqtarë të nivelit të lartë të Gjykatës së Lartë dhe Gjykatës Kushtetuese janë shkarkuar nëpërmjet procesit të vetingut ose kanë dhënë dorëheqjen.

ONM-ja vijoi të sigurojë në mënyrë efikase dhe të pavarur mbikëqytjen e procesit të verifikimit. ONM vlerëson se procesi i verifikimit ka qenë i plotë dhe i qëndrueshëm. ONM-ja vjoi të kryente rolin e saj mbikëqyrës në procesin e verifikimit dhe dha opinione për vlerësimet e shkallës së parë, duke përfshirë 22 rekomandime për ankim dhe 4 mendime ndryshe/paralele. Institucioni i Vetingut të Komisionerëve Publikë ka ndjekur deri tani të gjitha rekomandimet e ONM-së për ankim.

Zbatimi i përgjithshëm i reformës në drejtësi gjithashtu ka vazhduar me progres të mirë, në përputhje me rekomandimet e Komisionit Evropian. Procesi i krijimit të institucioneve të pavarura të qeverisjes gjyqësore, si Këshilli i Lartë Gjyqësor (KLGJ), Këshilli i Lartë i Prokurorisë (KLP) dhe Inspektori i Lartë i Drejtësisë (ILD) ka përfunduar me sukses dhe këto institucione deri më sot janë plotësisht funksionale. Këshilli i Emërimeve në Drejtësi është mbledhur çdo vit dhe ka përfunduar me sukses procedurat për përzgjedhjen e kandidatëve për gjyqtarë të Gjykatës Kushtetuese. Struktura e Posaçme Kundër Korrupsionit dhe Krimit të Organizuar e përbërë nga Byroja Kombëtare e Hetimit (BKH) dhe Prokuroria Speciale (SPAK) dhe Gjykata Speciale e Shkallës së Parë dhe Gjykata e Posaçme e Apelit për gjykimin e çështjeve të korrupsionit dhe krimit të organizuar, janë ngritur dhe funksionojnë plotësisht. Një Prokuror i ri i Përgjithshëm, i përzgjedhur në mënyrë transparente nga kandidatët që kanë kaluar procesin e rivlerësimit (veting), u emërua në dhjetor 2019. Me shtatë gjyqtarë në detyrë, Gjykata Kushtetuese është plotësisht funksionale. Progresi vijoi me emërimet në Gjykatën e Lartë, me emërimin e shtatë gjyqtarëve të rinj në mars dhe korrik 2021 dhe shkurt 2022. Me dhjetë gjyqtarë në detyrë, Gjykata e Lartë disponon kuorumin e nevojshëm për të kryer funksionet e saj juridiksionale, duke përfshirë vendimin për rekurs kundër vendimeve të Gjykatave të Specializuara Kundër Korrupsionit dhe Krimit të Organizuar dhe për unifikimin e praktikës gjyqësore dhe mund të procedojë me emërimet në Gjykatën Kushtetuese.

Për sa i përket procesit të vetingut, rekomandimi i mëposhtëm i është drejtuar Shqipërisë nga Komisioni në Raportin e vitit 2022⁶ dhe në përfundimet e Këshillit të mars 2021⁷: (i) avancimi i mëtejshëm i procesit të rivlerësimit të gjyqtarëve dhe prokurorëve (veting) dhe kur është e mundur, rritja e ritmit të procedurave duke marrë parasysh cilësinë e procesit; (ii) sigurimi i zbatimit të vazhdueshëm të reformës në drejtësi.

2.2. Analiza e problemit

Zbatimi i vazhdueshëm i procesit të reformës në drejtësi po arrin në mënyrë progresive në ndërtimin e një gjyqësori të pavarur, të përgjegjshëm dhe efikas. Pavarësisht ecurisë së përgjithshme të mirë të verifikimit, nga 805 magistratë, rreth 30% duhej ende të verifikoheshin në datën e përfundimit të mandatit të KPK-së.

Më 10 shkurt, Kuvendi i Shqipërisë miratoi me shumicën e kërkuar amendamentin kushtetues të nevojshëm për zgjatjen e mandatit të organeve të vetingut në shkallë të parë deri në fund të vitit 2024. Në opinionin e tij të datës 14 dhjetor 2021, Komisioni i Venecias arriti në konkluzionin se vonesa në procedurat e vetingut nga institucionet e vetingut në masën që janë shkaktuar nga pandemia apo arsye të tjera objektive janë lehtësisht të kuptueshme dhe japin një justifikim objektiv të mjaftueshëm për zgjatjen e mandatit të organeve të vetingut në tranzicion, i cili është në përputhje me standardet evropiane.⁸

Gjithashtu, Kolegji i Posaçëm i Apelit do të vazhdojë mandatin e vetingut deri në përfundimin e mandatit të saj nëntë vjeçar.

Për shkak të kuadrit kushtetues dhe ligjor që rregullon procesin e vetingut, ONM-ja ka një rol kyç në garantimin e integritetit dhe tërësinë e procedurave të vetingut. Si rrjedhojë, vijimi i monitorimit të procesit të vetingut deri në përfundimin e tij nga ONM-ja mbetet detyrues dhe në përputhje të plotë me mandatin e dhënë ONM-së në nenin B të aneksit të Kushtetutës së Shqipërisë.

⁶SWD(2022) 332 finale

⁷<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-7002-2020-INIT/en/pdf>

⁸CDL-AD(2021)053

3. PËRSHKRIMI I VEPRIMIT

3.1. Logjika e ndërhyrjes

Logjika e ndërhyrjes në themel të këtij veprimi është se pa një monitorim të vazhdueshëm dhe të ngushtë të punës së organeve të vetingut nga ONM-ja, rivlerësimi i gjyqtarëve dhe prokurorëve në Shqipëri nuk do të kryhej në përputhje me Kushtetutën dhe Ligjin e Vetingut. Ekziston një lidhje e pazgjidhshme ndërmjet produkteve dhe arritjes së Objektivave/Rezultateve Specifike, pasi nëse ONM-ja nuk do të fuqizohej për të përmbushur mandatin e saj, gjithë procesit të verifikimit do t'i mungonte legjitimiteti, transparenca dhe besimi publik. Në terma afatgjatë, përfundimi i procesit të verifikimit do të kontribuojë ndjeshëm në arritjen e objektivit të përgjithshëm të veprimit, me një gjyqësor të rinovuar, të pavarur, të përgjegjshëm dhe të paanshëm.

Objekti i përgjithshëm i veprimit është:

Mbështetja e Shqipërisë për të rritur integritetin, pavarësinë dhe përgjegjshmërinë e sistemit të drejtësisë.

Objekti specifik i veprimit (rezultati) është:

Procesi i vetingut monitorohet siç duhet dhe në kohë nga ONM-ja, në përputhje me Kushtetutën e Shqipërisë, Ligjin e Vetingut dhe standardet evropiane.

3.2 Aktivitetet indikative

ONM vendos Vëzhgues Ndërkombëtarë (VN) për të monitoruar procesin e vetingut, nëpërmjet një operacioni afatgjatë që do të zgjasë derisa të gjithë anëtarët përkatës të gjyqësorit në Shqipëri të monitorohen në procesin e vetingut. Për të arritur këtë rezultat, ONM e ndan punën në katër grupe aktivitetshe, ku tre aktivitetet e para janë aktivitetet kryesore teknike dhe i katërti lidhet me sigurimin e mirëfunksionimit të ONM-së.

Aktivitetet:

1) Monitorimi i hetimeve

Sipas ligjit të Vetingut, vëzhguesit ndërkombëtarë marrin pjesë në fazën e hetimit duke monitoruar punën e paneleve të KPK dhe KA, vlerësojnë të gjitha rrethanat e nevojshme për procedurën e rivlerësimit, hetojnë deklaratat e pasurisë, kanë të drejtë të kërkojnë informacion si bazë për vlerësim (neni 45, 49, 50), kanë akses në bazat e të dhënave (neni 50), kanë të drejtë të kërkojnë bashkëpunim ndërkombëtar në kuadrin e traktateve ndërkombëtare/rrugëve diplomatike (neni 50), monitorojnë sjelljen disiplinore të institucioneve të ri-vlerësimit, shqyrtimin e shkeljeve disiplinore të institucioneve të rivlerësimit të raportuara nga publiku, shqyrtimin e deklaratave të bashkëpunëtorëve të drejtësisë për akuzat për korrupsion dhe kanë të drejtë të kërkojnë fillimin e hetimeve disiplinore ndaj anëtarëve të institucioneve të rivlerësimit.

2) Monitorimi i seancave dëgjimore

Sipas ligjit të Vetingut, vëzhguesit ndërkombëtarë (VN-të) monitorojnë procedurat e seancave dëgjimore, janë të pranishëm në seanca dhe gjatë diskutimeve. Ata kanë të drejtë të bëjnë pyetje dhe të japin me shkrim mendime ndryshe/paralele.

Monitorimi i procedurave të seancave dëgjimore: VN-të janë fizikisht të pranishëm në seancat dëgjimore të KPK-së dhe KA-së dhe një tavolinë specifike është e rezervuar për ta. Përkthimi simultan sigurohet nga stafi i ONM-së, i pranishëm në sallën e dëgjimit. Monitorimi i diskutimeve: VN-të janë të pranishëm edhe gjatë shqyrtimit të çështjes nga paneli i KPK /KA të caktuar për çështjen. Në asnjë mënyrë, VN-të nuk marrin pjesë në votimin përfundimtar, i cili është i rezervuar për panelin.

3) Rekomandime për ankim

Rekomandim për ankim: Bazuar në nenin 65 të Ligjit të Vetingut, VN-të i dorëzojnë KP-së një rekomandim me shkrim për ankim. Ky rekomandim duhet të dorëzohet nga një komision i përbërë nga të paktën tre përfaqësues të ONM-së.

4) Formulimi i mendimeve ndryshe/paralele

Mendimet ndryshe/paralele: VN-të kanë të drejtë të paraqesin një mendim ndryshe/paralele. Deri më tani, kjo është bërë në raste shumë të rralla. Këto mendime ndryshe/paralele janë pjesë e vendimit fillestar. Mendimet ndryshe/paralele të paraqitura nga ONM mund të pasohen nga një rekomandim për ankim, i dërguar Komisionerëve Publikë nëse realizohet përpara KPK-së.

5) Monitorimi i Procedurave të Ankimit

Kushtetuta shqiptare dhe ligji i Vetingut parashikojnë mundësinë që VN-të të rekomandojnë një ankim. Bazuar në Ligjin e Vetingut, një panel i përbërë nga tre vëzhgues ndërkombëtarë mund t'i paraqesë rekomandime me shkrim Komisionerëve Publikë për paraqitjen e një ankimi. Ky instrument përdoret në ato raste kur VN-ja nuk është i kënaqur me vendimin e marrë nga organi i shkallës së parë të verifikimit, KPK. Sipas ligjit të Vetingut, të paktën tre VN duhet të nënshkruajnë së bashku 'rekomandimin për ankim'. Në rast se rekomandimi refuzohet/nuk ndiqet nga Komisioneri Publik, Komisioneri Publik përkatës duhet të paraqesë një raport me shkrim me arsyet e refuzimit. Deri më tani, të gjitha rekomandimet janë ndjekur nga Komisionerët Publikë. Gjithashtu, po ndodh shpesh që vendimet e KPK-së të ankimohen nga Komisionerët Publikë pa asnjë rekomandim nga ONM-ja.

Në lidhje me seancat në Kolegjin e Posaçëm të Apelit, VN-të vendosën në vitin 2019 për një politikë që, në rast se ankimi është rekomanduar nga ONM-ja, një VN i ndryshëm nga ai që ka ndjekur çështjen në shkallë të parë, do të përfaqësojë ONM-në në seancën dëgjimore në Kolegjin e Posaçëm të Apelit.

3.3 Tendencia kryesore (e përgjithshme)

Mbrojtja e mjedisit, Ndryshimet klimatike dhe Biodiversteti

Rivlerësimi i gjyqtarëve dhe prokurorëve, i cili synon të rrisë cilësinë profesionale të gjyqtarëve dhe prokurorëve dhe të ulë ndikimin e krimit të organizuar, politikës dhe korrupsionit në dhënien e drejtësisë, do të rrisë gjithashtu kapacitetin e gjyqësorit shqiptar për të ndjekur penalisht siç duhet krimet ndaj mjedisit dhe të dënojë autorët. Zyra e ONM-së në Tiranë do të zbatojë një plan për të përmirësuar performancën e tyre mjedisore dhe do të promovojë nisma të gjelbra për të mbështetur krijimin e një ambienti pune më të shëndetshëm dhe më të qëndrueshëm mjedisor. Procesi i verifikimit është thelbësor për funksionimin më të mirë të sistemit gjyqësor në tërësi. Si rezultat, rastet që lidhen me krimin mjedisor do të hetohen dhe gjykohen më mirë.

Barazia gjinore dhe fuqizimi i grave dhe vajzave

Ky dokument veprimi trajton përafrimin me *acquis* dhe Planin e Veprimit Gjinor III⁹ të BE-së, i cili përjashton çdo diskriminim gjinor dhe ngritjen e kapaciteteve për zbatimin e politikave të lidhura me *acquis*. Institucionet e Vetingut dhe ONM-ja janë angazhuar për trajtimin e barabartë gjinor. Do të inkurajohet regjistrimi dhe pjesëmarrja e grave dhe vajzave për të aplikuar dhe marrë pozicione drejtuese në institucionet përkatëse.

Minoritetet dhe grupet vulnerabël

Është e nevojshme të sigurohet mbrojtja e minoriteteve dhe grupeve vulnerabël gjatë zbatimit të vetingut. Në këtë drejtim, është e nevojshme të sigurohet mbrojtja e minoriteteve dhe grupeve vulnerabël dhe të vendosen

⁹SWD (2020) 284

mekanizma efektive mbrojtës. Të gjitha grupet e interesit duhet të bien dakord që në fillim të aktiviteteve për një metodë të pranueshme për të siguruar menaxhimin e këtyre shqetësimeve.

Angazhimi me shoqërinë civile (dhe nëse shihet e përshtatshme me palë të tjera të interesuara joshitetërore)

Organizatave të shoqërisë civile dhe aktorët joshitetërorë janë pjesë e rëndësishme të zbatimit të reformës dhe janë të mirëpozicionuar për t'u angazhuar në konsultimin publik, dialogun e politikave, monitorimin dhe ndërgjegjësimin e qytetarëve për vetëgjin.

3.4. Risqet dhe mësimet e nxjerra

Kategoria	Risqet	Probabiliteti (I lartë/ Mesatar/I ulët)	Ndikimi (I lartë/ Mesatar/I ulët)	Masat zbutëse
	Mungesa e angazhimit, mbështetjes politike dhe përgjegjësisë për të vazhduar siç duhet reformën në drejtësi në tërësi dhe verifikimin përkatës të gjyqtarëve dhe prokurorëve në veçanti.	I ulët	I lartë	Dialog i vazhdueshëm politik me të gjithë bashkëbiseduesit kryesorë përfshirë partitë kryesore opozitare.
	Hezitimi i institucioneve të vetëgjit për të bashkëpunuar me ONM-në	I ulët	I mesëm	Angazhim në dialog të vazhdueshëm politikash me institucionet shqiptare të vetëgjit.
	Mungesa e kapaciteteve dhe stafit të përkushtuar në institucionet e vetëgjit dhe organet ndihmëse të përfshira në vetëgjit	I ulët	I mesëm	Angazhim me organet e verifikimit dhe autoritetet përkatëse shqiptare për të ofruar trajnime dhe mbështetje shtesë
	Mungesa e financimit për zbatimin e verifikimit mund të ndikojë në aftësinë e palëve të interesuara për të përmbushur mandatet e tyre.	I mesëm	I lartë	Dialogu i vazhdueshëm i politikave në kontekstin e Dialogut të Nivelit të Lartë dhe mbështetjes së BE-së për zbatimin e udhërrëfyesve në lidhje me prioritetet kyçe në funksion dhe në vijim të hapjes së negociatave të anëtarësimit.
	Ndikimi negativ i pandemisë COVID-19 në ritmin e procedurave të vetëgjit nga organet e vetëgjit	I mesëm	I mesëm	KPK-së i është zgjidhur mandati me rekomandimin e ONM-së ONM-ja monitoron nga afër ndikimin e pandemisë COVID-19 në ritmin e procedimeve të organeve të vetëgjit dhe rekomandon masat lehtësuese sipas rastit.

Mësimet e nxjerra:

Sipas Raportit të Komisionit Evropian për Shqipërinë 2022, procesi i vetëgjit ka vazhduar të japë rezultate konkrete, nën mbikëqyrjen e plotë të Operacionit Ndërkombëtar të Monitorimit (ONM). Angazhimi i këtij të fundit është treguar si një mbikëqyrës i pavarur, duke ofruar mbikëqyrje të ngushtë të të gjithë procesit. Gjithashtu, të gjitha rekomandimet e ONM-së për apelim janë ndjekur nga Komisionerët Publikë duke paraqitur ankesa në Dhomën e Posaçme të Apelit. Qëndrueshmëria e funksionimit të ONM-së ka një rëndësi të veçantë në garantimin e integritetit të të gjithë procesit.

3.5. Matrica indikative e kuadrit logjik

Rezultatet	Zinxhiri i rezultateve: Rezultatet kryesore të pritshme	Indikatorët	Të dhëna bazë (viti)	Objektivat	Burimi i informacionit	Supozimet
Ndikimi (Objektivi i përgjithshëm)	Mbështetja e Shqipërisë për të rritur integritetin, pavarësinë dhe përgjegjshmërinë e sistemit të drejtësisë.	Progresi i arritur në zbatimin e rekomandimeve përkatëse të Komisionit Evropian (dhe të Komisionit të Venecias).	Niveli i përafrimit me rekomandimin përkatës (2022)	Niveli më i lartë i përafrimit të rekomandimeve përkatëse (2024)	Komisioni raporton për Shqipërinë	<i>Jo i zbatueshëm</i>
Rezultati 1 (Objektiva Specifike 1)	Procesi i vetingut monitorohet siç duhet dhe në kohë nga ONM-ja, në përputhje me Kushtetutën e Shqipërisë, Ligjin e Vetingut dhe standardet evropiane.	Numri i rasteve të vetingut të gjyqtarëve dhe prokurorëve shqiptarë të monitoruar nga ONM.	572 raste të verifikimit të shkallës së parë të monitoruara nga ONM-ja (tetor 2022); 163 raste ankimore nga KA të monitoruara nga ONM-ja (shkurt 2022); 670 ankesa të formuluar nga KP të monitoruara nga ONM-ja (tetor 2022).	Të gjitha rastet e verifikimit të shkallës së parë të përfunduara nga KPK të monitoruara nga ONM-ja (2023-2024); Të gjitha rastet e ankesave të përfunduara nga KA të monitoruara nga ONM-ja (2023-2024); Të gjitha ankesat e formuluar nga KP apo të vlerësuarit të monitoruara nga ONM-ja (2023-2024);	Raportet e Komisionit për Shqipërinë Raportet e organeve të vetingut Raportet mujore dhe javore të ONM-së	Procesi i verifikimit nuk ndërpritet nga zhvillimet e jashtme (p.sh. pandemia e COVID-19, konteksti/krizat ekonomike, politike apo sociale); Stafi ndërkombëtar dhe vendor është plotësisht i disponueshëm dhe funksional (d.m.th. janë siguruar mjaftueshëm ambiente) gjatë gjithë kohëzgjatjes së projektit; Organet e vetingut bashkëpunojnë plotësisht me ONM-në dhe VN-të; Organet ndihmëse bashkëpunojnë me vullnetet me organet e vetingut dhe ONM dhe japin informacion faktik dhe të vërtetë dhe në kohën e duhur; Shqipëria vijon financimin e organeve të vetingut.

Produkti 1 i lidhur me Rezultatin 1	ONM-ja raporton pranë Komisionit Evropian, Delegacionit të BE-së në Tiranë dhe Bordit të ONM-së në kohën e duhur dhe në mënyrë të qëndrueshme	Numri i raportimeve nga ONM-ja.	1 raportim javor; 1 raportim javor;	1 raportim javor; 1 raportim javor;	ONM raporton	Procesi i verifikimit nuk ndërpritet nga zhvillimet e jashtme (p.sh. pandemia e COVID-19, konteksti/krizat ekonomike, politike apo sociale); Stafi ndërkombëtar dhe vendor është plotësisht i disponueshëm dhe funksional (d.m.th. janë siguruar mjaftueshëm ambiente) gjatë gjithë jetës së projektit; Organet e vetingut bashkëpunojnë plotësisht me ONM-në dhe VN-të; Organet ndihmëse bashkëpunojnë me vullnet me organet e vetingut dhe ONM dhe japin informacion faktik dhe të vërtetë dhe në kohën e duhur; Shqipëria vijon financimin e organeve të vetingut.
--	---	---------------------------------	--	--	--------------	--

Produkti 2 i lidhur me Rezultat 1	ONM-ja e kryen mandatin e saj në mënyrë efektive dhe të vazhdueshme.	ONM-ja monitoron hetimet dhe seancat dëgjimore të KPK-së; ONM monitoron procedurat e ankimimit pranë KA; ONM i propozon KP-ve rekomandime me shkrim për ankim; ONM-ja formulon mendime të kundërta.	Numri i hetimeve dhe seancave të monitoruara nga ONM-ja (2022); Numri i procedurave të ankimimit të monitoruara nga ONM-ja (2022); Numri i rekomandimeve me shkrim për ankesë (2022); Numri i opinionëve ndryshe/paralele të formuluar (2022).	Të gjitha hetimet dhe seancat dëgjimore monitorohen nga ONM-ja (2023-2024); Të gjitha procedurat e ankimimit të monitoruara nga ONM-ja (2023-2024); Numri i rekomandimeve me shkrim për ankesë (2023-2024); Numri i opinionëve ndryshe/paralele të formuluar (2023-2024).	Procesi i verifikimit nuk ndërpritet nga zhvillimet e jashtme (p.sh. pandemia e COVID-19, konteksti/krizat ekonomike, politike apo sociale); Stafi ndërkombëtar dhe vendor është plotësisht i disponueshëm dhe funksional (d.m.th. janë siguruar mjaftueshëm ambiente) gjatë gjithë jetës së projektit; Organet e vetëqeveritjes bashkëpunojnë plotësisht me ONM dhe VN; Organet ndihmëse bashkëpunojnë me vullnetet me organet e vetëqeveritjes dhe ONM dhe japin informacion faktik dhe të vërtetë dhe në kohën e duhur; Shqipëria vijon financimin e organeve të vetëqeveritjes.
--	--	--	---	--	---

4. MARRËVESHJET E ZBATIMIT

4.1. Marrëveshja Financiare

Për realizimin e këtij veprimi është parashikuar lidhja e një marrëveshjeje financimi me Republikën e Shqipërisë.

4.2. Periudha Indikative e Zbatimit

Periudha indikative e zbatimit operacional të këtij veprimi, gjatë së cilës do të kryhen aktivitetet e përshkruara në seksionin 3 dhe do të zbatohen kontratat dhe marrëveshjet përkatëse, është 72 muaj nga data e hyrjes në fuqi e Marrëveshjes së Financimit. Zgjatjet e periudhës së zbatimit dhe rritja e shumës së kontributit të BE-së mund të dakordësohen nga nëpunësi autorizues përgjegjës i Komisionit duke amenduar këtë vendim financimi dhe kontratat dhe marrëveshjet përkatëse.

4.3. Metodatat e Zbatimit

Komisioni do të sigurojë që të respektohen rregullat dhe procedurat e duhura të BE-së për sigurimin e financimit për palët e treta, duke përfshirë procedurat e rishikimit, kur është e përshtatshme, dhe përputhshmërinë e veprimit me masat kufizuese të BE-së.

4.3.1. Menaxhimi indirekt me një organizatë të shtetit anëtar

Ky veprim mund të zbatohet në menaxhim jo të drejtpërdrejtë (indirekt) me Agjencinë Austriake për Zhvillim (në vijim ADA). ADA vlerësohet në shtyllë dhe plotëson kërkesat e përcaktuara në pikat (d), (e) dhe (f) të nenit 154.4 të Rregullores Financiare (RF) të zbatueshme për buxhetin e përgjithshëm të Unionit. Gjithashtu, në përputhje me nenin 154(1) të FR, përzgjedhja e ADA-s justifikohet nga natyra e veprimit dhe nga angazhimi afatgjatë që ADA mban në mbështetje të reformës në sektorin e drejtësisë në Shqipëri dhe në Ballkanin Perëndimor. ADA u zgjodh subjekti i besuar për zbatimin e fazës së mëparshme të ONM-së dhe ka ekspertizën e veçantë teknike, kapacitetin logjistik dhe menaxhues të kërkuar, për të vazhduar me sukses punën specifike.

Nëse negociatat me subjektin e sipërpërmendur dështojnë, shërbimet e Komisionit mund të zgjedhin një subjekt tjetër zëvendësues duke përdorur të njëjtat kritere. Ndryshimi nga mënyra e menaxhimit jo të drejtpërdrejtë (indirekt) në atë të drejtpërdrejtë për shkak të rrethanave përjashtuese, mund të justifikohet.

4.4. Fusha e përshtatshmërisë gjeografike për prokurime dhe grante

Përshtatshmëria gjeografike për sa i përket vendit të themelimit për pjesëmarrje në procedurat e prokurimit dhe dhënies së granteve dhe për sa i përket origjinës së furnizimeve të blera siç përcaktohet në aktin bazë dhe të përcaktuara në dokumentet përkatëse kontraktuale, do të zbatohet duke iu nënshtruar dispozitës së mëposhtme:

Zyrtari autorizues përgjegjës i autorizuar nga Komisioni mund të zgjasë përshtatshmërinë gjeografike në bazë të urgjencës ose mungesës së shërbimeve në tregjet e vendeve ose territoreve në fjalë, ose në raste të tjera të vërtetuara siç duhet, kur zbatimi i rregullave të përshtatshmërisë do ta bënte të pamundur realizimin e këtij veprimi ose tepër të vështirë.

4.5. Buxheti indikativ

Komponentët e Buxhetit indikativ	Kontibuti i BE-së (shuma në EURO)	Kontributi i palëve të treta, në valutën e identifikuar
Metodat e implementimit – shih seksionin 4.3		
Rezultati 1: Procesi i vetingut monitorohet siç duhet dhe në kohë nga ONM-ja, në përputhje me Kushtetutën e Shqipërisë, Ligjin e Vetingut dhe standardet evropiane, të përbërë nga:		
Menaxhimi indirekt me Agjencinë Austriake për Zhvillim (ADA) – shihni seksionin 4.3.1	9 700 000	1 500 000
Vlerësimi – shihni seksionin 5.2	do të mbulohet nga një vendim tjetër	I pazbatueshëm
Auditimi – shihni seksionin 5.3		

Komunikimi dhe vizibiliteti - shihni seksionin 5.3	do të mbulohet nga një vendim tjetër	I pazbatueshëm
Kontigjenca	I pazbatueshëm	I pazbatueshëm
Totali	9 700 000	1 500 000

4.6. Struktura organizative dhe përgjegjësitë

Komiteti Drejtues (KD) i ONM-së është përgjegjës për të verifikuar arritjet e operacionit dhe për të diskutuar veprimet e mundshme. Takimet e KD-së do të shërbejnë për të shpërndarë informacion mbi arritjet tek palët e interesuara, për të koordinuar, por edhe për të mbledhur komente dhe këshilla për strategjinë e ndërhyrjes dhe aktivitetet e mëtejshme. Vendime të tilla si ato që kanë implikime buxhetore do t'i nënshtrohen miratimit nga BE dhe ADA. KD-ja kryesohet nga ADA dhe përbëhet nga anëtarë dhe vëzhgues. Anëtarët e KD-së janë përfaqësues të ADA-s dhe Delegacionit të BE-së në Tiranë, Kryetari i Komisionit të Pavarur të Kualifikimit (KPK), dy Komisionerët Publikë dhe Kryetari i Kolegjit të Posaçëm të Apelimit. Vëzhguesit e KD-së janë përfaqësues i Ministrisë së Drejtësisë së Shqipërisë, (...).

Bordi Drejtues i ONM-së kryesohet nga Drejtori për Ballkanin Perëndimor në Drejtorinë e Përgjithshme të Komisionit Evropian për Fqinjësinë dhe Negociatat e Zgjerimit dhe përbëhet nga përfaqësues të Komisionit Evropian dhe përfaqësues të Qeverisë së SHBA-së (duke përfshirë Departamentin e Shtetit dhe Departamentin e Drejtësisë) të cilët monitorojnë dhe koordinojnë progresin e përgjithshëm duke ofruar udhëzime strategjike dhe politike për zbatimin e ONM.

5. MATJA E PERFORMANCËS

5.1. Monitorimi dhe Raportimi

Monitorimi teknik dhe financiar i përditshëm i zbatimit të këtij veprimi do të jetë një proces i vazhdueshëm dhe pjesë e përgjegjësisë të partnerit zbatues. Për këtë qëllim, partneri zbatues do të krijojë një sistem të përhershëm monitorimi të brendshëm, teknik dhe financiar për veprimin dhe do të përpunojë raporte të rregullta progresi (javore, mujore dhe vjetore) dhe raporte përfundimtare. Çdo raport duhet të sigurojë një përshkrim të saktë të zbatimit të veprimit, vështirësive të hasura, ndryshimeve të paraqitura, si dhe shkallës së arritjes së rezultateve të tij (Rezultatet dhe Produktet e drejtpërdrejta) të matura nga treguesit përkatës, duke përdorur si referencë matricën e kuadrit logjik. Komisioni mund të kryejë vizita shtesë monitoruese të projektit si nëpërmjet stafit të tij ashtu edhe përmes konsulentëve të pavarur të rekrutuar drejtpërdrejt nga Komisioni për rishikime të pavarura monitoruese (ose të rekrutuar nga agjenti përgjegjës i kontraktuar nga Komisioni për zbatimin e rishikimeve të tilla).

ONM-ja do të ketë rolin dhe përgjegjësinë për mbledhjen, analizën, monitorimin dhe raportimin në kohë të të dhënave tek Delegacioni dhe Bordi i BE-së.

5.2. Vlerësimi

Duke pasur parasysh natyrën e veprimit, nuk do të bëhet një vlerësim për këtë veprim ose përbërësit e tij. Komisioni mund të vendosë, gjatë zbatimit, të ndërmarrë një vlerësim të tillë për arsye të justifikuara siç duhet, qoftë me vendimin e tij ose me iniciativën e partnerit.

Auditimi dhe Verifikimet

Pa cenuar detyrimet e zbatueshme për kontratat e lidhura për zbatimin e këtij veprimi, Komisioni, në bazë të një vlerësimi risku, mund të kontraktojë auditues të pavarur ose të caktojë detyra për verifikimin e një ose disa kontratave ose marrëveshjeve.

6. KOMUNIKIMI DHE VIZIBILITETI

Për shkak të natyrës së Veprimt, BE-ja i kërkoj shprehimisht ADA-së që të përmbahet nga çdo aktivitet komunikimi dhe vizibiliteti, kështu që nuk do të zhvillohet Plani i Komunikimit dhe Vizibilitetit për ONM III. Si rrjedhojë, ADA nuk planifikon të ndërmarrë asnjë aktivitet komunikimi dhe vizibiliteti. Bordi i ONM-së është përgjegjës për të gjitha komunikimet mbi Veprimin.

7. QËNDRUESHMËRIA

Siç u theksua në seksionin e mësimave të nxjerra, një nga qëstjet më domethënëse për ndihmën në fushat e shtetit të së drejtës lidhet me pronësinë dhe qëndrueshmërinë e ndërhyrjeve dhe me vullnetin politik për të zbatuar siç duhet reformat në këta sektorë të ndjeshëm. Angazhimi në dialogun politik dhe dialogun e politikave me aktorët kryesorë do të jetë kyç.

Agjenda e OKB-së 2030 përmend në mënyrë të detajuar sigurimin e aksesit në drejtësi për të gjithë dhe ndërtimin e institucioneve efektive, të përgjegjshme dhe gjithëpërfshirëse në të gjitha nivelet. Duke mbështetur procesin e rivlerësimit nëpërmjet monitorimit ndërkombëtar dhe mbikëqyrjes së të gjithë procesit të rivlerësimit, veprimi kontribuon në adresimin e sfidave ekzistuese në sistemin e drejtësisë shqiptare, si integriteti, pavarësia, efikasiteti, përgjegjshmëria dhe transparencja. Kjo do të kontribuojë në rritjen e besimit të publikut në sistemin e drejtësisë. Si rrjedhojë, veprimi kontribuon veçanërisht në Objektivin e OKB-së për Zhvillim të Qëndrueshëm (OZHQ) 16. Do të ketë monitorim të vazhdueshëm për të treguar se si veprimi kontribuon drejt arritjes së OZHQ-ve të përcaktuara.

KY DOKUMENT VEPRIMI FINANCOHET NGA BASHKIMI EVROPIAN
SHTOJCA I.2

Dokumenti i Veprimit BE për Demokracinë

PLANI VJETOR I VEPRIMIT

Ky dokument përbën programin vjetor të punës në kuptim të nenit 110 (2) të Rregullores Financiare si dhe planet dhe masat vjetore dhe shumëvjeçare të veprimit në kuptim të nenit 8 të Rregullores IPA III dhe nenit 23 të Instrumentit të Fqinjësisë, Zhvillimit dhe Bashkëpunimit Ndërkombëtar – Evropa Globale.

1. PËRMBLEDHJE

1.1 Tabela përmbledhëse e Veprimit

Titulli	BE për Demokracinë Plani vjetor i Veprimit në favor të Shqipërisë për vitin 2022
OPSYS	ACT-61322, JAD.1030030
Akti bazë	Financuar nga Instrumenti i Asistencës së Para-Anëtarësimit (IPA III)
Iniciativë e Ekipit Evropa	Jo
Zona që përfiton nga dokumenti i veprimit	Ky dokument veprimi duhet të zbatohet në Shqipëri
Dokumenti i programit	Nën kuadrin e programit IPA III
FUSHAT PRIORITARE DHE INFORMACION MBI SEKSIONIN	
Dritarja dhe prioriteti tematik	Dritarja 1: Shteti i së Drejtës, të Drejtat Themelore dhe Demokracia Prioriteti tematik 6: Demokracia Prioriteti tematik 7: Shoqëria civile Prioriteti tematik 5: Të drejtat themelore (referuar lirisë së shprehjes dhe lirisë së medias)
Objektivat e Zhvillimit të Qëndrueshëm (OZHQ-të)	OZHQ kryesor: OZHQ 16: Promovimi i shoqërive paqësore dhe përfshirëse për zhvillim të qëndrueshëm, ofrim i aksesit në drejtësi për të gjithë dhe ndërtimi i institucioneve efektive, llogaridhënese dhe gjithëpërfshirëse në të gjitha nivelet. Objektivë të tjerë të rëndësishëm të Zhvillimit të Qëndrueshëm: OZHQ 5: Arritja e barazisë gjinore dhe fuqizimi i të gjitha grave dhe vajzave; OZHQ 10: zvogëlimi i pabarazive.
Kodi (et) DAC¹	Kodi kryesor DAC: 15150 – Demokracia pjesëmarrëse dhe shoqëria civile Nënkodi 1: 15153 – Media dhe rrjedhja e lirë e informacionit
Kanali kryesor i Shpërndarjes	42001 – Komisioni Evropian – Pjesë e buxhetit për zhvillim

¹ Sektorët DAC (kodet dhe përshkrimet) shfaqen në kolonën e parë dhe të katërt të tabelës 'kodet e qëllimit' në dokumentin e mëposhtëm:
<http://www.oecd.org/dac/financing-sustainable-development/development-financestandards/dacandscodelists.htm>

Treguesit ² (nga formulari i DAC)	Objektivi i politikës së përgjithshme	Jo i synuar	Objektiv i rëndësishëm	Objektiv kryesor
	Zhvillimi i pjesëmarrjes/ qeverisja e mirë	☐	☐	☒
	Ndihmë ndaj mjedisit	☒	☐	☐
	Barazia gjinore dhe fuqizimi i grave dhe vajzave	☐	☒	☐
	Zhvillimi i tregtisë	☒	☐	☐
	Shëndeti i nënës, i të porsalindurit, fëmijës dhe shëndeti riprodhues	☒	☐	☐
	Ulja e rrezikut nga fatkeqësitë	☒	☐	☐
	Përfshirja e personave me aftësi të kufizuara	☐	☒	☐
	Ushqyerja ³	☒	☐	☐
	Treguesit e Konventës RIO @	Jo i synuar	Objektiv i rëndësishëm	Objektiv kryesor
	Diversiteti biologjik	☒	☐	☐
	Lufta kundër shkretëtizimit	☒	☐	☐
	Zbutja e ndryshimeve klimatike	☒	☐	☐
	Përshtatja ndaj ndryshimeve klimatike	☒	☐	☐
Treguesit e brendshëmⁱ	Objektivat e politikës	Jo i synuar	Objektiv i rëndësishëm	Objektiv kryesor
	Lidhja	☒	☐	☐
	Digjitalizimi	☐	☒	☐
	Migracioni ⁴	☒	☐	☐
	COVID-19	☒	☐	☐
INFORMACION MBI BUXHETIN				
Shuma në fjalë	Linja e buxhetit: 15.020101.01			

² Për orientim, referohuni <https://www.oecd.org/development/financing-sustainable-development/development-finance-standards/shkoni> tek "Data collection and resources for reporters", zgjidhni shtesën 2, shtojca 18 (politika) dhe 19 (Rio) të direktivës raportuese.

Nëse një veprim është i shënuar në formularin DAC si kontribues për një nga objektivat e politikës së përgjithshme ose për parimet e RIO-s si një objektiv kryesor ose një objektiv domethënës, atëherë kjo duhet të pasqyrohet në matricën e kornizës ligjore (në zinxhirin e rezultateve dhe/ose treguesit).

³ Ju lutem referohuni [Handbook on the OECD-DAC Nutrition Policy Marker](#)

⁴ Për informacion të detajuar mbi programin e migrimit dhe zhvendosjes së detyruar, lutem hidhni një sy [thematic guidance note](#) mbi migrimin dhe zhvendosjen e detyruar, për informacion mbi treguesit e migrimit referohuni shtojcës 2 të shënimit për udhëzues tematik.

	Kostoja totale e përllogaritur: 5 000 000 EURO Vlera totale e kontributit të buxhetit të Bashkimit Evropian 5 000 000 EURO
MENAXHIMI DHE ZBATIMI	
Modalitetet e zbatimit (lloji i financimit dhe mënyra e menaxhimit)	Modaliteti i projektit Menaxhim i drejtpërdrejtë nëpërmjet: - Granteve
Prioritetet dhe shtyllat përkatëse nga Plani Ekonomik dhe i Investimeve për Ballkanin Perëndimor [vetëm për Ballkanin Perëndimor]	Prioritetet: “Agjenda e Gjellbër”, “Tranzicioni Dixhital”, “Zhvillimi i Kapitalit Njerëzor”, “Qeverisja, Shteti i së Drejtës, Reforma e Administratës Publike” Shtyllat: “VIII Infrastruktura Digjitale”, “X Garanci për të rinjtë”
Data Përfundimtare për lidhjen e Marrëveshjes së Financimit	Deri më 31 Dhjetor 2023
Data përfundimtare për lidhjen e marrëveshjeve të kontributit/delegimit, kontratave të prokurimit dhe granteve	3 vjet pas datës së lidhjes së Marrëveshjes së Financimit, me përjashtim të rasteve të renditura në Nenin 114 (2) të Rregullores Financiare
Periudha indikative e pranueshmërisë për zbatimin operacional	72 muaj pas lidhjes së Marrëveshjes së Financimit
Data përfundimtare për zbatimin e Marrëveshjes së Financimit	12 vjet pas lidhjes së Marrëveshjes së Financimit

1.2 PËRMBLEDHJE E DOKUMENTIT TË VEPRIMIT

Ky dokument veprimi do të mbështesë demokracinë në Shqipëri duke promovuar pjesëmarrjen gjithëpërfshirëse dhe besimin e qytetarëve tek institucionet demokratike në kuadër të anëtarësimit në Bashkimin Evropian.

Parashikohen dy objektiva specifike: i) forcimi i qeverisjes demokratike dhe cikleve zgjedhore dhe rritja e pjesëmarrjes së shoqërisë civile dhe medias në dialogun e politikave dhe në proceset e monitorimit dhe raportimit. Nëpërmjet këtij veprimi, do të forcohen kapacitetet për bashkëpunim dhe roli i institucioneve si (Parlamenti, Komisioni Qendror i Zgjedhjeve) dhe i aktorëve (shoqëri civile, media). Gjithashtu, do të forcohen kapacitetet e shoqërisë civile dhe medias për të kontribuar në mënyrë domethënëse për dialogun e politikave, monitorimin dhe raportimin, duke i kushtuar vëmendje të veçantë krijimit të koalicioneve të Organizatave të Shoqërisë Civile për këshillim të përbashkët, që mund të kontribuojë në një politike bërje më të mirë, duke siguruar gjithashtu një përfaqësim më të mirë të aktorëve vendorë. Do të forcohen kapacitetet e shoqërisë civile dhe medias në procesin e integritetit në BE me qëllim kontributin në mënyrë efektive në procesin dhe pjesëmarrjen aktive në Këshillin Kombëtar për Integritet Evropian.

Veprimi propozon një qasje të integruar të Shqipërisë drejt anëtarësimit në BE, duke kombinuar gjithë përfshirjen, transparencën dhe llogaridhënien në politike bërje. Vëmendje e veçantë do t'i kushtohet ciklit zgjedhor, dialogut të politikave dhe kontributit të medias në procesin e integritetit në BE. Në përputhje me Kuadrin e Programit IPA III ⁵, Veprimi do të kontribuojë në një dialog konstruktiv ndërmjet partive brenda parlamentit dhe do të forcojë lirinë e shprehjes dhe pavarësinë e medias si një shtyllë e demokracisë. Veprimi është hartuar sipas objektivit të politikës së përgjithshme 'Zhvillimi i pjesëmarrjes/qeverisja e mirë (objektivi kryesor sipas treguesve të DAC-së) dhe do të kontribuojë në Objektivin e Zhvillimit të Qëndrueshëm 16 'Paqe, drejtësi dhe institucione të forta'.

1. ARSYETIMI

1. Konteksti

Ky veprim është veçanërisht i rëndësishëm për Objektivin e Zhvillimit të Qëndrueshëm 16⁶ të Agjendës 2030. Ai kontribuon kryesisht në arritjen progresive të objektivave të zhvillimit të qëndrueshëm (OZHQ), për synimet si 16.6 – Zhvillimi i institucioneve efektive, llogaridhëse dhe transparente në të gjitha nivelet; dhe 16.7 – Sigurimi i vendimmarrjes reaguese, përfshirëse, pjesëmarrëse dhe përfaqësuese në të gjitha nivelet, por gjithashtu promovon progresin drejt Qëllimit 16.3 – Promovimi i shtetit të së drejtës në nivel kombëtar dhe ndërkombëtar dhe aksesit të barabartë për të gjithë në drejtësi si dhe për synimin 5.5 – Sigurimi i pjesëmarrjes së plotë dhe efektive të grave dhe mundësive të barabarta në pozicione drejtuese në të gjitha nivelet e vendimmarrjes në jetën politike, ekonomike dhe publike.

Organizatat e Shoqërisë Civile dhe media janë aktorë kryesorë në mbrojtjen dhe promovimin e demokracisë, shtetit të së drejtës dhe të drejtave të njeriut, të cilat janë vlera themelore të Bashkimit Evropian. Ata janë partnerë kyç në hartimin dhe zbatimin e politikave dhe programeve që përmbushin nevojat e njerëzve, reduktojnë pabarazitë dhe përmbushin angazhimin kryesor të Agjendës 2030 për të mos lënë askënd pas. Mbështetja ndërsektoriale për shoqërinë civile dhe median si aktorë të zhvillimit në vetvete dhe angazhimi i tyre pritet të kontribuojë në proceset demokratike. Nevoja për të punuar në partneritet promovohet në Agjendën 2030 për Zhvillim të Qëndrueshëm dhe organizatat e shoqërisë civile njihen si aktorë kryesorë të zhvillimit dhe partnerë të barabartë për të arritur qëllimet e përbashkëta të zhvillimit.

Konkluzionet e Këshillit të mbajtur në tetor 2019 mbi demokracinë⁷ identifikuan sfida të reja për BE-në si: minimi i proceseve dhe institucioneve demokratike; nivele të ulëta të besimit tek institucionet dhe politikanët; një hapësirë demokratike në tkurrje për shoqërinë civile; rritje e shkeljeve të të drejtave dhe lirive themelore të njeriut dhe manipulim duke përdorur teknologjitë online. "Plani i Veprimit i BE-së për të drejtat e njeriut dhe demokracinë (2020 – 2024)"⁸ përcakton prioritet e kahershme mbi barazinë gjinore, lirinë e shprehjes në internet dhe jo vetëm (offline) dhe më shumë fokus tek demokracia, duke përfshirë adresimin e tkurrjes së hapësirës qytetare dhe politike.

Dokumenti kryesor që rregullon marrëdhëniet ndërmjet Shqipërisë dhe Bashkimit Evropian është Marrëveshja e Stabilizimit Asociimit (MSA), e cila hyri në fuqi më 1 prill 2009. Në qershor të vitit 2014, Shqipërisë iu dha statusi i vendit kandidat nga Bashkimi Evropian. Një metodologji e rishikuar për hapjen

⁵ https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2022-01/C_2021_8914_F1_ANNEX_EN_V5_P1_1462290.PDF

⁶ Qëllimi 16: Promovimi i shoqërive paqësore dhe përfshirëse për zhvillim të qëndrueshëm, ofrim i aksesit në drejtësi për të gjithë dhe ndërtimi i institucioneve efektive, llogaridhëse dhe gjithëpërfshirëse në të gjitha nivelet.

⁷ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-12836-2019-INIT/en/pdf>

⁸ https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/eu_action_plan_on_human_rights_and_democracy_2020-2024.pdf

e negociatave u miratua nga Komisioni Evropian në shkurt të vitit 2020⁹. Në konkluzionet e tij në mars 2020, Këshilli i Bashkimit Evropian vendosi hapjen e negociatave me Shqipërinë¹⁰. Konferenca e Parë Ndërqeveritare për hapjen e negociatave me Shqipërinë u mbajt më 19 korrik 2022, pas miratimit nga Këshilli për Kuadrin e Negociatave. Komisioni nisi menjëherë ushtrimin e shqyrtimit analitik të legjislacionit, i cili është hapi i parë në procesin e negociatave.

Raportet e fundit të Paketës së Zgjerimit për Shqipërinë¹¹ pranojnë se Shqipëria ka vijuar të tregojë angazhimin e saj dhe ka dhënë rezultate të prekshme dhe të qëndrueshme në fushat kryesore, të identifikuar në Konkluzionet e Këshillit të marsit të vitit 2020¹². Në vitet e ardhshme, Shqipërisë do t'i duhet të vazhdojë të mbyllë boshllëkun ndërmjet zbatimit të reformave dhe rekomandimeve të bëra në raportet e Komisionit Evropian. Shqipëria nisi një fazë të re në marrëdhëniet e saj me BE-në pas konferencave të para ndërqeveritare për negociatat e anëtarësimit më 19 korrik 2022. Komisioni nisi menjëherë procesin e shqyrtimit paraprak që është hapi i parë i negociatave të anëtarësimit. Themeli i procesit të anëtarësimit (grupi 1), përfshi funksionimin e institucioneve demokratike dhe reformën e administratës publike, shtetin e së drejtës dhe të drejtat themelore janë në thelb të politikës së zgjerimit të BE-së dhe përbëjnë një pjesë të kriterëve të anëtarësimit. Mbrojtja dhe përmbushja e themeloreve janë tregues kyç të gatishmërisë së një vendi për t'u bërë pjesë e BE-së. Në shtator të vitit 2022, filloi procesi i shqyrtimit analitik të legjislacionit për funksionimin e institucioneve demokratike dhe kapitujve 23 (Gjyqësori dhe të Drejtat Themelore) dhe 24 (Drejtësia, Liria dhe Siguria). Në këtë kontekst, Shqipëria duhet veçanërisht të ndjekë të gjitha rekomandimet kryesore të OSBE/ODIHR-it ,siç raportohen në Raportin e tyre Përfundimtar për zgjedhjet e prillit 2021¹³.

Parlamenti i ri (zgjedhur në prill 2021) u mblodh në shtator të vitit 2021 dhe shënoi rikthimin e opozitës në Parlament, pas pothuajse dy vjet e gjysmë bojkot. Rikthimi i opozitës së zgjedhur në Parlament krijon një mjedis të ri politik dhe do të testojë marrëveshjen e bashkëpunimit ndërpartiak të qershorit të vitit 2020, e negociuar nga ndërkombëtarët dhe zbatimin e saj të mëtejshëm. Megjithatë nuk ka dokumente specifike për politikën kombëtare të demokracisë, ndërhyrja mbështet reformat prioritarë që rrjedhin nga dokumentet kryesore kombëtare strategjike dhe përkatëse për integrimin në BE. Në veçanti, veprimi mbështet objektivat e politikave të mëposhtme:

- *Rritja në mënyrë cilësore e ushtrimit të funksioneve parlamentare, duke forcuar rolin e Parlamentit me kontributin efektiv të aktorëve socialë në politike bërje, në veçanti në procesin e përafrimit me acquis-në në kuadër të integrimit në BE, duke rritur transparencën, pjesëmarrjen dhe edukimin qytetar për veprimtarinë e Parlamentit, si dhe duke forcuar kapacitetet monitoruese, raportuese dhe mbikëqyrëse të institucioneve demokratike, medias dhe aktorëve socialë. Referenca e politikës “Plani i Veprimit për zbatimin e Planit Strategjik të Parlamentit 2020-2025” (miratuar në qershor 2021).*
- *Promovimi dhe mbështetja e kapaciteteve të shoqërisë civile si mbikëqyrës të demokracisë, për të nxitur koalicionet/rrjete ose veprime të përbashkëta me botën akademike për të përforcuar profesionalizmin në aktivitetet dhe funksionet e orientuara drejt rezultateve dhe të bazuara në prova, të afta për të kontribuar në proceset e politike bërjes, monitorimit dhe raportimit, dialogut/konsultimeve institucionale, në veçanti lidhur me përafrimin e legjislacionit me acquis-në, në funksion të anëtarësimit në BE dhe me Komisionin Qendror të Zgjedhjeve (KQZ) në fazat e ciklit zgjedhor, përfshi vëzhgimin e zgjedhjeve. Referencat e politikës: Udhërrëfyesi për Politikën e Qeverisë*

⁹ COM(2020) 57

¹⁰ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-7002-2020-INIT/en/pdf>

¹¹ [Albania Report 2022 \(europa.eu\)](https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-7002-2020-INIT/en/pdf)

¹² <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-7002-2020-INIT/en/pdf>

¹³ <https://www.osce.org/odihr/elections/albania/493687>

Drejt një Mjedisi Mundësues për Zhvillimin e Shoqërisë Civile 2019–2023; plani i ri strategjik i Komisionit Qendror të Zgjedhjeve (pritet në tremujorin e katërt të vitit 2021); Plan i Kombëtar për Integrimin Evropian (PKIE) 2021-2023.

- *Promovimi i respektimit dhe zbatimit të të drejtave themelore, në veçanti i të drejtave si liria e shprehjes dhe pavarësia e medias si shtylla të demokracisë, mbrojtja e të dhënave dhe privatësia, barazia gjinore dhe fuqizimi i grave, të drejtat e fëmijëve, e të rinjve, minoriteteve dhe personave me aftësi të kufizuara si shtylla kurrizore të shtetit të së drejtës bazuar tek shoqëria. Referencat e politikës: Plan i Kombëtar për Integrimin Evropian (PKIE) 2021-2023. Strategjia Kombëtare për Barazinë Gjinore 2021-2030; mbi politikën ndërsektorale, disa plane/strategji kombëtare po rishikohen¹⁴.*

Instrumenti i Asistencës për Para-anëtarësim IPA III¹⁵ përfaqëson një qasje të udhëhequr nga politika, me shpërndarjen strategjike dhe dinamike të asistencës, duke vendosur “themeloret” në thelb të saj: duke u fokusuar tek shteti i së drejtës dhe respektimi i vlerave themelore, forcimi i institucioneve demokratike dhe reforma e administratës publike. Në përputhje me Kuadrin e Programit IPA III¹⁶, Veprimi do të kontribuojë në dialogun konstruktiv ndërpartiak brenda parlamentit dhe do të nxisë lirinë e shprehjes dhe pavarësinë e medias si një shtyllë e demokracisë.

2.2 Analiza e problemit

Qeverisja demokratike dhe mbështetja për ciklet zgjedhore

Sistemi demokratik në Shqipëri mbështetet tek shteti i së drejtës, zgjedhjet e ndershme dhe institucionet publike të përgjegjshme bazuar mbi ndarjen e pushteteve të qeverisë. Megjithatë, politika shqiptare mbetet e polarizuar dhe mazhoranca dhe opozita duhet të përmirësojnë dialogun e politikave dhe të bashkëpunojnë me të gjitha pjesët e shoqërisë për të çuar përpara agjendën e reformës së BE-së dhe negociatat e anëtarësimit.

Forcimi i institucioneve demokratike (Parlamenti dhe komisioni qendror i zgjedhjeve), rritja e pjesëmarrjes së shoqërisë civile dhe medias në dialog mbi prioritetet kryesore, në veçanti për ato që lidhen me *acquis* të BE-së, duke konsoliduar kështu gjithëpërfshirjen, llogaridhënien dhe transparencën e ciklit zgjedhor do të forcojnë demokracinë në Shqipëri.

Ciki i ri i parlamentit ofron mundësinë për të forcuar kapacitetet proaktive dhe mbikëqyrëse të deputetëve dhe partive politike dhe për të përforcuar aktivitetet dhe shërbimet parlamentare, veçanërisht të Këshillit Kombëtar të Integritetit Evropian dhe Komisioneve të Posaçme Parlamentare. Liderhipi i grave në proceset legislative mbetet i kufizuar dhe burrat vijojnë të mbajnë pjesën më të madhe të pozicioneve politike dhe ekonomike të pushtetit (UN Women 2020). Miratimi sistematik i dispozitave të përgjithshme gjinore është i kufizuar si në legjislacion ashtu edhe në programet e partive politike (WFD 2021). Pavarësisht numrit të konsiderueshëm të organizatave të shoqërisë civile (>400) dhe mediave (>80) të akredituara nga Parlamenti, ka një pjesëmarrje të ulët dhe mungesë të konsultimit dhe dialogut efektiv. Plan i ri strategjik i veprimit i Parlamentit (2020-2025) parashikon disa masa lidhur me transparencën dhe llogaridhënien, të

¹⁴ Plan i Kombëtar i Veprimit për personat LGBTIQ në Republikën e Shqipërisë 2016-2020 – Plan i ardhshëm Kombëtar i Veprimit për personat LGBTIQ ; Plan i Kombëtar i Veprimit për Integrimin e Romëve dhe Egjiptianëve në Shqipëri 2016-2020 – Plan i ardhshëm Kombëtar i Veprimit për Romët dhe Egjiptianët 2021-2025; Agjenda Kombëtare për të Drejtat e Fëmijëve 2017-2020 dhe Plan i ardhshëm Kombëtar i Veprimit për të Drejtat e Fëmijëve 2021-2025.

¹⁵ [IPA III: the Instrument for Pre-Accession Assistance \(2021–2027\) \(europa.eu\)](#)

¹⁶ C (2021) 8914 final

cilat do të zbatohen nga legjislatura e sapo zgjedhur. Ky veprim do të mbështesë Parlamentin për zbatimin e qëllimeve strategjike të planit të veprimit, përkatësisht: a) të institucionalizojë mekanizmat dhe qeverisjen për të mundësuar pjesëmarrjen dhe kontributin kuptimplotë të aktorëve në politikëbërje dhe mbikëqyrje, veçanërisht në përafrimin me *acquis* të BE-së; b) të përmirësojë shërbimin e komunikimit dhe ndërgjegjësimin të parlamentit në bashkëpunim me transmetuesin publik dhe media të tjera, duke krijuar një strukturë dhe qeverisje për të prodhuar/transmetuar së bashku informacion/raportim periodik cilësor, veçanërisht për proceset legislative që lidhen me anëtarësimin dhe integrimin në BE.

Veprimi do të mbështesë punën e Komisionit Qendror të Zgjedhjeve (KQZ) dhe reformën e sistemit zgjedhor, në përputhje me projektin rajonal në proces, të financuar nga BE *'Mbështetje për Zgjedhjet në Ballkanin Perëndimor'*, të zbatuar nga ODIHR¹⁷. Nevojitet një reformë gjithëpërfshirëse në përputhje me ciklin e ri zgjedhor, bazuar në rekomandimet e Zyrës së OSBE-së për Institucione Demokratike dhe të Drejtat e Njeriut (ODIHR) dhe promovim i gjithëpërfshirjes (të rinjtë, gratë, grupet vulnerabël, minoritetet, diasporën) për të sjellë zhvillimin e zgjedhjeve në Shqipëri më shumë në përputhje me angazhimet e OSBE-së si dhe me detyrimet e standardet e tjera ndërkombëtare për zgjedhje demokratike. Kjo do të rrisë besimin e publikut në organet e menaxhimit të zgjedhjeve dhe proceset zgjedhore. Mbështetja do të fokusohet tek fushat specifike, duke përfshirë 1) efektivitetin e organeve të menaxhimit të zgjedhjeve, 2) kapacitetin e organeve rregullatore të medias për të monitoruar sjelljen e mediave gjatë zgjedhjeve dhe 3) kapacitetin dhe pavarësinë e organeve për zgjidhjen e mosmarrëveshjeve zgjedhore. Zbatimi i rekomandimit të ODIHR-it kërkon që menaxhimi dhe stafi të depolitizohen dhe të profesionalizohen, veçanërisht në nivel qarku, të mbështetur nga asistencë teknike. Ndihma për reformën zgjedhore kërkon zbatimin e një plani veprimi gjithëpërfshirës të KQZ-së, në konsultim me aktorët e shoqërisë civile dhe median. Edukimi qytetar, ndërgjegjësimi, raportimet dhe aktivitetet monitoruese, si dhe funksionet e mbikëqyrjes në lidhje me ciklin zgjedhor dhe reformat legislative që fokusohen tek *acquis* të BE-së janë të nevojshme. KQZ-ja duhet të

krijojë një mekanizëm transparent dhe llogaridhënës (*gjurmues*) për mosmarrëveshjet zgjedhore, duke përfshirë monitorimin, raportimin dhe komunikimin për çështjet gjyqësore të lidhura me zgjedhjet, fushatën elektorale në media dhe përpjekjet kundër korrupsionit në lidhje me financimin e fushatës, në përputhje me praktikat më të mira.

Pjesëmarrja e shoqërisë civile dhe medias në dialogun e politikave

Sipas vlerësimit të Raportit të Komisionit Evropian për Shqipërinë 2022¹⁸, duhet të forcohet akoma bashkëpunimi i institucionalizuar ndërmjet shoqërisë civile dhe qeverisë për të siguruar pjesëmarrje domethënëse të Organizatave të Shoqërisë Civile (OSHC-ve) në proceset vendimmarrëse, duke përfshirë edhe kontekstin e negociatave për anëtarësim në BE. Nuk ka pasur progres në zbatimin e udhërrëfyesit për një mjedis mundësues për shoqërinë civile, veçanërisht sa i përket ligjit për vullnetarizmin. Zbatimi i Ligjit të ri për regjistrimin e Organizatave jofitimprurëse, miratuar në qershor të vitit 2021, nuk ka filluar akoma. Këshilli i Lartë Gjyqësor përfitoi buxhet për prokurimin e regjistrimit elektronik të Organizatave jofitimprurëse dhe nënshkroi kontratën për zbatimin e tij në maj të vitit 2022.

¹⁷ Veprimi mbështet zbatimin e rekomandimeve vijuese të ODIHR-it dhe misionëve të vëzhgimit të zgjedhjeve të BE-së, në zhvillimin e zgjedhjeve në përputhje me angazhimet e OSBE-së, detyrimet dhe standardet e tjera ndërkombëtare për zgjedhje demokratike. Qëllimi është të rritet besimi i publikut në organet e menaxhimit dhe proceset zgjedhore. Ai plotëson aktivitetet periodike të ODIHR-it dhe mundëson ofrimin e mbështetjes më të intensifikuar dhe thelluar.

¹⁸ https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/albania-report-2022_en

Ndërsa Ligji i vitit 2014 për konsultimin publik, i cili përcakton normat procedurale për transparencën dhe pjesëmarrjen e publikut në vendimmarrje është përgjithësisht në përputhje me standardet evropiane, ndërsa konsultimet mbeten shpesh ushtrime artificiale. Për më tepër, mjedisi financiar dhe ligjor për mbështetjen e shoqërisë civile nuk është plotësuar akoma me miratimin dhe zbatimin e akteve nënligjore dhe instrumenteve për të forcuar qëndrueshmërinë dhe për të mundësuar një angazhim më të plotë në proceset e politikave publike.

Për të mundësuar një pjesëmarrje domethënëse me fokus integrimin në BE, si në dialogun e politikave ashtu edhe në zbatimin/monitorimin e reformave, nevojitet forcimi i kapaciteteve dhe aftësive të OSHC-ve dhe medias për të krijuar koalicionë. Forcimi i rolit të shoqërisë civile, organizatës dhe kapaciteteve të tyre mbeten prioritarë për promovimin e integritit evropian tek mbarë opinionin publik. Mbështetja për anëtarësimin në BE është dobësuar për shkak të mospërfshirjes së opinionit publik në procesin e integritit të Shqipërisë sikurse dhe mungesës së debatit politik mbi këtë çështje. Nuk vërehen tema lidhur me OZHQ-të përkatëse dhe me të drejtat themelore në debatin publik dhe politik. Mbetet prioritet promovimi dhe mbështetja e debatit informues me qëllim kontributin e opinionit publik mbi vendimmarrje kyçe. Nevojitet nxitja e veprimeve të përbashkëta të shoqërisë civile/botës akademike dhe lehtësimi i koalicioneve/rreteve të gjera e të qëndrueshme për të marrë pjesë në mënyrë efektive në politikëbërjen, monitorimin ligjor dhe institucional si dhe mbikëqyrjen. Mungojnë auditimet/statistikat zyrtare të medias mbi situatën aktuale të audiencës, tregun e reklamave për median apo burimet financiare të medias në përgjithësi. Pavarësia dhe liria e medias duhet të fuqizohen më tej për të luftuar keqinformimin dhe për të rritur cilësinë e gazetarisë/raportimit. Kuadri ligjor në fuqi për median dhe profesionin e gazetarit është kryesisht në përputhje me standardet por nuk zbatohet mjaftueshëm, veçanërisht sa i përket respektimit të rregullave për pronësinë e medias, pluralizmin dhe gjithëpërfshirjen e shërbimeve të transmetuara/publikuara, trajtimin kontraktual dhe mbrojtjen e gazetarit. Kërkohej të përmirësohet cilësia e raportimit, përfshirë funksionin demokratik të transmetimit publik (*informimi dhe ndërgjegjësimi*), në bashkëpunim me shërbimet parlamentare dhe komisionin kombëtar të zgjedhjeve.

Aktorët kryesorë do të jenë Parlamenti, Komisioni Qendror i Zgjedhjeve, Avokati i Popullit, Agjencia për Mbështetjen e Shoqërisë Civile (AMSHC), organizatat/koalicionet/rrejet e shoqërisë civile, bota akademike, shërbimet e medias dhe gazetarët e pavarur.

2. PËRSHKRIMI I VEPRIMIT

3.1 Logjika e ndërhyrjes

Dokumenti i veprimit “BE për Demokracinë” do të kontribuojë në një demokraci gjithëpërfshirëse në Shqipëri në kuadër të anëtarësimit në BE, duke fuqizuar institucionet kombëtare (qeveri, parlament, institucionet e pavarura demokratike), si dhe duke përforcuar shoqërinë civile dhe median për të kontribuar në procesin e politikëbërjes, raportimit dhe mbikëqyrjes. **Objektivi i përgjithshëm** (ndikimi) është rritja e transparencës, llogaridhënies dhe besimit në institucionet përkatëse publike në kuadër të anëtarësimit në BE. **Objektivat specifikë** (Rezultatet) e Veprimit janë:

1. Përforcimi i integritit të shoqërisë civile dhe pjesëmarrjes së medias në mekanizmat e qeverisjes demokratike dhe politikëbërjes në Parlament dhe KQZ.
2. Kontributi i shoqërisë civile dhe medias në dialogun e politikave, proceset e monitorimit dhe raportimit është më efektiv.

Veprimi bazohet në dy komponentë kryesorë. Kapacitetet dhe roli i institucioneve publike, duke u fokusuar tek procesi i integritit në BE dhe pjesëmarrja e shoqërisë civile dhe medias në punën e politikave legislative në këto institucione duhet të forcohen sipas Komponentit 1 *Qeverisja demokratike dhe ciklet zgjedhore*, si dhe duhet të rriten kapacitetet e OSHC-ve dhe medias për të kontribuar, monitoruar dhe

raportuar në mënyrë të pavarur si pjesë e procesit të konsultimit dhe vendimmarrjes sipas Komponentit 2 *Pjesëmarrja e shoqërisë civile dhe medias në dialogun e politikave, procesin e monitorimit dhe raportimit.*

Produktet që do të ofrohen nga ky Veprim duke kontribuar në Objektivat Specifikë përkatës (Rezultatet) janë si më poshtë:

- Produkti 1 duke kontribuar në Rezultatin 1: Përforcohen kapacitetet e institucioneve (Parlament, KQZ, institucionet e pavarura) dhe forcohet bashkëpunimi ndërmjet aktorëve (institucione, shoqëri civile/media).
- Produkti 2.1 duke kontribuar në Rezultatin 2: Hartohen dhe zbatohen mjetet për një dialog politik më të mirë në kuadër të integritetit në BE ndërmjet Organizatave të Shoqërisë Civile dhe medias.
- Produkti 2.2 duke kontribuar në Rezultatin 2: Krijohet partneritet më efektiv dhe efikas ndërmjet Komisioneve Parlamentare, Këshillit Kombëtar të Integritetit Evropian (KKIE) dhe përfaqësuesve të shoqërisë civile dhe medias.
- Produkti 3 duke kontribuar në Rezultatet 1 dhe 2: Rritja e njohurive dhe aftësive të OSHC-ve dhe medias për të gjeneruar dhe zbatuar projekt ide lidhur me dialogun politik dhe monitorimin e procesit të integritetit në BE.

Ndërhyrja logjike nënvizuese për këtë Veprim është rritja e kapaciteteve dhe rolit të Parlamentit dhe KQZ-së me qëllim intensifikimin e bashkëpunimit në funksion të demokracisë në bashkëpunim me shoqërinë civile dhe median në politikëbërje. Gjithashtu, Veprimi do të mbështesë shoqërinë civile në krijimin në mënyrë efektive të rrjeteve/koalicioneve të orientuara drejt rezultateve dhe do të nxisë përfshirjen e OSHC-ve të Rinisë në politikëbërje.

3.2 Aktivitetet indikative

Mbështetja për institucionet dhe aktorët do të jetë e orientuar në rezultate dhe do të lidhet me ndërtimin e kapaciteteve si të nevojshme për të arritur lehtësisht rezultatet e synuara. Mbështetja do të përfshijë aktivitetet indikative si më poshtë:

Produkti 1 (lidhur me Rezultatin 1) Përforcohen kapacitetet e institucioneve (Parlament, KQZ, institucionet e pavarura) dhe forcohet bashkëpunimi ndërmjet grupeve të interesit (institucione, shoqëri civile/media).

Ky mund të përfshijë aktivitetet indikative të mëposhtme:

- Mbështetje për Parlamentin dhe KQZ-në sa i përket transparencës dhe llogaridhënies nëpërmjet partneritetit të institucionalizuar me shoqërinë civile dhe median.
- Rritja e ndërgjegjësimit dhe forcimi i bashkëpunimit ndërmjet Avokatit të Popullit dhe Parlamentit dhe bashkëpunimi i tyre me institucionet e BE-së.
- Zhvillimi i aftësive të deputetëve nëpërmjet:
 - a) Ekspertizës profesionale (mbi legjislacionin, mbikëqyrjen dhe projektligjet e paraqitura në Parlament), transparencës dhe zhvillimit të rrjeteve mes vijave partiake.
 - b) Ndërtimit të kapaciteteve mbi barazinë gjinore, duke përfshirë seminare me organizatat e grave.
 - c) Planit të fillimit të prezantimit (bashkëpunimit) për deputetët.
- Mbështetje për reformën dhe proceset përkatëse të administratës zgjedhore.
- Mbështetje për zbatimin e planit strategjik të Parlamentit, duke theksuar edukimin qytetar, ndërgjegjësimin dhe informimin e publikut, me fokus tek të rinjtë, gratë dhe vajzat, grupet vulnerabël dhe minoritetet, integritetin e dimensionit gjinor dhe buxhetimin e përgjegjshëm gjinor, leadershipin e grave, buxhetin dhe shpenzimet, si dhe vlerat themelore të BE-së në kuadër të anëtarësimit në BE.
- Forcimi i kapaciteteve dhe partneritetit të KQZ-në, shoqërisë civile dhe medias për monitorimin e fazave të ciklit zgjedhor, monitorimin dhe vëzhgimin e zgjedhjeve, mekanizmat dhe mjetet juridike të ankesës dhe mosmarrëveshjeve, si dhe vlerat themelore të BE-së, në kuadër të anëtarësimit në BE.

- *Forcimi i kapaciteteve dhe partneritetit të Parlamentit (deputetët dhe personeli), shoqërisë civile dhe medias mbi procedurat legislative, monitorimin e proceseve legislative, përgatitjen e agjendës parlamentare, menaxhimin e shërbimeve për deputetët (punë kërkimore, komunikim dhe marrëdhënie me zgjedhësit e zonës zgjedhore), shkrimin e projektpropozimeve, vlerat themelore të BE-së, në kuadër të anëtarësimit në BE, nëpërmjet mjeteve të tilla si hapësirë për dialog politikash.*
- **Produkti 2.1/** (lidhur me Rezultatin 2): Krijimi dhe zbatimi i mjeteve për një dialog efektiv politikash në kuadër të procesit të integrimit në BE ndërmjet OSHC-ve dhe medias.

Ky mund të përfshijë aktivitetet indikative të mëposhtme:

- *Mbështetje për krijimin e një mekanizmi/platforme konsultimi periodik (Forum i BE-së) ku OSHC-të dhe Media mund të takohen me deputetët dhe personelin përkatës të Parlamentit për të dialoguar dhe amenduar projektligjet.*
- *Ndërtimi i kapaciteteve për OSHC-të dhe parlamentarët për të kuptuar rolet e tyre dhe fazat/pikat në procesin e politikave.*
- *Ofrimi i mbështetjes për të zhvilluar një mjedis mundësues për shoqërinë civile nëpërmjet mjeteve të duhura, aksesit në informacion dhe sigurimit të koherencës më të lartë ndërmjet OSHC-ve për të siguruar ndikim maksimal mbi qeverisjen e mirë dhe procesin e politikëbërjes.*
- *Mbështetje për krijimin e aleancave që bëjnë bashkë OSHC-të, median etj., së bashku me specialistë dhe ekspertë teknikë për hartimin e politikave dhe monitorimin e të drejtave të njeriut dhe prioritetëve në përputhje me anëtarësimin në BE.*
- *Mbështetje për zhvillimin e programeve dhe debateve tematike informuese, për të informuar publikun mbi procesin e integrimit në BE, standardet dhe vlerat.*
- *Mbështetje OSHC-ve vendore dhe medias mbi procedurat legislative, monitorimin e procedurave legislative, monitorimin e proceseve legislative, përgatitjen e agjendës parlamentare, menaxhimin e shërbimeve për deputetët (punë kërkimore, komunikim dhe marrëdhënie me zgjedhësit e zonës zgjedhore), shkrimin e projektpropozimeve, vlerat themelore të BE-së, në kuadër të anëtarësimit në BE, nëpërmjet një skeme granti dhe aktiviteteve të ndërtimit të kapaciteteve.*
- *Zhvillimi i një platforme online për E-Democracy për fuqizimin e rinisë duke hapur Parlamentin për të rinjtë, kryerjen e aktiviteteve parlamentare më transparente dhe të aksesueshme dhe për nxitjen më aktive të të rinjve në politikë.*
- *Mbështetje portaleve online me integritet të lartë dhe mediave online që miratojnë vetërregullimin ose kodin e sjelljes dhe mbështetje ndaj përpjekjeve të shoqërisë civile për të përmirësuar edukimin mediatik tek publiku i gjerë, me fokus të veçantë tek brezat e rinj, gratë, grupet vulnerabël, nëpërmjet hapësirës për dialog politikash (duke zhvilluar aftësitë jo teknike të ndërveprimit me të tjerët, përmbajtjen etj.).*
- **Produkti 2.2/** (lidhur me Rezultatin 2): Krijohet partneritet më efektiv dhe efikas ndërmjet Komisioneve Parlamentare, Këshillit Kombëtar të Integrimit Evropian (KKIE) dhe përfaqësuesve të shoqërisë civile dhe medias. Ky mund të përfshijë aktivitetet indikative të mëposhtme:
 - *Mbështetje për Këshillin Kombëtar të Integrimit Evropian (KKIE) për të forcuar kapacitetet dhe partneritetin me përfaqësuesit e shoqërisë civile (anëtarët e Këshillit) dhe medias (të ftuar të Këshillit):*
 - a) *Monitorimi i zbatimit të detyrimeve në kuadër të negociatave për anëtarësim në Bashkimin Evropian.*
 - b) *Zhvillimi i më shumë diskutimeve mbi politikat e integrimit Evropian me institucionet shtetërore zbatuese dhe aktorët e tjerë.*
 - c) *Këshillim mbi procesin e negociatave.*

d) Organizimi i Shkollës Evropiane të Integrimit si mjeti i vetëm i Parlamentit dhe KKIE-së në procesin e integrimit Evropian, lidhur me përfaqësuesit e OSHC-ve, medias, botës akademike, kërkuesve shkencorë etj. të cilët mund të kontribuojnë në procesin e negociatave në të ardhmen e afërt.
e) Krijimi i një platforme elektronike për diskutim lidhur me pozicionet negociuese, prezantuar Këshillit Kombëtar për Integrim Evropian (KKIE).

- **Produkti 3** (lidhur me rezultatet 1&2): Rritja e njohurive dhe aftësive të OSHC-ve dhe medias për të gjeneruar dhe zbatuar projekte lidhur me dialogun politik dhe monitorimin e procesit të integrimit në BE.

Ky mund të përfshijë aktivitetet indikative të mëposhtme:

- *Skemë granti/nën-granti për Organizatat e Shoqërisë Civile dhe Median*

3.3 Tendencë kryesore (e përgjithshme)

Mbrojtja e mjedisit, Ndryshimet klimatike dhe Biodiversiteti

Traktatet dhe politikat e BE-së mbështesin angazhimin e nivelit të lartë të Bashkimit për qëndrueshmërinë mjedisore, luftën kundër ndryshimeve klimatike dhe ruajtjes së biodiversitetit. Veprimi do të kontribuojë në këto angazhime, duke i integruar këto çështje horizontalisht në aktivitetet mbështetëse, duke i kushtuar vëmendje të veçantë ndërlidhjeve për politikëbërjen, monitorimin dhe raportimin. Në veçanti, veprimi do t'i japë zë, do të rrisë përfaqësimin e dhe prezencën e grave, grupeve vulnerabël dhe rinjve në këto fusha politikash, të cilat lidhen ngushtësisht me integrimin në BE.

Barazia gjinore dhe fuqizimi i grave dhe vajzave

Sipas kodeve gjinore DAC të OECD-së, të identifikuar në seksionin 1.1, ky veprim është etiketuar si G1¹⁹. Kjo nënkupton se qëllimi i këtij Veprimi është drejtimi (*leadership*) i grave në proceset legjislative, fuqizimi i grave në administratën publike shqiptare, dhe integrimi i dimensionit gjinor nëpërmjet legjislacioneve të mbështetura në buxhetimin e përgjegjshëm gjinor, në përputhje me objektivat e Strategjisë së Barazisë Gjinore të BE-së 2020-2025²⁰ dhe Planin e Veprimit për Barazinë Gjinore III të BE-së për veprimet e jashtme (2021-2025)²¹. Arritja e objektivit ku gratë dhe burrat janë të lirë të zgjedhin rrugën e tyre në jetë dhe të kenë mundësi të barabarta është një proces afatgjatë, i cili kërkon angazhim të vazhdueshëm. Ky Veprim kontribuon në përcaktimin e rrjedhës së përgjithshme të perspektivës gjinore nëpërmjet aktiviteteve që do të maten me një tregues, i cili gjurmon rritjen e grave në drejtim në legjislaturë dhe një tregues për të matur rritjen e akteve legjislative, duke përfshirë dispozitat lidhur me integrimin e dimensionit gjinor dhe buxhetimin e përgjegjshëm gjinor. Ky Veprim do të mbështesë integrimin e shoqërisë civile në të gjitha politikat, si dhe do të përforcojë mundësitë për advokim për gratë, vajzat dhe grupet vulnerabël në proceset e politikëbërjes.

Të drejtat e njeriut

Organizatat e Shoqërisë Civile janë thelbësore për arritjen e qëllimit të të drejtave të njeriut dhe demokracisë në Shqipëri. Ky Veprim do t'i përmbahet plotësisht zbatimit të qasjes bazuar tek të Drejtat e Njeriut ndaj

¹⁹ Objektivi kryesor /objektiv i rëndësishëm/ jo i synuar

²⁰ https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TEXT/?uri=CELEX%3A52020DC0152join-2020-17-final_en.pdf (europa.eu)

²¹ [join-2020-17-final_en.pdf](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TEXT/?uri=CELEX%3A52020DC0152join-2020-17-final_en.pdf) (europa.eu)

zhvillimit, duke përfshirë të gjitha të drejtat e njeriut, si dhe duke përmbushur promovimin dhe mbrojtjen e të drejtave të njeriut dhe demokracisë, siç parashikohet në Komunikimin e Përbashkët dhe Planin e Veprimit të BE-së për të Drejtat e Njeriut dhe Demokracinë 2020-2024²². Ky Veprim promovon përafrimin horizontal të të gjitha ndërhyrjeve me të drejtat themelore dhe Kartën e të Drejtave Themelore të BE-së, mbështetur nga monitorimi dhe vlerësimi i vazhdueshëm, për të ndjekur në mënyrën e duhur si procesin edhe rezultatin, duke integruar si më poshtë: pjesëmarrjen dhe aksesin në procesin e vendimmarrjes; lidhjen me të drejtat e njeriut; llogaridhënien; mosdiskriminimin; fuqizimin; transparencën. Rezultatet 1 dhe 2 të këtij veprimi synojnë në mënyrë specifike pjesëmarrjen dhe aksesin në procesin e vendimmarrjes, llogaridhënien, fuqizimin dhe transparencën si aspekte themelore në një demokraci funksionale.

Qëllimi kryesor i Veprimit është afrimi i institucioneve dhe shoqërisë civile drejt synimit të përbashkët të anëtarësimit në BE. Në veçanti, veprimi mbështet ndërhyrjet nën rezultatin 1 dhe rezultatin 2, të cilat synojnë rritjen e bashkëpunimit ndërmjet institucioneve publike dhe shoqërisë shqiptare, duke kaluar nga informacioni tek partneriteti. Qëllimi afatgjatë është që institucionet dhe shoqëria civile të konvergojnë në një partneritet drejt synimit të përbashkët të anëtarësimit në BE, që nënkupton përgjegjësi të përbashkëta në çdo hap të politikëbërjes, nga përgatitja e agjendës tek hartimi, vendimmarrja dhe kryerja e aktiviteteve, duke arritur në fund synimin e qëllimit me menaxhim të përbashkët.

Konsiderata të tjera

Ky veprim adreson të drejtat e minoriteteve dhe grupeve vulnerabel (përfshi personat me aftësi të kufizuara) në kuadër të reformave për të rritur gjithëpërfshirjen në ciklin zgjedhor.

3.5 RISQET DHE MËSIMET E NXJERRA

Kategoria	Risqet	Probabiliteti (I lartë/ Mesatar/I ulët)	Ndikimi (I lartë/ Mesatar/I ulët)	Masat zbutëse
Lidhur me mjedisin e jashtëm	Risku 1. Vonesa e mtejshme e Konferencës Ndërqeveritare mund të ulë mbështetjen publike për integrimin në BE.	I ulët	I mesëm	Rritja e debatit publik dhe politik për përfitimet e anëtarësimit në BE, veçanërisht duke organizuar fushata ndërgjegjësuere online.
Lidhur me dialogun politik	Risku 2. Parlamenti i krijuar në vitin 2021 do të jetë një test për qëndrueshmërinë politike dhe bashkëpunimin ndërpartiak në Këshillin Politik që është i rëndësishëm për të miratuar dhe zbatuar reformat në kuadër të anëtarësimit në BE.	I ulët	I lartë	-Rritja e dialogut politik mbi “vlerat themelore” dhe parimi “më shumë për më shumë” në mënyrë që Parlamenti i sapo zgjedhur të rikonfirmojë dhe thellojë angazhimin në rrugën drejt anëtarësimit në BE.
Lidhur me zbatimin e	Risku 3 – lidhur me Rezultat 1.	I ulët	I mesëm	-Dialogu politik dhe masat lehtësuese për të

²² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020JC0005>

Kategoria	Risqet	Probabiliteti (I lartë/ Mesatar/I ulët)	Ndikimi (I lartë/ Mesatar/I ulët)	Masat zbutëse
strategjiave të institucioneve	Strategjia për Parlamentin e miratuar në qershor 2021 ka nevojë për angazhimin e parlamentit të ri për zbatimin e saj. Strategjia e KQZ-së duhet të miratohet pas një konsultimi të gjerë me të gjithë aktorët			mbështetur një dinamikë pozitive në Parlament dhe ndërmjet partive politike. -Mbështetje e vazhdueshme për KQZ-në si një ndjekje e zgjedhjeve të prillit 2021, duke përfshirë shkëmbimet/vizitat e homologëve, partnerëve. -Shkëmbime në rritje ndërmjet Parlamentit shqiptar dhe Parlamentit të Bashkimit Evropian. -Rritja e dialogut politik mbi “vlerat themelore”.
Lidhur me zbatimin e udhërrëfyesit	Risku 4 – lidhur me Rezultatit 2. Vonesë në zbatimin e udhërrëfyesit për shoqërinë civile, i cili kërkon vendosmëri të centralizuar politike dhe koordinim të fortë ndërinstitutional.	I lartë	I lartë	- Rritje e dialogut politik dhe të politikave ndërmjet shoqërisë civile, Parlamentit, Kryeministrit dhe Kryeministrit. - Janë identifikuar dhe adresohen pengesat specifike lidhur me zbatimin e udhërrëfyesit në kuadër të dialogut të përmirësuar me shoqërinë civile. - Rritja e dialogut politik mbi “vlerat themelore”.
Lidhur me transparencën	Risku 5 – lidhur me Rezultatit 3. Nuk respektohet dhe zbatohet kuadri ligjor dhe shteti i së drejtës në sektorin e medias, duke ndikuar kështu në lirinë e shprehjes dhe cilësinë e informacionit.	I lartë	I mesëm	- Pavarësia dhe kapacitetet operacionale të autoritetit rregullator audio-vizual janë mbështetur. -Forcohet pavarësia, standardet profesionale dhe qëndrueshmëria financiare e transmetuesit publik. - Mbështetja për shërbimet e medias, gazetarët e pavarur dhe organet e mediave të cilët synojnë integritetin e lartë dhe cilësinë e informacionit është rritur. - Shoqëria civile/media mbështeten për të monitoruar, raportuar mbi

Kategoria	Risqet	Probabiliteti (I lartë/ Mesatar/I ulët)	Ndikimi (I lartë/ Mesatar/I ulët)	Masat zbutëse
				pronësinë e medias dhe respektimin e të drejtave të gazetarëve, duke përfshirë ligjet e punës. - Rritja e dialogut politik mbi “vlerat themelore”.
	Risku 6 – Tensionet ndërmjet aktorëve politikë dhe gazetarëve vazhdojnë.	I mesëm	I lartë	Rritje e dialogut politik dhe të politikave ndërmjet shoqërisë civile, Parlamentit, Kryeministrit dhe Kryeministrit. - Janë identifikuar dhe adresohen pengesat specifike lidhur me zbatimin e udhërrëfyesit në kuadër të dialogut të përmirësuar me shoqërinë civile. - Rritja e dialogut politik mbi “themeloret”.

Mësimet e nxjerra:

Në Shqipëri, asistencë e BE-së për Parlamentin është ofruar nëpërmjet dy projekteve vijuese të binjakëzimit që zhvillohen me një distancë kohore prej gjashtë vitesh. Projekti i dytë u zbatua me Greqinë pasi Shqipëria ishte bërë vend kandidat në vitin 2014 dhe ishte miratuar ligji i ri që rregullonte rolin e Parlamentit. Projekti ndihmoi në përshtatjen e procedurave parlamentare me këtë kuadër të ri ligjor, duke forcuar më tej kapacitetet e komisioneve të përhershme në përafrimin me legjislacionin e BE-së dhe mbikëqyrjen e ekzekutivit, me disa aktivitete tashmë të orientuara drejt përgatitjes së Parlamentit për negociatat e anëtarësimit në BE. **Përfshirja e pamjaftueshme e deputetëve dhe vendimmarrësve në projekte u vu re si dobësi e madhe për qëndrueshmërinë e rezultateve të projektit**²³. Si rrjedhojë, Veprimi do të mobilizojë përfshirjen e deputetëve dhe vendimmarrësve të tjerë në aktivitetet e projektit.

Nga ana tjetër, intervistat e aktorëve theksuan se koha e projektit nuk ishte më e favorshme për shkak të situatës politike, por **ndikimet negative u zbutën nga mbështetja dhe menaxhimi i mirë i personelit të Parlamentit**, i cili u angazhua në mënyrë që çdo komponent i projektit të Binjakëzimit të kishte një drejtues. Kjo lehtësoi arritjen e rezultateve të pritshme nga projektit²⁴.

²³ Komisioni Evropian, Vlerësim mbi instrumentin e Binjakëzimit për periudhën 2010-2017, mars 2019 https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/system/files/2019-07/final_report_-_volume_i.pdf

²⁴ Ky raport i ndërmjetëm i veprimeve në kuadër të Menaxhimit Indirekt me Vendin Përfutues sipas IPA II – Vlerësimi i Programit (shtator 2021)

Në përgjithësi, nevojitet konsultim publik i mirëfilltë me shoqërinë civile dhe grupet e interesit dhe faktorët kufizues të identifikuar janë kapaciteti dhe përvoja e pamjaftueshme e deputetëve dhe stafit mbështetës për të bashkëpunuar me shoqërinë civile.

Duke qenë se pjesëmarrja e shoqërisë civile në vendimmarrje është akoma rastësore, është raportuar nevoja për të përfunduar konsultimet sistematike dhe transparente të shoqërisë civile në proceset legislative në nivel qendror dhe vendor me afate kohore të përshtatshme. Duhet të sigurohet një konsultim kuptimplotë dhe sistematik i strukturave të ndryshme qeveritare me OSHC-të, duke përfshirë mekanizmat efektivë të ndjekjes.

Sa i përket blerjes së pajisjeve audi-vizuale, të cilat synojnë rritjen e transparencës dhe aksesim më të lehtë në seancat e Komisioneve Parlamentare, është vënë re mungesë e përfshirjes së duhur të medias në zbatimin e këtij sistemi dhe konsultim jo i plotë me aktorët mbi miratimin e rregullave të procedurave lidhur me sistemin audio dhe video, duke treguar nevojën për të rritur konsultimin me aktorët mbi proceset, me qëllim sigurimin e **transparencës dhe llogaridhënies**.

Dokumentacioni i disponueshëm i projektit dhe dorëzimi dhe siç vërtetohet nga intervistat e aktorëve, konfirmon se grupi i Parlamentit, Njësia Qendrore e Financimit dhe Kontraktimit (CFCU), por edhe Delegacioni i Bashkimit Evropian kanë ofruar asistencën e duhur për përgatitjen e specifikimeve si dhe monitorimin teknik (verifikimet në terren) në të gjitha fazat e projektit. Në fletëdorëzimin e pajisjeve është përfshirë inventari i pajisjeve, i cili është krijuar dhe monitorohet nga njësia IPA në Parlamentin . Pas dorëzimit të pajisjeve dhe trajnimit të personelit kryesor të Parlamentit që merren me pajisjet, ofruesi (kompania Infosoft) mori një kontratë vijuese për mirëmbajtjen për një periudhë afatgjatë të sistemit, si dhe për asistimin e kanaleve televizive që duan të transmetojnë sesione të jenë në gjendje të bëjnë këtë gjë.

Në përgjithësi, një nga shtytësit për arritjen e rezultateve të qëndrueshme ishte ndryshimi (*lëvizja*) e kufizuar e personelit kryesor të parlamentit, i cili siguroi një memorie institucionale të mjaftueshme për ruajtjen e rezultateve të projektit²⁵

Në hartimin e këtij Veprimi janë marrë në konsideratë këto mësimet.

²⁵ Ky raport i ndërmjetëm i veprimeve në kuadër të Menaxhimit Indirekt me Vendin Përfutues sipas IPA II – Vlerësimi i Programit (shtator 2021)

3.5 Matrica indikative e kuadrit logjik (shiko Aneksin I- Zinxhirin Nëse-Atëherë-Sepse dhe diagramën e deklarimit të rezultateve)

	Zinxhiri i rezultateve: Rezultatet kryesore të pritshme (maksimumi 10)	Indikatorët (të paktën një indikator për rezultat të pritshëm)	Të dhënat bazë (viti)	Objektivat (fundi i programit)	Burimi i të dhënave (1 për indikator)	Supozimet
Impakti	Rritja e transparencës, dhe llogaridhënies dhe besimit të institucioneve publike përkatëse në kontekstin e anëtarësimit në BE.	Progresi i bërë drejt arritjes së kriterëve të anëtarësimit, Parimet dhe standardet bazë të BE-së (Komisioni Evropian)	Niveli i përputhshmërisë me politikat dhe legjislacionin e BE në fushat e mbuluara nga ky veprim (2022)	Nivel më i lartë përputhshmërie në fushat e rëndësishme. (2025)	Raporti i Komisionit Evropian për Shqipërinë	Nuk zbatohet
		Niveli i besimit të qytetarëve tek Parlamenti	Besimi: 31% (totalisht ose me tendencë drejt) (2021)	- Besimi: ≥ (41 %) (2025)	Barometri Publik Vjetor i Ballkanit nga Këshilli i Bashkëpunimit Rajonal	
	Zinxhiri i rezultateve:	Indikatorët	Të dhënat bazë	Objektivat	Burimi i të dhënave	Supozimet
Komponenti 1: Qeverisja demokratike dhe ciklet elektorale						
Rezultati 1.	Rezultati 1.	Rezultati 1.1 Numri i akteve ligjore/udhëzuesve të miratuar për të rritur	0 (2023)	Të paktën 2 akte ligjore/ udhëzime të miratuara (2024)	Fletorja Zyrtare, Parlamenti/ Raportet e	Mazhoranca dhe opozita përmirësojnë dialogun politik dhe punojnë së bashku me të gjitha

Zinxhiri i i rezultateve:	Indikatorët	Të dhënat bazë	Objektivat	Burimi i të dhënave	Supozimet
Përf forcimi i integritetit të shoqërisë civile dhe pjesëmarrjes së medias në mekanizmat e qeverisjes demokratike dhe politikëbërjes në Parlament dhe KQZ	bashkëpunimin (IPA PF 2.2 match) ²⁶ . Rezultati 1.2 Numri i iniciativave bashkëpunuese në vazhdim me shoqërinë civile, në përputhje me udhëzimet (përputhje IPA PF 2.10) ²⁷ .	(2023)	Të paktën XX konsultime (#Për t'u përcaktuar në temat e referencës së projektit specifik) me OSHC-të (2025) Vendosja e hapësirës për dialog politikash Kapacitete të rritura të deputetëve dhe stafit të parlamentit	KQZ-së	pjesët e shoqërisë për çuarjen para të agjendës së reformave të BE-së dhe negociatave të anëtarësimit. Dokumentacioni parlamentar i disponueshëm për audiencë më të gjerë. Sigurimi i një mjedisi të favorshëm për përfshirjen e shoqërisë civile. Parlamenti dhe partitë politike, si dhe KQZ-ja tregojnë angazhim për përparimin drejt ndërtimit të besimit të përgjithshëm në një demokraci më funksionale. KQZ-ja e angazhuar të rrisë proaktivitetin gjithëpërfshirjen para zgjedhjeve të ardhshme vendore dhe kombëtare.

²⁶Indikator i përputhet me IPA PF 2.2. Numri i akteve ligjore/administrative (përfshirë në nivel kushtetues) për të rritur efektshmërinë, llogaridhënien dhe/ose transparencën e funksionimit të institucioneve demokratike a) aprovuar dhe/ose b) zbatuar nga parlamentet kombëtare me mbështetjen e BE – Plani Strategjik është një akt ligjor i fokusuar në fuqizimin e zbatimit të ligjit, demokracisë, respektimit të të drejtave të njeriut, lirive themelore dhe ligjit ndërkombëtar.

²⁷ Indikator i përputhet me to IPA PF 2.10 Numri i iniciativave të drejtuara nga organizata të shoqërisë civile dhe mbështetur nga BE – Udhëzimet mund të konsiderohen një iniciativë që mbulon përshkrimin e dhënë në Shkresën Metodologjike.

Komponenti 2: Pjesëmarrja e shoqërisë civile dhe medias në dialogun politik, procesin e monitorimit dhe raportimit						
Rezultati 2	Rezultati 2. Kontribut më efektiv i shoqërisë civile në dialogun politik, proceset monitoruese dhe raportuese.	Dialogu politik Rezultati 2.1 Numri i shqyrtimeve post-legjislative të kryera nga shoqëria civile dhe media	0 (2023)	XX shqyrtime (#Për t'u përcaktuar në termat e referencës së projektit specifik) (2025)	Mendimet zyrtare të OSHC-ve dhe mediave mbi aktet ligjore të publikuara/dërguara tek institucionet	Kryeministria, ministrirë e linjës, dhe administratorët lokalë zbatojnë udhërrëfyesin dhe parlamenti ngrre një organ ndërmjet palëve për të njohur vlerën demokratike të shoqërisë civile dhe medias në politikëbërje dhe procesin e monitorimit. Veprime të përbashkëta dhe krijimi i koalicionëve të shoqërisë civile. Qeveria dhe parlamenti miratojnë dhe zbatojnë rekomandimet e Komisionit të Venecias (KC) dhe sigurojnë respektimin e standardeve të BE-së për median/ shtypin dhe profesionin e gazetarit.
		Monitorimi dhe raportimi Rezultati 2.2 Organ i pavarur, i ngritur i konceptuar për të monitoruar aktivitetin e zgjedhur Parlamentar.	N/A (2023)	1 organ i pavarur monitorues i ngritur (viti referues)	Aktet ligjore për ngritjen e organit	
		Rezultati 2.3 Numri i monitorimeve dhe/ose raporteve analitike numri i monitorimeve dhe/ose raporteve analitike të publikuara nga OSHC-të dhe/ose media.	0 (2022)	XX Raporte të OSHC-ve dhe mediave të pavarura (#Për t'u përcaktuar në termat e referencës së projektit specifik) (2025)	Raporte të OSHC-ve dhe mediave dhe/ose platformave online (ku publikohen raportet)	

Komponenti 1: Qeverisja demokratike dhe ciklet zgjedhore						
Produkti 1.1 Përforcimi i kapacitetit të institucioneve (Parlament, KQZ, institucionet e pavarura) dhe forcimi i bashkëpunimit ndërmjet aktorëve (institucione, shoqëri civile/media).	Produkti 1.1.1	n/a (2023)	80% e indikatorëve përkatës të arritur (2025)	Raportet monitorimi të planit strategjik	Faza e dytë e marrëveshjes politike (2020) e zbatuar. Parlamenti i ri rikonfirmoi bashkëpunimin ndërpartiak dhe zbatimin e planit strategjik. KQZ rikonfirmoi qëllimin për të zgjeruar pjesëmarrjen dhe rolin proaktiv.	
	Produkti 1.1.2	0 (2023)	150, nga të cilët XX gra (#Për tu përcaktuar në termit e referencës së projektit specifik) (2025)	Anketa vetëvlerësimi pas trajnimit.		
	Produkti 1.1.3	0 (2023)	XX iniciativa partneriteti të vullosura për të monitoruar procesin legjislativ dhe agjendën parlamentare (#Për t'u përcaktuar në termit e referencës së projektit specifik) (2025)	Raportet nga takimet	Raportet nga takimet	
	Produkti 1.1.4	0 (2023)	XX iniciativa partneriteti të ndërmarra për të	Raportet nga takimet		

		vendosura ndërmjet KQZ, shoqërisë civile dhe medias në monitorimin e fazave të ciklit elektoral dhe zgjedhjeve, sipas optikës së anëtarësimit në BE. (në përputhje me IPA PF 2.1) ²⁸	monitoruar ciklet elektorale (#Për t'u përcaktuar në referencës së projektit specifik) (2025)			
Komponenti 2: Pjesëmarrja e shoqërisë civile dhe mediave në dialogun politik, procesin e monitorimit dhe raportimit						
Produkti 2.1 lidhur me rezultat 2	Produkti 2.1 Krijimi dhe zbatimi i mjeteve për një dialog efektiv ndërmjet OSHC-ve dhe medias në kuadër të procesit të integritetit në BE	Produkti 2.1.1 Numri i takimeve dhe/ose konsultimeve të kryera ndërmjet OSHC-ve, medias dhe deputetëve, përmes mekanizmit/platformës së konsultimit publik	0 (2023)	XX takime/konsultime ndërmjet mekanizmave periodikë (#Për t'u përcaktuar në termat e referencës së projektit specifik) (2025)	Raporte nga takimet/konsultimet	Gatishmëri institucionale dhe vulnet për të nxitur procesin e bashkëpunimit dhe konsultimit me shoqërinë civile në përputhje me udhërrëfyesin.
		Produkti 2.1.2 Numri i OSHC-ve dhe deputetëve të mbështetur nga ndërhyrja që kanë raportuar mbi përmirësimin e kuptimit	0 (2023)	XX e OSHC-ve dhe XX deputetë (#Për t'u përcaktuar në termat e referencës) (2025)	Anketa vetëvlerësimi	Interesi i medias në procesin e anëtarësimit në BE

²⁸Indikator i përputhet me IPA PF 2.1. Numri i rekomandimeve elektorale (të misioneve ndërkombëtare të vëzhgimit të zgjedhjeve (EOM)) të bëra nga OSBE/ODIHR ose BE EOM (rasti i Kosovës (*)) (ky përcaktim është pa paragjykuar pozicionin për statusin, dhe është në përputhje me UNSCR 1244/1999 dhe Mendimit të Gjykatës Ndërkombëtare të Drejtësisë mbi Deklaratën e Pavarësisë së Kosovës, ndjekuar nga mbështetja e BE-së, sepse do monitorojë zgjedhjet dhe do kryejë aktivitetet pasuese – sipas shkresës Metodologjike, aktivitetet pasuese mund të përfshijnë: Rishikim Elektoral dhe Rishikim të OSHC, Monitorim.

	të roleve të tyre dhe rrethanat e procesit politik. (e zbërthyer nga tipi i trajnuesve)				
	Produkti 2.1.3 Numri i OSHC-ve që kanë raportuar mjedis të përmirësuar për monitorimin e qeverisjes së mirë dhe procesin e hartimit të politikave.	0 (2023)	XX OSHC që pranojnë përmirësim në dialogun politik dhe proceset vendimmarrëse (#Për t'u përcaktuar në temat e referencës së projektit specifik) (2025)	Anketa vlerësimi ndërmjet OSHC-ve	
	Produkti 2.1.4 Numri i OSHC-ve dhe mediave të mbështetura nga projekti, që kanë raportuar njohuri dhe kapacitete të përmirësuara për të monitoruar procesin legjislativ lidhur me procesin e negociatave me BE. (e zbërthyer nga tipi i përfituesve dhe vendet).	0 (2023)	XX nga të cilat XX OSHC dhe XX media; të zbërthyer nga vendi i Shqipërisë (#Për t'u përcaktuar në temat e referencës së projektit specifik) (2025)	Anketa vlerësimi ndërmjet OSHC-ve dhe mediave	
	Produkti 2.1.5 Numri i të rinjve që kanë përdorur platformën online E-Democracy për fuqizimin e të rinjve (të zbërthyer nga gjinia)	0 (2023)	XX nga të cilët XX gra, XX burra ((#Për t'u përcaktuar në temat e referencës së projektit	Raporte nga përdorimi i platformës;	

Lidhur me rezultatin 2	Produkti 2.2 Krijohet partneritet më efektive dhe efikas ndërmjet Komisioneve Parlamentare, Këshillit Kombëtar të Integrimit Evropian (KKIE) dhe përfaqësuesve të shoqërisë civile dhe medias	Produkti.2.2.1 Numri i shoqërisë civile dhe përfaqësuesve të medias, të trajnuar nga ndërhyrja, që kanë raportuar kapacitete të rritura për të marrë pjesë në KKIE (të zbërthyer nga gjimia dhe tipi i përfaqësuesve)	0 (2023)	specifik (2025)	Anketa vetëvlerësimi para dhe pas sesioneve të trajnimit.	Këshilli Kombëtar për Integrimit Evropian konsolidon rolin e tij dhe garanton përfshirjen e tij në të gjithë në çështjet e integrimit evropian. Zbatohen rekomandimet e Këshillit të Evropës/Komisionit të Venecias, OSBE-së dhe BE-së. -Realizohet vetëregullimi i mediave online
		Produkti. 2.2.2. Numri i takimeve të përmirësuara ndërmjet KKIE-së dhe shoqërisë civile dhe medias. Produkti.2.2.3 Numri i shoqërisë civile, kërkesve, akademikëve dhe përfaqësuesve të medias të trajnuar nga Shkolla e Integrimit Evropian (SHIE/EIS) 10 gjatë vitit 2023 në varësi të aplikimit të tyre në SHIE-së. 8 (2021) Lista e pjesëmarrësve në SHIE-së e publikuar në faqen web të Parlamentit;	0 (2023)	XX o (nga të cilët: XX gra; XX burra; XX përfaqësues të OSHC-ve; XX përfaqësues mediash (#Për t'u përcaktuar në temat e referencës së projektit specifik) (2025) XX takime (# Për t'u përcaktuar në temat e referencës së projektit specifik) (2025) XX persona të trajnuar (#Për t'u përcaktuar në temat e referencës së projektit specifik) (2025)	Minutat e takimit Lista e pjesëmarrësve	

Produkti 3 lidhur me rezultatin 1 & 2					
Produkti 3. Rritja e njohurive dhe aftësive të OSHC-ve dhe medias për të gjeneruar dhe zbatuar projekte lidhur me dialogun politik dhe monitorimin e procesit të integrimit në BE	Produkti 3.1 Numri i përfutuesve që kanë përfunduar projekt grante të suksesshme (të zbërthyer nga tipi i përfutuesit).	0 (2023)	20 (13 nga të cilat koalicionet e shoqërisë civile dhe 7 organizata mediash) (2025)	Progres Raportet përfundimtare të projekteve të granteve.	OSHC dhe media të gatshme të marrin pjesë në thirrjen për propozime.

4. RREGULLIMET E ZBATIMIT

4.1 Marrëveshja e Financimit

Për realizimin e këtij veprimi është parashikuar lidhja e një marrëveshjeje financimi me Republikën e Shqipërisë.

4.2 Periudha indikative e zbatimit

Periudha indikative e zbatimit operacional të këtij veprimi, gjatë së cilës do të kryhen aktivitetet e përshkruara në seksionin 3 dhe do të zbatohen kontratat dhe marrëveshjet përkatëse është 72 muaj nga data e hyrjes në fuqi e Marrëveshjes së Financimit. Zgjatjet e periudhës së zbatimit mund të dakordësohet nga nëpunësi autorizues përgjegjës i Komisionit, duke amenduar këtë Vendim Financiar dhe kontratat e marrëveshjet përkatëse.

4.3 Metodat e zbatimit

Komisioni do të sigurojë që të respektohen rregullat dhe procedurat e duhura të BE-së për sigurimin e financimit për palët e treta, duke përfshirë procedurat e rishikimit, kur është e përshtatshme, dhe përputhshmërinë e veprimit me masat kufizuese të BE-së²⁹.

4.3.1 Menaxhimi i drejtpërdrejtë/direkt (Grantet)

(a) Qëllimi i grantit (eve)

Qëllimi i grantit (eve) është të mbështesë të dy rezultatet e këtij veprimi, si më poshtë:

1. Përforsimi i integritetit të shoqërisë civile dhe pjesëmarrjes së mediave në mekanizmat e qeverisjes demokratike dhe politikëbërjes në Parlamentin dhe KQZ.
2. Kontributi i Shoqërisë civile dhe medias në dialogun politik, procesin e monitorimit dhe raportimit është më efektiv.

(b) Lloji i aplikantëve të synuar

Kandidatët e mundshëm për financim janë organizatat joqeveritare ose organizata joqeveritare ose rrjete të Organizatave të Shoqërisë Civile ose (iii) organizata ndërkombëtare (ndërqeveritare), ose (iv) një operator i sektorit publik.

4.3.2 Ndryshimet nga modaliteti i menaxhimit të drejtpërdrejtë (direkt) në menaxhim jo të drejtpërdrejtë/indirekt (dhe anasjelltas) për shkak të rrethanave përjashtuese (një alternativë e dytë)

Në rrethana përjashtuese dhe me autorizim të Komisionit Evropian, ndryshimet nga mënyra e menaxhimit të drejtpërdrejtë në atë jo të drejtpërdrejtë janë të mundshme, si dhe ndryshimet në menaxhimin e modalitetit të prokurimit.

²⁹www.sanctionsmap.eu Ju lutemi vini re se harta e sanksioneve është një mjet i TI për identifikimin e regjimeve të sanksioneve. Burimi i sanksioneve rrjedh nga aktet ligjore të botuara në Fletoren Zyrtare (FZ). Në rast mospërputhjeje ndërmjet akteve ligjore të publikuara dhe përditësimeve në faqen e internetit, prevalon versioni

Në rast se veprimi do të zbatohet me menaxhim jo të drejtpërdrejtë me një subjekt, kjo do të vendoset nga shërbimet e Komisionit, bazuar në kriteret e mëposhtme:

- i. Mandati i subjektit të besuar që mbulon natyrën /fushën e veprimit.
- ii. Eksperienca e subjektit të mundshëm në veçanti në kontekst të integrimit të Shqipërisë në Bashkimin Evropian.
- iii. Kapaciteti operacional/ekspertiza teknike, kapacitetet logjistike dhe menaxhuese, duke përfshirë edhe ato në nivel vendor.
- iv. Impakti, rezultatet, efekti financiar i bashkëpunimit me subjekte/donatorë të tjerë, duke mbuluar edhe efektivitetin e delegimit të detyrave, të përfshira në Shqipëri.
- v. Niveli i reduktuar i kostove të transaksionit
- vi. Kapaciteti i subjektit për të ofruar bashkëfinancim të mundshëm
- vii. Eksperienca me veprim të ngjashëm në mbështetje të demokracisë.

4.4 Qëllimi i përshtatshmërisë gjeografike për prokurimin dhe procedurat e dhënies së grantit

Përshtatshmëria gjeografike sa i përket vendit të themelimit për pjesëmarrje në procedurat e prokurimit dhe dhënies së grantit lidhur me origjinën e furnizimeve të blera siç parashikohet në aktin bazë dhe në dokumentet përkatëse kontraktuale do të zbatohet duke iu nënshtruar dispozitave të mëposhtme.

Nëpunësi autorizues përgjegjës i Komisionit mund të zgjerojë përshtatshmërinë gjeografike mbi bazën e emergjencës ose mungesës së shërbimeve në tregjet e vendeve dhe territoreve në fjalë, ose në raste të tjera të vërtetuara ku zbatimi i rregullave të përshtatshmërisë do ta bënte të pamundur, ose tepër të vështirë kryerjen e këtij veprimi (Neni 28(10) i Instrumentit të Fqinjësisë, Zhvillimit dhe Bashkëpunimit Ndërkombëtar – Evropa Globale (NDICI)).

4.5 Buxheti indikativ

Komponentët e buxhetit indikativ	Kontributi i BE-së (shuma në Euro)
Rezultati 1: Përforsimi i integrimit të shoqërisë civile dhe pjesëmarrjes së mediave në mekanizmat e qeverisjes demokratike dhe politikëbërjes në Parlament dhe KQZ	2 500 000
Grante (menaxhim i drejtpërdrejtë) – referojuni seksionit 4.3.1	
Rezultati 2: Kontributi i Shoqërisë civile dhe medias në dialogun politik, procesin e monitorimit dhe raportimit është më efektiv përbëhet nga	2 500 000
Grante (menaxhim jo i drejtpërdrejtë) – referojuni seksionit 4.3.1	
Grantet – plani (buxheti) total nën seksionin 4.3.1	5 000 000
Vlerësimi – referohuni seksionit 5.2	do të mbulohet nga një vendim tjetër
Auditimi – referohuni seksionit 5.3	
Komunikimi dhe vizibiliteti – referojuni seksionit 6	do të mbulohet nga një vendim tjetër
Kontingjenca	I pazbatueshëm
Totali	5 000 000

4.6 Struktura organizative dhe përgjegjësitë

Një **Komitet Drejtues i Projektit (KDP)** do të krijohet, i cili do të drejtojë zbatimin e Veprimit. Ky Komitet do të përfshijë përfaqësues nga aktorët kryesorë dhe përfituesit, si dhe përfaqësues nga Koordinatori Kombëtar IPA (NIPAC) dhe Delegacioni i Bashkimit Evropian. Komiteti do të bashkëdrejtohet nga përfaqësuesit e dy përfituesve kryesorë, Parlamenti dhe Komisioni Qendror i Zgjedhjeve, i cili do të takohet të paktën 1 herë në vit. KDP-ja do të monitorojë nga afër përmbushjen e objektivave dhe rezultateve projektit. Komiteti do të vendosë nëse duhet të krijohen Komitete Teknike për çdo komponent.

Grupet e projektit do të punojnë ngushtësisht dhe do të koordinojnë zbatimin e aktiviteteve.

Do të kërkohen komplementaritetet brenda Sistemit Shqiptar të Planifikimit të Integruar (SPI), sistem kryesor për planifikimin e integruar të politikave publike, krijuar me urdhrin e Kryeministrit nr. 157, datë 22 tetor 2018. Grupi për Menaxhimin e Integruar të Politikave (GMIP) “Qeverisja e mirë dhe Administrata Publike” kryesohet nga Zëvendëskryeministri i caktuar me këtë fushë përgjegjësie dhe Sekretariati Teknik i tij, i ngritur në Kryeministri.

Grupet e projektit do të krijohen në të dy institucionet përfituese, si në Komisionin Qendror të Zgjedhjeve, edhe në atë të Parlamentit.

4.7 Parakushtet

1. Strategjitë e Parlamentit dhe KQZ-së janë operacionale
2. OSHC-të dhe media po veprojnë në një mjedis mundësues

5. MATJA E PERFORMANCËS

5.1. Monitorimi dhe raportimi

Për këtë qëllim, partnerët zbatues do të krijojnë një sistem të përhershëm monitorimi të brendshëm, teknik dhe financiar për Veprimin dhe do të përpunojnë raporte periodike progresi (raport për një periudhë jo më pak se dy vjeçare) dhe raporte përfundimtare. Çdo raport duhet të përmbajë një përshkrim të saktë të zbatimit të Veprimit, vështirësitë e hasura, ndryshimet e paraqitura, si dhe shkallën e arritjes së rezultateve të tij (Produktet dhe Rezultatet direkte) të matura nga indikatorët përkatës, duke përdorur si referencë matricën e kornizës logjike. Komisioni mund të kryejë vizita shtesë monitoruese si nëpërmjet personelit të tij edhe nëpërmjet konsulentëve të pavarur të punësuar drejtpërdrejtë nga Komisioni për rishikime të pavarura monitoruese (ose të punësuar nga personi përgjegjës i kontraktuar nga Komisioni për kryerjen e rishikimeve të tilla).

Rolet dhe përgjegjësitë për mbledhjen e të dhënave, analizën dhe monitorimin

Mekanizmi i monitorimit do të përfshijë asistencë teknike të dedikuar, e cila do të jetë përgjegjëse për mbledhjen dhe analizën periodike të të dhënave, organizimin dhe menaxhimin e studimeve sasiore dhe cilësore, duke përfshirë disa institucione kombëtare si (Agjencia për Mbështetjen e Shoqërisë Civile, Koordinatorin Kombëtar IPA (KKIPA/NIPAC), Parlamentin, Komisionin Qendror i Zgjedhjeve dhe institucione të tjera të pavarura, dhe shoqëria civile/rrjetet mediatike/koalicionet, faza e zhvillimit të tyre, rezultatet e arritura dhe sipas rastit, si dhe identifikimin e problemeve praktike që synojnë gjetjen e zgjidhjeve.

Subjektet zbatuese të Veprimit do të monitorojnë indikatorët e Veprimit në nivel komponentësh/produktesh të tyre përkatëse dhe do t'i raportojnë në kohë Koordinatorit Kombëtar IPA (KKIPA/NIPAC) mbi zbatimin e aktiviteteve përkatëse dhe do të sinjalizojnë për çdo vonesë dhe arsyet që kanë shkaktuar vonesa të tilla.

Monitorimi i përgjithshëm i zbatimit të veprimit do të kryhet nga Komiteti i Monitorimit të Sektorit për Qeverisjen e mirë, si dhe nga Komiteti/et Drejtuese të krijuara për të drejtuar zbatimin e skemës së granteve dhe asistencës. Monitorimi i orientuar drejt rezultateve do të përdoret në raportin mbi performancën dhe rezultatet, duke iu referuar kritereve të rëndësisë, efikasitetit, efektivitetit, qëndrueshmërisë dhe do të ofrojë informacion bazik, i cili mund të shfrytëzohet për të orientuar monitorimin/vlerësimin/auditimin dhe vendimin e menaxhimit të ardhshëm në nivelin e Veprimit. Në përputhje me Kodin Evropian të Sjelljes për Partneritet, do të ketë koordinim specifik me partnerët dhe aktorët për të siguruar dialogun e politikave dhe menaxhimin e njohurive ndërmjet niveleve qendrore dhe nënkombëtare të qeverisjes dhe organizatave përkatëse të shoqërisë civile.

Koordinatori Kombëtar IPA (KKIPA/NIPAC) do të jetë përgjegjës në nivel kombëtar për monitorimin, rishikimin dhe vlerësimin e progresit të zbatimit nëpërmjet objektivave të vendosura në Matricën e Kornizës Logjike të Veprimit dhe për të komunikuar informacionin me shërbimet e Komisionit Evropian.

5.2. Vlerësimi

Duke patur parasysh rëndësinë e veprimit, një vlerësim i ndërmjetëm do të kryhet për këtë veprim ose fushat e mbështetjes nëpërmjet partnerëve zbatues.

Komisioni ose subjektet përkatëse zbatuese duhet të informojnë partnerët zbatues të paktën dy muaj para për datat e parashikuara për misionet e vlerësimit. Partnerët zbatues do të bashkëpunojnë në mënyrë efikase dhe efektive me ekspertët e vlerësimit, dhe ndër të tjera do t'u ofrojnë atyre të gjithë informacionin dhe dokumentacionin e nevojshëm, si dhe aksesin në mjediset dhe aktivitetet e projektit.

Raportet e vlerësimit do të ndahen me vendin partner dhe aktorët e tjerë kryesorë. Partnerët zbatues dhe Komisioni do të analizojnë konkluzionet dhe rekomandimet e vlerësimeve dhe ku është e nevojshme, në marrëveshje me vendin partner, do të vendosin së bashku për veprimet pasuese që duhen ndërmarrë dhe çdo rregullim të nevojshëm, përfshirë, nëse ka, riorientimin e projektit.

Shërbimet e vlerësimit mund të kontraktohen sipas një kontrate kuadër.

5.3. Auditimi dhe Verifikimet

Pa cenuar detyrimet e zbatueshme për kontratat e lidhura për zbatimin e këtij veprimi, Komisioni në bazë të një vlerësimi risku, mund të kontraktojë auditues të pavarur ose të caktojë detyra për verifikimin e një ose disa kontratave ose marrëveshjeve.

6. KOMUNIKIMI DHE VIZIBILITETI

Vizibiliteti dhe komunikimi i financimit të Bashkimit Evropian për objektivat dhe ndikimin e Veprimeve janë një detyrim ligjor për të gjitha Veprimet e financuara nga BE, siç përcaktohet në kërkesat në fuqi të komunikimit dhe vizibilitetit të BE-së.

Në veçanti, përfituesit e fondeve të BE-së duhet të informojnë mbi origjinën e financimit të BE-së dhe të sigurojnë vizibilitetin e duhur të tij duke:

- paraqitur një deklaratë, e cila thekson mbështetjen e përfituar nga Bashkimi Evropian në mënyrë të dukshme në të gjithë dokumentet dhe materialet e komunikimit lidhur me zbatimin e fondeve, duke përfshirë një ndërfaqe zyrtare dhe llogari në rrjete sociale, ku është e mundur, dhe
- promovuar veprimet dhe rezultatet e tyre, nëpërmjet informacionit të synuar koherent, efektiv dhe proporcional për audiencën e gjerë, përfshirë edhe median.

Masat lidhur me vizibilitetin dhe komunikimin do të zbatohen, sipas rastit, nga administrata kombëtare (p.sh, sa i përket reformave lidhur me mbështetjen buxhetore të BE-së), subjektet e besuara, kontraktorët dhe përfituesit e granteve. Detyrimet e duhura kontraktuale do të përfshihen, përkatësisht, në marrëveshjet e financimit, marrëveshjet e delegimit dhe kontratat e prokurimeve dhe granteve.

Masat do të bazohen mbi një Plan specifik Komunikimi dhe Vizibiliteti, të krijuar dhe që zbatohet në përputhje me kërkesat në fuqi të komunikimit dhe vizibilitetit të BE-së. Ndër të tjera, ky plan, do të përfshijë një narrativë komunikimi dhe mesazhe kryesore për Veprimin, të përshtatura për audiencat e ndryshme të synuara (aktorët, shoqërinë civile, publikun e gjerë, etj.

Masat specifike lidhur me vizibilitetin dhe komunikimin për këtë Veprim do të plotësojnë aktivitetet më të zgjeruara të komunikimit, të zbatuara drejtpërdrejt nga shërbimet e Komisionit Evropian dhe/ose Delegacionet dhe Zyrat e BE-së. Komisioni Evropian dhe Delegacionet dhe Zyrat e BE-së do të informohen plotësisht për planifikimin dhe zbatimin e aktiviteteve specifike të vizibilitetit dhe komunikimit, veçanërisht në lidhje me narrativën e komunikimit dhe mesazhet kryesore.

7. QËNDRUESHMËRIA

Qeveria e Shqipërisë ka shprehur tashmë angazhimin e saj politik për zbatimin e *acquis* të BE-së dhe për më tepër për të mundësuar një demokraci funksionale, respektimin e shtetit të së drejtës dhe të drejtave themelore. Në këtë mënyrë, progresi në këtë drejtim do të përafrohet me objektivin e kuadrit ligjor të programit IPA III për promovimin e një demokracie më funksionale dhe më gjithëpërfshirëse.

Mekanizmi monitorues në fuqi do të lejojë monitorimin e zbatimit të Veprimit, duke përfshirë organizimin e takimeve dhe seminareve të rregullta për mbledhjen e informacionit dhe diskutimin mbi aktivitetet që do të kryhen nga autoritetet dhe institucionet e Shqipërisë dhe aktorë të tjerë, fazën e tyre të zhvillimit, rezultatet e arritura dhe aty ku është e përshtatshme, identifikimin e problemeve praktike, që synojnë gjetjen e zgjidhjeve. Raportet vjetore të monitorimit do të përmbajnë rekomandime për veprime me qëllimin sigurimin e qëndrueshmërisë. Ky proces monitorimi do të inkurajojë pronësinë nga autoritetet kombëtare dhe do të kontribuojë në një integritet më të mirë të aktiviteteve.

Çelësi për të siguruar qëndrueshmëri të veprimit është ndërtimi i kapacitetit të institucioneve dhe aktorëve në të njëjtën kohë, veç e veç ose së bashku, për plotësimin e boshllëqeve përkatëse, për të zhvendosur dhe transformuar marrëdhëniet dhe fuqinë e tyre, si dhe për të bashkuar kapacitetet e tyre duke forcuar konvergencën e tyre drejt synimit të përbashkët të deklaruar për anëtarësimin në BE. Pasi ky proces të fillojë, mund të mbahet dhe zbatohet plotësisht në të ardhmen. Një aspekt tjetër i rëndësishëm është qëndrueshmëria e OSHC-ve në Shqipëri, e cila duhet të arrihet nëpërmjet zbatimit të Udhërrëfyesit të Politikës së Qeverisë drejt një Mjedisi Mundësues për Zhvillimin e Shoqërisë Civile 2019–2023³⁰.

Pronësia e Veprimit nga Parlamenti, Komisioni Qendror i Zgjedhjeve dhe aktorët e tjerë të nivelit kombëtar dhe vendor ka një rol kryesor në sigurimin e qëndrueshmërisë së Veprimit. Prandaj, është e rëndësishme të inkurajohet më shumë autonomi sa i përket zbatimit, siç kanë treguar të dy institucionet.

³⁰VKM nr. 25/25.07.2019 [http://www.amshe.gov.al/web/doc/Udherrefyesi-2019-rishikuar-\[EN\].pdf](http://www.amshe.gov.al/web/doc/Udherrefyesi-2019-rishikuar-[EN].pdf)

Shtojca I – Logjika e ndërhyrjes

Zinxhiri Nëse-Atëherë-Sepse

Nëse rriten kapacitetet dhe roli i institucioneve (Parlamenti, KQZ) dhe bashkëpunimi me aktorët (shoqëria civile, media) (**Produkti 1**);

Nëse krijohen dhe zbatohen mjetet për një dialog efektiv mbi procesin e integrimit në BE ndërmjet OSHC-ve dhe mediave (**Produkti 2.1**) dhe krijohet partneritet më efektiv dhe efikas ndërmjet Këshillit Kombëtar për Integrim Evropian (KKIE) dhe shoqërisë civile dhe përfaqësuesve të mediave (**Produkti 2.2**), dhe

Nëse rriten njohuritë dhe aftësitë e OSHC-ve dhe mediave për të gjeneruar dhe zbatuar projektide në lidhje me procesin e integrimit në BE (**Produkti 3**);

Atëherë, përforcohet integriteti i shoqërisë civile dhe pjesëmarrjes së mediave në mekanizmat e qeverisjes dhe politikëbërjes në Parlament dhe KQZ (**Rezultati 1**); Kontributi i Shoqërisë civile dhe medias në dialogun e politikave, procesin e monitorimit dhe raportimit është më efektiv. (**Rezultati 2**).

Kjo ndodh **sepse** kapacitetet e OSHC-ve dhe medias për t'u angazhuar në proceset monitoruese dhe raportuese lidhur me integrimin në BE do t'i lejojnë institucionet të krijojnë një dialog më efikas me aktorët të cilët do të përfshihen në mënyrë më efektive në aktivitetet, që fokusohen në qeverisjen demokratike dhe çështjet e integrimit në BE.

Arritja e rezultateve të ndërhyrjes i nënshtrohet supozimeve se faza e dytë e marrëveshjes politike është zbatuar (2020), Parlamenti i ri rikonfirmon bashkëpunimin ndërpartiak dhe zbatimin e planit strategjik, KQZ-ja rikonfirmon synimet për të zgjeruar përfshirjen dhe rolin proaktiv, gatishmërinë institucionale dhe vullnetin për të nxitur proceset e bashkëpunimit dhe konsultimit me shoqërinë civile në përputhje me Udhërrëfyesin; interesin e medias në procesin e anëtarësimit në BE; Këshilli Kombëtar për Integrim Evropian konsolidon rolin e tij dhe garanton përfshirjen e tij më të gjerë në çështjet e integrimit në BE; janë zbatuar rekomandimet e KiE-së/KV, OSBE-së dhe BE-së; sigurohet vetërregullimi i mediave online; OSHC-të dhe mediat janë të gatshme të marrin pjesë në thirrjet për propozime.

Nëse përforcohet integrimi i shoqërisë civile dhe pjesëmarrja e medias në mekanizmat e qeverisjes demokratike në Parlament dhe KQZ (**Rezultati 1**); dhe Kontributi i shoqërisë civile dhe medias në dialogun politik, procesin e monitorimit dhe raportimit është më efektiv. (**Rezultati 2**) më pas, në terma afatgjatë, rritja e transparencës, llogaridhënies dhe besimit në institucionet publike përkatëse në kuadër të anëtarësimit në BE (**Impakti**), nën supozimin se shumica dhe opozita përmirësojnë dialogun politik dhe punojnë së bashku me të gjitha pjesët e shoqërisë për të çuar përpara agjendën e reformave të BE-së dhe negociatat e anëtarësimit. (**Rezultati 1**); dokumentacioni i Parlamentit është i disponueshëm për një audiencë më të gjerë; sigurohet një mjedis i favorshëm për përfshirjen e shoqërisë civile; Parlamenti dhe Partitë Politike, si edhe KQZ, tregojnë angazhim efektiv për progres në drejtim të ndërtimit të besimit të përgjithshëm në një demokraci më funksionale; KQZ e angazhuar për të rritur proaktivitetin dhe gjithëpërfshirjen para zgjedhjeve të ardhshme vendore dhe kombëtare; Kryeministria, ministrinë e linjës dhe administratorët lokalë zbatojnë udhërrëfyesin dhe parlamenti ngre një organ ndërmjet palëve për të njohur vlerën demokratike të shoqërisë civile dhe medias në politikëbërje dhe procesin e monitorimit; veprime të përbashkëta dhe krijimi i koalicioneve të shoqërisë civile; Qeveria dhe parlamenti miratojnë dhe zbatojnë rekomandimet e Komisionit të Venecias (KV) dhe sigurojnë respektimin e standardeve të BE-së për median/ shtypin dhe profesionin e gazetarit.

Impakti: Forcohet transparencia, logaridhënia dhe besimi tek institucionet publike përkatëse në kuadër të anëtarësimit në BE.

Rezultati 1. Përforcimi i integritetit të shoqërisë civile dhe pjesëmarrjes së medias në mekanizmat e qeverisjes demokratike dhe politikëbërjes në Parlament dhe KQZ

Rezultati 1: Rritja e kapaciteteve dhe rolit të institucioneve (Parlamenti, KQZ) dhe bashkëpunimi me aktorët (shoqëria civile, media)

Rezultati 2.1 Krijimi dhe zbatimi i mjeteve për një dialog efektiv mbi procesin e integritetit ndërmjet OSHC-ve dhe medias

Rezultati 2.2. Krijohet partneritet më efektiv dhe efikas ndërmjet Këshillit Kombëtar për Integrim Evropian(KKIE) dhe përfaqësuesve të shoqërisë civile dhe medias

Rezultati 3 Rritja e njohurive dhe aftësive të OSHC-ve dhe mediastë për të gjeneruar dhe zbatuar projekte lidhur me procesin e integritetit në BE

*Misionet për Parlamentin dhe EQZ-në së pari përkat transparentës dhe llogaridhënies ndërmjet parlamentit të institucionalizuar me shoqëri civile dhe median.
Rritja e ndërgjegjësimit dhe forcimi i bashkëpunimit ndërmjet Avokatit të Popullit dhe Parlamentit dhe bashkëpunimi i tyre me institucionet e BE-së.
Zrblloimi i ofansive të dezinformimit.*

- a) Ekspertizės profesionale (mbi legislacionin, mibūdyrinj alie projektigiet e paraqitura ne partaim), transparentas e zhivlini te rjateve mes vjake partikule.
- b) Midermiti te kapaciteteve mbi borzime gjimore, duke paraqishe seminare me organizatire e grupe.
- c) Planit te fillimit te prezantimit (hocherzheniut) per deqatet.

Mbështetje për reformën dhe proceset përkatëse të administratës zgjedhore.
Mbështetje për zbatimin e planit strategjik të Parlamentit, duke theksuar edukimin qytetar.

[illegible]

Mbrodhetje për krijimin e një mekanizmi/plaforme konsultimi periodik (Forum i BG-së) ku OSHC-të dhe Media mund të takohen me deputetët dhe personelin përkatës të Parlamentit për të diskutuar dhe amenduar projektet.

Ndërmimi i kapaciteteve për OSHC-të dhe parlamentet për të kuptuar rolet e tyre dhe fazat/punët në procesin e rediktive.

Ofrimi i mbështetjes për të zhvilluar një mjedis mundësues për shoqërinë civile nëpërmjet mjeteve të dubura, aksesit në informacion dhe sigurimit të koherencës më të lartë ndërmjet OSHC-ve për të siguruar ndikim maksimal mbigjerësisht e mirë dhe procesin e polititëbërjes.

Mbështetje për krijimin e aleancave që bëjnë bashkë OSHC-të, median etj., së bashku me specialistë dhe ekspertë teknikë për hartimin e politikave dhe monitorimin e të drejtave të njeriut dhe prioritetëve në përmirësimin me angazhuesimin në BB.

Mbeshietje për zhvillimin e programeve dhe debatore tematike informuese, për të informuar publikun mbi procesin e integritetit në BE, standardet dhe vlerat.

Misestudije OGHČ-ne vendore dhe mediat mbi procedurat legislative, monitorimin e procedurave legislative, monitorimin e proceseve legislative, përgjithësimet e agjendave parlamentare, mendimet dhe shprehime për adaptimet (purshtetore, komunikim dhe marrëdhënie me agjendat e zones qendrore), shkrime dhe projekte propozimesh, vlerat themelore të BE-së, në kuadër të analizës në BE, ndërgjegjësimi dhe shkrime errantë dhe aktivizime të vlerësimit të kërkimeve.

[illegible]

Mbështetje për Këshillin Kombëtar për Integrim Evropian (KICBE) për jetën e kapotacione dhe përfitimet nga bashkëpunimi me Bashkimin Evropian. Përfaqësimi i shqiptarëve civilë (anëtarët e Këshillit dhe mediata të fuqisë e kështjellit)

- Monitorimi i zbatimit të detyrimeve në burokrat të negociatave për anëtarësim në Bashkimin Evropian.
- Më shumë diskutime mbi politikat e integrimit Evropian në institucionet shqiptare dhe zbatues dhe aktorë të tjerë.
- Këshilli mbi procesin e negociatave dhe pozitën negociatues.

111

Skemat e grantit për Organizatat e Shoqërive civile dhe median

KY DOKUMENT VEPRIMI FINANCOHET NGA BASHKIMI EVROPIAN

SHTOJCA I.3

Dokument Veprimi BE-ja për zbatimin e Ligjit

PLANI VJETOR I VEPRIMIT

Ky dokument përbën programin vjetor të punës në kuptim të nenit 110 (2) të Rregullores Financiare si dhe planet dhe masat vjetore dhe shumëvjeçare të veprimit në kuptim të neni 8 të Rregullores IPA III dhe Neni 23 të Instrumentit të Fqinjësisë, Zhvillimit dhe Bashkëpunimit Ndërkombëtar – Evropa Globale.

1. PËRMBLEDHJE

1.1. Tabela përmbledhëse e Veprimit

Titulli	BE-ja për zbatimin e Ligjit Plani vjetor i Veprimit në favor të Shqipërisë për vitin 2022
OPSYS	AKTI-61321, JAD.1030030
Akti bazë	Financuar nga Instrumenti i Asistencës së Para-Anëtarësimit (IPA III)
Iniciativë e Ekipit Evropë	Jo
Zona që përfiton nga dokumenti i veprimit	Ky dokument veprimi duhet të zbatohet në Shqipëri
Dokumenti i programit	Nën kuadrin e programit IPA III
FUSHAT PRIORITARE DHE INFORMACION MBI SEKSIONIN	
Dritarja dhe prioriteti tematik	Dritarja 1: Shteti i së Drejtës, të Drejtat Themelore dhe Demokracia Prioriteti tematik 3: Lufta kundër krimit të organizuar/sigurisë Prioriteti tematik 4: Migracioni dhe menaxhimi i kufirit
Objektivat e Zhvillimit të Qëndrueshëm (OZHQ-të)	OZHQ kryesor (vetëm 1): Objektivi 16: Paqe, Drejtësi dhe Institucione të Forta. OZHQ të tjerë të rëndësishëm (deri tek 9) dhe ku është e përshtatshme, synimet: Objektivi 15: Mbrojtja, rimëkëmbja dhe nxitja e shfrytëzimit të qëndrueshëm të ekosistemeve tokësore, pyjeve të menaxhuara në mënyrë të qëndrueshme, luftimi i shkretëtimit, ndalimi dhe prapësimi i procesit të degradimit të tokës, si dhe ndalimi i humbjes së biodiversitetit.

Kodi (et) DAC¹	15130 – Zhvillimi ligjor dhe gjyqësor			
Kanali kryesor i Shpërndarjes	12000 – Përfituesi Qeveria			
Treguesit² (nga formulari i DAC)	Objektivi i politikës së përgjithshme	Jo i synuar	Objektiv i rëndësishëm	Objektiv kryesor
	Zhvillimi i pjesëmarrjes/qeverisja e mirë	☐	☐	☒
	Ndihmë ndaj mjedisit	☐	☒	☐
	Barazia gjinore dhe fuqizimi i grave dhe vajzave	☐	☒	☐
	Zhvillimi i tregtisë	☒	☐	☐
	Shëndeti i nënës, i të porsalindurit, fëmijës dhe shëndeti riprodhues	☒	☐	☐
	Ulja e rrezikut nga fatkeqësitë	☐	☒	☐
	Përfshirja e personave me aftësi të kufizuara	☐	☒	☐
	Ushqyerja ³	☒	☐	☐
	Treguesit e Konventës RIO	Jo i synuar	Objektiv i rëndësishëm	Objektiv kryesor
	Diversiteti biologjik	☐	☒	☐
	Lufta kundër shkretëtizimit	☒	☐	☐
	Zbutja e ndryshimeve klimatike	☐	☒	☐
	Përshtatja ndaj ndryshimeve klimatike	☒	☐	☐
Treguesit e brendshëm⁴	Objektivat e politikës	Jo i synuar	Objektiv i rëndësishëm	Objektiv kryesor
	Lidhja	☒	☐	☐

¹ Sektorët DAC (kodet dhe përshkrimet) tregohen në kolonën e parë dhe të katërt të tabelës ‘kodet e qëllimit’ në dokumentin e mëposhtëm:

<http://www.oecd.org/dac/financing-sustainable-development/development-financestandards/dacandcrscodelists.htm>

² Për orientim, referohu <https://www.oecd.org/development/financing-sustainable-development/development-finance-standards> shkoni tek “Data collection and resources for reporters”, zgjidhni Shtesën 2, shtojca 18 (politika) dhe 19 (Rio) të direktivës raportuese.

Nëse një veprim është i shënuar në formularin DAC si kontribues për një nga objektivat e politikës së përgjithshme ose për parimet e RIO si një objektiv kryesor ose një objektiv domethënës, atëherë kjo duhet të pasqyrohet në matricën e kornizës ligjore (në zinxhirin e rezultateve dhe/ose treguesit).

³ Ju lutem kontrolloni [Handbook on the OECD-DAC Nutrition Policy Marker](#)

⁴ Këta tregues kanë një qëllim/bazë logjike ndryshe se sa kodet DAC. Ato janë marrë nga niveli i alokimit të buxhetit dhe është vënë theksi mbi veprimin lidhur me objektivin (at) kryesorë të përzgjedhur. Përcaktimi i objektivave, rezultateve, aktiviteteve në përshkrimin e veprimit duhet të jenë në përputhje me këtë seksion.

	Digjitalizimi	☐	☐	☒
	Migracioni ⁵	☐	☐	☒
	COVID-19	☒	☐	☐
INFORMACION MBI BUXHETIN				
Shuma në fjalë	Linja e buxhetit: 15.020101.01 Kosto totale e përlogaritur: 14900000 Euro Vlera totale e kontributit të buxhetit të Bashkimit Evropian: 14 900 000 Euro			
MENAXHIMI DHE ZBATIMI				
Modalitetet e zbatimit (lloji i financimit dhe mënyra e menaxhimit)	Modaliteti i projektit Menaxhim jo i drejtpërdrejtë me subjektin (et) që do të përzgjidhen në përputhje me kriteret e përcaktuara në seksionin 4.3.1			
Prioritetet dhe shtyllat përkatëse nga Plani Ekonomik dhe i Investimeve për Ballkanin Perëndimor	Prioritetet: “Agjenda e Gjellbër”, “Tranzicioni Digjital”, “Zhvillimi i Kapitalit Njerëzor”, “Qeverisja, Shteti i së Drejtës, Reforma e Administratës Publike” Shtyllat: “VII Mbetjet dhe Ujërat e Zeza”, “VIII Infrastruktura Digjitale”			
Data Përfundimtare për lidhjen e Marrëveshjes së Financimit	Deri më 31 Dhjetor 2023			
Data përfundimtare për lidhjen e marrëveshjeve të kontributit/delegimit, kontratave të prokurimit dhe granteve	3 vjet pas datës së nënshkrimit të Marrëveshjes së Financimit, me përjashtim të rasteve të renditura në Nenin 114 (2) të Rregullores Financiare			
Periudha indikative e pranueshmërisë për zbatimin operacional	72 muaj pas lidhjes së Marrëveshjes së Financimit			
Data përfundimtare për zbatimin e Marrëveshjes së Financimit	12 vjet pas lidhjes së Marrëveshjes së Financimit			

⁵Për informacion të detajuar mbi programin e migrimit dhe zhvendosjes së detyruar, lutem hidhni një sy [thematic guidance note](#) mbi migrimin dhe zhvendosjen e detyruar; për informacion mbi treguesit e migrimit referohuni shtojcës 2 të shënimit për udhëzues tematik.

1.2. Përmbledhje e veprimit

Dokumenti i Veprimit mbështet shtetin e së drejtës nëpërmjet gjurmimit të hetimeve proaktive, ndjekjeve penale dhe dënimeve përfundimtare në luftën kundër krimit të organizuar në Shqipëri, duke përfshirë krimin mjedisor dhe aktivitete të paligjshme kibernetike, trafikimin e qenieve njerëzore dhe migracionin e paligjshëm. Veprimi mbështet gatishmërinë e Shqipërisë për të përmbushur detyrimet si Shtet Anëtar në të ardhmen, detyrime që rrjedhin nga neni 83 i Traktatit mbi Funksionimin e Bashkimit Evropian, duke pasur parasysh dimensionin specifik ndërkufitar të këtij lloji kriminaliteti. Lufta kundër krimit të organizuar/sigurisë është një fushë thelbësore e *acquis* së Bashkimit Evropian. Në vitin 2020, Parlamenti i Shqipërisë miratoi Ligjin nr.18/2020 kundër krimit të organizuar, terrorizmit dhe krimeve të rënda, me qëllim trajtimin e burimeve ekonomike dhe financiare të krimit të organizuar në vend, nëpërmjet kapjes dhe konfiskimit të aseteve kriminale.

Është propozuar një mbështetje e veçantë ndaj Ministrisë së Brendshme, Policisë së Shtetit Shqiptar (PSH), Strukturës së Posaçme kundër Korrupsionit dhe Krimit të Organizuar (SPAK), Prokurorisë së Përgjithshme, Inspektoratit Kombëtar të Mbrojtjes së Territorit dhe agjencive përkatëse të zbatimit të ligjit, me qëllim fuqizimin e Sistemit Kombëtar të Zbatimit të Ligjit në të gjitha nivelet, duke rritur aftësitë profesionale dhe organizative dhe duke vendosur mjete dhe teknologji të përmirësuara. Lufta kundër krimit mjedisor duhet gjithashtu të trajtohet me vendosmëri për të luftuar aktivitete të ndryshme të paligjshme, duke përfshirë ndotjen e ujit, ajrit dhe tokës dhe dëmtimin e zonave të mbrojtura që janë një kërcënim serioz për mjedisin dhe shëndetin publik, duke mbështetur kapacitetet e zbatimit të ligjit të agjencive përkatëse dhe në veçanti të Inspektoratit Kombëtar të Mbrojtjes së Territorit, me mandat për të zbatuar legjislacionin për planifikimin dhe mbrojtjen e territorit, mjedisit dhe pyjeve. Përsa i përket përpjekjeve lidhur me përballimin e kërcënimeve të krimit kibernetik, do t'i ofrohet mbështetje kapaciteteve të Policisë së Shtetit Shqiptar/Njesisë të Krimit kibernetik dhe Prokurorisë për gjurmimin dhe procedimin e krimit kibernetik.

Zbatimi i politikave të migracionit nga Policia e Shtetit/ Policia e Kufirit do të kryhet në përputhje me kërkesat e Bashkimit Evropian në forcimin e Menaxhimit të Integruar të Kufirit (MIK) dhe menaxhimit dhe mbikëqyrjes së migracionit, duke synuar konsolidimin e bashkëpunimit ndërinstitucional dhe ndërkombëtar, duke rritur fuqinë e zbulimit dhe hetimit të krimeve ndërkufitare, parandaluar migracionin e paligjshëm, si dhe duke mbrojtur grupet vulnerabël. Ky veprim do të shqyrtojë nevojat lidhur me kapacitetet logjistike të Policisë së Kufirit dhe Migracionit për mbikëqyrjen e kufirit blu dhe të gjelbër.

Së fundmi, synohet mbështetja e Ministrisë së Brendshme dhe Policisë së Shtetit Shqiptar për të zbatuar një dokument politikash gjithëpërfshirëse afatmesme dhe afatgjatë për investime të qëndrueshme në Teknologjinë e Informacionit dhe Komunikimit (TIK), si bazë për investime në infrastrukturën kritike të TIK-ut si (por pa e kufizuar) në qendrën e rikuperimit të të dhënave (*recovery data centre*) dhe sistemin e menaxhimit të dokumenteve.

Veprimi është hartuar sipas objektivit të politikës së përgjithshme të Zhvillimit të pjesëmarrjes/qeverisjes së mirë (objektivi kryesor sipas treguesve të DAC-së) dhe do të kontribuojë në Objektivin e Zhvillimit të Qëndrueshëm (OZHQ) 16 'Paqe, Drejtësi dhe Institucione të Forta' dhe OZHQ 15: 'Mbrojtja, rimëkëmbja dhe nxitja e shfrytëzimit të qëndrueshëm të ekosistemeve tokësore, pyjeve të menaxhuara në mënyrë të qëndrueshme, luftimi i shkretëtimit, ndalimi dhe prapësimi i procesit të degradimit të tokës, si dhe ndalimi i humbjes së biodiversitetit.

2. ARSYETIMI

2.1. Konteksti

Në mars të vitit 2020, Këshilli i Bashkimit Evropian vendosi hapjen e negociatave të anëtarësimit me Shqipërinë. Në korrik 2020, Komisioni Evropian i paraqiti Këshillit një propozim për kuadrin e negociatave, duke përcaktuar udhëzimet dhe parimet për negociatat e anëtarësimit. Më 19 korrik 2022 u mbajt Konferenca e Parë Ndërqeveritare për hapjen e negociatave me Shqipërinë, pas miratimit nga Këshilli i Kuadrit të Negociatave. Komisioni filloi menjëherë ushtrimin për shqyrtimin analitik të legjislacionit (*screening*), që është dhe etapa e parë në procesin e negociimit. Politika në lidhje me luftën kundër krimit të organizuar është një nga pesë prioritetet e Shqipërisë në kontekstin e procesit të anëtarësimit në Bashkimin Evropian. Së fundmi po arrihen rezultate të prekshme, duke përfshirë përmirësimin e dukshëm të kuadrit ligjor lidhur me konfiskimin e aseteve që rrjedhin nga aktivitetet e krimit të organizuar.

Kërcënimet kryesore të identifikuara për Shqipërinë dhe rajonin nga Vlerësimi i Kërcënimit nga Krimet e Rënda dhe Krimi i Organizuar (SOCTA) janë prodhimi, trafikimi dhe shpërndarja e drogave të paligjshme, krimi kibernetik, kontrabandimi i migrantëve, trafikimi i qenieve njerëzore, pastrimi i parasë dhe tregtimi në internet i të mirave dhe shërbimeve të paligjshme.

Raporti i Zyrës së Kombeve të Bashkuara për Drogat dhe Krimet (UNODC) mbi Matjen e Krimit të Organizuar në Ballkanin Perëndimor, në vitin 2020, tregon situatën e prodhimit dhe trafikimit të drogës në Shqipëri, lidhur me prodhimin vendas të kanabisit, trafikimit të drogës kryesisht si një vend tranzit, i njohur për trafikimin e heroinës përgjatë rrugës ballkanike, si p.sh. nëpërmjet Turqisë, Bullgarisë, Maqedonisë së Veriut drejt Italisë dhe tregjeve të tjera në Evropën Qendrore dhe Perëndimore dhe për trafikimin e kokainës nga Amerika e Jugut, veçanërisht Kolumbia drejt Evropës Perëndimore dhe Qendrore. Rëndësia e Shqipërisë si një vend tranzit për kokainën e Amerikës Latine drejt Evropës Perëndimore duket se është në rritje.

Për më tepër, grupet kriminale të shtetasve shqiptarë janë bërë të rëndësishëm në trafikimin e kokainës në nivel ndërkombëtar në disa vende të Evropës në vitet e fundit. Për të mbështetur tregun e drogës, si dhe ndikimin e tyre në trafikimin e kokainës brenda Bashkimit Evropian dhe nga Amerika Latine, grupet kriminale shqipfolëse kanë kryer dhe një sërë krimesh të tilla si: 1) Dhunë dhe ekzekutime profesionale 2) Korrupsion; 3) Pastrim të parasë; 4) Trafikim të armëve dhe lëndëve eksplozive; 5) Sigurim të dokumenteve të falsifikuara. Njëkohësisht, aktivitetet e grupeve shqiptare të krimit të organizuar në tërësinë e trafikimit të drogës jashtë Shqipërisë u rritën gjithashtu ndjeshëm me arrestimin e personave me nënshtetësi shqiptare në Evropë jashtë territorit të Shqipërisë nga 992 në vitin 1998 në 9,357 në vitin 2018.

Në raportin e Komisionit Evropian për Shqipërinë të vitit 2021,⁶ Komisioni njeh rezultatet e prekshme të Policisë Shqiptare në luftën kundër krimit të organizuar, duke përfshirë rritjen e bashkëpunimit me shtetet anëtare të Bashkimit Evropian dhe Europol-in, duke shkëmbyer një numër në rritje informacioni cilësor, veçanërisht nëpërmjet linjës së sigurtë për shkëmbimin e informacionit operacional (SIENA) dhe kryerjes së operacioneve të përbashkëta policore (si p.sh. operacioni Los Blancos në shtator të vitit 2020 kundër trafikimit të kokainës). Raporti vlerëson angazhimin e Policisë së Shtetit Shqiptar në luftën kundër prodhimit dhe trafikimit të drogave, pasi ka vijuar monitorimi ajror nga shërbimet ligjzbatuese të shtetit anëtar të BE-së, ndërkohë që duhet të ndërmerren më shumë veprime efektive për asgjësimin e rezervave të kanabisit, si dhe për të luftuar pastrimin e parasë dhe konfiskuar asetet që rrjedhin nga krimi. Së fundmi, Komisioni Evropian identifikon nevojën që Shqipëria ka për të vijuar përpjekjet për rritjen e numrit të ndjekjeve penale dhe dënimeve përfundimtare, në veçanti sa i përket korrupsionit në nivel të lartë, si dhe nevojiten më shumë përpjekje për të luftuar krimin kibernetik dhe trafikimin e qenieve njerëzore. Një marrëveshje bashkëpunimi me CEPOL-in ka hyrë në fuqi që prej vitit 2013.

Krahas përpjekjeve kombëtare, Strategjia për Ballkanin Perëndimor⁷ parashikon bashkëpunim strategjik dhe operacional ndërmjet Bashkimit Evropian dhe vendeve të Ballkanit Perëndimor në luftën kundër llojeve të ndryshme të krimit të organizuar dhe përmirësimit të migracionit dhe menaxhimit të kufirit. Kjo përfshin sigurimin e aksesit në mbrojtjen ndërkombëtare, ndarjen e informacionit përkatës (si analizat e riskut), rritjen e kontrollit të kufirit, sigurimin e zbatimit efektiv të politikave të ripranimit dhe kthimit, luftës kundër migracionit të parregullt, kontrabandimit të migrantëve dhe identifikimit të viktimave të trafikut. Strategjia mbështet forcimin e bashkëpunimit ndërkombëtar dhe rajonal (duke përfshirë bashkëpunimin me agjencitë e BE-së dhe oficerët përkatës ndërlidhës në rajon) dhe konsolidimin e mëtejshëm të kapaciteteve të menaxhimit të kufirit dhe migracionit, si dhe nënvizon rolin thelbësor të bashkëpunimit strategjik dhe operacional ndërmjet BE-së dhe Ballkanit Perëndimor për sigurinë. Ky veprim do të promovojë

⁶ SWD(2021) 289 final

⁷ COM(2018) 65 final

komplementaritetin me mbështetjen e ofruar nga programi IPA III për migracionin rajonal dhe në veçanti nëpërmjet “Masës Individuale 2023 mbi e BE-së lidhur me forcimin e luftës kundër kontrabandimit të migrantëve dhe trafikimit të qenieve njerëzorë në favor të Ballkanit Perëndimor”, e cila është duke u përgatitur.

Shqipëria po përballlet me një rritje të madhe të krimeve mjedisore, të cilat shënuan një rritje vjetore prej 24.4% krahasuar me vitin 2019, bazuar në Raportin Vjetor për vitin 2020 të Prokurorisë së Përgjithshme. Në këtë drejtim, parandalimi dhe ndëshkimi i krimeve mjedisore kërkon bashkëpunim të ngushtë ndërmjet Prokurorisë së Përgjithshme, Policisë së Shtetit, Inspektorateve, Gjykatave dhe Qytetarëve. Në një anketë publike të kryer në vitin 2019 nga OSBE dhe Akademia e Sigurisë me 1,559 të intervistuar (48.7% femra, 51.3% meshkuj), krimi mjedisor konsiderohej si kërcënimi i dytë më i rrezikshëm për Shqipërinë (26.9%). Shqipëria ka nevojë të forcojnë zbatimin e ligjit lidhur me krimin mjedisor, në veçanti kundër krimit të mbetjeve, krimit ndaj natyrës dhe krimit mjedisor ndërkufitar. Agjenda e Gjellbër për Ballkanin Perëndimor mbështet qeverisjen mjedisore, zbatimin, duke pasur mekanizma efektivë në fuqi për t’iu qasur drejtësisë lidhur me çështjet mjedisore. Kjo përfshin sigurimin e kapaciteteve administrative për të luftuar krimin mjedisor dhe shkelje të tjera të rënda nëpërmjet inspektimeve mjedisore efektive dhe zbatimit administrativ dhe penal. Përballja me krime mjedisore kërkon autoritete ligjzbatuese të trajnuara, mendjemprehtë, të aftë për të reaguar shpejt.

Përfshirja e autoriteteve ligjzbatuese shqiptare në veprime të përzgjedhura operacionale të Prioritetit Operacional të Veprimit (POV) në kuadër të Platformës multidisiplinare evropiane kundër kërcënimeve kriminale (EMPACT) për krimin mjedisor mund të jetë një mjet për të luftuar kundër këtij krimi. Inspektorati Kombëtar i Mbrojtjes së Territorit (IKMT) është krijuar për zbatimin e legjislacionit mbi planifikimin dhe mbrojtjen e territorit, mjedisit dhe pyjeve. IKMT-ja kryen detyrat nëpërmjet 12 drejtorive në çdo qark të vendit. Që nga janari i vitit 2020, qëllimi i aktivitetit dhe funksionet e këtij Inspektorati janë zgjeruar, duke i shtuar mbrojtjen e territorit nga ndërtimet paligjshme, mbrojtjen e mjedisit, kryesisht të ujërave, tokës, pyjeve, me fokus pyjet. Puna e IKMT-të pengohet nga mungesa e kapaciteteve operacionale, të cilat ndikojnë në ofrimin e shërbimeve të vazhdueshme të parandalimit dhe aftësisë për të zbatuar kontrollin e krimeve mjedisore, dhe/ose sanksionimin e aktiviteteve të paligjshme.

Objektivat e veprimit janë plotësisht koherente me prioritetet e politikave kombëtare dhe Kuadrin e programit IPA III, pasi synojnë identifikimin e duhur dhe shpërbërjen efektive të grupeve kriminale dhe bazave të tyre ekonomike. Në veçanti, Strategjia kundër Krimit të Organizuar dhe Krimeve të Rënda 2021-2025 dhe Plani i saj i Veprimit 2021-2022, synon gjurmimin e çështjes, ndjekjen penale dhe dënimet për krimin e organizuar, duke përmirësuar procedurat penale dhe kapacitetet operacionale, forcimin e bashkëpunimit operacional në luftën kundër drogave dhe përmirësimin e sigurisë kundër krimit kibernetik dhe praktikave të hetimit.

Policia e Shtetit Shqiptar dhe Njësia e Hetimit të Krimit Kibernetik pranë prokurorisë po trajtojnë incidente të krimit kibernetik. Strategjia Kombëtare kundër Krimit Kibernetik dhe Plani i Veprimit 2020-2025 merr në konsideratë detyrimet që rrjedhin nga procesi i integritetit Evropian dhe rekomandimet nga Direktiva e BE-së mbi sigurinë e rrjetit dhe sistemeve të informacionit [Directive on security of network and information systems](#) (Direktiva NIS), si dhe angazhimet si vend anëtar i NATO-s. Plani i veprimit parashikon një sërë treguesish ambicioz, nga përmirësimi i kuadrit rregullator deri tek mbështetja për policinë e shtetit dhe prokurorët për hetime efektive të krimit kibernetik.

Ndihma e BE-së në mbështetjen e qëndrueshmërisë kibernetike në Shqipëri kanalizohet kryesisht nëpërmjet programeve rajonale, veçanërisht iPROCEEDS 2 – Veprim mbi shënjestrimin e të ardhurave nga krimi në internet dhe sigurimin e provave elektronike në Evropën Juglindore dhe Turqinë, e cila synon fuqizimin e mëtejshëm të kapacitetit të autoriteteve në Evropën Juglindore dhe Turqinë për të kërkuar, kapur dhe konfiskuar të ardhurat që rrjedhin nga krimi kibernetik dhe për të parandaluar pastrimin e parasë në internet dhe siguruar prova elektronike. Një mbështetje e tillë integrohet deri në një farë mase nga mbështetja të tjera dypalëshe që synojnë të luftojnë krimin e organizuar, megjithatë vihet re qartë një nevojë për të përforcuar ndihmën në këtë fushë kritike për të luftuar aktivitetet kriminale dhe terroriste, si dhe për të promovuar bashkëpunimin efektiv ndërkombëtar policor dhe gjyqësor.

Dokumenti i veprimit do të synojë prioritetet e politikave të përcaktuara në strategjinë kombëtare, me qëllim krijimin e një reagimi më efektiv të zbatimit të ligjit duke u fokusuar në zbulim, gjurmueshmëri dhe ndjekjen penale të kriminelëve kibernetikë.

Gjithashtu, objektivat e këtij veprimi janë në përputhje me Strategjinë Ndërsektoriale të Menaxhimit të Integruar të Kufirit 2021-2025 dhe me objektivat e programit IPA III për Prioritetin Tematik 4 për migracionin dhe menaxhimin e kufirit, duke u fokusuar në zhvillimin e një sistemi të menaxhimit të integruar të kufirit në përputhje me sistemin evropian të mbikëqyrjes së kufirit dhe rritjen e sigurisë së kufirit, duke përmirësuar bashkëpunimin në të gjitha nivelet dhe forcuar aftësitë administrative, infrastrukturore dhe teknike. Misioni i kësaj strategjie është menaxhimi i integruar i kufijve, koordinimi dhe veprimi i përbashkët i autoriteteve të përfshira në sistemin e menaxhimit të integruar të kufirit, në mënyrë që të minimizojë kërcënimet ndaj sigurisë kufitare, kushteve të sigurisë së brendshme dhe pjesëve të sistemit të sigurisë së përgjithshme të Republikës së Shqipërisë. Strategjia bazohet në konventat ndërkombëtare që mbrojnë të drejtat e refugjatëve.

Përsa i përket strukturës aktuale institucionale, veprimi merr në konsideratë faktin se Prokuroria e Posaçme e krijuar rishtazi dhe Byroja Kombëtare e Hetimit (BKH) në SPAK janë pothuajse të plotësuara me dhe nënëtor kanë marrë akses në sistemin e sigurisë SIENA, për shkëmbimin e informacionit operacional. Si rrjedhojë, këto struktura do të kërkojnë mbështetje horizontale, me qëllim zhvillimin e kapaciteteve të tyre hetimore dhe ndjekjes penale në luftën kundër krimit të organizuar, kështu që vlerësohet i nevojshëm zhvillimi i mëtejshëm i kapaciteteve operationale të SPAK-ut dhe Policisë së Shtetit dhe procedurave penale.

Spektori i Çështjeve të Brendshme është i mirë integruar në Programin Buxhetor Afatmesëm të Qeverisë, përkatësisht në Programin e Policisë së Shtetit dhe Programin e Planifikimit dhe Menaxhimit. Shpërndarja financiare kombëtare për vitin 2020 ishte 173 milionë Euro për Ministrinë e Brendshme, e cila përbën 1.19% të prodhimit të brendshëm bruto shqiptar ose 3.72% të shpenzimeve të përgjithshme të qeverisë. Për periudhën 2020-2022, Policia e Shtetit zë peshën më të madhe në buxhet, me 79%. Në këtë kontekst, veprimi do të synojë të riorganizojë më mirë kostot në mekanizmin e buxhetit në të ardhmen dhe të ofrojë bazën për qëndrueshmëri të fortë të rezultateve të arritura.

2.2. Analiza e problemit

Fusha e mbështetjes #1: Sistemi shqiptar i zbatimit të ligjit është më efektiv në parandalimin dhe luftën kundër krimit të organizuar dhe migracionit të parregullt, duke përfshirë edhe kuadrin e EMPACT-it

Reagimi i zbatimit të ligjit pengohet pasi kapacitetet teknike për mbledhjen e provave dhe për ndërtimin e çështjeve të suksesshme nuk janë ende të mjaftueshme për të rritur numrin e çështjeve të dërguara në gjykatë dhe numrin e dënimeve përfundimtare, duke dështuar në përmirësimin e gjurmimit të hetimit, ndjekjes penale dhe dënimin për krimin e organizuar, duke përfshirë trafikimin e qenieve njerëzore.

Duke qenë se krimi i organizuar është bërë më i sofistikuar, Policia e Shtetit Shqiptar dhe strukturat operationale në Departamentin e Policisë Kriminale duhet të forcojnë hetimet e drejtuara nga intelijenca duke perfeksionuar teknika, aftësi dhe mjete specifike për kryerjen e infiltrimit të fshehtë në mjedisin e krimit,urvejimin e fshehtë të individëve të dyshuar që kanë kryer krime dhe përgjimin e bisedave të tyre. Kapacitetet e Drejtorisë Operationale së Policisë së Shtetit nuk janë në raport me sfidat e hasura në kryerjen e hetimeve të rrjeteve të mëdha dhe të strukturuara kriminale, të cilat mund të avantazhojnë krimin e organizuar. Mungesa e aftësive për metodat më të fundit të hetimit dhe teknologjitë e duhura e bën mbikëqyrjen e fshehtë në zonat rurale dhe procedurat e hetimit në kohë reale, duke përfshirë këqyrje në ambiente të brendshme dhe përgjimet ambientale jo efektive, pasi nuk mblidhen të dhëna të rëndësishme për të mbështetur hetimet.

Shqipëria duhet të jetë më proaktive në fillimin dhe kryerjen e hetimeve për krimet e rënda dhe rastet e korrupsionit të nivelit të lartë. Përparimet e arritura deri më tani duhet të konsolidohen dhe të përforcohen

më tej. Ky është një prioritet në kuadër të asistencës së BE-së dhe veprimi do të bazohet në rezultatet nga asistenca e vazhdueshme dypalëshe e BE-së dhe projektet rajonale të tilla si Pakti i Ballkanit Perëndimor kundër Krimin dhe Terrorizmit (WB PaCT), i udhëhequr nga CEPOL me pjesëmarrjen e Europol-it që synon identifikimin e nevojave për trajnim dhe mundësitë dhe projekti kundër Krimeve të Rënda në Ballkanin Perëndimor (CSCWB), i cili ndihmon vendet në rajon për t'iu përgjigjur krimeve të rënda dhe krimin të organizuar dhe terrorizmit në mënyrë efektive dhe efektive.

Së fundmi, ruajtja dhe administrimi i lëndëve narkotike dhe prekursorëve kimikë të sekuestruar nga Drejtoria e Përgjithshme e Policisë së Shtetit nuk përmbush të gjitha rekomandimet e BE-së, veçanërisht në lidhje me procedurën dhe rregulloren për asgjësimin e tyre, ndërsa mungesa e një inceneratori të dedikuar konsiderohet si një faktor kufizues. Kjo paraqet rrezik më të madh për dëmtimin e provave materiale dhe rrezikun e shpërthimit të prekursorëve kimikë, të cilët mund të shkaktojnë pasoja të rënda për shëndetin e personelit, ndotje të mjedisit dhe dëmtime të tjera në objektet ku ato ruhen.

Duhet të ndërmerren ende hapa për përmirësimin e mëtejshëm të çështjeve që lidhen me ndotjen e ajrit, ujët dhe tokës, zhurmat industriale pranë qendrave të banuara, pyjet dhe menaxhimin e integruar të mbetjeve, të cilat duhet të adresohen sa më shpejt të jetë e mundur me plane konkrete. Agjencitë ligjzbatuese kanë nevojë për investime afatgjata sa i përket asistencës teknike, instrumenteve, pajisjeve dhe mjeteve për të ushtruar mandatin e tyre të ri në lidhje me hetimin e krimin mjedisor, duke përfshirë krimin mjedisor ndërkufitar dhe zbatimin. Bashkëpunimi ndër-institucional ndërmjet shumë agjencive qendrore dhe bashkive është thelbësor për zbatimin e legjislacionit të lidhur me krimin mjedisor. Inspektorati Kombëtar i Mbrojtjes së Territorit (IKMT) ka një mandat për zbatimin e legjislacionit për planifikimin dhe mbrojtjen e territorit, mjedisit dhe pyjeve, por puna e tij pengohet nga kapacitetet dhe aftësitë e pamjaftueshme operacionale të stafit të tij dhe mungesa e teknologjive të hetimit dhe inspektimit për të ofruar shërbime parandaluese të standardizuara në mënyrë të vazhdueshme dhe me një cilësi në rritje të performancës, me qëllim zbatimin e kontrollit të krimeve mjedisore dhe/ose sanksionimin e aktiviteteve të paligjshme.

Bazuar në një studim të kryer nga UNICEF, Strategjia Kombëtare për Sigurinë Kibernetike nënvizon se as policia dhe as prokuroria nuk janë plotësisht të pajisura me infrastrukturën e duhur për të hetuar në mënyrë efektive rastet e abuzimit të fëmijëve në internet. Me çdo kusht, analiza kryhet për të vlerësuar aftësinë e përgjithshme të sistemeve kombëtare për të parandaluar dhe për t'iu përgjigjur krimin kibernetik. Njësisë së hetimit të krimin kibernetik në Policinë e Shtetit i mungojnë burimet për të kryer një mbikëqyrje aktive online, duke penguar kështu nisjen e hetimeve me iniciativë dhe hetimet proaktive. Mosofrimi i shërbimeve të internetit për të reaguar shpejt ndaj kërkesave të prokurorisë dhe vështirësitë në identifikimin e adresave IP-së së autorëve të dyshuar, ndikojnë shumë në cilësinë dhe efikasitetin e përgjithshëm të hetimit dhe për rrjedhojë mundësinë për të çuar autorët para drejtësisë. Prioritetet e identifikimit në planin e veprimit janë me interes për të udhëhequr ngritjen e kapaciteteve të policisë dhe prokurorëve dhe më konkretisht nevojën për të forcuar kapacitetet e prokurorisë dhe policisë duke krijuar programe trajnimit dhe duke forcuar kapacitetet kombëtare në fushat përkatëse, duke përfshirë identifikimin e përdoruesve fundorë nëpërmjet IP-së, duke zhvilluar mekanizmat e standardizimit për mbledhjen dhe përdorimin e analizës së provave ligjore digjitale dhe asistencës së përbashkët juridike. Nevojitet një përgjigje më efektive e zbatimit të ligjit duke u fokusuar tek zbulimi, gjurmueshmëria dhe ndjekja penale e kriminelëve kibernetikë. Gjurmimi në luftën kundër krimin kibernetik dhe mashtrimit në internet në vitin 2020 ishte i kufizuar. Vitet e fundit, Policia e Shtetit ka marrë çdo vit nga 5.000 deri në 20.000 referime për materiale të abuzimit seksual të fëmijëve në internet nga agjencitë ligjzbatuese ndërkombëtare. Megjithatë, vetëm 12 raste janë hetuar nga policia në tri vitet e fundit, pavarësisht se dimensionin e trafikimit të qenieve njerëzore në internet është rritur gjatë viteve të fundit, veçanërisht gjatë periudhës së pandemisë COVID-19. Pjesëmarrja në veprimet e zgjedhura të EMPACT në fushën e krimin kibernetik, ose në Task Forcën për Identifikimin e Viktimave (TFIV/VIDTF), e organizuar çdo vit nga Europol, mund të përmirësojë analizën e përbashkët të të dhënave, duke çuar në identifikimin e viktimave të Shfrytëzimit Seksual të Fëmijëve në internet.

Përsa i përket mbikëqyrjes së kufirit dhe zbatimit të politikës së migracionit, PSH/Policia e Kufirit nuk ka kapacitetet për identifikimin e duhur të hershëm të viktimave të trafikimit dhe viktimave të mundshme në flukset e përziera migratore dhe për të intensifikuar bashkëpunimin ndërkufitar me vendet fqinje dhe bashkëpunimin ndërkombëtar. Ndërkohë që numri i migrantëve të parregullt të kapur në Shqipëri në vitin

2021 u ul me rreth 15% krahasuar me vitin 2020, nuk pati përmirësime sa i takon referimeve për procedurën e azilit dhe zbatimin e procedurave të kthimit në përputhje me kuadrin ligjor. Janë organizuar trajnime gjithëpërfshirëse dhe ushtrime të përbashkëta për zyrtarët kryesorë të kufirit dhe oficerët e vijës së parë, megjithatë, duhet të krijohen struktura të përhershme të trajnimit në përputhje me standardet bazë të trajnimit për rojet kufitare të BE-së. Sipas KE-së, oficerët e Policisë së Kufirit dhe Migracionit duhet të rrisin kapacitetet e tyre për të identifikuar migrantët me nevoja specifike dhe për të aplikuar procedurat e kontrollit dhe kthimit në përputhje me Ligjin për të huajt dhe të sigurojnë që mekanizmi i tij i kthimit për migrantët e parregullt është në përputhje me acquis e BE-së, duke përfshirë respektimin e plotë të të drejtave themelore. Sistemi i integruar i radarëve për mbikëqyrjen e kufirit “blu” nuk është plotësisht funksional, pasi kufijtë blu me Malin e Zi dhe Maqedoninë e Veriut (që korrespondojnë me Liqenin e Shkodrës dhe Liqenin e Ohrit) nuk mbulohen nga asnjë teknologji radari apo mbikëqyrjeje. Këta kufij blu i përgjigjen pjesërisht rrugës së migrimit përmes Shqipërisë sipas raporteve të Policisë së Shtetit dhe mund të përdoren edhe për çdo lloj trafiku të paligjshëm, prandaj nevojitet modernizimi i mëtejshëm i infrastrukturës së kufirit dhe përmirësimi i mbikëqyrjes. Së fundmi, kërkohet krijimi i një sistemi të analizës së riskut, bazuar në Modelin e Përbashkët të Analizës së Integruar të Riskut (CIRAM) të zhvilluar nga Frontex.

Veprimi do të synojë Policinë e Shtetit Shqiptar (PSH), i cili është institucion varësie i Ministrisë së Brendshme (MB). Homologët kryesorë janë Departamentet e Policisë Kriminale, Sigurisë Publike dhe Marrëdhënieve Ndërkombëtare, Drejtoria e Antiterrorit, Akademia e Sigurisë dhe Forcat Operacionale Speciale (FOS) të Drejtorisë së Përgjithshme të PSH-së. Përsa i përket luftës kundër krimit kibernetik, organi kryesor operacional është Policia e Shtetit Shqiptar/Njësia e Krimit Kibernetik, e krijuar në vitin 2020 dhe ka një staf prej 10 ekspertësh. Njësia e Krimit Kibernetik, për shkak të numrit të vogël të punonjësve, nuk është e organizuar në një nënstrukturë që organizon stafin në sektorë të dedikuar për sektorë të veçantë hetimor/teknologjik.

Institucionet kryesore përgjegjëse për luftën kundër krimit mjedisor janë Policia e Shtetit, Inspektorati Kombëtar i Mbrojtjes së Territorit-IKMT/MB, Agjencia Kombëtare e Zonave të Mbrojtura, Agjencia Kombëtare e Mjedisit si institucioni kryesor përgjegjës për monitorimin dhe vlerësimin e biodiversitetit dhe licencimin e aktiviteteve që zhvillohen në zonat natyrore dhe Bashkitë. Veprimi do të synojë IKMT/MB, por do të sigurojë plotësueshmëri (komplimentaritet) dhe koordinim ndërmjet të gjithë aktorëve. IKMT/MB është krijuar për zbatimin e legjislacionit për planifikimin dhe mbrojtjen e territorit, mjedisit dhe pyjeve. IKMT i kryen detyrat nëpërmjet 12 drejtorive në çdo qark të vendit. Që nga janari i vitit 2020, veprimtaria dhe funksionet e saj janë zgjeruar, duke i shtuar në kompetencën e saj mbrojtjen e territorit nga ndërtimet pa leje, mbrojtjen e mjedisit, kryesisht të ujit, tokës dhe pyjeve, me fokus pyjet. Departamenti për Kufirin dhe Migracionin në Drejtorinë e Përgjithshme të PSH-së dhe Drejtoria e Antitrafikut dhe Migracionit në Ministrinë e Brendshme janë aktorët kryesorë në fushën e migracionit.

Policët dhe prokurorët duhet të bashkëpunojnë për të rritur efektivitetin në kryerjen e hetimeve dhe ndjekjen penale. Për të garantuar llogaridhënien e sistemit të drejtësisë penale dhe për të nxitur një hetim më proaktiv, do t'i ofrohet asistencë edhe Prokurorisë së Përgjithshme dhe Strukturës së Posaçme Kundër Korrupsionit dhe Krimit të Organizuar (SPAK), që përbëhet nga Prokuroria e Posaçme dhe Byroja Kombëtare e Hetimit (BKH), përgjegjëse për hetimin dhe ndjekjen penale të rasteve të korrupsionit të nivelit të lartë, krimit të organizuar dhe veprave me qëllime terroriste dhe veprave penale nga zyrtarë të nivelit të lartë në përputhje me nenin 135, paragrafi 2 i Kushtetutës. Programi do të ofrojë ndihmë si në nivel qendror edhe në nivel vendor për të nxitur një veprim më të përhapur kundër krimit.

Fusha e mbështetjes # 2: Forcimi i kapaciteteve të Ministrisë së Brendshme për planifikimin, zbatimin dhe monitorimin e investimeve të Teknologjisë së Informacionit dhe Komunikimit.

Raporti i vlerësimit i PAMECA V mbi nevojat dhe mangësitë teknologjike të Departamentit të Policisë Kriminale në Policinë e Shtetit, identifikon nevojën për më shumë investime, furnizim dhe trajnime në lidhje me kapacitetet dhe infrastrukturën e përfshira në Teknologjinë e Informacionit dhe Komunikimit (TIK), duke përfshirë hetimin (skenën e krimit, hetimet ligjore dhe hetime lidhur me krimin kibernetik dhe për të identifikuar shkelësit e mundshëm të ligjit ose autorët), si dhe komunikimin e menaxhimin e të dhënave të zyrave/njësive të Policisë së Shtetit. Megjithatë nevojat kuptohen mirë, Ministrisë së Brendshme i mungon

dokumenti i duhur planifikues për investime dhe shpenzime operacionale në lidhje me TIK, nga pikëpamja e një perspektive të qëndrueshme dhe afatgjatë. Duhet të nxitet të menduarit në mënyrë strategjike dhe qasja sistematike ndaj investimeve me tepër se sa veprimet e menjëhershme dhe emergjente për blerjet lidhur me TIK, duke shmangur kështu mungesën e ndërveprimit, mbylljen e shërbimeve dhe tejkalimin e kostove për autoritetet. Pjesa më e madhe e pajisjeve (serverave) në Qendrën aktuale të të Dhënave në Policinë e Shtetit janë të vjetra më shumë se 6 vjet dhe shumica e tyre përdorin sistemeve operative të servera windows të vitit 2003 dhe 2008, të cilat nuk mbështeten më nga shoqëria Microsoft. Megjithatë, Policia e Shtetit është në proces zhvendosjeje dhe kalimi në një Qendër të re të Dhënash dhe po kryen disa investime të rëndësishme në këtë drejtim, të cilat do të zgjidhin problemet me të cilat përballlet aktualisht Qendra e të Dhënave. Pavarësisht kësaj, Policisë së Shtetit i mungon një Qendër për Rikuperimin e të Dhënave sipas standardeve ndërkombëtare të fushës, me qëllim sigurimin e vazhdimësisë së veprimtarisë të paktën për të ashtuquajturat shërbime kritike brenda Policisë së Shtetit Shqiptar.

Veprimi i propozuar do të mbështesë Ministrinë e Brendshme (MB), si institucion qendror shtetëror për politikëbërjen, planifikimin e përgjithshëm të buxhetit, duke përfshirë investimet horizontale për TIK-un. Ministria është përgjegjëse për fushën e politikave lidhur me rendin dhe sigurinë publike, luftën kundër krimit të organizuar dhe migracionin. Ky dokument veprimi do të synojë Policinë e Shtetit Shqiptar, si një institucion varësie i Ministrisë së Brendshme.

3. PËRSHKRIMI I VEPRIMIT

3.1. Logjika e ndërhyrjes

Objekti i përgjithshëm (impakti) i këtij veprimi është forcimi i mëtejshëm i kapaciteteve të autoriteteve Shqiptare në zbatimin e strategjive kombëtare, me qëllim luftën kundër krimit të organizuar dhe migracionin e parregullt.

Objektivat specifikë (Rezultatet) e këtij veprimi janë si më poshtë:

1. Sistem shqiptar i zbatimit të ligjit më efektiv në parandalimin dhe luftën kundër krimit të organizuar dhe migracionit të parregullt, duke përfshirë kuadrin e EMPACT-it.
2. Forcimi i kapaciteteve të Ministrisë së Brendshme për planifikimin, zbatimin dhe monitorimin e investimeve të Teknologjisë së Informacionit dhe Komunikimit.

Rezultatet që do të arrihen nga ky veprim, duke kontribuar në Objektivin specifik përkatës (rezultatet përfundimtare), janë si më poshtë:

Duke kontribuar në Rezultatin 1 (ose Objektivin Specifik 1):

- 1.1 Forcohet Sistemi Kombëtar i Zbatimit të Ligjit duke mundësuar Policinë e Shtetit, Byroën Kombëtar të Hetimit dhe Prokurorët të kryejnë hetime proaktive kundër krimit të organizuar, procedura për të ardhurat që rrjedhin nga krimi i paligjshëm/rikuperimin e aseteve dhe luftën kundër drogave.
- 1.2 Rriten kapacitetet për të parandaluar, hetuar dhe ndjekur penalisht krimet mjedisore dhe aktivitetet lidhur me krimin kibernetik.
- 1.3 Politikat mbi Migracionin dhe mbikëqyrjen e kufirit zbatohen në përputhje me kërkesat e BE-së, duke përfshirë praktikën referuese dhe të mbrojtjes të përmirësuara të personave vulnerabël.

Duke kontribuar në Rezultatin 2 (ose Objektivin Specifik 2):

- 2.1 Zbatimi i dokumentit të politikës dhe planit për një investim të qëndrueshëm në Teknologjinë e Informacionit dhe Komunikimit.
- 2.2 Vënia në funksion e një infrastrukture të re kritike të Teknologjisë së Informacionit dhe Komunikimit për menaxhimin e të dhënave.

3.2. Aktivitetet indikative

Aktivitete lidhur me rezultatet 1.1-1.2-1.3:

Lista e aktiviteteve është indikative dhe do të përshtatet për të nxitur efikasitetin e kostos në arritjen e rezultateve të projektit.

- Vlerësime të kapaciteteve dhe nevojave për përcaktimin e mbështetjes më të përshtatshme në përputhje me strategjitë kombëtare.
- Rishikimi dhe përditësimi i kuadrit ligjor përkatës, strategjive kombëtare dhe planeve të kontigjencës në përputhje me standardet e BE-së.
- Fushata ndërgjegjëse.
- Mbështetje në hartimin e metodologjive/manuale dhe Procedurave Standarde të Operimit (PSO).
- Trajnime teorike dhe praktike, këshillim, shkëmbim i përvojave me Shtetet Anëtare të BE-së në fushat përkatëse.
- Mbështetje për ushtrime të përbashkëta operationale, duke përfshirë ushtrimet praktike për Forcat Operationale Speciale (FOS).

Aktivitete lidhur me Rezultat 2.1-2.2:

- Mbështetje në përgatitjen e dokumentit të politikës dhe planit për investime të qëndrueshme në Teknologjinë e Informacionit dhe Komunikimit (TIK) dhe mirëmbajtjen.
- Prokurim i furnizimeve në përputhje me prioritetet e projektit dhe nevojat e identifikuara.

3.3. Tendencat kryesore (e përgjithshme)

Barazia gjinore dhe fuqizimi i grave dhe vajzave: Sipas kodeve gjinore DAC të OECD-së të identifikuar në seksionin 1.1, ky veprim është etiketuar si G1. Kjo nënkupton se veprimi do të mbështesë barazinë gjinore dhe fuqizimin e grave dhe vajzave në të gjitha aktivitetet, duke lejuar kështu zhvillimin profesional të grave në këtë sektor, në përputhje me objektivat e Strategjisë së Barazisë Gjinore të BE-së 2020-2025⁸ dhe me Planin e Veprimit për Barazinë Gjinore III të BE-së për veprimet e jashtme (2021-2025)⁹. Disbalancat gjinore brenda shoqërisë shqiptare janë një përcaktues kryesor i trafikimit të grave dhe vajzave të mitura¹⁰ dhe pabarazitë, paragjykimet gjinore dhe stereotipat rezultojnë në aksesin e pabarabartë të grave dhe burrave në drejtësi. Përfshirja aktive e femrave police të profesionalizuara në trajtimin dhe ofrimin e mbështetjes ndaj grave dhe vajzave që janë viktimat të trafikimit të qenieve njerëzore është thelbësore për të garantuar siguri dhe mbështetje për këto viktimat. Ka një numër në rritje të pretendimeve nga viktimat e dhunës në familje. Gjithashtu, gratë kanë më shumë gjasa të jenë të rrezikuara për trafikim të qenieve njerëzore. Gratë e mbijetuara nga dhuna e familjes dhe seksuale apo nga trafikimi i qenieve njerëzore janë një nga grupet kryesore që përfitojnë nga sistemi i ndihmës juridike falas dhe masat e zgjeruara të mbrojtjes për viktimat e krimit sipas Kodit të Procedurës Penale. Statistikat tregojnë se, shumica e atyre që përfitojnë nga asistencat ligjore janë gra. Këto aspekte do të merren parasysh në të gjitha rezultatet dhe në veçanti, Veprimi do të sigurojë qasje të barabartë në trajnime dhe aktivitete të tjera për gratë.

Të drejtat e njeriut: Veprimi bazohet tek një qasje e cila mbështetet tek të drejtat e njeriut, duke marrë në konsideratë nevojat e veçanta individuale të grupeve të ndryshme që janë viktimat të krimit të organizuar dhe

⁸EUR-Lex - 52020DC0152 - EN - EUR-Lex (europa.eu)

⁹https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_20_2184

¹⁰ Notë mbi politikën dhe informacionin për Shqipërinë: Trafikimi i grave me qëllim shfrytëzimin seksual, Version 9.0, UK Home Office, qershor 2020 https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/896134/Albania_-_Trafficking_-_CPIN_-_v9.0_June_2020_.pdf

trafikimit të qenieve njerëzore, të migrantëve ose grupeve sociale vulnerabël, shkelësve të mitur ose viktimave. Ai do të synojë të forcojë zbatimin e dispozitave ligjore në praktikë, nëpërmjet rritjes së kapaciteteve të zyrtarëve të organeve të zbatimit të ligjit, prokurorisë dhe zyrtarëve të tjerë që merren me këto grupe, duke krijuar një sistem efektiv dhe të qëndrueshëm për zbulimin dhe mbrojtjen e grupeve vulnerabël në rrezik trafikimi dhe mund të jenë viktimë e migracionit të paligjshëm.

Trajnimet e përshtatura do të përfshijnë module për sensibilizimin kulturor dhe vulnerabilitetin. Gjithashtu, veprimi do t'i kushtojë vëmendje të veçantë zbutjes së rrezikut të mundshëm që vjen nga abuzimi me pushtetin dhe forca e tepruar e përdorur nga PSH dhe Agjencitë e tjera të Ligjzbatuese gjatë operacioneve, ndaj do të kryhen trajnime dhe aktivitete ndërgjegjësuere në lidhje me promovimin e të drejtave të njeriut.

Zvogëlimi i riskut nga fatkeqësitë (Mjedisi dhe Ndryshimet klimatike): Mundësia e ndryshimeve klimatike si pasojë ose madje si shkak i ngjarjeve kriminale si hedhja e mbetjeve në mënyrë të paligjshme (shpesh një një dimension ndërkuftar) po njihet gjithnjë e më shumë brenda disiplinës kriminalistike në kontekstin e ndryshimeve klimatike. Hedhja e mbetjeve të paligjshme është kthyer në një aktivitet fitimprurës për biznesin për krimin e organizuar ndërkombëtar, sipas përkufizimit në nenin 83 të Traktatit mbi Funkcionimin e Bashkimit Evropian dhe si subjekt për bashkëpunim gjyqësor në të gjitha shtetet anëtare të BE-së në çështjet penale. Nëpërmjet komponentit të tij për luftën kundër krimit mjedisor, Veprimi adreson sfida të rëndësishme mjedisore sa i përket djegies së pyjeve, shpyllëzimit të paligjshëm dhe hedhjes së paligjshme të mbetjeve duke përfshirë hedhjen në ujëra, dhe në përgjithësi sjelljen e papërgjegjshme (si djegia e pyjeve) duke shkaktuar një dëm mjedisor dhe si të tillë duhen çuar para drejtësisë. Duke adresuar mungesën e kapaciteteve në gjyqësor e cila ndikon negativisht tek mjedisi dhe përpjekjet për të kufizuar ndryshimet klimatike, në mënyrë të veçantë nxjerrjen/përdorimin e paqëndrueshëm të burimeve natyrore dhe ndotjen në rritje (ajri, mbetjet e ngurta etj.), ky veprim do të forcojë kapacitetet e përgjithshme të zinxhirit, për të ndjekur çështjet mjedisore dhe të mbështesë parimet e ndryshimeve klimatike në politikëbërjen dhe administratën publike. Kjo do të mundësojë zbatimin e duhur të legjislacionit dhe dënimin e atyre që shkaktojnë dëme ndaj mjedisit, duke pasur kështu një ndikim të drejtpërdrejtë në mbrojtjen e mjedisit.

Konsiderata të tjera: Është pranuar se popullsia rome dhe egjiptiane janë më vulnerabël ndaj trafikimit për shkak të një sërë faktorësh, duke përfshirë varfërinë, strehimin e pasigurt dhe nivelin e ulët të arsimit. Viktimat e trafikimit prirën të jenë nga moshë 18 deri në 25 vjeç, ku ndërmjet të miturve, vajzat e moshës 14 deri në 18 vjeç kanë më shumë gjasa të jenë viktimat. Bashkëpunimi i shoqërinë civile me qëllim rritjen e ndërgjegjësimit mbi fenomenin e trafikimit, format e trafikimit, mënyrat dhe treguesit për identifikimin e viktimave të mundshme të trafikimit, mbështetjen dhe raportimin është thelbësor dhe duhet të ndiqet në mënyrë aktive në kuadër të këtij veprimi. Lufta kundër krimit kërkon një angazhim sistematik me Shoqërinë Civile, e cila shpesh është kujdestari vullnetar i zonave vulnerabël, si dhe ofruesi i mbështetjes për viktimat e krimeve specifike kundër qenieve njerëzore.

3.4. RISQET DHE MËSIMET E NXJERRA

Kategoria	Risqet	Probabiliteti (I lartë/ Mesatar/ I ulët)	Ndikimi (I lartë/ Mesatar/I ulët)	Masat zbutëse
3-njerëzit dhe organizata	Risku 1. Kapacitetet e pamjaftueshme të burimeve njerëzore në Policinë e Shtetit/Njësitë e Hetimit mund të kufizojnë përthithjen e duhur të aktiviteteve për ngritjen e kapaciteteve në kuadër të këtij veprimi.	M	M	Analiza e ngarkesës së punës dhe monitorimi i procesit të personelit në Policinë e Shtetit kryhen çdo vit. Forcimi i mëtejshëm i politikës së mbajtjes në punë/rekrutimit të personelit. Caktimi i personelit të specializuar dhe kryerja e trajnimeve mbi teknologjitë e reja dhe mirëmbajtjen çdo vit.

2-planifikimi, proceset dhe sistemet;	Risku 2. Planifikim jo gjithëpërfshirës buxhetor, kapacitetet e pamjaftueshme të burimeve njerëzore dhe shpërndarja e duhur e burimeve mund të çojnë në një qëndrueshmëri të kufizuar të mirëmbajtjes së teknologjisë së re.	M	M	Përmirësimi i planifikimit në Programet Buxhetore Afatmesme të lidhura me PSH, veçanërisht për pajisjet dhe teknologjitë. Sigurimi i numrit të mjaftueshëm të personelit të duhur dhe të kualifikuar për menaxhimin e aseteve.
2-planifikimi, proceset dhe sistemet; 3	Risku 3. Mekanizëm i dobët i koordinimit ndërmjet agjencive të ndryshme (në nivel qendror dhe vendor) mund të pengojë misionet e përbashkëta të hetimit dhe inspektimit në luftën kundër aktiviteteve të paligjshme mjedisore.	M	M	Procedurë për koordinimin/komunikimin ndërinstucional e miratuar, monitoruar dhe përmirësime të identifikuara dhe miratuara.

Mësimet e nxjerra: Mësimi ndërsektorial më domethënës i nxjerrë nga zbatimi i asistencës së mëparshme financiare është se angazhimi i plotë i palëve të interesuara, koordinimi, monitorimi dhe ndjekja duhet të sigurohen nga institucionet kryesore përfutuese për të maksimizuar përfitimet e asistencës. Ministria e Brendshme ka marrë mbështetje të vazhdueshme nëpërmjet programit IPA II (2014-2020); veprimi IPA 2018 ofron mbështetje me i) Kontrollë kufitare për të luftuar krimin e organizuar ndërkufitar dhe trafikimin e drogës; ii) Hetime financiare dhe rikuperim të aseteve dhe iii) Ofrimin e shërbimeve për komunitetet vulnerabël ndaj kultivimit dhe trafikimit të kanabisit. Nevojitet mbështetje e mëtejshme për të ndërtuar mbi rezultatet e arritura dhe për të plotësuar mangësitë teknologjike që po vlerësohen nga programi PAMECA V në vazhdim, IPA 2015. Mësimet e nxjerra dhe rekomandimet nga programi PAMECA V, IPA 2015 janë: zgjerimi i planifikuar i numrit të emergjencës 112 jashtë Tiranës ishte i pamundur, pasi Policia e Shtetit nuk ka kryer punën përgatitore për ngritjen e 112 sallave operative në gjashtë zona të ndryshme. Kjo mungesë angazhimi bëri që PAMECA të mos arrinte të prokuronte pajisjet për të finalizuar dhomat operative për të gjitha Drejtoritë Vendore të Policisë. Gjithashtu, veprimi IPA 2018 “Mbështetja e BE-së për Shtetin e së Drejtës” tregoi se pronësia e projekteve individuale nga përfutuesit përfundimtarë është e rëndësishme dhe se nevojitet mirëmbajtje për punët dhe furnizimet e infrastrukturës së duhur dhe të vazhdueshme. Duhet të forcohen kapacitetet dhe të ofrohen alokime të mjaftueshme financiare nëpërmjet PBA-së për mirëmbajtjen e të gjitha mjeteve dhe pajisjeve të vendosura. Si rrjedhojë, ky veprim do t'i adresojë këto çështje duke angazhuar Ministrinë e Brendshme/ Policinë e Shtetit në planifikimin e përbashkët me Asistencat Teknike të ardhshme, për të koordinuar më mirë renditjen e veprimeve dhe për të rritur ndërgjegjësimin ndërmjet të gjithë departamenteve për kontributin/ angazhimin e tyre shumë para zbatimit. Ai do të lejojë marrjen e masave për zgjidhjen e vonesave dhe problemeve që mund të ndeshen gjatë fazave të programimit, tenderimit, zbatimit dhe monitorimit.

Gjatë planifikimit fillestar të aktiviteteve, veprimi do të marrë në konsideratë nga afër veprimet plotësuese dhe vijuese të programit IPA 2020, duke ofruar veçanërisht asistencë teknike të ndjekjes për agjencitë ligjzbatuese dhe do të plotësojë çdo boshllëk në lidhje me planifikimin buxhetor, koordinimin institucional, zhvillimin e burimeve njerëzore.

Programimi rajonal IPA III 2021 për sigurinë kufitare dhe menaxhimin e migracionit do të plotësojë mbështetjen dypalëshe.

Përsa i përket bashkëpunimit ndërkufitar IPA dhe programeve IPA me shumë vende përfutuese, është e nevojshme të ndërtohet një bashkëpunim i fortë, i orientuar drejt praktikës në rajonin e Ballkanit Perëndimor dhe me BE-në për çështje të tilla si: shkëmbimi i informacionit, bashkëpunimi strategjik dhe operacional, duke përfshirë mbështetjen për analiza të përbashkëta, duke u siguruar që SOCTA (Vlerësimi kombëtar i Kërcënimeve nga Krimet e Rënda dhe Krimi i Organizuar) kombëtare siguron vlerë të shtuar për SOCTA-n

e BE-së, të kryer nga Europol dhe ekspertizën nga praktika në bashkëpunim ndërkufitar, me fokus Ndihmën e Ndërsjellë Juridike, hetimet ndërkufitare dhe ekipet e përbashkëta të hetimit, ndërveprimin për shkëmbim informacioni, shkëmbimin e praktikave më të mira, ngritjen e kapaciteteve të përbashkëta dhe koordinimin rajonal. Veprimi do të synojë zbatimin e komponentit të transferimit të njohurive gjatë gjithë ciklit të projektit, duke përfshirë shkëmbimin e përvojave me shtetet anëtare të BE-së dhe me vendet fqinje.

Mësimet e nxjerra dhe rekomandimet nga projekti SANCAS (Bashkëpunim me Autoritetet Shqiptare në luftën kundër kultivimit të paligjshëm të kanabisit), programi IPA 2015 janë: në disa raste, nuk u shfrytëzua plotësisht mundësia për asistencë, nuk ishte e mundur të prokurohej laborator i të dhënave gjeografike për mbikëqyrjen ajrore dhe komponenti për Ekipin e Përbashkët të Hetimit nuk u shfrytëzua plotësisht nga Shqipëria për shkak të mungesës së angazhimit proaktiv. Në këtë aspekt, veprimi do të sigurojë angazhimin e palëve të interesuara shqiptare për të përfituar nga bashkëpunimi me subjektet e tjera, si dhe përfitimin e plotë të asistencës së ofruar.

3.5. Matrica indikative e kuadrit logjik

Rezultate	Zinxhiri i rezultateve: Rezultatet kryesore të pritshme	Indikatorët	Të dhënat bazë (viti)	Synimi	Burimet e të dhënave	Supozime
Ndikimi	Forcohen kapacitetet e autoriteteve shqiptare në zbatimin e strategjive kombëtare me qëllim luftën kundër krimit të organizuar, migracionin e parregullt	Progres i bërë drejt kritereve të anëtarësimit, luftës kundër korrupsionit dhe krimit të organizuar).	Niveli i përafrimit me politikat e BE-së dhe legjislacionin në fushat e përfshira në veprim (Përditësim në 2020)	Progresi shprehet në mënyrë të qartë (2025)	Raporti i Komisionit për Shqipërinë Komisioni Evropian (Propozuar në IPA III Indikatorët kryesorë të performancës)	<i>I pazbatueshëm</i>
Rezultati 1	Sistemi shqiptar i zbatimit të ligjit është më efektiv në parandalimin dhe luftën kundër krimit të organizuar, migracionin e parregullt, duke përfshirë kuadrin e EMPACT.	1. Numri i operacioneve të zbatimit të ligjit kundër grupeve kriminale të organizuara. 2. Numri i rasteve të iniciuara nga Prokuroria sipas nenit 333 të Kodit Penal (Organizatrat kriminale). 3. Numri i çështjeve penale të referuara në prokurori kundër krimit të organizuar, duke përfshirë krimin mjedisor, krimin kibernetik. 4. % e qytetarëve që besojnë tek Policia e Shtetit dhe Agjencitë Ligjzbatuese.	1. 10 Operacione policore (2019) 2. 53% (2017) 3. 239 (2020) 4. 60% (2020)	1. 27 Operacione policore (2025) 2. 57% (2025) 3. 50% (2025) 4. 63% (2025)	1. Raportet vjetore të PSH-së 2. Raportet e MD-së 3. Raportet vjetore të PSH-së 4. Raportet vjetore të PSH-së	Bashkëpunim i fortë dhe i vazhdueshëm polici/prokurori është në zbatim, duke përfshirë agjencitë e tjera përkatëse.

Rezultati 2	Forcohen kapacitetet e Ministrisë së Brendshme në planifikimin, zbatimin dhe monitorimin e investimeve të TIK-ut	1. % e investimeve të reja të TIK-ut dhe shpenzimeve të lidhura me mirëmbajtjen në përputhje me dokumentet e politikave të MB/PSH-së dhe planet e investimeve për infrastrukturën e TIK.	1. E pazbatueshme	1. 100% (2025)	1. Raportet vjetore të MB-së dhe Programeve Buxhetore Afatmesme	Fonde kombëtare të mjaftueshme; burime njerëzore disponibël
Produkti 1 i lidhur me rezultatin 1	1.1 Forcohet Sistemi Kombëtar i Zbatimit të Ligjit duke mundësuar Policinë e Shtetit, Byronë Kombëtare të Hetimit dhe Prokurorët të kryejnë hetime proaktive kundër krimit të organizuar, procedura për të ardhurat që rrjedhin nga krimi i paligjshëm/rikuperimin e aseteve dhe luftën kundër drogave.	1.1.1 Numri total i dosjeve hetimore të kryera nëpërmjet përdorimit të provave digjitale të mbledhura në mënyrë të ligjshme. 1.1.2 Numri i ushtrimeve praktike dhe trajnimeve për hyrje të fshehta, infiltrim, dhe operacione të fshehta për Forcat Operacionale Speciale (FOS). 1.1.3 % e bimëve narkotike të sekuestruara, substancave psikotrope dhe prekursorëve të asgjësuar sipas udhëzuesve/udhëzimeve të miratuara.	1.1.1 60 (2020) 1.1.2 5 (2020) 1.3.1 E pazbatueshme	1.1.1 Rritje me 30 % (2025) 1.1.2 15 (2025) 1.1.3 100% (2025)	1.1.1 Raportet vjetore të PSH-së 1.1.2 Raportet vjetore të PSH-së Raportet vjetore të PSH-së /Raporti i zbatimit të veprimit	Fondet e duhura shpërndahen në Programin Buxhetor Afatmesëm për PSH-në, për operacionet hetimore dhe mirëmbajtjen e pajisjeve dhe aseteve të tjera të PSH-së. - Staf i grupeve hetimore të PSH-së është i pajisur dhe trajnuar në mënyrën e duhur.
Produkti 2 i lidhur me rezultatin 1	1.2 Rriten kapacitetet për të parandaluar, hetuar dhe ndjekur penalisht krimet mjedisore dhe aktivitetet kriminale lidhur me krimin kibernetik.	1.2.1 Numri i inspektimeve të krimeve mjedisore. 1.2.2 Numri i kërcënimeve kibernetike nën hetim.	1.2.1 5800 inspektime (2019) 1.2.2 372 (2020)	1.2.1 Në 2025, një rritje prej 30% 1.2.2 Në 2025, një rritje prej 50%	1.2.1 Raport vjetor i MB/ IKMT / Raporti i zbatimit të veprimit 1.2.2 Raportet vjetore të PSH-së/Raporti i zbatimit të veprimit	

Produkti 3 i lidhur me rezultatin 1	1.3 Politikat mbi Migracionin dhe mbikëqyrjen e kufirit zbatohen në përputhje me kërkesat e BE-së, duke përfshirë praktikën referuese dhe të mbrojtjes të përmirësuar të personave vulnerabël.	1.3.1 Numri i migrantëve të parregullt (duke përfshirë numrin e personave vulnerabël) të identifikuar në kufi dhe të referuar 1.3.2 Plani Kombëtar i Përditësuar i Emergjencës mbi Migracionin 1.3.3 Operacionet e Qendrës Kombëtare të Koordinimit	1.3.1 18'835 (# e personave vulnerabël – niveli i vitit 2020) (2020) 1.3.2 E pazbatueshme 1.3.3 E pazbatueshme	1.3.1 Numër i rritur i treguar (2025) 1.3.2 Plani përditësohet çdo vit 1.3.3 Qendra Kombëtare e Koordinimit e pajisur sipas mënyrës së duhur (2025)	1.3.1 Raportet vjetore të PSH-së 1.3.2 Raporti i Komisionit Evropian për Shqipërinë. 1.3.3 Raportet vjetore të PSH-së; Raporti i Komisionit për Shqipërinë. 1.3.4 Raportet vjetore të PSH-së; Raporti i Komisionit për Shqipërinë.	Fondet e duhura alokohen në Programin Buxhetor Afatmesëm për PSH-në/ Policinë e Kufirit. Personeli i Policisë së Shtetit është i trajtuar mjaftueshëm për përdorimin e radarëve, teknikat dhe protokollet e mbikëqyrjes së kufirit.
Produkti 1 i lidhur me rezultatin 2	2.1 Dokumenti i politikave dhe plani për investime të qëndrueshme për Teknologjinë e Informacionit dhe Komunikimit (TIK) dhe mirëmbajtja zbatohet.	2.1.1 Dokumenti dhe plani i miratuar me Vendim të Këshillit të Ministrave/ ose urdhër Ministri.	2.1.1 E pazbatueshme	2.1.1 I miratuar dhe zbatuar (2024)	2.1.1 Fletorja Zyrtare; Raport i monitorimit të politikave të MB-së.	Ka bashkëpunim me AKSHI-in.
Produkti 2 i lidhur me rezultatin 2	2.2 Vënia në funksion e një infrastrukture të re të Teknologjisë së Informacionit dhe Komunikimit për menaxhimin e të dhënave.	2.2.1 Qendra e Rikuperimit të të dhënave. 2.2.2 Sistemi i menaxhimit të dokumenteve (SMD) për PSH-në.	2.2.1 E pazbatueshme 2.2.2 E pazbatueshme	2.2.1 Qendra e Rikuperimit të të dhënave në funksion. 2.2.2 Sistemi i menaxhimit të dokumenteve në funksion (2025)	2.2.1 Raporte vjetore të PSH-së; Raporti i Komisionit mbi Shqipërinë; Raporte të Partnerëve për Zhvillim. 2.2.2 Raportet vjetore të PSH-së; Raporti i Komisionit mbi Shqipërinë; Raporte të Partnerëve për Zhvillim.	Shërbimet mbështetëse, infrastruktura dhe vendi i pritjes janë në dispozicion. Është caktuar personeli mbështetës i trajnuar.

4. RREGULLIMET E ZBATIMIT

4.1. Marrëveshja e Financimit

Për realizimin e këtij veprimi është parashikuar lidhja e një marrëveshjeje financimi me Republikën e Shqipërisë..

4.2. Periudha indikative e zbatimit

Periudha indikative e zbatimit operacional të këtij veprimi, gjatë së cilës do të kryhen aktivitetet e përshkruara në seksionin 3 dhe do të zbatohen kontratat dhe marrëveshjet përkatëse, është 72 muaj nga data e hyrjes në fuqi e Marrëveshjes së Financimit. Zgjatjet e periudhës së zbatimit dhe rritja e shumës së kontributit të BE-së mund të dakordësohen nga nëpunësi autorizues përgjegjës i Komisionit duke amenduar këtë vendim financimi dhe kontratat dhe marrëveshjet përkatëse.

4.3. Metodat e zbatimit

Komisioni do të sigurojë që të respektohen rregullat dhe procedurat e duhura të BE-së për sigurimin e financimit për palët e treta, duke përfshirë procedurat e rishikimit, kur është e përshtatshme, dhe përputhshmërinë e veprimit me masat kufizuese të BE-së¹¹

4.3.1. Menaxhimi jo i drejtpërdrejtë (direkt) me një organizatë të Shtetit Anëtar dhe/ose organizatë ndërkombëtare subjekt të vlerësuar në shtylla

Ky veprim mund të zbatohet në menaxhim jo të drejtpërdrejtë (indirekt) me subjektet që janë vlerësuar mbi shtylla ose janë duke kryer një vlerësim paraprak (*ex ante*) duke përfshirë vlerësimin plotësues të shtyllës, që do të përzgjidhet nga shërbimet e Komisionit sipas kritereve të mëposhtme:

- (i) Mandati i subjektit i cili duhet të sigurojë drejtimin nëpërmjet mbështetjes së dedikuar (*peer to peer*) në fushat përkatëse, atë të luftës kundër krimit të organizuar dhe/ose menaxhimin e migracionit;
- (ii) Përvojë e dëshmuar në bashkëpunimin policor dhe gjyqësor veçanërisht ndërmjet Bashkimit Evropian dhe Shqipërisë;
- (iii) Ekspertizë solide operationale dhe teknike në luftën kundër krimit të organizuar në fushat përkatëse (drogat, krimi kibernetik, trafikimi, krimet mjedisore, etj.) dhe menaxhimin e migracionit;
- (iv) Ndikimi, rezultatet, efekti financiar i bashkëpunimit me subjekte/donatorë të tjerë që mbështesin Shqipërinë në luftën kundër krimit të organizuar dhe menaxhimit të migracionit;
- (v) Përvojë e dëshmuar e vendit;
- (vi) Kapacitete logjistike & menaxhuese, duke përfshirë edhe ato në nivel vendor;
- (vii) Niveli i reduktuar i kostove të transaksionit nga subjekti.

Subjektet e besuara do të jenë përgjegjëse për kryerjen e detyrave lidhur me zbatimin, duke përfshirë Detyrat e Zbatimit të Buxhetit. Në veçanti, subjekti do të jetë përgjegjës për menaxhimin e thirrjeve për tendera, thirrjeve për propozime, kontraktimin, zbatimin, pagesat e menaxhimit, informacionin dhe vizibilitetin,

¹¹ www.sanctionsmap.eu Ju lutemi vini re se harta e sanksioneve është një mjet i TI për identifikimin e regjimeve të sanksioneve. Burimi i sanksioneve rrjedh nga aktet ligjore të botuara në Fletoren Zyrtare (FZ). Në rast mospërputhjeje ndërmjet akteve ligjore të publikuara dhe përditësimeve në faqen e internetit, versioni i Fletores Zyrtare do të ketë përparësi.

monitorimin dhe raportimin e aktiviteteve në kuadër të programit IPA III dhe vlerësimin e tyre kur gjykohet e nevojshme, në përputhje me parimin e menaxhimit të qëndrueshëm financiar, si dhe për garantimin e ligshmërisë dhe rregullsinë e shpenzimeve të kryera në zbatimin e programit.

4.3.2 Ndryshimet nga modaliteti i menaxhimit jo të drejtpërdrejtë në menaxhim të drejtpërdrejtë (dhe anasjelltas) për shkak të rrethanave përjashtuese (një alternativë e dytë)

Në rastet kur modaliteti i sipërpërmendur i menaxhimit nuk mund të zbatohet për shkak të rrethanave që janë jashtë kontrollit të Komisionit, modaliteti i zbatimit do të jetë menaxhim direkt (grante).

Dhënia e një kontrate me menaxhim të drejtpërdrejtë është e mundur nëse arsyet për përjashtimin nga një thirrje janë të zbatueshme. Më konkretisht, neni 195 (f) i Rregullores Financiare lejon dhënien e drejtpërdrejtë për aktivitete me karakteristika specifike që kërkojnë një lloj të caktuar organi për shkak të kompetencës së tij teknike, nivelit të lartë të specializimit ose kompetencave administrative, me kusht që aktivitetet në fjalë të mos përfshihen në qëllimin e një thirrjeje për propozime, ndërsa kur lloji i caktuar i organit është një shtet anëtar, granti mund t'i jepet gjithashtu pa thirrje për propozime organit të caktuar nga Shteti Anëtar, nën përgjegjësinë e tij, me qëllim zbatimin e veprimit.

Nën përgjegjësinë e nëpunësit autorizues përgjegjës të Komisionit, granti mund t'i jepet pa thirrje për propozim një subjekti të përzgjedhur bazuar mbi këto kritere: (i) mandati i subjektit; (ii) përvoja e subjektit në veçanti në kontekstin e zbatimit të mbështetjes së BE-së për Agjencitë Ligjzbatuese në Shqipëri; (iii) ekspertiza teknike, kapacitetet logjistike dhe menaxhuese të subjektit, duke përfshirë edhe nivelin lokal; (iv) ndikimi, rezultatet, efekti financiar i bashkëpunimit me subjekte/donatorë të tjerë në Shqipëri.

Nën përgjegjësinë e nëpunësit autorizues përgjegjës të Komisionit, rekursi për shpalljen e fituesit të grantit pa një thirrje për propozim justifikohet sepse veprimi ka karakteristika specifike të cilat kërkojnë një përfitues specifik për kompetencën e tij teknike, specializimin dhe kompetencën administrative.

(a) Qëllimi i grantit (granteve)

Granti (et) do të kontribuojnë në arritjen e rezultateve të pritshme të programit.

(b) Lloji i aplikantëve të synuar

Kandidatët e mundshëm për financim janë subjektet ligjore; autoritetet vendore, organet publike, organizatat ndërkombëtare ose Organizatat Jofitimprurëse, me njohuri specifike teknike, kapacitete logjistike dhe menaxhuese për të arritur rezultatet e pritshme.

(c) Justifikimi i grantit të drejtpërdrejtë

Qëllimi kryesor i mbështetjes është t'i ofrojë trajnime të përditësuara Agjencive Ligjzbatuese për të luftuar krimin e organizuar, krimet e rënda dhe migracionin e parregullt, si dhe të forcojë kapacitetet institucionale të Ministrisë së Brendshme. Me qëllim nxitjen e qëndrueshmërisë afatgjatë, mbështetja duhet të zbatohet nëpërmjet asistencës së mbështetjes së dedikuar të bashkëpunimit (*peer to peer*) nga agjencitë e zbatimit të ligjit të Shteteve Anëtare të BE-së ose nga organizatat ndërkombëtare të specializuara, duke pasur parasysh nivelin e lartë të teknikaliteteve dhe specializimit në zbatimin e aktiviteteve si: trajnime për teknologjitë moderne të hetimeve, duke përfshirë darknet, operacionet speciale, ekipet e përbashkëta të hetimit, mbikëqyrjen e kufirit, bashkëpunimin ndërkombëtar policor dhe gjyqësor, etj. Gjithashtu, zbatimi i mbështetjes duhet të ruajë nivelin e duhur të konfidencialitetit dhe të favorizojë mobilizimin e figurave të pastra të ekspertëve të sigurisë për të siguruar drejtim eficient dhe transferim të njohurive.

4.4. Qëllimi i përshtatshmërisë gjeografike për prokurimin dhe procedurat e dhënies së grantit

Përshtatshmëria gjeografike sa i përket vendit për të marrë pjesë në procedurat e prokurimit dhe dhënies së grantit lidhur me origjinën e furnizimeve të blera siç parashikohet në aktin bazë dhe siç përcaktohet në dokumentet përkatëse kontraktuale, do të zbatohet duke iu nënshtruar dispozitave të mëposhtme.

Nëpunësi autorizues përgjegjës i Komisionit mund të zgjerojë përshtatshmërinë gjeografike mbi bazën e emergjencës ose mungesës së shërbimeve në tregjet e vendeve dhe territoreve në fjalë, ose në raste të tjera të vërtetuara ku zbatimi i rregullave të përshtatshmërisë do ta bënte të pamundur ose tepër të vështirë kryerjen e këtij veprimi (Neni 28(10) i Instrumentit të Fqinjësisë, Zhvillimit dhe Bashkëpunimit Ndërkombëtar – Evropa Globale (NDICI).

4.5. Buxheti indikativ

Komponentët e buxhetit indikativ	Kontributi i BE-së (shuma në Euro)
1. Produktet 1.1, 1.2, 2.1, 2.2 përbëhen nga:	
Rezultati 1: Sistemi shqiptar i zbatimit të ligjit është më efektiv në parandalimin dhe luftën kundër krimit të organizuar dhe migracionit të parregullt, duke përfshirë kuadrin e EMPACT. Rezultati 2: Forcimi i kapaciteteve të Ministrisë së Brendshme në planifikimin, zbatimin dhe monitorimin e sistemeve të TIK-ut	
Menaxhim jo i drejtpërdrejtë me subjektet e besuara për t'u përzgjedhur – referohuni seksionit 4.3.1	9 700 000
2. Produkti 1.3 përbëhet:	
Rezultati 1: Sistemi shqiptar i zbatimit të ligjit është më efektiv në parandalimin dhe luftën kundër krimit të organizuar dhe migracionit të parregullt, duke përfshirë kuadrin e EMPACT. Menaxhim jo i drejtpërdrejtë me subjektet e besuara për t'u përzgjedhur – referojuni seksionit 4.3.1	5 200 000
Vlerësimi – referojuni seksionit f 5.2	Do të mbulohet nga një vendim tjetër
Auditimi – referojuni seksionit 5.3	Do të mbulohet nga një vendim tjetër
Komunikimi dhe Vizibiliteti – referojuni seksionit 6	Do të mbulohet nga një vendim tjetër
Kontigjenca	E pazbatueshme
Totali	14 900 000

4.6. Struktura organizative dhe Përgjegjësitë

Veprimi do të mbështetet tek një sërë partnerë si autoritetet kombëtare dhe agjencitë e zbatimit të ligjit, njësitë e qeverisjes vendore, agjencitë dhe organizatat e shteteve anëtare.

Një **Komitete Drejtues i Projektit (KDP)** do të krijohet për Veprimin, i cili do të drejtojë zbatimin e tij. Ky Komitet do të përfshijë përfaqësues nga aktorët kryesorë, duke përfshirë Koordinatorin Kombëtar IPA (NIPAC), Delegacionin e Bashkimit Evropian dhe CFCU në rast të menaxhimit jo të drejtpërdrejtë (indirekt). Komiteti Drejtues do të monitorojë nga afër përmbushjen e objektivit të kontratës dhe rezultatet e Veprimin. Përfutjesit kryesorë të Veprimin do të përfaqësohen në strukturat drejtuese përkatëse.

Për koordinimin e politikave dhe asistencës, Qeveria e Shqipërisë ka një strukturë organizative ndërinstitucionale dhe operacionale për menaxhimin e zbatimit të një qasjeje të gjerë sektoriale/ndërsektoriale. Grupet për Menaxhimin e Integruar të Politikave (GMIP) dhe Grupet Tematike të varura (GT) ofrojnë bashkëpunim në nivel teknik, duke përfshirë edhe partnerët e zhvillimit, brenda sektorëve specifikë të fushës përkatëse prioritare. Do të sigurohet koordinim specifik për komponentin e luftës kundër krimit mjedisor me bashkitë dhe partnerët e tjerë zbatues, për dialogun e politikave dhe menaxhimin e njohurive ndërmjet niveleve qendrore dhe nënkombëtare të qeverisjes.

Si pjesë e prerogativës së tij për zbatimin e buxhetit dhe me qëllim ruajtjen e interesave financiare të Bashkimit Evropian, Komisioni mund të marrë pjesë në strukturat e sipërpërmendura të qeverisë, të krijuara për zbatimin e këtij veprimi.

4.7. Parakushtet

- Analiza dhe përcaktimi i mjeteve të duhura të hetimit dhe qëllimi janë kryer. Vlerësimi i qasjeve të ndryshme për zbatimin e mjetit dhe bazës ligjore për t'u përdorur, ka përfunduar.
- Një analizë e plotë në nivel kombëtar dhe vendor për krimet mjedisore në Shqipëri është përgatitur dhe komunikuar.
- Krijimi i një liste të të gjitha kapaciteteve të sistemit përpara i përket burimeve njerëzore dhe pajisjeve për mbrojtjen e mjedisit, monitorimin/inspektimin dhe ofrimi i një udhërrëfyesi për një sistem të integruar në luftën kundër krimit mjedisor.
- Ligji për krimin kibernetik i rishikuar dhe strategji dhe plan veprimi të përditësuar në kohë.
- Rregullore dhe procedurë të miratuara për asgjësimin e lëndëve narkotike, të përfshira në Dokumentin Strategjik Ndërinstitucional "Plani Kombëtar për Kontrollin e Drogës për vitet 2019-2023".
- Rishikimi i Udhëzimit të Përbashkët për trajtimin e bimëve dhe lëndëve narkotike ose psikotrope dhe prekursorëve kimik të sekuestruara, për adresimin e problemeve lidhur me procesin e ruajtjes dhe asgjësimit të drogave të sekuestruara.
- Listë e përditësuar dhe e miratuar e substancave të klasifikuara si droga, prekursorë dhe lëndë psikotrope.

5. MATJA E PERFORMANCËS

5.1. Monitorimi dhe Raportimi

Monitorimi teknik dhe financiar i përditshëm i zbatimit të këtij veprimi do të jetë një proces i vazhdueshëm dhe pjesë e përgjegjësisë të partnerit zbatues. Për këtë qëllim, partneri zbatues do të krijojë një sistem të përhershëm monitorimi të brendshëm, teknik dhe financiar për Veprimin dhe do të përpunojë raporte periodike progresi (raport për një periudhë jo më pak se 1 vjeçare) dhe raporte përfundimtare. Çdo raport duhet të ofrojë një përshkrim të saktë të zbatimit të veprimit, vështirësive të hasura, ndryshimeve të paraqitura, si dhe shkallën e arritjes së rezultateve të tij (Produkte dhe Rezultate direkte) të matura nga treguesit përkatës, duke përdorur si referencë matricën e kuadrit logjik (për modalitetin e projektit) dhe strategjinë, politikat ose planin e veprimit të reformës së partnerit (për mbështetjen buxhetore). Komisioni mund të kryejë vizita shtesë monitoruese të projektit si nëpërmjet stafit të tij, po ashtu edhe nëpërmjet konsulentëve të pavarur të punësuar drejtpërdrejtë nga Komisioni për rishikime të pavarura monitorimi (ose të punësuar nga personi përgjegjës i kontraktuar nga Komisioni për kryerjen e rishikimeve të tilla).

Rolet dhe përgjegjësitë për mbledhjen e të dhënave, analizën dhe monitorimin

- Veprimi do të monitorohet nga Delegacioni i Bashkimit Evropian në Shqipëri, në përputhje me rregullat dhe procedurat e Komisionit Evropian të përcaktuara në Marrëveshjen e Financimit.
- Përfituesit e këtij veprimi, në marrëveshje me Delegacionin e BE-së, do të krijojnë mjetet për mbledhjen, përpunimin dhe raportimin e të dhënave përkatëse. Sistemi (et) e krijuara për mbledhjen e të dhënave duhet të sigurojë në mënyrë gjithëpërfshirëse në të gjitha fazat disponueshmërinë e

informacionit të nevojshëm në kohë për monitorimin dhe progresin e rishikimit dhe të përcaktojë nëse janë përmbushur angazhimet.

- Progresi në arritjen e produkteve dhe rezultateve do të monitorohet rregullisht nga Ministria e Brendshme, e cila do t'i raportojë Koordinatorit Kombëtar të IPA (KKIPA/NIPAC), Komiteteve përkatëse Sektoriale dhe Komitetit të Monitorimit IPA. Ministria e Brendshme është përgjegjëse për mbledhjen e të dhënave sa i përket indikatorëve dhe synimeve dhe për raportimin në kohë tek Koordinatori Kombëtar IPA (KKIPA/NIPAC).

5.2. Vlerësimi

Duke pasur parasysh rëndësinë e veprimit, një vlerësim përfundimtar do të kryhet për këtë veprim ose për komponentët e tij nëpërmjet konsulentëve të pavarur.

Ky vlerësim do të kryhet për qëllime llogaridhënieje dhe të të mësuarit në nivele të ndryshme (duke përfshirë rishikimin e politikës).

Komisioni duhet të informojë partnerin zbatues të paktën 1 muaj para datave të parashikuara për misionet e vlerësimit. Partneri zbatues do të bashkëpunojë në mënyrë efikase dhe efektive me ekspertët e vlerësimit dhe ndër të tjera do t'iu ofrojë atyre të gjithë informacionin dhe dokumentacionin e nevojshëm, si dhe aksesin në ambientet dhe aktivitetet e projektit.

Raportet e vlerësimit do të ndahen me vendin partner dhe aktorët e tjerë kryesorë. Partneri zbatues dhe Komisioni do të analizojnë konkluzionet dhe rekomandimet e vlerësimeve dhe ku është e nevojshme, në marrëveshje me vendin partner, do të vendosin së bashku për veprimet pasuese që duhen ndërmarrë dhe çdo rregullim të nevojshëm, përfshirë, nëse ka, riorientimin e projektit.

Shërbimet e vlerësimit mund të kontraktohen sipas një kontrate kuadër.

5.3. Auditimi dhe Verifikimet

Pa cenuar detyrimet e zbatueshme për kontratat e lidhura për zbatimin e këtij veprimi, Komisioni, në bazë të një vlerësimi risku, mund të kontrakttojë auditues të pavarur ose të caktojë detyra për verifikimin e një ose disa kontratave ose marrëveshjeve.

6. KOMUNIKIMI DHE VIZIBILITETI

Vizibiliteti dhe komunikimi i financimit të Bashkimit Evropian për objektivat dhe ndikimin e Veprimeve janë një detyrim ligjor për të gjitha Veprimet e financuara nga BE, siç përcaktohet në kërkesat në fuqi të komunikimit dhe vizibilitetit të BE-së.

Në veçanti, përfituesit e fondeve të BE-së duhet të njohin origjinën e financimit të BE-së dhe të sigurojnë vizibilitetin e duhur të tij duke:

- paraqitur një deklaratë, e cila thekson mbështetjen e përfituar nga Bashkimi Evropian në mënyrë të dukshme në të gjithë dokumentet dhe materialet e komunikimit lidhur me zbatimin e fondeve, duke përfshirë një ndërfaqe zyrtare dhe llogari në rrjete sociale, ku është e mundur, dhe
- promovuar veprimet dhe rezultatet e tyre, nëpërmjet informacionit të synuar koherent, efektiv dhe proporcional për audiencën e gjerë, duke përfshirë edhe median.

Masat lidhur me vizibilitetin dhe komunikimin duhet të zbatohen, sipas rastit, nga administrata kombëtare (p.sh. për sa i përket reformave lidhur me mbështetjen buxhetore të BE-së), subjektet e besuara, kontraktorët dhe përfituesit e granteve. Detyrimet e duhura kontraktore do të përfshihen, përkatësisht, në marrëveshjet e financimit, marrëveshjet e delegimit dhe kontratat e prokurimeve dhe granteve.

Masat do të bazohen mbi një Plan specifik Komunikimi dhe Vizibiliteti të krijuar dhe që zbatohet në përputhje me kërkesat në fuqi të komunikimit dhe vizibilitetit të BE-së. Ndër të tjera, ky plan, do të përfshijë një narrativë komunikimi dhe mesazhe kryesore për Veprimin, të përshtatura për audiencat e ndryshme të synuara (palët e interesuara, shoqërinë civile, publikun e gjerë etj.).

7. QËNDRUESHMËRIA

Procesi i plotë i reformës në drejtësi dhe shtetit të së drejtës nga institucionet shqiptare, bazuar në një strategji koherente, e cila përputhet me *acquis* e BE-së dhe praktikën e mira ndërkombëtare, është një komponent kyç për qëndrueshmërinë e asistencës së ofruar. Prandaj, vëmendje e veçantë duhet t'i kushtohet sigurimit të pronësisë nga aktorët kombëtarë kur mbështetet zhvillimi i dokumenteve të politikave dhe procedurave. Gjithashtu, qëndrueshmëria mbështetet në pasjen dhe mbajtjen e burimeve njerëzore të kualifikuara. Sipas këtij veprimi, ngritja e kapaciteteve do të kryhet nga ose në bashkëpunim me Akademinë e Sigurisë dhe Shkollën Shqiptare për Administratën Publike dhe do të fokusohet në sigurimin e fuqizimit të plotë të institucioneve të mësipërme për ofrimin dhe përditësimin e kurrikulave dhe ruajtjen e njohurive dhe kapaciteteve.

Gjithashtu, qëndrueshmëria e kësaj ndërhyrjeje varet nga faktorë politikë, financiarë dhe strukturorë. Kriminaliteti është një kërcënim ndërsektorial për arritjen e objektivave thelbësore dhe kryesore të zhvillimit. Ai minon institucionet kryesore, dëmton mjedisin dhe shtrembëron ose pengon rritjen ekonomike. Për rrjedhojë, një faktor tjetër me rëndësi parësore për sigurimin e qëndrueshmërisë së këtij veprimi është zhvillimi i mëtejshëm i kuadrit të bashkëpunimit ndërmjet autoriteteve shqiptare dhe agjencive ligjzbatuese, me qëllim përmirësimin e përdorimit analitik të shumë burimeve të të dhënave, bashkimit të burimeve dhe teknologjive, si dhe krijimin e aktiviteteve të përbashkëta, të cilat gjithashtu do të përforcojnë kapacitetet operacionale. Duke marrë në konsideratë dimensionin ndërkombëtar të krimit të organizuar, i cili kërkon bashkëpunim ndërkombëtar në fushën e sigurisë së brendshme dhe për zbatimin e ligjit, Veprimi do të forcojë bashkëpunimin e agjencive ligjzbatuese shqiptare me homologët e tyre në shtetet anëtare të BE-së, përfshirë bashkëpunimin e Policisë së Shtetit me Interpolin dhe Europolin.

Qëndrueshmëria financiare e reformës ka kosto dhe kërkon buxhetimin e duhur për të mbështetur rekrutimet e reja, pagat dhe kostot e mirëmbajtjes për sistemet dhe infrastrukturën e re të Teknologjisë së Informacionit, investimet në infrastrukturën e re dhe/ose rehabilitimin e ambienteve ekzistuese, si dhe mirëmbajtjen e tyre. Për qëndrueshmërinë e plotë të kësaj reforme, nevojitet angazhim i plotë i institucioneve shqiptare për të siguruar burimet njerëzore dhe mjetet financiare të duhura nëpërmjet planifikimit të përshtatshëm të Programit Buxhetor Afatmesëm.

SHQ

KY VEPRIM FINANCOHET NGA BASHKIMI EVROPIAN

SHTOJCA I.4

Dokumenti i Veprimit **Instrumenti Lehtësues për Integrimin Evropian**

PLANI VJETOR I VEPRIMIT

Ky dokument përbën programin vjetor të punës sipas nenit 110(2) të Rregullores Financiare, si dhe planet dhe masat vjetore dhe shumëvjeçare të veprimit sipas nenit 9 të Rregullores IPA III dhe nenit 23 të IBNZHF (*Instrumenti i Bashkëpunimit Ndërkombëtar për Zhvillimin e Fqinjësisë*), Rregullorja e Evropës Globale.

1. PËRMBLEDHJE

1.1. Tabela përmbledhëse e veprimeve

Titulli	Instrumenti Lehtësues për Integrimin Evropian Plani Vjetor i Veprimit në favor të Shqipërisë për vitin 2022			
(OPSYS) (sistemet operative)	ACT-61335, JAD.1030030			
Akti themelor	Financuar nga Instrumenti i Asistencës së Para-Aderimit (IPA III)			
Nisma për ekipin e Evropës	JO			
Zona që përfiton nga Veprimi	Veprimi do të kryhet në Shqipëri			
Dokument programimi	Kuari i Programimit IPA III			
INFORMACION PËR SEKTORIN DHE FUSHAT ME PËRPARËSI				
Dritarja dhe prioriteti tematik	Dritarja 2: Qeverisja e mirë, përafrimi me <i>acquis</i> -in e BE-së, marrëdhëniet e mira fqinjësore dhe komunikimi strategjik. Prioriteti Tematik 2: Kapaciteti administrativ dhe përafrimi me <i>acquis</i> -in e BE-së			
Objektivat e Zhvillimit të Qëndrueshëm (OZHQ-të)	Ky Veprim është ndërsektorial dhe do të mbështesë të gjitha Objektivat e Zhvillimit të Qëndrueshëm, në veçanti: OZHQ 16: Paqe, Drejtësi dhe Institucione të forta.			
Kodi(et) KNZH) ¹	43010 (ndihma multisektoriale)			
Kanali kryesor i dorëzimit	42001 - Komisioni Evropian - Pjesa e Zhvillimit të Buxhetit			
Shënuesit ² (nga formulari DAC	Objektivi i përgjithshëm i politikës	Jo i synuar	Objektivi i rëndësishëm	Objektivi kryesor
	Zhvillimi i pjesëmarrjes/qeverisja	☐	☐	☒

¹ Sektorët e DAC (kodet dhe përshkrimet) tregohen në kolonën e parë dhe të katërt të skedës 'kodet e qëllimit' në dokumentin e mëposhtëm: <http://www.oecd.org/dac/financing-sustainable-development/development-finance-standards/dac-anders-codelists.htm>

² Për udhëzime, referojuni <https://www.oecd.org/development/financing-sustainable-development/development-finance-standards/> Shkoni te "Mbledhja e të dhënave dhe burimet për reporterët", zgjidhni Shtojcën 2, anekset 18 (politika) dhe 19 (Rio) të direktivës së raportimit. Nëse një veprim shënohet në formularin e DAC si kontribuues për një nga objektivat e politikës së përgjithshme ose për parimet e RIO si një objektiv kryesor ose një objektiv domethënës, atëherë kjo duhet të pasqyrohet në matricën e kuadrit logjik (në zinxhirin e rezultateve dhe/ose treguesit).

	e mirë			
	Ndihma për mjedisin	☐	☒	☐
	Barazia gjinore dhe fuqizimi i grave dhe vajzave	☐	☒	☐
	Zhvillimi i tregtisë	☒	☐	☐
	Shëndeti riprodhues, i nënës, i të porsalindurit dhe i fëmijës	☒	☐	☐
	Reduktimi i rrezikut nga fatkeqësitë	☒	☐	☐
	Përfshirja e personave me aftësi të kufizuara	☒	☐	☐
	Të ushqyerit ³	☒	☐	☐
	Shenjat e Konventës RIO	Jo i synuar	Objektivi i rëndësishëm	Objektivi kryesor
	Diversiteti biologjik	☒	☐	☐
	Luftimi i shkretëtirëzimit	☒	☐	☐
	Zbutja e ndryshimeve klimatike	☐	☒	☐
	Përshtatja ndaj ndryshimeve klimatike	☒	☐	☐
Shënuesit e brendshëm ⁴	Objektivat e politikës	Jo i synuar	Objektivi i rëndësishëm	Objektivi kryesor
	Lidhshmëria	☐	☒	☐
	Digjital Digjitalizimi	☐	☒	☐
	Migrimi ⁵	☒	☐	☐
	COVID-19	☒	☐	☐
INFORMACION PËR BUXHETIN				
Shumat në fjalë	Linja buxhetore: 15.020101.01 Kostoja totale e parashikuar: 19000000 euro Shuma totale e kontributit buxhetor të BE-së është 19000000 euro nga të cilat 5 400 000 euro për menaxhim indirekt me Shqipërinë			
MENAXHIMI DHE ZBATIMI				
Modalitetet e zbatimit (lloji i financimit dhe mënyra e menaxhimit)	Modaliteti i Projektit Menaxhimi i drejtpërdrejtë nëpërmjet: Prokurimit Menaxhimi indirekt me subjektin (et) që do të zgjidhen në përputhje me kriteret e përcaktuara në seksionin 4.3.2. Menaxhimi indirekt me Shqipërinë			
Prioritetet përkatëse dhe pikat kryesore nga Plani Ekonomik dhe i Investimeve për Ballkanin Perëndimor [vetëm për Ballkanin	Ky veprim kontribuon në: Prioritetet: “Transporti”, “Energjia”, “Agjenda e Gjellbër”, “Tranzicioni Digjital”, “Qeverisja, Sundimi i Ligjit, RAP” Struktura kryesore: "VIII Infrastruktura Digjitale"			

³Ju lutemi kontrolloni [Manualin mbi Shënuesin e Politikave të Ushqyerjes OECD-DAC](#)

⁴Këta shënues kanë një shtrirje/arsyeshmëri të ndryshme nga kodet DAC. Ato janë nxjerrë nga niveli i alokimit të buxhetit dhe theksi i dhënë veprimit në termat e objektivave kryesore të përzgjedhura. Përcaktimi i objektivave, rezultateve, aktiviteteve në përshkrimin e veprimit duhet të jetë në përputhje me këtë seksion.

⁵Për informacion të detajuar mbi programimin e migrimit dhe zhvendosjes së detyruar, ju lutemi hidhni një sy [shënimit udhëzues tematik](#) mbi migrimin dhe zhvendosjen e detyruar; për informacion mbi shënuesin e migrimit, ju lutemi shikoni aneksin 2 të shënimit udhëzues tematik.

Perëndimor]	
Data Përfundimtare për lidhjen e Marrëveshjes Financiare	Afati i fundit: 31 dhjetor 2023
Data përfundimtare për lidhjen e marrëveshjeve të kontributit/delegimit, kontratave të prokurimit dhe granteve	3 vjet pas datës së lidhjes së Marrëveshjes Financiare, me përjashtim të rasteve të listuara në nenin 114(2) të Rregullores Financiare.
Periodha indikative e zbatimit operacional	72 muaj pas përfundimit të Marrëveshjes Financiare
Data përfundimtare për zbatimin e Marrëveshjes Financiare	12 vjet pas përfundimit të Marrëveshjes Financiare

1.2. Përmbledhje e Veprimit

Qëllimi kryesor i këtij Veprimi është forcimi i kapaciteteve dhe llogaridhënies së administratës publike shqiptare në përgatitjet e saj për anëtarësimin në BE. Në përputhje me Kornizën e Programimit IPA III, ky objektivi përbën një prioritet ndërsektorial dhe plotëson ndërtimin e kapaciteteve administrative sipas Dritareve të tjera në përputhje me qasjen sektoriale.

Mbështetja do të jetë instrumentale në rritjen e kapaciteteve për avancimin e procesit të reformës dhe përafrimin dhe zbatimin e kërkesave të *acquis-it të BE-së*. Ai do të mbështesë zhvillimin e mëtejshëm të kapaciteteve të Koordinatorit Kombëtar të IPA (KKIPA)/Agjencisë Shtetërore për Planifikimin Strategjik dhe Koordinimin e Ndihmës (SASPAC), institucionet përfituese dhe strukturat e përfshira në Menaxhimin Indirekt nga Vendi Përfitues për të përparuar me negociatat e anëtarësimit dhe përvetësimit të IPA III. Ky Veprim trajton gjithashtu aspekte të ndryshme të kapaciteteve administrative në nivel sektori duke ndihmuar krijimin dhe zhvillimin e autoriteteve dhe subjekteve të reja hekurudhore në përputhje me reformën hekurudhore, përmirësimin e sistemit rregullator të transportit detar, përmirësimin e mjedisit dhe kapaciteteve ligjore dhe rregullatore për lidhjen digjitale, përafrimin e legjislacionit në sektorin e energjisë dhe krijimin e një rrjeti të të dhënave të kontabilitetit të fermave. Për më tepër, veprimi do të mbështesë agjendën për barazinë gjinore dhe *përafrimin me acquis-in* përkatës të BE-së dhe zbatimin e iniciativave të prekshme në nivel lokal që mbështesin strategjinë kombëtare për barazinë gjinore. Një strukturë që mbulon nevojat e reja lidhur me integrimin në BE është përfshirë gjithashtu në Veprim. Gjithashtu, ky Veprim do të mbështesë përpunimin dhe zbatimin e Strategjisë së re të Sigurisë Rrugore për Shqipërinë dhe reformën në vazhdim të Autoritetit Rrugor Shqiptar (ARRSH) me synimin për një organizatë efikase, profesionale, transparente që menaxhon asetet rrugore, trafikun dhe sigurinë rrugore në Shqipëri.

Veprimi është hartuar në kuadër të zhvillimit të pjesëmarrjes/qeverisjes së mirë (objektivi kryesor sipas shënuesve të KNZH-së) dhe trajton barazinë gjinore dhe fuqizimin dhe digjitalizimin e grave dhe vajzave si objektiva të rëndësishëm. Ai do të kontribuojë kryesisht në Objektivin 16 "Paqe, drejtësi dhe institucione të forta".

2. ARSYETIMI

2.1. Konteksti

Komponenti 1: Mbështetje për programimin dhe zbatimin e IPA III.

Në mars të vitit 2020, Këshilli i BE-së vendosi të hapë negociatat e anëtarësimit me Shqipërinë. Komisioni Evropian i paraqiti Këshillit një propozim për një kuadër negociues në korrik 2020, duke përcaktuar udhëzimet dhe parimet për negociatat e anëtarësimit. Konferenca e parë Ndërqeveritare që hapi negociatat e anëtarësimit me Shqipërinë u zhvillua më 19 korrik 2022, pas miratimit nga Këshilli i Kuadrit Negociues. Komisioni filloi menjëherë ushtrimin e shqyrtimit, i cili është hapi i parë në procesin e negociatave.

Që nga viti 2015, si pjesë e procesit të zgjerimit dhe më konkretisht e procesit të thjeshtë të Semestrit Evropian, Shqipëria ka përgatitur Programet Kombëtare të Reformës Ekonomike në fillim të vitit, duke adresuar si kuadrin afatmesëm makroekonomik dhe atë fiskal, ashtu edhe reformat strukturore. Këto janë diskutuar me Komisionin, i cili më pas ofron rekomandime për politikën. Plani Kombëtar trevjeçar për Integrimin Evropian 2021-2023, i përditësuar çdo vit, është dokumenti kryesor planifikues i Qeverisë për Integrimin Evropian i cili përcakton prioritetet drejt përafrimit të legjislacionit vendas me *acquis-in e BE-së*. Përfshirë në strategjinë afatgjatë të BE-së për bashkëpunimin me Shqipërinë, në periudhën 2021-2027 procesi mbështetet nga asistencë e financuar nëpërmjet Instrumentit të Para-Aderimit (IPA III) në përputhje me Kuadrin Programues IPA III dhe Strategjinë Kombëtare. Përgjigja që përcakton prioritetet kryesore të politikave të Shqipërisë nën asistencën IPA III. Ky veprim do të mbështesë Koordinatorin Kombëtar të IPA-s të ndihmuar nga Zyra Mbështetëse e KKIPA në kuadër të Agjencisë Shtetërore për Planifikimin Strategjik dhe Koordinimin e Ndihmës (SASPAC)⁶ për të koordinuar dhe ofruar udhëzime për ministrinë e linjës dhe institucionet e tjera përfituese shqiptare në programimin dhe zbatimin e alokimeve financiare të IPA-s për vendi. Sistemi i menaxhimit dhe kontrollit të IPA përfshin strukturat e krijuara në kuadër të Ministrisë së Ekonomisë dhe Financave për të menaxhuar fondet IPA nën menaxhim indirekt.

Zyrtari Kombëtar Autorizues (ZKA) dhe struktura e tij menaxhuese e përbërë nga një Fond Kombëtar dhe një zyrë mbështetëse për ZKA dhe Njësia Qendrore e Financimit dhe Kontraktimit (CFCU). Proceset e integritetit në BE dhe asistencës në BE janë të koordinuara ndërmjet subjekteve kombëtare përmes bashkëpunimit ndërmjet SASPAC, Ministrisë së Financave dhe Ekonomisë (MFE), Zyrës së Kryeministrit (ZKM) dhe ministrive të linjës.

Komponenti 2: Mbështetje për reformën hekurudhore (Autoritetet e reja hekurudhore). Rrjeti hekurudhor Shqiptar përbëhet nga 447 km linja hekurudhore kryesore dhe 230 km linja hekurudhore dytësore. Ai shtrihet nga porti i Durrësit në tre drejtime: në veri të Shqipërisë dhe kufirin me Malin e Zi; në Jugun e Shqipërisë në stacionin hekurudhor të Ballshit deri në Vlorë; në lindje Korridorit VIII (Varna–Durrës) nga Tirana në drejtim të stacionit hekurudhor pranë kufirit maqedonas. Hekurudhat administrohen nga Shoqëria Kombëtare e Hekurudhave Shqiptare. Rrjeti hekurudhor në Shqipëri nuk ka përfituar nga ndonjë riparim të madh që nga vënia në punë⁷. Shumica e pistave janë funksionale, por të vjetra dhe në gjendje jashtëzakonisht të keqe. Rrjeti aktualisht lejon shpejtësinë e udhëtimit nën 60 km/h. Nuk është elektrizuar dhe sistemi i telekomunikacionit dhe sinjalizimit është i vjetëruar, duke shkaktuar ndërprerje të shpeshta në qarkullim. Financimi për mirëmbajtjen e infrastrukturës hekurudhore është i pamjaftueshëm, duke rezultuar në përkeqësimin e vazhdueshëm të kësaj infrastrukture. Si rezultat, shërbimi ndaj klientit është i dobët dhe i parregullt, shërbimet e pasagjerëve janë sezonale dhe transporti i mallrave është joefikas. Gjatë dekadës së fundit, trafiku hekurudhor ka qenë në rënie të vazhdueshme. Përgjigja Strategjike IPA III parashikon lidhje të shpejta dhe efikase të

⁶ VKM Nr. 642/29.10.2021 për “Krijimin, organizimin dhe funksionimin e Agjencisë Shtetërore të Programimit Strategjik dhe Koordinimit të Ndihmës”.

⁷ Investimi në projektet e infrastrukturës hekurudhore është mbështetur në kuadër të Kuadrit të Investimeve të BE-së për Ballkanin Perëndimor. Kontrata për rehabilitimin e linjës hekurudhore Durrës-Tiranë dhe ndërtimin e një linje të re për në aeroportin ndërkombëtar është nënshkruar në shkurt 2021. Punimet pritet të përfundojnë në vitin 2023. Projektimi për hekurudhën Vore-Hani Hotit përfundoi në qershor 2021 ndërsa studimet e projektimit janë duke vazhduar për seksionin e Korridorit VIII hekurudhor nga Durrësi deri në kufirin me Maqedoninë e Veriut dhe Greqinë.

transportit, si brenda rajonit ashtu edhe me shtetet fqinje anëtare të BE-së. Për këtë qëllim, gjelbërimi i transportit me investime të mëtejshme në mënyrat e transportit hekurudhor dhe të kombinuar me rrugë, hekurudhore dhe rrugët ujore të brendshme është thelbësore dhe do të mbështetet, duke pasur parasysh se krijimi i këtyre lidhjeve do të nxisë investimet, do të lehtësojë tregtinë rajonale dhe do të ofrojë rritje të qëndrueshme ekonomike duke përmirësuar jetën e përditshme të njerëzve në rajon. Legjislacioni zbatues i Kodit Hekurudhor 2016, që synon ndarjen e operimeve të trenave nga menaxhimi i infrastrukturës, si dhe krijimin e një Organi Rregullator të Hekurudhave dhe një Autoriteti të Sigurisë, u miratua më 1 korrik 2021. Megjithatë, me qëllim të racionalizimit dhe zhvillimit të mëtejshëm të rrjetit hekurudhor, zbatimi i legjislacionit për Kodin Hekurudhor 2016 dhe forcimi i kapaciteteve administrative janë objektivi kryesor i politikës që do të mbështetet nga kjo ndërhyrje.

Komponenti 3: Mbështetje për Reformën në Transportin Detar (Legjislacioni Detar). Tre konventat kryesore ndërkombëtare në sektorin detar janë: Konventa Ndërkombëtare për Parandalimin e Ndotjes nga Anijet (KNPNA), Konventa Ndërkombëtare për Sigurinë e Jetës në Det (SJD) dhe Konventa Ndërkombëtare për Standardet e Trajnimit, Certifikimit dhe Roje për detarët. Ky Veprim do të mbështesë përgatitjen e legjislacionit për zbatimin e dy konventave të para ndërkombëtare, i cili është thelbësor për të mbrojtur mjedisin detar nga mbetjet e anijeve dhe për të garantuar sigurinë e anijeve. Zbatimi i KNPNA do të kontribuojë në konceptin⁸ e Ekonomisë Blu që po përqafohet nga Shqipëria për të parandaluar degradimin e mjedisit dhe çekuilibrat ekologjikë në përdorimin e burimeve bregdetare dhe detare. Shqipëria është nënshkruese e Konventës SJD e cila vendos standardet minimale për ndërtimin, pajisjen dhe funksionimin e anijeve, në përputhje me sigurinë e tyre. Dispozitat e kontrollit lejojnë qeveritë kontraktuese të inspektojnë anijet e shteteve të tjera kontraktuese nëse ka arsye për të besuar se një anije dhe pajisjet e saj nuk përputhen në thelb me kërkesat e Konventës, një procedurë e njohur si Kontrolli Shtetëror Portual. Siguria e anijeve është e një rëndësie të madhe për jetën e njeriut, mbrojtja e mjedisit p.sh. kur anijet transportojnë mallra të rrezikshme dhe lundrimin e rregullt të anijeve tregtare. Shqipëria ratifikoi Konventat SJD dhe KNPNA përkatësisht në 2004 dhe 2006 dhe Shtojcën VI të KNPNA në 2020. Është planifikuar ratifikimi i Protokollit SJD të vitit 1988.

Komponenti 4: Mbështetje për Reformën në Sektorin e Energjisë (Eficienca e Energjisë dhe Energjia e Rinovueshme). Strategjia Sektoriale Kombëtare për Energjinë 2018-2030 përcakton objektivat e politikës kombëtare të energjisë deri në vitin 2030. Me miratimin në 2017 të Ligjit për Nxitjen e Përdorimit të Energjisë nga Burimet e Rinovueshme, Shqipëria rriti përputhjen e saj me *acquis*-in e BE-së. Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë (MIE) planifikon të përditësojë Planin Kombëtar të Veprimit për Burimet e Rinovueshme të Energjisë për 2021-2022, duke synuar rritjen e ndjeshme të peshës së burimeve të rinovueshme të energjisë, përveç hidrocentraleve. Në vitin 2019, u miratuan ndryshime në Ligjin për Eficiencën e Energjisë për të stimuluar⁹ zhvillimin e tregut të Shoqërive të Shërbimeve të Energjisë (KSHE) dhe krijimin e mekanizmave financiarë të Eficiencës së Energjisë. Si Palë Kontraktuese e Traktatit të Komunitetit të Energjisë, Shqipëria ka detyrimin të zbatojë *acquis*-in energjetik në fuqi dhe të përparojë me reformat në sektorin e energjisë në përputhje me detyrimet që rrjedhin nga Traktati i sipërpërmendur. Sa i përket Eficiencës së Energjisë, Agjencia për Eficiencë të Energjisë (AEE) është përgjegjëse për zhvillimin e legjislacionit dytësor dhe zbatimin/monitorimin e programeve për promovimin e eficiencës së energjisë. Nga viti 2020, Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë është angazhuar në përgatitjen e PKEK-së së parë (Plani Kombëtar për Energjinë dhe Klimën), duke u asistuar nga Programi Rajonal i GIZ-it “Zhvillimi i kapaciteteve për politikën klimatike në vendet e Evropës Juglindore, Lindore, Kaukazi i Jugut dhe Azia Qendrore, Faza III (CDCP III)”. Ky dokument është ndërtuar mbi Strategjinë Kombëtare për Energjinë 2018 – 2030 dhe bazohet në rekomandimin 2018/01/MC-EnC i cili kërkon nga palët kontraktuese të përgatisin PKEK-të e tyre në përputhje me Rregulloren (BE) 2018/199 të BE-së. Parlamenti dhe Këshilli i 11 Dhjetorit 2018 për Qeverisjen e Unionit të Energjisë dhe Veprimin për

⁸ Referojuni Bankës Botërore. 2020. Realizimi i potencialit të ekonomisë blu të Shqipërisë © Banka Botërore.

⁹ Ligji Nr. 5/2019 “Për disa ndryshime dhe shtesa në ligjin nr. 124/2015 “Për Eficiencën e Energjisë”.

Klimën. PKEK mbulon periudhën 2021-2030 dhe përcakton politikat dhe masat e vendit për secilin nga pesë dimensionet e Unionit të Energjisë, si: siguria e energjisë, tregu i brendshëm i energjisë, efienca e energjisë, dekarbonizimi dhe kërkimi, inovacioni dhe konkurrueshmëria. Ky veprim do të mbështesë MIE-në, agjencitë në varësi dhe bashkitë që të avancojnë në përgatitjen e akteve ligjore të përafërta dhe zbatimin e tyre në fushën e Eficiencës së Energjisë (EE) dhe Burimeve të Rinovueshme të Energjisë (BRE).

Komponenti 5: Mbështetje për Zhvillimin e Lidhshmërisë Digjitale (Lidhja Digjitale). Siç u demonstrua gjatë krizës së pandemisë COVID-19, lidhja digjitale është një domosdoshmëri jetike për qytetarët dhe bizneset. Zhvillimi i lidhjes digjitale kërkon autoritete kompetente që mund të nxisin disponueshmërinë uniforme të infrastrukturës digjitale në vend, si dhe rrjete të sigurta dhe elastike 5G. Përmirësimi i kuadrit ligjor dhe rregullator dhe rritja e kapaciteteve për infrastrukturën digjitale bazuar në *acquis*-in BE-së janë objektivat kryesore që do të mbështeten nga ndërhyrja. Kjo është koherente me objektivin e përgjithshëm të IPA III për të kontribuar në rimëkëmbjen afatgjatë të Ballkanit Perëndimor, i mbështetur nga një tranzicion i gjelbër dhe digjital, digjitalduke çuar në rritje të qëndrueshme ekonomike. Një nga objektivat specifike të IPA III është të forcojë zhvillimin ekonomik dhe social, duke përfshirë përmes rritjes së lidhjes dhe zhvillimit rajonal, bujqësisë dhe zhvillimit rural dhe politikave sociale dhe të punësimit, përforcimi i mbrojtjes së mjedisit, rritja e qëndrueshmërisë ndaj ndryshimeve klimatike, përsheptimi i zhvendosjes drejt një niveli të ulët të ekonomisë së karbonit dhe zhvillimin e ekonomisë dhe shoqërisë digjitale. Infrastruktura digjitale/rrjetet e telekomunikacionit me brez të gjerë (broadband) janë vendimtare për të gjitha zhvillimet e tjera në ekonominë digjitale. Qeveritë e vendeve të Ballkanit Perëndimor njohën rëndësinë e infrastrukturës me brez të gjerë dhe mundësitë që ajo ofron përmes Deklaratës së Përbashkët të mbështetjes për Agjendën Digjitale për Ballkanin Perëndimor, gjatë Samitit të Sofjes të mbajtur më 17 maj 2018. Zhvillimi i infrastrukturës me brez të gjerë është gjithashtu pjesë e rëndësishme e Planit Shumëvjeçar të Veprimit për Zonat Ekonomike Rajonale (PSHVZE) i miratuar nga plani i Tregut të Përbashkët Rajonal (CRM 2021-2024) i Ballkanit Perëndimor i miratuar në Samitin BE-Ballkani Perëndimor në Sofje në nëntor 2020¹⁰.

Komponenti 6: Mbështetje për krijimin e Rrjetit të të Dhënave të Kontabilitetit në Fermë (ADHRKF). Siç shprehet në Kuadrin e Programimit IPA III për dritaren 4, Prioriteti Tematik 3: Bujqësia dhe zhvillimi rural, do të nevojitet asistencë e mëtijshme për të forcuar administratat në të gjitha nivelet në mënyrë që të përmbushen kërkesat e anëtarësimit në BE. Strukturat dhe sistemet duhet të krijohen ose zhvillohen më tej për menaxhimin, zbatimin dhe kontrollin e Politikës së Përbashkët Bujqësore (PPB), në veçanti elementët e ndryshëm të Sistemit të Kontrollit të Integruar dhe Administrativ (sistemi i identifikimit të parcelave të tokës, regjistri i fermave dhe kafshëve) dhe kapacitetet e zhvilluara për të zbatuar organizimin e përbashkët të tregut për produktet bujqësore. ADHRKF është i vetmi burim i të dhënave mikroekonomike bazuar në parimet e harmonizuara të kontabilitetit që monitoron të ardhurat e fermave dhe aktivitetet e biznesit dhe është një burim i rëndësishëm informativ për të kuptuar ndikimin e masave të marra në kuadër të PPB. Aktualisht, Shqipëria nuk ka një ADHRKF që mund të sigurojë të dhëna të qëndrueshme, sistematike dhe të vërtetuara për politikëbërjen dhe zbatimin e PPB. Ky veprim do të ndihmojë Shqipërinë të krijojë një ADHRKF në përputhje me kërkesat e *acquis* të BE-së dhe duke ndjekur praktikatat më të mira nga Shtetet Anëtare të BE-së.

¹⁰ https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/policy-highlights/common-regional-market_en

Komponenti 7: Mbështetje për reformën e sektorit rrugor dhe strategjinë e sigurisë rrugore.

Mbështetja për reformën rrugore dhe strategjinë e sigurisë rrugore - Strategjia e sigurisë rrugore për Shqipërinë skadoi në fund të vitit 2020. Strategjia e Sigurisë Rrugore e Shqipërisë u përgatit duke marrë parasysh OTEJ (Observatori i Transportit të Evropës Juglindore) dhe praktika të tjera të mira ndërkombëtare. Ky veprim do të mbështesë zhvillimin e një Strategjie të re Kombëtare të Sigurisë Rrugore dhe Planit të Veprimit 2021-2030. Strategjia e re duhet të marrë parasysh Planin Rajonal 3-vjeçar të Veprimit për Sigurinë Rrugore (PRVSR) të hartuar nga Sekretariati i Përhershëm i Traktatit të Komunitetit të Transportit (TKT) që mbulon periudhën e ndërmjetme. Një koncept dhe plan gjithëpërfshirës për reformën e Autoritetit Rrugor Shqiptar (ARRSH) është përgatitur në kuadër të Projektit të Binjakëzimit IPA 2016 me ARRSH. Ai përfshin propozime për një strukturë të re dhe procedura operative, gjithëpërfshirëse të atyre që kanë të bëjnë me menaxhimin e trafikut dhe sigurinë rrugore. Aktualisht, qëllimi dhe plani i reformës janë në fazën e miratimit nga Këshilli i Ministrave të Shqipërisë, pas së cilës do të nisë procesi i zbatimit të reformës.

Komponenti 8: Nevojat e reja. Ky komponent synon të ofrojë mbështetje për të mbuluar nevojat e reja dhe prioritetet e reja të qeverisë, duke përfshirë edhe në kontekstin e negociatave të anëtarësimit BE-Shqipëri.

Shumë komponentë janë në përputhje me Axhendën e Gjellbër për Ballkanin Perëndimor, duke përfshirë Komponentin 2: Mbështetje për reformën hekurudhore (zhvillimi i lëvizshmërisë së gjellbër), Komponenti 3: Mbështetje për reformën në transportin detar (uji ndotës), Komponenti 4: Mbështetje për reformën në Sektorin e Energjisë (ulja e emetimeve) dhe Komponenti 6: Mbështetje për krijimin e Rrjetit të të Dhënave të Kontabilitetit në Fermë(ndërtimi i sistemeve të qëndrueshme të bujqësisë dhe ushqimit).

2.2. Analiza e problemit

Komponenti 1: Mbështetje për programimin, planifikimin, zbatimin, monitorimin dhe raportimin e Asistencës IPA III

Analiza e shkurtër e problemit. Megjithatë IPA III bazohet në IPA II, janë prezantuar risi të rëndësishme të cilat kërkojnë aftësi të reja dhe kapacitete të zgjeruara në vendin përfitues. Së pari, ka një riorientim të planifikimit dhe programimit strategjik, i lidhur me Treguesit kryesorë strategjikë të performancës (TKP) të përfshirë në Rregullore dhe në Kuadrin e Programimit, të cilët janë të lidhur ngushtë me zbatimin e reformave që lidhen me procesin e anëtarësimit dhe kriteret përkatëse. Matja e performancës duket se shkon përtej kapacitetit aktual të subjekteve IPA dhe përvojës së tyre të deritanishme; personeli do të duhet të mësojë se si të punojë dhe interpretojë të dhënat dhe rezultatet e ndërhyrjeve dhe çfarë nënkuptojnë ndryshimet në vlerën e treguesve në kontekstin politik, ekonomik, social, mjedisor dhe politik.

Vendi përfitues do të ketë më shumë kontroll si përgjegjës për hartimin e Veprimeve të Përgjigjes Strategjike të një vendi dhe projektimit që do të vlerësohen nga Komisioni për rëndësinë dhe pjekurinë përpara se të zgjidhen për financim, në përputhje me një shpërndarje treguese për dritare, siç përcaktohet në draftin e Kuadrit të Programimit IPA III. Duke qenë se nuk ka më një ndarje të paracaktuar të vendit, vendet përfituese të IPA-së do të duhet të paraqesin projekte më serioze për të rritur pjesën e tyre të buxhetit brenda zarfit të ndarë për çdo dritare; si rrjedhojë, programimi do të paraqesë një sfidë shtesë që kërkon analiza konkrete të fizibilitetit përpara se të propozojë Veprimet si dhe prioritizimin e brendshëm. Kjo sipas të gjitha gjasave do të hapë rrugën për disa sfida të reja, duke përfshirë nevojën për të përshtatur sistemin e kontrollit të brendshëm me risitë e IPA III dhe për të përshpejtuar përthithjen e fondeve të IPA-s, veçanërisht në vitet e para për të parandaluar diferencat e mbetura në kontraktime dhe pagesat.

SASPAC do t'i nënshtrohet përgjegjësi me të gjera të koordinimit dhe do të kërkohen më shumë aftësi se kurrë më parë, duke përfshirë një rritje të ngarkesës së punës në fazat e programimit strategjik dhe përgatitjes së projekteve. Do të ketë nevojë për të ndryshuar procedurat dhe manualët pothuajse në të gjitha subjektet IPA për të pasqyruar ndryshimet e IPA III. Më shumë njohuri, ngritje kapacitetesh dhe mbështetje teknike do të jenë të nevojshme për të përgatitur projekte më të mira dhe të realizueshme. Do të kërkohen aftësi të reja për të përmirësuar kuadrin e monitorimit dhe vlerësimit dhe aftësitë e vetëvlerësimit në kontekstin e progresit në anëtarësim, duke përfshirë përdorimin e treguesve të performancës.

Sfidat e mësipërme në lidhje me IPA III, së bashku me strukturën aktuale të përbërë të subjekteve IPA pas reformës së administratës publike të vitit 2017, nënkuptojnë se organet shqiptare të IPA-së kërkojnë burime njerëzore kompetente dhe të trajnuara, jo vetëm me aftësi të reja, por edhe të afta për të përpunuar koncepte dhe qasje novatore, veçanërisht në ndërfaqen që lidh analizën e politikave, programimin dhe zbatimin për rezultate. Përveç kësaj, që nga publikimi i udhëzimeve të DG NEAR për lidhjen e planifikimit/programimit, monitorimit dhe vlerësimit, ekziston një nevojë e shtuar për t'i përdorur ato udhëzime në praktikë, si nga subjektet/entet kombëtare IPA ashtu edhe nga Komisioni.

Palët kryesore të interesuara: Koordinatori Kombëtar i IPA-s, SASPAC, Zyra Kombëtare Autorizuese dhe Zyra Mbështetëse e ZKA-së, Fondi Kombëtar, CFCU dhe Njësitë IPA të krijuara në institucionet shqiptare (ministritë e linjës, agjencitë publike, institucionet e pavarura) dhe strukturat përkatëse të gjinisë kombëtare. Mekanizmi d.m.th. Zyrtarët e Barazisë Gjinore (ZBGJ)/Pikat Fokale Gjinore (PKGJ) në ministritë e linjës.

Komponenti 2: Mbështetja e zbatimit të *acquis*-it të BE-së në sektorin hekurudhor përmes krijimit dhe ndërtimit të kapaciteteve të autoriteteve dhe sistemeve të nevojshme hekurudhore.

- **Analiza e shkurtër e problemit.** Sfidat kryesore në sektorin hekurudhor janë:
- Të reformohet sistemi hekurudhor nëpërmjet ndarjes së operacioneve të trenave nga menaxhimi i infrastrukturës dhe krijimi i një tregu të hapur për investitorët publikë dhe privatë si në aspektin e rregullimit të tregut, menaxhimit të infrastrukturës dhe operacioneve hekurudhore.
- Të forcohen kapacitetet dhe burimet njerëzore në të gjitha nivelet, veçanërisht për të ndërtuar në mënyrë efektive strukturat ligjore dhe institucionale që janë të nevojshme për të siguruar funksionimin e qetë të një tregu të hapur.
- Të krijohen kushtet e favorshme ligjore dhe institucionale për tërheqjen e investimeve të huaja.
- Të krijohet hapsirë e drejtë dhe e barabartë me mënyrat e tjera të transportit.
- Të sigurohet funksionimi i plotë i rrjetit hekurudhor, duke zbatuar ITS-të në rrjetin kryesor hekurudhor.

Kodi Hekurudhor 2018, i cili është pjesërisht i përafruar me Rregulloret e KE-së Nr 1370/2007, Nr 1371/2007 dhe Nr 2016/796, është dokumenti kryesor që rregullon sektorin¹¹. Ai zhvendos vetëm pjesërisht direktivat e rishikuara për një zonë të vetme hekurudhore evropiane 2012/34/BE, siguria hekurudhore 2016/798 dhe ndërvprueshmëria 2016/797/BE. Kuvendi i Shqipërisë miratoi më 1 korrik 2021 një reformë të madhe në sektorin hekurudhor në Vendit, duke miratuar katër ligje të reja: Ligjin për krijimin e Autoritetit Kombëtar të Sigurisë, Ligjin për krijimin e Organit të Përbashkët Kombëtar të Hetimit (OKH) për aksidentet dhe incidentet në hekurudha dhe detare, Ligjin për krijimin e Organit Rregullator (ARR) dhe Ligji për ndarjen e infrastrukturës dhe operacioneve të përqendruara aktualisht në Shoqërinë Kombëtare Hekurudhat Shqiptare. Pas miratimit të legjislacionit të ri në vitin 2021, po krijohen tre autoritete të pavarura dhe katër shoqëri Veprimare të pavarura, si më poshtë:

¹¹ Ai ka hyrë në fuqi në datën 12.01.2018 pasi Ligji për Hekurudhat Nr.142/22.12.2016 hyn në fuqi një vit pas botimit në Fletoren Zyrtare 230-2016 më 12.01.2017.

- Autoriteti Rregullativ i Hekurudhave (ARH)
- Autoriteti Kombëtar për Sigurinë (AKS)
- Organi Kombëtar i Hetimit për aksidentet dhe incidentet në hekurudhë dhe det (OKH)
- Rail Freight Transport Co.
- Rail Passenger Transport Co.
- Menaxher i Infrastrukturës Hekurudhore
- Subjekti përgjegjës për mirëmbajtjen

Subjektet e mësipërme do të kenë nevojë për mbështetje për të vendosur funksionet dhe aktivitetet e tyre, për të trajnuar stafin dhe për të funksionuar plotësisht. Kjo vlen edhe për Autoritetin e Liçencimit Hekurudhor (ALH) i krijuar me Vendimin e Këshillit të Ministrave Nr. 657/31.10.2018 që duhet të fitojë kapacitete për liçencimin hekurudhor. Asistenca do të mbështesë gjithashtu harmonizimin e formatit të BE-së për liçencimin e aplikantëve për shërbime hekurudhore (RU dhe IM) dhe rishikimin e rregullores së funksionimit të saj.

Palët kryesore të interesuara: Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë, Hekurudha Shqiptare SH.A., Drejtoria e Inspektimit Hekurudhor, Qendra Kombëtare e Biznesit (QKB) në varësi të Ministrisë përgjegjëse për tregtinë.

Komponenti 3: Progresi me përafrimin e legjislacionit të transportit detar me *acquis-in* e BE-së. Analiza e shkurtër e problemit. Shqipëria duhet të përmirësojë ndjeshëm lidhjen e saj detare, aktualisht e shkëputur nga rrjetet kryesore ndërkombëtare. Sektori detar mund të jetë një katalizator ekonomik ku grumbullimi i aktiviteteve ujore, portuale dhe të tjera detare mund të gjenerojë përfitime dhe pasuri socio-ekonomike. Sfidat kryesore për Shqipërinë në sektorin detar janë:

- Arritja e përputhshmërisë rregullatore me përafrimin e plotë të legjislacionit detar të BE-së dhe rregulloreve ndërkombëtare, duke përfshirë ndjekjen e aplikimit të vendit për anëtarësim në Memorandumin e Mirëkuptimit të Parisit për Kontrollin e Shtetit Portual dhe arritjen e standardeve të BE-së, të cilat i kërkojnë Shqipërisë të rrisë numrin e certifikatave të detarëve në përputhje me standardet e Organizatës Ndërkombëtare Detare (OND).
- Ulja e shkallës së ndalimit të anijeve me flamur shqiptar.
- Rehabilitimi i infrastrukturës dhe superstrukturës së 4 porteve kryesore, përfshirë portet turistike, me qëllim rritjen e vëllimit të ngarkesave të trajtuara në portet shqiptare, numrin e pasagjerëve të transportuar me traget dhe vëllimin e përpunimit të kontejnerëve.
- Sigurimi i rritjes së konkurrencës dhe hapja e mëtejshme e tregut, p.sh. reforma e sektorit portual të nisur në Durrës duhet të shtrihet edhe në portet e tjera të vendit, duke rritur kështu rolin dhe shtrirjen e pjesëmarrjes së sektorit privat.

Palët kryesore të interesuara: Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë, Drejtoria e Përgjithshme Detare, Autoritetet Portuale, Administrata Detare Shqiptare, Garda Bregdetare Shqiptare, Ministria e Turizmit dhe Mjedisit dhe Agjencitë Rajonale të Mjedisit, Qendra Operative Detare Ndërinstitucionale (QODN), një komitet ndërministror përgjegjës për koordinimin, menaxhimin dhe kontrollin e kufijve detarë shqiptarë, sigurinë në det dhe ndërveprimin e institucioneve shtetërore që kanë përgjegjësi dhe interesa detare, në përputhje me legjislacionin detar kombëtar dhe ndërkombëtar. Institucionet pjesëmarrëse në QOD janë Ministria e Brendshme, Ministria e Mbrojtjes, Ministria e Financave dhe Ekonomisë, Ministria e Turizmit dhe Mjedisit, Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë, Ministria e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural.

Komponenti 4: Mbështetje për përmirësimin e kapaciteteve për ndërhyrjen e Eficiencës së Energjisë dhe Energjisë së Rinovueshme.

Analiza e shkurtër e problemit. Sfidat me të cilat përballlet aktualisht sektori energjetik shqiptar përfshijnë nevojën për të reduktuar intensitetin e energjisë dhe për të rritur peshën e burimeve të rinovueshme përtej hidrocentraleve dhe burimeve të tjera lokale të energjisë. Për më tepër, ka pasur

progres të pamjaftueshëm në përafrimin me *acquis* për efikasitetin e energjisë (EE) dhe legjislacionin zbatues në lidhje me miratimin e akteve nënligjore për certifikimin/performancën e energjisë në ndërtesa.¹² Sa i përket Burimeve të Rinovueshme të Energjisë (BRE), legjislacioni dytësor për rrjetin dhe procedurat administrative për liçencimin nuk janë të efektshme¹³. Kapacitetet ligjore dhe teknike duhet të ndërtohen mbi vlerësimin e projekteve investuese për efikasitetin e energjisë, hartimin e planeve lokale të efikasitetit të energjisë, auditimin e EE, etj.

Palët kryesore të interesuara: Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë, Enti Rregullator i Energjisë (ERE), Agjencia për Efikasitetin e Energjisë (AEE), Korporata Elektroenergjetike Shqiptare (KESH), Operatori i Sistemit të Shpërndarjes së Energjisë Elektrike (OSSHEE), Operatori i Sistemit të Transmetimit dhe Agjencia e Burimeve Natyrore.

Komponenti 5: Mbështetje për të përmirësuar kuadrin ligjor dhe rregullator dhe kapacitetet për lidhjen digjitale bazuar në *acquis*-in e BE-së.

Analiza e shkurtër e problemit. Në Shqipëri, digjitalizimi pengohet nga depërtimi i ulët i shërbimeve të internetit fiks dhe aftësitë e dobëta digjitale. Ndërsa Shqipëria performon mjaft mirë për sa i përket dendësisë së brezit të gjerë celular (rreth 63% në 2019), përhapja e brezit të gjerë fiks në familje mbetet një sfidë. Përafërsisht 58% e familjeve kanë akses në internet fiks. Për më tepër, hendeuku midis aksesit në internet në zonat rurale dhe urbane mbetet i madh, me vetëm 5% të popullsisë në zonat rurale që kanë akses në internet me brez të gjerë. Ndonëse kjo është praktikë e mirë në Shtetet Anëtare të BE-së, Shqipëria nuk ka Zyrë të Kompetencës së Brezit të Gjerë që mund të punojë me qeveritë vendore dhe investitorët privatë dhe të përgatisë investime për brez të gjerë në zonat e bardha/rurale. Për më tepër, autoritetet shqiptare nuk kanë zhvilluar dhe zbatuar ende masa për të pasur rrjete të sigurta dhe elastike 5G bazuar në përvojat e BE-së në rrjetin 5G, në përputhje me Rekomandimin e Komisionit për sigurinë kibernetike të rrjeteve 5G që parashikon përfundimin e vlerësimeve kombëtare të rrezikut dhe përgatitjen e një kutie me masat e mundshme zbutëse.

Palët kryesore të interesuara: Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë, Autoriteti i Komunikimeve Elektronike dhe Postare(AKEP), Autoriteti Kombëtar për Çertifikimin Elektronik dhe Sigurinë Kibernetike (AKÇESK).

Komponenti 6: Mbështetje për menaxhimin, zbatimin dhe kontrollin e Politikës së Përbashkët Bujqësore (PPB), në përputhje me aktin dhe praktikën më të mira të BE-së.

Analiza e shkurtër e problemit. Në procesin drejt anëtarësimit në BE, ristrukturimi dhe riorientimi i sektorit bujqësor ka një rëndësi jetike për Shqipërinë, duke pasur parasysh problemet strukturore të rrënjësura thellë që lidhen me madhësinë mesatare shumë të vogël të fermës dhe produktivitetin dhe rendimentet shumë të ulëta të punës, për shkak të aftësive të pazhvilluara teknologjike. Shumë familje janë ende të angazhuara në bujqësi për mbijetesë. Në këtë proces transformimi, disponueshmëria e të dhënave të qëndrueshme, sistematike dhe të vërtetuara mbi faktorët e prodhimit, nivelin e të ardhurave bujqësore dhe kushtet teknike, ekonomike dhe sociale në fermat e përfshira mund të informojë politikën dhe të përdoret për të monitoruar dhe vlerësuar politikën ekzistuese dhe ndikimin e tyre në nivel ferme dhe është i domosdoshëm për të gjitha palët e interesuara në sektor. Këto të dhëna nuk nevojiten vetëm për qëllime kombëtare, por çdo shtet anëtar duhet të krijojë një Rrjet të të Dhënave të Kontabilitetit në Fermë (ADHRKF) për vlerësimin objektiv të të ardhurave në ekonomitë bujqësore (komerciale). Në periudhën e para-anëtarësimit, të dhënat do të përdoren për të ndihmuar në vlerësimin e ndikimeve të politikës kombëtare të zhvillimit bujqësor dhe rural, zbatimin e programit IPARD dhe më pas, Politikën e Përbashkët Bujqësore; si rrjedhojë, të dhënat e ADHRKF luajnë gjithashtu një rol kritik në përafrimin me objektivat e PPB. Një Anketë e Strukturës së Fermës, e harmonizuar me BE-në, u zbatua në vitin

¹² Raporti Vjetor i Zbatimit nga Sekretariati i Komunitetit të Energjisë, 1 nëntor 2019.

¹³ Raporti Vjetor i Zbatimit nga Sekretariati i Komunitetit të Energjisë, 1 nëntor 2019.

2012 (përmes Regjistrimit të Bujqësisë), dhe të dhënat u dërguan në EUROSTAT në 2019 në formatin EUROFARM, së bashku me vlerat standarde të prodhimit (SO 2010). Sipas Rishikimit të Sektorit të Statistikave të Bujqësisë të Republikës së Shqipërisë (2019), megjithëse Rrjeti i të Dhënave të Kontabilitetit në Fermë (ADHRKF) nuk është zbatuar ende, shumica e burimeve të të dhënave të nevojshme për zbatimin e tij janë të disponueshme. Kuadri i nevojshëm institucional (Agjencia Ndërlidhëse dhe Komiteti Kombëtar i ADHRKF-së) është ende për t'u krijuar dhe nevojitet mbështetje për të zbatuar standardet e BE-së në aspektin e metodologjisë, mbledhjes së të dhënave, kontrollit të të dhënave të mbledhura, përpunimit të të dhënave dhe përgatitjes së raporteve individuale dhe kombëtare. Ndërsa krijimi i ADHRKF nuk varet nga krijimi i Regjistrimit të Fermerëve, krijimi dhe funksionalizimi i të dy sistemeve do të çonte në sinergji, duke rritur sasinë dhe cilësinë e të dhënave të disponueshme për politikëbërje dhe vlerësim.

Palët kryesore të interesuara: Ministria e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural, Agjencia e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural (AZHBR), Shërbimi Kombëtar Shqiptar i Ekstensionit (SHKSHE); INSTAT dhe Universiteti Bujqësor (komuniteti kërkimor), fermerët.

Komponenti 7: Mbështetje për reformën e sektorit rrugor dhe strategjinë e sigurisë rrugore –

Mbështetje për reformën rrugore dhe strategjinë e sigurisë rrugore. Sipas Strategjisë së Sigurisë Rrugore 2011-2020, vlera bazë në vitin 2009 në Shqipëri ishte 378 viktima dhe objektivi i vitit 2020 ishte reduktimi në 250 vdekje në vit. Në vitin 2019, numri i vdekjeve në aksidente rrugore ishte 227 sipas INSTAT ndërsa në vitin 2020 kishte 218 vdekje në aksidente rrugore (në kuadër të kufizimeve për COVID-19). Megjithatë, Shqipëria renditet ndër vendet me shifrat më të larta të vdekjeve nga aksidentet rrugore në raport me popullsinë. Strategjia e SR 2011-2020, së bashku me 'Planin e Veprimit për Sigurinë Rrugore', ishin dokumentet themelore që ofronin udhëzimet për arritjen e objektivit të përmirësimit të sigurisë rrugore në vend, në përputhje me Strategjinë Rajonale të Sigurisë Rrugore të zhvilluar nga OTEJ. Aktualisht vendi është duke u mbështetur në Planin e Veprimit të Sigurisë Rrugore të Traktatit të Komunitetit të Transportit që përfshin veprime për forcimin e menaxhimit të sigurisë rrugore, për promovimin e infrastrukturës më të sigurt, promovimin e mbrojtjes së përdoruesve të rrugës dhe veprimet për të rritur bashkëpunimin dhe shkëmbimin e përvojës brenda rajonit. Strategjia e re e vendit dhe plani i veprimit përkatës duhet të përafrohet me nismat rajonale TKT si dhe me Strategjinë e BE-së për sigurinë rrugore për periudhën 2021-2030 me një vizion për 0 vdekje në aksidente rrugore deri në vitin 2050.

Procesi i zbatimit të reformës së Autoritetit Rrugor Shqiptar (ARRSH) do të kryhet në bazë të Planit të Veprimit dhe fushëveprimit të zhvilluar në kuadër të Projektit të Binjakëzimit të sipërpërmendur dhe miratuar nga Qeveria e Shqipërisë (QSH). Zbatimi i reformës në aspektin legjislativ ndahet në dy hapa. Pjesa e parë - në formën e VKM (Vendimi i Këshillit të Ministrave) që përmban strukturën e re organizative të ARRSH-së dhe Qendrës Kombëtare të Operacioneve dhe Kontrollit të Trafikut Shqiptar si dhe rregullon disa çështje të mekanizmave financiarë, pritet të miratohet brenda TM2 2022. Pjesa e dytë - në formën e ndryshimeve në aktin ekzistues, në lidhje me, ndër të tjera, formën ligjore, zgjerimin e kompetencës së ARRSH-së, duke përfshirë themelimin ligjor të ARRSH-së operatorin e ardhshëm të sistemit SIT dhe tarifimit, pritet të kalojë në gjysmen e parë të vitit 2022.

Përfituesi do të jetë në një periudhë tranzicioni drejt modelit të ri të biznesit, dhe në veçanti do të ketë nevojë për mbështetje për të krijuar sistemin kombëtar elektronik të mbledhjes së tarifave, i cili do të jetë i ndërveprueshëm me sistemin ITS. Parashikohet që aktivitetet në kuadër të këtij veprimi do të mbështesin Përfituesin në hartimin dhe vendosjen e procedurave operative duke përdorur rezultatet e sistemit ITS, trajnimin e stafit, por edhe zhvillimin e modelit të synuar për sistemin e tarifave dhe zhvillimin e specifikimeve të tenderit. për zbatimin e sistemit.

3. PËRSHKRIMI I VEPRIMIT

3.1. Logjika e ndërhyrjes

Të gjitha përfundimet do të çojnë në **Rezultatin Përfundimtar** e identifikuar: Progresi i arritur në përafrimin e legjislacionit me *acquis-in* e BE-së (duke përfshirë dispozitat e barazisë gjinore) dhe kapacitetet e ndërtuara për zbatimin e tij në sektorët hekurudhor, detar, energjitik, lidhjes digjitale dhe bujqësisë. Kjo do të kontribuojë në objektivin e përgjithshëm për të sjellë politikat dhe legjislacionin e Shqipërisë në përputhje me politikat e BE-së dhe *acquis-in* e BE-së, dhe për të ndërtuar kapacitetet administrative për të zbatuar politikat sektoriale dhe legjislacionin e miratuar plotësisht dhe në mënyrë efektive.

Rezultati Afatshkurtër 1.1 - Ngritja e kapaciteteve për Kabinetin KKIPA /KKIPA, Zyrën e Mbështetjes KKIPA, CFCU, Zyrën Mbështetëse të NAO/NAO, NF, Njësitë IPA dhe strukturat përkatëse të Mekanizmit Kombëtar Gjinor, për programimin, zbatimin, monitorimin dhe vlerësimin e IPA-s të përgjegjshëm ndaj gjinisë III me kusht (Korrespondon me Komponentin 1 'Programimi dhe zbatimi i IPA III')

Për të përparuar me kërkesat e Kapitullit 22, strukturat institucionale shqiptare duhet të sigurojnë se janë krijuar kapacitete për të zbatuar politikën e kohezionit pas anëtarësimit, e cila mund të ndërtohet nëpërmjet zhvillimit të kapaciteteve të nevojshme për tërheqjen e fondeve të BE-së nëpërmjet programimit dhe zbatimit të asistencës IPA III. Qëllimi i përgjithshëm është përmirësimi i kapaciteteve në përgatitjen e dokumenteve të programimit dhe zbatimit për IPA III në mënyrë që të shmangen vonesat në përdorimin e fondeve të BE-së ose mosangazhimi, dhe progresi me reformat, si dhe përmirësimi i kuadrove të monitorimit dhe vlerësimit dhe cilësisë, e mbledhjes së të dhënave, si një bazë solide për përgatitjen e programimit shumëvjeçar dhe zhvillimin e një projekti tubacioni, duke çuar kështu në shfrytëzim më të lartë të fondeve IPA III dhe rritje të performancës dhe rezultateve. Kjo do të arrihet përmes një përjasjeje të strukturuar dhe sistematike ndaj asistencës që do t'u ofrohet institucioneve shqiptare në ndërtimin e kapaciteteve për detyrat e tyre sipas të gjitha modaliteteve të zbatimit, në mënyrë që të sigurohet që të gjitha strukturat e IPA-s dhe sistemi i përgjithshëm i krijuar në Shqipëri për IPA III të funksionojnë me efikasitet dhe efektivisht brenda kontekstit të një sistemi të përmirësuar të kontrollit të brendshëm. Kapacitetet e institucioneve shqiptare për menaxhimin indirekt duhet të rriten më tej për të forcuar sistemin e menaxhimit dhe kontrollit, për të siguruar performancë të fortë nën IMBC dhe për të mbështetur kalimin e mëtejshëm progresiv nga menaxhimi i drejtpërdrejtë i fondeve të para-anëtarësimit nga Komisioni në menaxhimin indirekt nga Shqipëria, siç parashikohet nga Rregullorja IPA III, e cila do të rrisë pronësinë dhe do të përgatisë Shqipërinë për zbatimin e politikës së kohezionit pas aderimit.

Asistenca do të kontribuojë kryesisht në rritjen e programimit, zbatimit, monitorimit, raportimit, forcimit të koordinimit dhe kapaciteteve të integritetit gjinor të sistemit IPA III në Shqipëri – konkretisht KKIPA, Kabineti KKIPA, Zyra Mbështetëse e KKIPA, Njësitë IPA/departamentet përfituese, strukturat përkatëse të Mekanizmit Kombëtar Gjinor, CFCU, NAO dhe NAO SO dhe Fondi Kombëtar (FK) – dhe konsolidimi i sistemit të kontrollit të brendshëm – me synimin për të mbështetur zbatimin e qetë dhe efikas të IPA III dhe thithjen efikase dhe efektive të fondeve të BE-së si dhe progresi me reformat dhe negociatat e anëtarësimit. Ofrimi i këtij produkti bazohet në supozimin se të gjitha strukturat po punojnë në koordinim të ngushtë për funksionimin e duhur të monitorimit dhe koordinimit të sektorit IPA, se Njësitë e IPA-së kanë stafin e duhur dhe se Mekanizmi Kombëtar Gjinor/Zyrtarët e Barazisë Gjinore/Fokali gjinor, Sistemi i pikëve në ministritë e linjës është plotësisht i funksionalizuar.

Për të përparuar me kërkesat e Kapitullit 22, strukturat institucionale shqiptare duhet të sigurojnë se janë krijuar kapacitete për të zbatuar politikën e kohezionit pas anëtarësimit, e cila mund të ndërtohet nëpërmjet zhvillimit të kapaciteteve të nevojshme për thithjen e fondeve të BE-së nëpërmjet programimit dhe zbatimit të asistencës IPA III. Qëllimi i përgjithshëm është përmirësimi i kapaciteteve

në përgatitjen e dokumenteve të programimit dhe zbatimit për IPA III në mënyrë që të shmangen vonesat në përdorimin e fondeve të BE-së ose mosangazhimi, dhe progresi me reformat, si dhe përmirësimi i kuadrove të monitorimit dhe vlerësimit dhe cilësisë. e mbledhjes së të dhënave, si një bazë solide për përgatitjen e programimit shumëvjeçar dhe zhvillimin e një projekti tubacioni, duke çuar kështu në shfrytëzim më të lartë të fondeve IPA III dhe rritje të performancës dhe rezultateve. Kjo do të arrihet përmes një përqasjeje të strukturuar dhe sistematike ndaj asistencës që do t'u ofrohet institucioneve shqiptare në ndërtimin e kapaciteteve për detyrat e tyre sipas të gjitha modaliteteve të zbatimit, në mënyrë që të sigurohet që të gjitha strukturat e IPA-s dhe sistemi i përgjithshëm i krijuar në Shqipëri për IPA III të funksionojnë me efikasitet dhe efektivisht brenda kontekstit të një sistemi të përmirësuar të kontrollit të brendshëm. Kapacitetet e institucioneve shqiptare për menaxhimin indirekt duhet të rriten më tej për të forcuar sistemin e menaxhimit dhe kontrollit, për të siguruar performancë të fortë nën IMBC dhe për të mbështetur kalimin e mëtejshëm progresiv nga menaxhimi i drejtpërdrejtë i fondeve të para-anëtarësimit nga Komisioni në menaxhimin indirekt nga Shqipëria, siç parashikohet. nga Rregullorja IPA III, e cila do të rrisë pronësinë dhe do të përgatisë Shqipërinë për zbatimin e politikës së kohezionit pas anëtarësimit.

Asistenca do të kontribuojë kryesisht në rritjen e programimit, zbatimit, monitorimit, raportimit, forcimit të koordinimit dhe kapaciteteve të integritetit gjinor të sistemit IPA III në Shqipëri – konkretisht KKIPA, Kabineti KKIPA, Zyra Mbështetëse e KKIPA, Njësitë IPA/departamentet përfituese, strukturat përkatëse të Mekanizmit Kombëtar Gjinor, CFCU, NAO dhe NAO SO dhe Fondi Kombëtar (FK) – dhe konsolidimi i sistemit të kontrollit të brendshëm, me synimin për të mbështetur zbatimin e qetë dhe efikas të IPA III dhe thithjen efikase dhe efektive të fondeve të BE-së, si dhe progresi me reformat dhe negociatat e anëtarësimit. Ofrimi i këtij produkti bazohet në supozimin se të gjitha strukturat po punojnë në koordinim të ngushtë për funksionimin e duhur të monitorimit dhe koordinimit të sektorit IPA, se Njësitë e IPA-së kanë staf të duhur dhe se Mekanizmi Kombëtar Gjinor/Zyrtarët e Barazisë Gjinore/Fokali gjinor Sistemi i pikëve në ministritë e linjës është plotësisht i funksionalizuar.

Rezultati Afatshkurtër 1.2 - Autoritetet, organet dhe shoqëritë e reja hekurudhore të themeluara dhe funksionale (Korrespondon me Komponentin 2 "Autoritetet e reja hekurudhore")

Shqipëria ka përparuar me reformën hekurudhore duke miratuar Kodin Hekurudhor dhe katër ligje kyçe të miratuara në vitin 2021. Reforma është komplekse pasi do të krijohen dhe do të bëhen plotësisht funksionale institucione të reja dhe autoritete të pavarura, çka kërkon zhvillimin e rregulloreve të reja, modeleve organizative, kapaciteteve dhe procedurat për autoritetet e reja hekurudhore. Rezultati i pritshëm është që autoritetet e reja hekurudhore të krijohen dhe të funksionojnë, me zyrtarë dhe staf të trajnuar për të ndërmarrë përgjegjësitë, funksionet dhe detyrat e caktuara siç përshkruhet në Strategjinë Kombëtare të Transportit.

Sipas supozimeve të paraqitura në matricën e kuadrit logjik, autoritetet, organet dhe kompanitë e reja hekurudhore do të bëhen funksionale. Gjithashtu, stafi i Autoritetit të Liçencimit Hekurudhor (ALH) i krijuar me Vendim të Këshillit të Ministrave nr. 657/31.10.2018 dhe stafi në Qendrën Kombëtare të Biznesit të sapokrijuar - autoriteti kombëtar i liçencimit, i cili lëshon, pezullon dhe shqyrton liçencat hekurudhore - do të trajnohen në formatin e BE-së për dokumentet¹⁴ e liçenceliçencës. Sa më sipër do të kompletojë reformën e sistemit hekurudhor nëpërmjet ndarjes së operacioneve të trenave nga menaxhimi i infrastrukturës dhe përgatitjes së sektorit si një treg i hapur për investitorët publikë dhe privatë.

Rezultati Afatshkurtër 1.3 - Legjislacioni i ri për zbatimin e Konventave KNPNA dhe SJD i hartuar (që korrespondon me Komponentin 3 "Legjislacioni Detar")

¹⁴ Në përputhje me Rregulloren Implementuese të Komisionit (BE) 2015/171.

Shqipëria ka ratifikuar Konventat KNPNA dhe SJD. Në vitin 2020 ratifikoi Shtojcën VI të Konventës KNPNA që lidhet me mbrojtjen e ndotjes së ajrit nga emetimet e gazit të anijeve. Ai po përgatit ratifikimin e Protokollit SJD 1988. Për zbatimin e Konventës KNPNA, u miratua Rregullorja për Objektet e Pritjes Portuale që për afroi Direktivën 2000/59/KE për objektet e pritjes portuale për mbetjet dhe mbetjet e ngarkesave të gjeneruara nga anijet, e cila është **nuk është më në fuqi**¹⁵. Ekziston një nevojë urgjente për hartimin e legjislacionit të ri në përputhje me:

- Direktiva (BE) 2019/883 për objektet e pritjes portuale për dërgimin e mbetjeve nga anijet. Nëse kjo direktivë zbatohet plotësisht, anijet do të pengohen të hedhin mbetjet e tyre në det përpara se t'i afrohen portit.
- Direktiva 2005/35/EC e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit e datës 7 shtator 2005 për ndotjen nga burimet e anijeve dhe për vendosjen e dënimeve, duke përfshirë dënimet penale, për veprat e ndotjes. Kjo rregullore do të parandalojë veprimet e paligjshme të personave për ndotjen e detit, si dhe do të prezantojë listën e dënimeve me të cilët duhet të përballen nëse kryejnë një veprë kriminale në lidhje me ndotjen në det.
- Direktiva 1999/32/EC e 26 prillit 1999 lidhur me një reduktim të përmbytjes së squfurit në lëndë djegëse të caktuara të lëngshme dhe Rregullorja (BE) 2015/757 e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit e datës 29 prill 2015 mbi monitorimin, raportimin dhe verifikimin e emetimit e dioksidit të karbonit nga transporti detar. Këto dy rregullore do të zbatohen Shtojcën VI KNPNA duke monitoruar dhe raportuar emetimin e GHG nga anijet dhe do të ndihmojnë në minimizimin e tij.

Për zbatimin e Konventës SJD, Shqipëria ka hartuar rregullore të ndryshme për: Sigurinë e Anijeve dhe Porteve, Kodin ISM, PSC, FSC. Megjithatë, në vijim të rekomandimeve të KE-së, ekziston një nevojë urgjente për të përmirësuar standardet e anijeve me flamur shqiptar, duke përmirësuar performancën e tyre në klasifikimin e Memorandumit të Mirëkuptimit të Parisit dhe duke rritur sigurinë e tyre. Rregulloret e nevojshme do të jenë në përputhje me:

- Direktivën 2009/45/KE mbi rregullat dhe standardet e sigurisë për anijet e pasagjerëve.
- Direktivën (BE) 2017/2110 për një sistem inspektimesh për funksionimin e sigurt të anijeve të pasagjerëve së bashku me ngarkesa dhe mjeteve të pasagjerëve me shpejtësi të lartë në shërbim të rregullt.
- Direktivën 2003/25/KE të Parlamentit Evropian dhe e Këshillit e datës 14 prill 2003 mbi kërkesat specifike të stabilitetit për anijet e pasagjerëve dhe ngarkesave.
- Rregulloren (KE) Nr. 392/2009 mbi përgjegjësinë e transportuesve të pasagjerëve në rrugë detare në rast aksidentesh.

Rezultati Afatshkurtër 1.4 – Legjislacioni për EE dhe BRE i hartuar në përputhje me *acquis-in* e BE-së dhe kapacitetet e palëve të interesuara për EE dhe BRE, i rritur (Korrespondon me Komponentin 4 ‘Eficienca e Energjisë dhe Energjia e Rinovueshme’)

Fokusi i këtij rezultati afatshkurtër është të mbështesë MIE-në, agjencitë në varësi dhe bashkitë për të avancuar në përgatitjen e akteve ligjore të përafërta dhe zbatimin e tyre në fushën e Efijencës së Energjisë (EE) dhe Burimeve të Rinovueshme të Energjisë (BRE). Kapacitetet janë ende të ulëta, veçanërisht në Agjencinë për Efijencë të Energjisë dhe në nivel bashkie për të zbatuar plotësisht ligjin e ri të ndryshuar për Efijencë të Energjisë dhe aktin kryesor zbatues ende mungojnë, duke mos lejuar zbatimin e duhur operacional të reformave institucionale në këtë fushë. Strukturave ekzistuese u mungojnë staf me përvojë dhe instrumente/pajisje për të ofruar legjislacionin e kërkuar nënligjor dhe për të siguruar zbatimin e tij.

Asistenca do të mbështesë vlerësimin e boshllëqeve ligjore drejt përafrimit të plotë me *acquis-in* e BE-së dhe përgatitjen/rishikimin pasues të ligjeve dhe nënligjeve përkatëse. Pritet që i gjithë legjislacioni i

¹⁵ Direktiva (BE) 2019/883 e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit e datës 17 prill 2019 mbi objektet e pritjes portuale për dërgimin e mbetjeve nga anijet, duke ndryshuar Direktivën 2010/65/BE dhe duke shfuqizuar Direktivën 2000/59/KE.

kërkuar, në përputhje me planifikimin e NPEI, të miratohet deri në vitin 2025 me supozimin se sigurohet qëndrueshmëri e mjaftueshme e stafit për zbatimin e tij. Aktivitetet e vazhdueshme për ngritjen e kapaciteteve (stërvitje, trajnime për punë, seminare, AT) si për MIE-n, ashtu edhe për autoritetet e tjera të përfshira (Agjencitë dhe Bashkitë) do të rrisin kapacitetet në nivelin e nevojshëm për zbatimin e duhur të legjislacionit. Do të ofrohet ekspertizë teknike për përgatitjen e studimeve të fizibilitetit për zbatimin e masave të EE në sektorët më të rëndësishëm të intensitetit të energjisë (transport, rezidenciale, industriale, bujqësi). Rezultati do të kontribuojë gjithashtu në përmirësimin e softuerit të TI-së dhe bazës së të dhënave të lidhura për lëshimin e certifikatave të performancës energjetike të ndërtesave (PEN)

Rezultati Afatshkurtër 1.5 Aktet nënligjore dhe rregulloret e hartuara në zbatim të ligjit të ri në përputhje me Direktivën 2018/1972/BE që përcakton Kodin Evropian të Komunikimeve Elektronike dhe kapacitetet e stafit të Zyrës Kompetente të Brezit të Gjerë, organeve rregullatore dhe pushtetit vendor të ndërtuara për të zbatuar /zbatoni masat teknike për kutinë e mjeteve 5G të ofruar (Korrespondon me Komponentin 5 "Lidhja digjitale")

Shqipëria ka miratuar një Plan të ri Kombëtar për Zhvillimin e Qëndrueshëm të Infrastrukturës Digjitale me Brez të Gjerë 2020-2025 (NBP) me Vendim të Këshillit të Ministrave Nr 434, datë 3.6.2020. Plani përcaktoi tre objektiva strategjike të zhvillimit të broadband si më poshtë:

Objektivi Strategjik 1: Zhvillimi i qëndrueshëm i infrastrukturës broadband.

Objektivi Strategjik 2: Reduktimi i ndarjes digjitale dhe ofrimi i shërbimeve gjithëpërfshirëse të broadband-it.

Objektivi Strategjik 3: Rritja e Kërkesës për Zhvillimin e Ekonomisë Digjitale dhe një shoqëri Gigabit.

Plani synon të avancojë më tej zhvillimin e infrastrukturës së brezit të gjerë në të gjithë vendin dhe të adresojë ndarjen digjitale. Katër shtyllat prioritare mbi të cilat është ndërtuar NBP-ja e re janë: 1) Zhvillimi i infrastrukturës së brezit të gjerë; 2) Forcimi i financimit dhe zgjerimi i bazës së financimit; 3) Menaxhimi i spektrit; dhe 4) Konkurrencë e qëndrueshme.

Transpozimi i Kodit të ri të Komunikimeve Elektronike në legjislacionin shqiptar është planifikuar gjatë viteve 2021-2022 dhe aktin zbatues dhe masat rregullatore duhet të përgatiten në bazë të legjislacionit të ri.

Në NBP është planifikuar edhe krijimi i Zyrës së Kompetencës së Broadband; aktualisht roli i politikëbërjes në zhvillimin e broadband është nën përgjegjësinë e Ministrisë së Infrastrukturës dhe Energjisë (MIE). Për të themeluar Zyrën e Kompetencës për broadband, nevojitet transferimi i njohurive dhe ngritja e kapaciteteve, bazuar në praktikat e mira në BE. Përveç kësaj, duhet të ndërtohen kapacitete dhe të rritet ndërgjegjësimi për ekosistemin e brezit të gjerë/TIK në qeveritë vendore. Për të arritur objektivin e NBP-së për rritjen e penetrimit të brezit të gjerë, nevojiten investime në zonat rurale dhe të largëta; Një element i ri kyç në PBK përfshin mundësinë e planifikuar të financimit publik nëpërmjet detyrimeve dhe subvencioneve të Shërbimit Universal (në përputhje me rregullat e ndihmës shtetërore) për mbulimin e mëtejshëm të infrastrukturës në zonat rurale dhe të largëta. Për më tepër, nevojitet rritje e bashkëpunimit dhe koordinimit ndërmjet institucioneve të ndryshme të lidhura me transformimin digjital dhe veçanërisht me brezin e gjerë.

Për më tepër, Shqipëria është e angazhuar të marrë masat e duhura për të promovuar zhvillimin e rrjeteve 5G të sigurta dhe të përshtatura. Ligji i komunikimeve elektronike në fuqi bazohet në *acquis*-in e BE-së të viteve 2002 dhe 2009. Aktualisht, masat kombëtare nuk parashikojnë në mënyrë eksplicite kërkesa të avancuara sigurie që lidhen veçanërisht me hapjen e rrjeteve 5G. Bazuar në Marrëveshjen e Stabilizim-Asociimit, neni 104, Shqipëria është e angazhuar të ndjekë *acquis*-in e BE-së në fushën e rrjeteve dhe shërbimeve elektronike të komunikimit. Kërkohe mbështetje për autoritetet shqiptare për të zhvilluar dhe zbatuar masa teknike strategjike dhe përkatëse për rrjete të sigurta dhe të përshtatura e 5G. Asistenca do të drejtohet në përgatitjen e legjislacionit dytësor, aktivitetet për ndërtimin e kapaciteteve dhe hartimin e masave për rrjetet 5G që çojnë në përafrimin me *acquis*-in e BE-së dhe konsolidimin e

strukturave rregullatore dhe menaxhuese që do të vazhdojnë reformën në përputhje me Politikën e Agjencës Digjitale të BE-së.

Rezultati Afatshkurtër 1.6 - Sistemi i rrjetit të të dhënave të kontabilitetit në Fermë i krijuar në Shqipëri në përputhje me acquis-in e BE-së dhe duke marrë parasysh dimensionin gjinor dhe aktivitetet e ngritjes së kapaciteteve të ofruara në zbatimin e tij, duke përfshirë integrimin gjinor (që korrespondon me komponentin 6 "Rrjeti i të dhënave të kontabilitetit në ferma")

Aktualisht, Shqipëria nuk ka asnjë sistem për të siguruar të dhëna të vërtetuara dhe të harmonizuara, për politikëbërjen të dhëna vjetore mbi faktorët e prodhimit, nivelin e të ardhurave bujqësore dhe kushtet teknike, ekonomike dhe sociale në fermat e përfshira, në përputhje me aktin dhe kuadrin institucional kombëtar dhe mungojnë kapacitetet për zbatimin e Rrjetit të të Dhënave të Kontabilitetit në Fermë (ADHRKF).

Ligji Shqiptar Nr. 9817/2007 për Bujqësinë ofron kuadrin ligjor për krijimin e ADHRKF-së dhe rezultatet e një studimi pilot të strukturës së fermës të harmonizuar me kërkesat e BE-së (Regjistrimi i Bujqësisë 2012, i kalibruar për shkak të mungesës së mbulimit dhe i publikuar në 2017) dhe vlerat standarde të prodhimit. të llogaritura në vitin 2019 janë dërguar në EUROSTAT, duke lejuar llogaritjen e tipologjisë dhe madhësisë ekonomike të njësisë/fermave, të cilat mund të ofrojnë një bazë për planin e mostrës ADHRKF dhe skemën e peshimit. Për më tepër, riorganizimi strukturor në Ministrinë e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural (MBZHR) në fuqi nga 22 janari 2021 ka rritur numrin e stafit përgjegjës për statistikat bujqësore.

Ligji Shqiptar për Bujqësinë, Nr. 9817/2007 ofron kuadrin ligjor për krijimin e ADHRKF-së dhe Përmes zhvillimit të qasjes metodologjike dhe pyetjeve të anketimit bazuar në praktikën më të mira të BE-së, si dhe përgatitjen e procedurave dhe trajnimit dhe mësimin nga kolegët për zbatimin e secilës prej fazave kryesore të ADHRKF.

Nëpërmjet zhvillimit të qasjes metodologjike dhe pyetjeve të anketës bazuar në praktikën më të mira të BE-së, dhe përgatitjes së procedurave dhe trajnimit dhe mësimin nga kolegët për zbatimin e secilës prej fazave kryesore të ADHRKF duke marrë parasysh dimensionin gjinor (mbledhja e të dhënave, kontrolli i të dhënave, përpunimi i të dhënave dhe përgatitja e raporteve individuale dhe kombëtare, të mbështetura nga bazat e të dhënave, përpunimi i të dhënave dhe softueri), kapacitetet institucionale duke përfshirë aftësitë për dimensionin gjinor dhe për integrimin koherent gjinor në të gjitha fazat e ADHRKF do të ndërtohen në mënyrë të qëndrueshme për implementimin e sistemit ADHRKF në Shqipëri dhe funksionimin e tij pasues. Kontrolli dhe përpunimi (faza pilot) do të kompletohet me prodhimin e raporteve të mostrës, duke u përafëruar kështu me acquis-in e BE-së dhe duke ndërtuar kapacitete për zbatimin e tij. Arritja e rezultateve është një parakusht në lidhje me krijimin e kuadrit institucional të Agjencisë Ndërlidhëse (Institucioni përgjegjës për ADHRKF) dhe Komitetit Kombëtar të ADHRKF.

Rezultati Afatshkurtër 1.7. (a) Strategjia e sigurisë rrugore dhe plani i veprimit 2021-2030 është zhvilluar, miratuar dhe zbatuar. (b) Objektivat nga Planin i Veprimit për reformën e ARRSH-së janë arritur dhe ARRSH është ristrukturuar nga brenda dhe është gati për të zbatuar një sistem tarifimi.

Rezultati Afatshkurtër 1.8. - Plotësohen nevojat e reja, (të posaçme, operacionale dhe politika/ligjore në lidhje me integrimin në BE. (Korrespondon me Komponentin 8. 'Nevojat e shfaqura')

Ky Komponent mundëson plotësimin e nevojave të reja, të posaçme në lidhje me integrimin në BE, nëpërmjet ndërhyrjeve në shkallë të vogël, qofshin këto nevoja të natyrës operacionale apo politike/ligjore. Përvoja tregon se, për shkak të karakterit kompleks të politikave, reformave rregullatore

dhe institucionale që kërkohen nga vendet kandidate, është e rëndësishme të ruhet fleksibiliteti për të mbuluar nevoja të tilla nëpërmjet një kapaciteti "të paalokuar".

Ky Mjet do të shërbejë në veçanti për (1) mbështetjen e zhvillimit dhe zbatimit të reformave kombëtare, strategjive sektoriale dhe planeve të veprimit në lidhje me anëtarësimin në BE, (2) plotësimin e nevojave të lidhura me *Acquis-in*, (3) rritjen e pjekurisë së Veprimeve të propozuara për BE-në financimin dhe (4) mbështetjen e zbatimit të tyre (duke përfshirë aspektet e komunikimit dhe të dukshmërisë), si dhe monitorimin dhe vlerësimin e tyre.

2.3. Veprimtaritë treguese

Aktivitetet në lidhje me Rezultatin Afatshkurtër 1.1 - Komponenti 1 'Programimi dhe zbatimi i IPA III'

Lloji i aktiviteve: asistencë teknike. Aktivitetet e mëposhtme janë planifikuar:

- Përgatitja, trajnimi dhe mentorimi për rregullimin e dokumenteve të programimit/zbatimit, bazuar në prioritetet e reformës që do të zbatohen, në ndërfaqen që lidh analizën e politikave, programimin dhe zbatimin për rezultate, dhe për të përmirësuar kuadrin e monitorimit dhe vlerësimit dhe aftësitë e vetëvlerësimit në kontekstin e progresit në anëtarësim, duke përfshirë përdorimin e matricës së treguesve të performancës.
- Zhvillimi i kapaciteteve, trajnimi, asistenca dhe ofrimi i udhëzimeve të standardizuara të BE-së për integrimin gjinor në fushat dhe sektorët e politikave, në proceset dhe procedurat IPA III, sistemin IPA III dhe strukturat përkatëse të Mekanizmit të Barazisë Gjinore në ministrinë e linjës.
- Asistencë për zhvillimin e mëtejshëm të kapaciteteve operacionale dhe përditësimin dhe harmonizimin e proceseve, manualeve dhe procedurave të institucioneve shqiptare të përfshira në programimin dhe zbatimin e IPA III për forcimin e sistemit të kontrollit të brendshëm.
- Mbështetje për strukturat e përfshira në Menaxhimin Indirekt me Shqipërinë (IMBC) me qëllim forcimin dhe konsolidimin e sistemit të menaxhimit dhe kontrollit.
- Mbështetje për Kabinetin e KKIPA për Koordinim më të mirë të Planifikimit, Programimit, Monitorimit dhe Raportimit të Fondeve të BE-së dhe Asistencës Zhvillimore të Qeverisë Shqiptare.

Aktivitetet që lidhen me Rezultatin Afatshkurtër 1.2 - Komponenti 2 "Autoritetet e reja hekurudhore"

Lloji i aktiviteve: asistencë teknike. Aktivitetet e mëposhtme janë planifikuar:

- Staf i autoritetit të reja, organet dhe kompanitë të trajnuar dhe certifikuar.
- Një sërë procedurash (provimesh) të përgatitura, të testuara dhe të miratuara për çdo subjekt.

Aktivitetet në lidhje me Rezultatin Afatshkurtër 1.3 - Komponenti 3 'Legjislacioni Detar'

Lloji i aktiviteve: asistencë teknike. Aktivitetet e mëposhtme janë planifikuar:

- Përgatitja e legjislacionit shqiptar për objektet e pritjes portuale për mbetjet e gjeneruara nga anijet dhe mbetjet e ngarkesave në përputhje me *aktin* përkatës të BE-së.
- Përgatitja e legjislacionit shqiptar për standardet e anijeve me flamur shqiptar, performanca në Memorandumin e Mirëkuptimit të Parisit për klasifikimin dhe sigurinë e Kontrollit të Shtetit Portual, në përputhje të plotë me *acquis-in* e BE-së.

Aktivitetet në lidhje me Rezultatin 1.4 - Komponenti 4 'Eficienca e Energjisë dhe Energjia e Rinovueshme'

- Lloji i aktiviteve: asistencë teknike; shkëmbimi i përvojës me vendet anëtare / vendet

përfituese të IPA-s; përforcimi i sistemeve të vendit dhe investimeve (furnizimit). Aktivitetet e planifikuara janë plotësuese me projektet¹⁶ e tjera dhe përfshijnë:

- Workshope dhe sesione trainimi me MIE, Agjencitë e Varësisë si dhe me institucione të tjera, përfshirë Operatorin e Sistemit të Transmetimit (OST), Operatorin e Shpërndarjes së Energjisë Elektrike (OSHEE) dhe Entin Rregullator të Energjisë (ERE) mbi metodologjinë dhe teknikat e hartimit të legjislationit. Hartimi dhe shqyrtimi i ligjeve, nënligjeve dhe akteve administrative përkatëse për zbatimin e duhur dhe në kohë të ligjeve për BRE dhe EE.
- Aktivitete për ngritjen e kapaciteteve (sesione trainimi/workshope) me MIE, agjencitë e varura, bashkitë si dhe me institucione të tjera përfshirë OST, OSHEE dhe ERE për zbatimin e politikave për EE dhe BRE, mekanizmin monitorues, standardet dhe zbatimin e ligjit.
- Implementimi i softuerit të gjenerimit të PEN dhe përmirësimi i Aktivitetit të Motit; Ndërtimi i bazave të të dhënave dhe krijimi i 2 laboratorëve të certifikuar për testimin e saktësisë gjatë auditimit të energjisë; Përgatitja e studimeve të fizibilitetit lidhur me zbatimin e masave për EE; përcaktimin e mekanizmave të financimit për konsumatorët e vegjël/të mesëm dhe të mëdhenj të energjisë.
- Zbatimi i fushatave të ndërgjegjësimit të publikut për promovimin e EE-së.

Aktivitetet që lidhen me Rezultatit Afatshkurtër 1.5 - Komponenti 5 "Lidhja digjitale"

- Lloji i aktiviteve: asistencë teknike. Aktivitetet e mëposhtme janë planifikuar:
- Përgatitja e akteve nënligjore dhe rregulloreve në zbatim të ligjit të ri në përputhje me Direktivën 2018/1972/BE për krijimin e Kodit Evropian të Komunikimeve Elektronike.
- Programi i ngritjes së kapaciteteve për stafin e Zyrës Kompetente me brezin e gjerë (përfshirë programin e trajnimit të trajnerit), organet rregullatore dhe stafin përkatës në qeverisjen vendore.
- Dizajni i masave për 5G të vendosura duke përfshirë masa strategjike dhe masa teknike për rrjete të sigurta dhe elastike 5G bazuar në kutinë e rrejtit 5G të BE-së.

Aktivitetet në lidhje me Rezultatit Afatshkurtër 1.6 - Komponenti 6 "Rrjeti i të dhënave të Kontabilitetit të Fermës"

Lloji i aktiviteve: binjakëzimi, asistencë teknike. Aktivitetet e mëposhtme janë planifikuar:

- Përmirësimi i metodologjisë (procedurat standarde të funksionimit, përshkrimi i proceseve, rrjedhat e punës dhe përgjegjësitë) mbi bazën e praktikave më të mira të BE-së, udhëzimeve të BE-së për barazinë gjinore për sektorin e bujqësisë dhe përshtatshmërisë për kontekstin shqiptar.
- Rregullimi/përditësimi i kuadrit ligjor, duke përfshirë krijimin e Agjencisë Ndërlidhëse dhe Komitetit Kombëtar të ADHRKF.
- Rregullimi i organigramit MADR (përshkrimi i procesit, përcaktimi i përgjegjësisë, vlerësimi i ngarkesës së punës, rekrutimi i stafit, politika e mbajtjes).
- Zhvillimi i pyetjeve të anketës mbi bazën e praktikave më të mira të BE-së dhe përshtatshmërisë për kontekstin shqiptar.
- Trajnim për zbatimin e secilës prej fazave kryesore të ADHRKF (mbledhja e të dhënave, kontrolli i të dhënave të mbledhura, përpunimi i të dhënave dhe përgatitja e raporteve individuale dhe kombëtare) dhe mësimi dhe shkëmbimi i kolegëve me dy shtete anëtare të BE-së mbi sistemet ADHRKF.
- Manualët/procedurat e zhvilluara për zbatimin e sistemit ADHRKF.
- Trajnimi i programit të Trajnerëve të hartuar dhe ofruar, duke përfshirë Trajnimin e Trajnerëve për mbledhësit e të dhënave dhe trajnimin për integrimin e dimensionit të barazisë gjinore në të gjitha fazat e ADHRKF.

¹⁶ Projekti Mbështetje për Integrimin Evropian po mbështet Qeverinë e Shqipërisë për të avancuar më tej në përafrimin ligjor në kapitullin 15 (Energjia) me fokus në shqyrtimin shpjegues (duke mos përfshirë temat nga nënkomiteti i MSA-së); përditësoni ToCs, LGA dhe AGA

- Bazat e të dhënave, përpunimi i të dhënave dhe sistemi i TI-së të ofruara për ADHRKF dhe Udhëzimet Operacionale të dorëzuara për administrimin e anketave, duke siguruar parakushtet teknike për zbatimin e sistemit të përgjegjshëm gjinor.
- Mbështetja e ofruar nga ekipi i Binjakëzimit për vitin e parë të mbledhjes së të dhënave. Kontrolli dhe përpunimi duke përfshirë të dhënat gjinore (faza pilot) dhe përgatitja e raporteve të mostrës, duke kapur dimensionin gjinor.
- Fushata sensibilizuese me fermerët.

Aktivitetet në lidhje me Rezultatit Afatshkurtër 1.7 - Komponenti 7: Mbështetje për reformën rrugore dhe strategjinë e sigurisë rrugore

Asistencë teknike për strategjinë e sigurisë rrugore dhe për zbatimin e një modeli të ri biznesi për ARRSH që përbëhet nga:

- (a) një analizë gjithëpërfshirëse të strukturës së nevojshme të të ardhurave dhe burimeve të saj duke përfshirë arkitekturën e sistemit të tarifave dhe përgatitjen e Termave të Referencës
- (b) mbështetje në zbatimin e reformës dhe Planit të Veprimit të ARRSH-së për proceset e brendshme dhe përmirësimin e strukturës që synon rritjen e efikasitetit organizativ dhe uljen totale të kostonëpërmjet menaxhimit të ITS dhe sigurisë rrugore;
- (c) mbështetje për përgatitjen dhe zbatimin e Strategjisë shumëvjeçare të Sigurisë Rrugore për Shqipërinë.

Aktivitetet që lidhen me Rezultatit Afatshkurtër 1.8 - Komponenti 8. 'Nevojat e shfaqura'

Lloji i aktiviteteve: kontratat e shërbimit (përfshirë kontratat kuadër), (në raste të justifikuara mirë) kontratat e furnizimit dhe menaxhimi indirekt me një organizatë ndërkombëtare

3.3. Integrimi

Mbrojtja e Mjedisit, Ndryshimet Klimatike dhe Biodiversiteti

Konsideratat mjedisore dhe zbutja e ndryshimeve klimatike janë konsideruar veçanërisht në Komponentin 4, objektivi kryesor i të cilit është të kontribuojë në përvetësimin e praktikave të Eficiencës së Energjisë në industri dhe sektorë dhe të mbështesë përdorimin e BRE. Ky komponent do të kontribuojë drejtpërdrejt në zbatimin e Axiendës së Gjellbër në Shqipëri dhe në axhendën kombëtare të zbutjes së ndryshimeve klimatike. Komponenti 6, i cili do të mbështesë tranzicionin drejt sistemeve të qëndrueshme ushqimore, në përputhje me Strategjinë¹⁷ e BE-së “Nga ferma në tavolinë” (Farm to Fork), është në fokus të Marrëveshjes së Gjellbër¹⁸ të BE-së duke synuar t’i bëjë sistemet ushqimore të drejta, të shëndetshme dhe miqësore me mjedisin. Për më tepër, në përputhje me Axiendën e Gjellbër për Ballkanin¹⁹ Perëndimor, do të bëhen përpjekje specifike gjatë zbatimit të asistencës teknike në kuadër të këtij veprimi për të reduktuar konsumin dhe për t’i dhënë përparësi praktikave të shëndosha mjedisore.

Barazia gjinore dhe fuqizimi i grave dhe vajzave

Veprimi trajton harmonizimin e *acquis* duke përfshirë Planin e Veprimit Gjinor të BE-së III,²⁰ i cili përjashton çdo diskriminim gjinor dhe ngritjen e kapaciteteve për zbatimin e politikave të lidhura me *acquis*, dhe kuadrin e harmonizuar rregullator/institucional kombëtar, kryesisht për administratën publike. Kjo do të bëhet në përputhje me kërkesat ligjore për barazinë gjinore dhe buxhetimin e përgjegjshëm gjinor brenda Ligjit të Buxhetit Organik (2016) dhe Ligjit për Menaxhimin Financiar të

¹⁷ COM/2020/381

¹⁸ [European Council conclusions, 12 December 2019](#)

¹⁹ SWD(2020) 223

²⁰ SWD(2020) 284

Pushtetit Vendor (2017), si dhe Strategjisë Kombëtare dhe Planit të Veprimit për Barazinë Gjinore (2020-2025).) Veprimi do të zbatohet duke garantuar respektimin e barazisë gjinore në të gjitha administratat, gratë dhe burrat trajtohen në mënyrë të barabartë dhe punësohen për aftësitë dhe njohuritë e tyre profesionale, si dhe për qasje të barabartë në trajnime. Veprimi do të sigurojë që perspektiva gjinore të përfshihet në të gjitha aktivitetet, sipas rastit, me fokus të veçantë në Komponentët 1 dhe 6.

Të drejtat e njeriut

Mbështetja për përafrimin me *acquis* dhe politikat përkatëse të zhvilluara do të marrë gjithmonë parasysh nevojat e grupeve vulnerabël në Shqipëri (si p.sh. minoritetet rome dhe egjiptiane dhe personat me aftësi të kufizuara) dhe do t'i përfshijë në mënyrë aktive ata dhe përfaqësuesit e tyre. Në përgjithësi, ndjekja e përafrimit me *acquis* dhe progresi në arritjen e objektivit të anëtarësimit është plotësisht në përputhje me parimin e "Të mos lëmë askënd prapa", parimi thelbësor i Axfordës për Zhvillim të Qëndrueshëm 2030, i cili udhëzon administratat publike në përmbushjen e të gjitha funksioneve të tyre, krahas parimeve të efektivitetit, gjithëpërfshirjes dhe llogaridhënies, duke siguruar që interesat e pakicave, personave me aftësi të kufizuara dhe grupeve vulnerabël të merren parasysh siç duhet në politika dhe ligje. Për më tepër, ndarja për nevojat të paparashikuara dhe të reja sipas këtij veprimi mund të mbështesë gjithashtu çdo nevojë të identifikuar rishtazi midis grupeve të cënueshme që nuk mund të ishin parashikuar.

Aftësia e kufizuar

Veprimi është i përkushtuar të marrë parasysh Qasjen e Bazuar në të Drejtat, duke marrë parasysh nevojat e veçanta individuale të grupeve të ndryshme, duke përfshirë grupet e cënueshme sociale, gjatë planifikimit/programimit dhe zbatimit të Veprimeve IPA III, si dhe në përgatitjen e politikave të lidhura me aktin dhe legjislacionin i cili do të ndjekë qasjen e bazuar në të drejtat dhe gjithëpërfshirjen, duke respektuar parimet e mosdiskriminimit, pjesëmarrjes, transparencës dhe llogaridhënies si gjithëpërfshirëse në zbatimin e Veprimit.

Konsiderata të tjera

Shoqëria civile do të angazhohet në mënyrë aktive dhe do të marrë pjesë në të gjitha aktivitetet e zhvillimit të politikave dhe legjislative të mbështetura nga ky Veprim, duke përfshirë dialogun gjithëpërfshirës të strukturuar, dhe në përputhje me parimin e partneritetit do të përfshihet në të gjitha fazat e planifikimit, zbatimit dhe monitorimit të financuar nga IPA III. Veprimet, sipas dispozitave të Kodit Evropian të Sjelljes për Partneritet

3.4. Rreziqet dhe mësimet e nxjerra

Kategoria ²¹	Rreziqet	Niveli i rrezikut (i lartë/ i mesëm/ i ulët)	Ndikimi (i lartë/ i mesëm/ i ulët)	Masat lehtësuese
3-personat dhe organizata	Rreziku 1. Numri i pamjaftueshëm i stafit të dedikuar për proceset IPA III në administratën shqiptare, qarkullim i lartë dhe mungesa e aftësive për të absorbuar	M	L	Përfshirja e Shkollës Shqiptare për Administratën Publike (ASPA) në proces dhe futja e një programi të qëndrueshëm trajnimi për nëpunësit civilë, me trajnim të detyrueshëm IPA.

²¹ Rreziku (kategoria) mund të lidhet 1-me mjedisin e jashtëm; 2-të planifikimit, proceseve dhe sistemeve; 3-për njerëzit dhe organizatën; 4-për aspektet e ligjshmërisë dhe rregullsisë; 5-tek komunikimi dhe informacioni.

Kategoria ²¹	Rreziqet	Niveli i rrezikut (i lartë/ i mesëm/ i ulët)	Ndikimi (i lartë/ i mesëm/ i ulët)	Masat lehtësuese
	kapacitetet e nevojshme për planifikim, programim dhe monitorim. Lëvizja e stafit do të ndërpresë kurbën e të mësuarit të zyrtarëve publikë në përgatitjen e projekteve cilësore dhe dokumentacionit të maturuar.			Politika e mbajtjes së stafit dhe një sistem transparent i promovimit, me paga të lidhura gjithashtu me përgjegjësitë dhe kompleksitetin e detyrave. Ndarja e fondeve të dedikuara në PBA për përgatitjen e studimeve të fizibilitetit dhe dokumenteve teknike për zbatimin e gazsjellësit të projektit.
3-personat dhe organizata	Rreziku 2. Numri i pamjaftueshëm i stafit të dedikuar për reformat në sektorët hekurudhor, transportin detar, efikasitetin e energjisë, infrastrukturën digjitale dhe sektorët e bujqësisë dhe mungesa e aftësive përkatëse.	M	U	Ky rrezik nuk mund të zbutet plotësisht. Megjithatë, aktivitetet e projektit duhet të planifikohen me kujdes dhe homologët të trajnohen për të përparuar me reformat. ITS është identifikuar si një prioritet në Strategjinë e ardhshme Kombëtare të Transportit. Strategjia e specializimit inteligjent do të rrisë efektivitetin dhe do të krijojë pozicione pune inteligjente për sistemet e transportit të ITS.
2- proceset e planifikimit dhe sistemet	Rreziku 3. Planifikimi i dobët i buxhetit dhe ndarja e pamjaftueshme për funksionimin dhe mirëmbajtjen e duhur të sistemeve të TI-së në institucionet përfituese (MIE/Agjencia e Energjisë dhe MBZHR).	M	M	Planifikimi i duhur në PBA/Programin Buxhetor të MIE/Agjencisë së Energjisë/MARD për operimin dhe mirëmbajtjen e të gjitha pajisjeve duke përfshirë laboratorin dhe softuerin, sipas rastit.
4-Aspektet e ligjshmerise dhe rregullsise	Rreziku 4. Mungesa e alokimit të mjaftueshëm të stafit dhe vonesat në miratimin e legjislacionit të kërkuar mund të ndikojnë negativisht në funksionimin e duhur të Agjencisë për Energji.	M	L	Zbatimi i programeve të trajnimit të vazhdueshëm, monitorimi i personelit dhe zbatimi i politikës së mbajtjes/rekrutimit.
3-personat dhe organizata 2-proceset e planifikimit, dhe sistemet	Rreziku 5. Mungesa e alokimit të mjaftueshëm të stafit në mekanizmin e barazisë gjinore dhe burimet e kufizuara financiare në nivel lokal	M	M	Politika dhe mbështetja e mbajtjes së stafit përmes trajnimit, monitorimit dhe angazhimit të vazhdueshëm me organizatat e shoqërisë civile për të forcuar avokimin dhe lobimin.

Mësimet e nxjerra:

PROGRAMIMI DHE ZBATIMI IPA III: Mësimet e nxjerra nga asistenca teknike e ofruar për zbatimin e IPA II konfirmojnë nevojën për të ndërtuar qëndrueshmëri dhe për të rritur kapacitetet koordinuese. Proceset, funksionet dhe përgjegjësitë duhet të koordinohen më qartë brenda sistemit të menaxhimit dhe kontrollit IPA III. Integrimi i qëndrueshëm gjinor duhet të përmirësohet në të gjitha fushat dhe sektorët e politikave, si dhe ndërmjet institucioneve dhe strukturave përfituese të përfshira. Asistenca teknike duhet të ketë fleksibilitetin për të angazhuar specialistë afatshkurtër për çështje specifike, për të përmirësuar dokumentet e përgatitjes dhe zbatimit dhe për të ofruar këshilla teknike specifike. Aktivitetet e trajnimit dhe mentorimit duhet t'u ofrohen të gjitha strukturave brenda sistemit në baza të rregullta, duke kontribuar kështu në kontrollin dhe qëndrueshmërinë.

HEKURUDHA: Mësimet e nxjerra nga asistenca e mëparshme, si dhe nga pjesëmarrja në rrjetet rajonale, veçanërisht në Komunitetin e Transportit, Komitetin Teknik për Hekurudhat dhe Komitetin e Transportit të Mallrave të Rrezikshme, janë marrë parasysh në hartimin e Veprimit. Duhet të arrihen sinergji ndërmjet strategjisë së transportit dhe strategjive mjedisore, ndryshimeve klimatike dhe energjetike.

DETARE: Një Mision Këshillimor mbi Legjislacionin Detar i kryer nga Organizata Ndërkombëtare Detare në kuadër të Programit të Bashkëpunimit të Integruar Teknik dhe disa rekomandime për zbatimin e Konventës KNPNA dhe protokollit KNPNA dhe SJD 1998. Ai theksoi se protokollat do të duhej të zbatoheshin në versionin e tyre të ndryshuar, por paralelisht, edhe "instrumentet bazë" në të cilat Shqipëria ka qenë palë prej disa vitesh, duhet të përditësohen për të siguruar që legjislacioni kombëtar që rezulton të korrespondojë me të gjitha detyrimet²² e Traktatit.

ENERGJIA: Projekti i financuar nga Banka Botërore "Zhvillimi i një Mekanizmi Financiar për Ndërtesat Publike Efiçiente në Energji në Shqipëri" përcakton si prioritet të ardhshëm për ndërhyrje forcimin e mekanizmave të financimit të qëndrueshëm për efiçencën e energjisë (EE), për të formuar bazën për zgjerimin e masave EE si në ndërtesat publike ashtu edhe në ato të banimit. Sipas "Smart Energy Municipalities" (Projekti i Bashkive me Energji Inteligjente), financuar nga Qeveria Zvicerane, fokus i veçantë duhet t'u kushtohet edhe bashkive si palë të rëndësishme të interesit për të nxitur zbatimin e politikës energjetike në nivel lokal pasi ato mund të përmirësojnë menaxhimin e energjisë dhe të reduktojnë konsumin e energjisë.

LIDHJE DIGJITALE: Asnjë program kombëtar IPA në Shqipëri nuk e ka mbështetur deri tani sektorin e telekomunikacionit. Asistencë teknike është dhënë gjatë viteve 2008-2010 nga BERZH për Ministrinë e TIK-ut dhe AKEP-it, kryesisht për hartimin e ndryshimeve të ligjit të komunikimeve elektronike, miratuar në vitin 2012, si dhe për përgatitjen e paketës rregullatore. Që atëherë, Shqipëria ka përfituar nga instrumenti TAIEX duke marrë pjesë në disa seminare lidhur me sektorin e komunikimit elektronik dhe një vizitë studimore në vitin 2017.

Një Asistencë Teknike e WBIF për të përgatitur një Studim Fizibiliteti të plotë për zhvillimin Rajonal të brezit të gjerë u zbatua nga korriku 2019 deri në korrik 2020 për të mbështetur Shqipërinë në përgatitjen e një Programi Kuadër Kombëtar për Zhvillimin e Infrastrukturës së Brezit të Gjerë në zonat ku mungon interesi i mjaftueshëm tregtar për investime si dhe për të arritur objektivat për lidhjen me brezin e gjerë në përputhje me strategjinë e BE-së për Lidhshmërinë për një Shoqëri Evropiane Gigabit. Raporti ligjor, rregullator dhe institucional i studimit të fizibilitetit ka dhënë një sërë rekomandimesh për aspektet ligjore, kuadrot rregullatore dhe institucionale për zhvillimet e brezit të gjerë, duke përfshirë domosdoshmërinë e rritjes së kapaciteteve në nivel qendror dhe vendor.

BUJQËSIA: Rishikimi Sektorial i Statistikave të Bujqësisë të Republikës së Shqipërisë 2019 i përgatitur

²² Megjithatë, asnjë analizë e mangësive nuk është pjesë e këtij veprimi. Do të kryhet në të ardhmen e afërt.

nga EUROSTAT dhe INSTAT rekomandon në lidhje me krijimin e ADHRKF që ndarja e detyrave në lidhje me metodologjinë dhe zbatimin duhet të diskutohet dhe bihet dakord midis MBZHR-së, INSTAT dhe studiuesit, dhe se në parim, MARD duhet të luajë një rol drejtues në zhvillimin e ADHRKF-së. Aftësitë e stafit në teknikat e vërtetimit dhe redaktimit të të dhënave duhet të përmirësohen në mënyrë që të optimizohet përpunimi i të dhënave dhe të përmirësohet cilësia e të dhënave, veçanërisht në aspektin e afateve kohore.

SIGURIA RRUGORE DHE REFORMA NË SEKTORIN RRUGOR: Ky Veprim merr në konsideratë mësimet e nxjerra nga veprimet e mbyllura dhe të vazhdueshme që fokusohen në sigurinë rrugore dhe reformën e sektorit rrugor në Shqipëri, veçanërisht në kuadër të Kontratës së Reformës Sektoriale IPA 2016 për Mbështetjen e Transportit me fokus në rrugë gjithashtu edhe konkluzionet dhe rekomandimet në kuadër të Projektit të Binjakëzimit për Forcimin e Kapaciteteve të Autoritetit Rrugor Shqiptar dhe Projektit të Mirëmbajtjes dhe Sigurisë Rrugore bazuar në Rezultate (RRMSP) për 1400 km rrugë kryesore të rrjetit të rrugëve kombëtare për Projektimin e Sistemit të Monitorimit dhe Kontrollit të Trafikut Rrugor.

Asistenca teknike e BE-së, IPA-s dhe Bankës Botërore rekomandoi që zbatimi i ITS në formën e një Sistemi të Monitorimit dhe Kontrollit të Trafikut Rrugor duhet të planifikohet, të sigurohet preventivi dhe të përfshijë raportimin e skenarëve "para dhe pas" zbatimit. Projekti i binjakëzimit të BE-së me ARRSH-në ka përgatitur rekomandime të përkohshme për secilin nga tre komponentët e tij, të gjithë të rëndësishëm për këtë Veprim: Janë dhënë rekomandime në fushën e përmirësimeve të nevojshme në lidhje me elementë të veçantë të planifikimit, projektimit, ekzekutimit të investimeve dhe veprimeve rrugore. Reforma e rekomanduar e ARRSH-së përfshin iniciativa strategjike dhe tregon nevojën për të inkorporuar proceset e menaxhimit të sigurisë, mjetet dhe kompetencat në shumicën e fushave që përbëjnë biznesin kryesor të Agjencisë, si për shembull Planin Strategjik të Menaxhimit të Aseteve, vlerësimi i performancës, strategjia e mirëmbajtjes, të dhënat lidhur me sigurinë si një nga elementët e ardhshëm të ARA AMIS – Sistemi i Informacionit të Menaxhimit të Aseteve, përfshirja e procesit të menaxhimit të sigurisë rrugore si një nga të ashtuquajturat "Proceset parësore në zinxhirin e ri të vlerës së ARRSH në fushën e zbatimit" dhe zbatimi i njësisë organizative të dedikuara në strukturën e re organizative të ARRSH që merren me zbatimin e procedurave të menaxhimit të sigurisë së infrastrukturës rrugore.

U rekomandua gjithashtu që në përputhje me metodologjinë e BE-së, klasifikimi i sigurisë rrugore duhet të përgatitet, përditësohet dhe mirëmbahet rregullisht si bazë për marrjen e vendimeve të ndryshme të menaxhimit në lidhje me planet e përmirësimit të sigurisë dhe detyrat e investimeve (vendime të bazuara në të dhëna).

Nga CONNECTA TA i BE -së deri te Lidhshmëria në Ballkanin Perëndimor, mësimet e nxjerra për ARRSH janë se inspektimet e sigurisë rrugore dhe auditimet e sigurisë rrugore duhet të zhvillohen dhe të vazhdojnë në baza të rregullta gjithashtu nga një task forcë e brendshme e fortë, kompetente dhe e mirëpajisur brenda ARRSH-së.

Komisioni Ekonomik i Kombeve të Bashkuara për Evropën (KEKBE) Rishikimi i Performancës së Sigurisë Rrugore në Shqipëri 2018 ka rekomanduar përmirësime në trajtimin e çështjeve të sigurisë rrugore në fusha të ndryshme, duke përfshirë përmirësimin e legjislacionit, menaxhimin dhe koordinimin, administrimin, financimin e sigurisë rrugore dhe fushatat publike. Ndër të tjera, raporti thekson se: i) ka një kapacitet dhe fuqi të kufizuar për të trajtuar çështjet e sigurisë rrugore brenda qeverisjes vendore, çka rezulton në përfshirje të dobët në sigurinë rrugore dhe mungesë të mjeteve dhe njohurive të nevojshme në menaxhimin e sigurisë rrugore dhe ii) siç është përsëritur në disa dokumente politikash dhe raporte progresi të BE-së, Shqipëria duhet të marrë në konsideratë veprime të mëtejshme në edukim, informim dhe ndërgjegjësim të publikut, përveç masave efektive të zbatimit.

Të gjitha projektet dhe ndërmarrjet e përshkruara më sipër arrijnë në përfundimin se mungesa aktuale e vazhdueshme e një sistemi të integruar ITS për menaxhimin e trafikut dhe sigurisë rrugore për rrjetin kombëtar rrugor shqiptar kontribuon në nivele të vazhdueshme të larta të aksidenteve dhe bllokimeve rrugore, çka përkthehet në efikasitet të trafikut, rehati jo të duhur të udhëtimit dhe zbulimi dhe reagimi i pamjaftueshëm i shpejtë ndaj ndërprerjeve të trafikut në kohë reale.

3.5. Matrica Indikative e Kuadrit Logjik

Rezultatet	Zinxhiri i rezultateve: Rezultatet kryesore të pritshme (maksimumi 10)	Treguesit (të paktën një tregues për rezultatën e pritshëm)	Linjat bazë (viti)	Objektivat (viti)	Burimet e të dhënave (1 për tregues)	Supozimet
Ndikimi	Të sjellë politikat dhe legjislacionin e Shqipërisë në përputhje me politikat e BE-së dhe acquis-in e BE-së dhe të krijojë kapacitete administrative për të zbatuar politikat sektoriale dhe legjislacionin e miratuar në mënyrë të plotë dhe efektive.	Angazhimi i vazhdueshëm ndaj reformave të orientuara drejt BE-së përmes politikave dhe legjislacionit dhe rezultate të prekshme dhe të qëndrueshme.	Niveli i harmonizimit me politikat dhe legjislacionin e BE-së në fushat e mbuluara nga ky veprim (2022).	Nivel më i lartë i gatishmërisë për anëtarësim në fushat e mbuluara nga ky veprim (2027)	Të dhënat që do të mblidhen nga raportet e Komisionit për Shqipërinë – Komisioni Evropian.	<i>Nuk aplikohet</i>
Rezultati Përfundimtar 1	Progresi i arritur në përafrimin e legjislacionit me <i>acquis</i> e BE -së (përfshirë dispozitat e barazisë gjinore), dhe kapacitetet e ndërtuara për zbatimin e tij në sektorët hekurudhorë, detarë, energjitikë, lidhjes digjitale dhe bujqësisë.	% e zbatimit të objektivave të përcaktuara në Planin Kombëtar për Integrimin Evropian.	87% (2020).	95% e objektivave (2027).	Raportet e monitorimit të NPEL	Angazhimi i vazhdueshëm i qeverisë së Shqipërisë për negociatat e anëtarësimit.
		Kapacitetet teknike të stafit të ndërtuara për të zbatuar politika të përafuara dhe legjislacionin e miratuar, dhe për të ndërmarrë integrimin gjinor, duke përfshirë certifikimin e stafit të trajnuar të harmonizuar me kuadrin e kualifikimeve të BE-së.	Kapaciteti administrativ, aftësitë e integritetit gjinor dhe standardet profesionale të organeve të ngarkuara me zbatimin e acquis të BE-së duhet të forcohen	Është raportuar se ka përmirësim.	Raportet e Komisionit për Shqipërinë.	Rekrutimi i stafit është bërë në kohë të favorshme përparimi në karrierë është transparent dhe ekziston një politikë e përshtatshme mbajtjeje.

Rezultatet	Zinxhiri i rezultateve: Rezultatet kryesore të pritshme (maksimumi 10)	Treguesit (të paktën një tregues për rezultatit e pritshëm)	Linjat bazë (viti)	Objektivat (viti)	Burimet e të dhënave (1 për tregues)	Supozimet
Rezultati Afatshkurtër 1.1 (Dritarja 2) Komponenti 1 PROGRAMIMI DHE ZBATIMI IPA III	Ngritja e kapaciteteve për Kabinetin KKIPA / KKIPA, Zyrën e Mbështetjes së KKIPA, CFCU, Zyrën e Mbështetjes së NAO/NAO, NF, Njësitë IPA, ZBGI/PKGJ për programimin, zbatimin, monitorimin dhe vlerësimin e IPA III të përgjegjshme gjinore.	Përgatitja e dokumenteve të programimit/zbatimit të cilësishë së lartë në përputhje me qasjen sektoriale dhe Rregulloren Zbatuese IPA III. Qëllimet e barazisë gjinore të pasqyruara në dokumentet programuese/zbatuese në nivelin e Rezultateve Përfundimtare, rezultateve, aktiviteteve, treguesve dhe objektivave.	(2021). Kapaciteti administrativ për të programuar dhe monitoruar në kohë dhe në mënyrë efektive fondet e BE-së (2021)	Përmirësimi i paaftësisë për të programuar dhe monitoruar në mënyrë efektive fondet e BE-së, duke përfshirë Programet Operacionale, dhe rritjen e integritimit mjedisor dhe të të drejtave të njeriut. 85% e dokumenteve programuese/zbatuese që përputhen me kërkesat e integritimit gjinor të IPA III. (2027).	Raportet e Komisionit për Shqipërinë.	Ekziston një koordinim i ngushtë ndërmjet Koordinatorit Kombëtar të IPA-së dhe Ministrisë së Ekonomisë dhe Financave për mekanizmin e Grupeve të Menaxhimit të Integruar të Politikave (GIMP). Komitetet e Monitorimit të Sektorit të IPA-s janë duke funksionuar siç duhet. Të gjitha njësitë e IPA-s kanë staf të përshatshëm dhe mbështeten nga hierarkia e tyre. Ekziston sistemi i Mekanizmit Kombëtar Gjinor/Zyrtarët e Barazisë Gjinore/Pikave Fokale Gjinore në ministrinë e linjës.

Rezultatet	Zinxhiri i rezultateve: Rezultatet kryesore të pritshme (maksimumi 10)	Treguesit (të paktën një tregues për rezultatit e pritshëm)	Linjat bazë (viti)	Objektivat (viti)	Burimet e të dhënave (1 për tregues)	Supozimet
		Arritja e TKP-ve, duke përfshirë TKP-të gjinore.	0	90% e TKP-ve të arritura plotësisht (objektivi vjetor) (2025)	Raportet nga Komiteti Monitorues IPA.	
Rezultati Afatshkurtër 1.2 (Dritarja 3, TP2) Komponenti 2 AUTORITETET E REJA HEKURUDHORE	Autoritetet, organet dhe shoqëritë e reja hekurudhore të themeluara dhe funksionale.	Përqindja e stafit në autoritetet, organet dhe shoqëritë e reja të trajnuara, të ndara sipas gjinisë.	0	100% (2024)	Raportet e Komisionit për Shqipërimin në kuadër të paketës së zgjerimit. Raportet për zbatimin e Kapitullit 14 të Planit Kombëtar për Integrimin Evropian. Raportet e Monitorimit të Strategjisë së Transportit dhe ANTP3. Fletorja Zyrtare e Shqipërisë.	I gjithë legjislacioni i kërkuar është në fuqi. Stafit është në vend. Bashkëpunimi ndërmjet autoriteteve hekurudhore dhe detare shqiptare është në vend. Bashkëpunimi me Komitetin e Transportit dhe Agjencinë e BE-së për Hekurudhat (ERA) është në mbështetje të reformës.
		Një sërë procedurash të përgatitura, të testuara dhe të miratuara për çdo subjekt.	0	8 (2024)	Raportet vjetore të institucioneve/s hoqërive të reja të krijuara	

Rezultatet	Zinxhiri i rezultateve: Rezultatet kryesore të pritshme (maksimumi 10)	Treguesit (të paktën një tregues për rezultatën e pritshëm)	Linjat bazë (viti)	Objektivat (viti)	Burimet e të dhënave (1 për tregues)	Supozimet
					nëpërmjet ndarjes së operimeve të trenave nga menaxhimi i infrastrukturës. Dokumentet ligjore përfshirë, statutet, rregulloret e brendshme dhe SMS-të e themelimit etj.	
Rezultati Afatshkurtër 1.3 (Dritaria 3, TP2) Komponenti 3 LEGJISLACIONI DETAR	Legjislacioni i ri për zbatimin e Konventave KNPNA dhe SID, i hartuar.	Rregullojra(et) që përfaqësojnë legjislacionin kombëtar me Direktivat (BE) 2019/883, dhe 2005/35/KE, botuar në 1999/32/KE, botuar në Fletoren Zyrtare.	Legjislacioni shqiptar për objektet e prijes portuale për mbetjet e ngarkesave të gjeneruara nga anijet nuk është në përputhje me <i>acquis</i> -in përkatës të BE-së.	Legjislacioni shqiptar për objektet e prijes portuale për mbetjet e ngarkesave të gjeneruara nga anijet, në përputhje me <i>acquis</i> -in përkatës të BE-së (2024).	Fletorja Zyrtare e Shqipërisë. Raportet Vjetore të Komisionit për Shqipërimë në kuadër të paketës së zgjerimit.	Ekziston një angazhim i vazhdueshëm për procesin e anëtarësimit në BE dhe përfrimin e legjislacionit kombëtar me <i>acquis</i> -in e BE-së.

Rezultatet	Zinxhiri i rezultateve: Rezultatet kryesore të pritshme (maksimumi 10)	Treguesit (të paktën një tregues për rezultatën e pritshëm)	Linjat bazë (viti)	Objektivat (viti)	Burimet e të dhënave (1 për tregues)	Supozimet
		Rregullorja(et) që përafrojnë legjislacionin kombëtar me Direktivën 2009/45/KE, Direktivën (BE) 2017/2110 Direktivën 2003/25/KE dhe Rregulloren (KE) Nr. 392/2009, botuar në Fletoren Zyrtare.	Legjislacioni shqiptar për standardet e anijeve me flamur shqiptar, performanca në klasifikimin dhe sigurinë në Memorandumin e Mirëkuptimit të Parisit, pjesërisht në përputhje me <i>acquis-in e BE-së</i> .	Legjislacioni shqiptar për standardet e anijeve me flamur shqiptar, performanca në shqiptar, në klasifikimin dhe sigurinë e Memorandumit të Parisit, në Mirëkuptimit të Parisit, në përputhje të plotë me <i>acquis-in e BE-së</i> (2024).	Fletorja Zyrtare e Shqipërisë. Raportet e Komisionit për Shqipërimin në kuadër të paketës së zgjerimit.	
Rezultati Afatshkurtër 1.4 (Dritarja 3, TP2) Komponenti 4 EFICENCA E ENERGIJË DHE ENERGIJË RINOVUESHME	Legjislacioni për EE dhe BRE i hartuar në përputhje me <i>acquis-in e BE-së</i> dhe kapacitetet e palëve të interesuara për EE dhe BRE u rritën	Përqindja e akteve ligjore të hartuara/miratuara sipas NPEL.	“0”	100% e akteve ligjore të kërkuara të miratuara (2025)	Raporti i zbatimit të NPEI	Stafi mjafueshëm i Ministrisë së Infrastrukturës dhe Energjisë/Agjencive varëse dhe Komunave. Staf i trajnuar i Agjencisë mbetet brenda organizatës. Për mirëmbajtjen e aseteve janë ndarë
		Përqindja e stafit të përfshirë në Ministrinë e Infrastrukturës dhe Energjisë dhe agjencitë dhe bashkitë varëse të trajnuara për	“0”	100% e stafit të Agjencisë të trajnuar/ 30 auditorë të energjisë (2025)		

Rezultatet	Zinxhiri i rezultateve: Rezultatet kryesore të pritshme (maksimumi 10)	Treguesit (të paktën një tregues për rezultatit e pritshëm)	Linjat bazë (viti)	Objektivat (viti)	Burimet e të dhënave (1 për tregues)	Supozimet
		legjislacionin, standardet dhe politikat për BRE dhe EE. / Numri i Audituesve të Energjisë.				burime të mjaftueshme financiare.
Rezultati Afatshkurtër 1.5 (Dritarja 3, TP2) Komponenti 5 LIDHJE DIGJITALE	Aktin nënligjore dhe rregulloret e hartuara në zbatim të ligjit të ri në përputhje me Direktivën 2018/1972/BE që vendos Kodin Evropian të Komunikimeve Elektronike dhe kapacitetet e stafit të Zyrës Kompetente Broadband, organeve rregullatore dhe pushtetit vendor të ndërtuara për të zbatuar/zbatuar masat teknike për rrjetin 5G të ofruar.	Aktin nënligjore të përgatitura.	Ligji nr 9918 datë 19.5.2008 i ndryshuar dhe aktet nënligjore e rregulloret e bazuara në të.	Legjislacioni dytësor/ akte zbatuese të miratuara. Rregulloret e miratuara. ²³ (2024)	Fletorja Zyrtare me akte nënligjore të miratuara.	Burimet e nevojshme njëzore dhe financiare shpërndahen në mënyrë efektive nga institucionet e palëve të interesuara. Bashkëpunim i mirë ndërmjet palëve të interesuara. Qëndrueshmëria e investimeve në infrastrukturën publike sigurohet nga modeli i përzgjedhur i biznesit.
		Programi i Ngritjes së Kapaciteteve të dorëzua stafit të Zyrës Kompetente me broadband (përfshirë programin e trajnimit të	Nuk ka	100% e stafit të BCO janë plotësisht të trajnuar dhe të përgatitur si trajnerë, të	Të dhënat e trajnimit.	Krijohet Zyra e Kompetencës për broadband-in. Bashkëpunim i mirë ndërmjet palëve të interesuara.

²³ Aktualisht nuk është e mundur të jepet numri i saktë i akteve nënligjore që priten të zbatohen ligjin e ri. Megjithatë, si referencë, mund të konsiderohet se ligji ekzistues nr. 9918/2008 zbatohet nëpërmjet 6 vendimeve të Këshillit të Ministrave dhe 30 rregulloreve. Numri i saktë i akteve nënligjore do të përcaktohet në bazë të ligjit primar i cili është planifikuar për vitin 2021/2022.

Rezultatet	Zinxhiri i rezultateve: Rezultatet kryesore të pritshme (maksimumi 10)	Treguesit (të paktën një tregues për rezultatën e pritshëm)	Linjat bazë (viti)	Objektivat (viti)	Burimet e të dhënave (1 për tregues)	Supozimet
		trajnerit), organeve rregullatore dhe stafit përkatës në qeverisjen vendore.		ndara sipas gjinisë. (2024) Stafi 100% në organet rregullatore dhe stafi përkatës në njësitë e qeverisjes vendore të trajnuar, të ndara sipas gjinisë dhe nivelit hierarkik. (2024)		Nuk ka ndryshime në prioritetet e qeverisë. Burimet e nevojshme njerëzore dhe financiare shpërndahen në mënyrë efektive nga institucionet e palëve të interesuara. Qëndrueshmëria e investimeve në infrastrukturën publike sigurohet nga modeli i përzgjedhur i biznesit.
		Masat e krijuara dhe të miratuara për 5G të vendosura duke përfshirë masa strategjike dhe masa teknike për rrjetet e sigurta dhe elastike 5G bazuar në kutinë e veglave 5G të BE-së.	Nuk ka prani të rrjeteve 5G.	Rrjetet 5G të ndërtuara bazuar në sigurinë dhe masat e përshtatura rregullatore dhe teknike. (2024)	Raportet e monitorimit të NPB-së.	

Rezultatet	Zinxhiri i rezultateve: Rezultatet kryesore të pritshme (maksimumi 10)	Treguesit (të paktën një tregues për rezultatit e pritshëm)	Linjat bazë (viti)	Objektivat (viti)	Burimet e të dhënave (1 për tregues)	Supozimet
Rezultati Afatshkurtër 1.6 (Dritarja 4, TP3) Komponenti 6 RRJETI I TË DHËNAVE TË KONTABILITETIT NË FERMA	Sistemi i rrjetit të të dhënave të kontabilitetit në Ferma krijuar në Shqipëri në përputhje me <i>acquis</i> -in e BE-së dhe duke marrë parasysh dimensionin gjinor dhe aktivitetet e ngritjes së kapaciteteve të ofruara në zbatimin e tij, duke përfshirë integrimin gjinor.	Krijimi i sistemit ADHRKF dhe mbledhja e të dhënave gjinore në vitin e parë. Kontrolli dhe përpunimi i kryer.	0	Mostra e raporteve të përgatitura mbi të dhënat e vitit të parë. (2024)	Raportet e MARD/Agjenci së Ndërlidhëse	Gatishmëria për të krijuar kuadrin institucional të Agjencisë Ndërlidhëse (Institucioni përgjegjës për ADHRKF) dhe Komitetit Kombëtar të ADHRKF-së. Gatishmëria e fermerëve për të marrë pjesë.
		Staf i trajnuar dhe programi “Trajtoni Trajnerët” (<i>Train the Trainers</i>) i zbatuar në sistemin ADHRKF (përfshirë Trajtoni Trajnerët për mbledhjen e të dhënave të ndjeshme ndaj gjinisë dhe trajnimin mbi integrimin gjinor në të gjitha fazat e ADHRKF).	0 staf 0 trajnerë	100% e stafit përkatës të trajnuar, përqindja e grave/burrave (rreth 50-50). Programi i zbatuar Trajtoni Trajnerët (përqindja e trajnerëve gra/burra: rreth 50-50). (2024)	Raportet trajnimit	
Rezultati Afatshkurtër 1.7 Komponenti 7 MBËSHTETJE PËR REFORMËN E SEKTORIT RRUGOR DHE STRATEGJINË E	Siguria rrugore në Shqipëri është përmirësuar Mjedisi institucional është i aftë të menaxhojë në mënyrë efektive dhe efikase asetet, Trafikun dhe sigurinë rrugore në Shqipëri duke përdorur potencialin e plotë	Hartuar, miratuar dhe zbatuar strategjia e sigurisë rrugore dhe plani i veprimit 2021-2030. Zbatohet Plani i Veprimit për reformën në ARRSH dhe ARRSH është ristrukturuar nga brenda dhe është gati për	2021 Asnjë strategji në vend 2021	2024 SR është paraqitur dhe miratuar për zbatim Miratohet struktura e re e	Fletorja Zyrtare, Raportet e projektibuxhetore.	RS është miratuar dhe mbështetur nga dispozita të përshatshme Reforma në ARRSH vazhdon. Qeveria e Shqipërisë miraton strukturën e re për

Rezultatet	Zinxhiri i rezultateve: Rezultatet kryesore të pritshme (maksimumi 10)	Treguesit (të paktën një tregues për rezultatit e pritshëm)	Linjat bazë (viti)	Objektivat (viti)	Burimet e të dhënave (1 për tregues)	Supozimet
SIGURISË RRUGORE	të ITS-së.	të zbatuar një sistem tarifimi.		ARRSH, Funksionet e ARRSH-së dhe legjislacioni vetëfinansues Vendos ITS për 200 km të implantuar Kuadri tarifor në vend		ARRSH-në si dhe bën ndryshimet e nevojshme dhe miraton legjislacionin në lidhje me modelin e ri të vetëfinansimit të ARRSH-së duke përfshirë të ardhurat e sektorit rrugor dhe tarifat e rrugëve.
Rezultati Afatshkurtër 1.8 Komponenti 8 NEVOJA TË REJA	U plotësuan nevojat e reja, të posaçme operacionale dhe politika/ligjore në lidhje me integrimin në BE.	Numri i nevojave specifike të adresuara.	0	Të përcaktohet në temat e referencave të projekteve specifike..	Raportet e Projektit	

1. RREGULLAT E ZBATIMIT

1.1 Marrëveshja financiare

Për zbatimin e këtij Veprimi është parashikuar lidhja e një marrëveshje financimi me Republikën e Shqipërisë.

1.2. Periudha Treguese e Zbatimit

Periudha indikative operationale e zbatimit të këtij Aksioni, gjatë së cilës do të kryhen aktivitetet e përshkruara në seksionin 3 dhe do të zbatohen kontratat dhe marrëveshjet përkatëse, është 72 muaj nga data e hyrjes në fuqi të marrëveshjes së financimit. Zgjatjet e periudhës së zbatimit mund të bien dakord nga nëpunësi autorizues përgjegjës i Komisionit duke ndryshuar këtë vendim financimi dhe kontratat dhe marrëveshjet përkatëse.

1.1. Metodat e zbatimit

Komisioni do të sigurojë që të respektohen rregullat dhe procedurat e duhura të BE-së për sigurimin e financimit për palët e treta, duke përfshirë procedurat e rishikimit, kur është e përshtatshme, dhe pajtueshmërinë e Veprimit me masat²⁴ kufizuese të BE-së.

1.3.1 Menaxhimi i drejtpërdrejtë (Prokurimi)

Prokurimi do të kontribuojë në arritjen e sa vijon:

- Rezultati Afatshkurtër 1.1: Ngritja e kapaciteteve për KKIPA /Kabinetin KKIPA, Zyrën e Mbështetjes KKIPA, CFCU, Zyrën Mbështetëse të NAO/NAO, NF, Njësitë IPA dhe strukturat përkatëse të Mekanizmit Kombëtar Gjnor, për programimin, zbatimin, monitorimin dhe vlerësimin e përgjegjshëm gjnor IPA III është siguruar.
- Rezultati Afatshkurtër 1.4: Legjislacioni për EE-në dhe BRE-në, i hartuar në përputhje me acquis-in dhe kapacitetet e BE-së, duke përfshirë ngritjen e objekteve teknike, të palëve të interesuara për EE dhe BRE, është rritur.
- Rezultati Afatshkurtër 1.7: Plani i Veprimit për sigurinë rrugore 2021-2030 është hartuar miratuar dhe zbatuar dhe Plani i Veprimit i reformës së ARRSH-së dhe ARRSH është zbatuar, është ristrukturuar nga brenda dhe është gati për të zbatuar një sistem tarifimi.
- Rezultati Afatshkurtër 1.8: Mbështetja e zhvillimit dhe zbatimit të reformave kombëtare, strategjive sektoriale dhe planeve të veprimit në lidhje me anëtarësimin në BE, plotësimi i nevojave të lidhura me acquis-in, rritja e seriozitetit të Veprimeve të propozuara për

²⁴ www.sanctionsmap.eu Ju lutemi vini re se harta e sanksioneve është një mjet TI për identifikimin e regjimeve të sanksioneve. Burimi i sanksioneve buron nga aktet ligjore të botuara në Fletoren Zyrtare (FZ). Në rast mospërputhjeje ndërmjet akteve ligjore të publikuara dhe përditësimeve në faqen e internetit, mbizotëron versioni i FZ.

financimin e BE-së dhe/ose mbështetja e zbatimit të tyre (duke përfshirë komunikimin dhe aspektet e dukshmërisë), si dhe monitorimi dhe vlerësimi i tyre.

4.3.2 Menaxhimi indirekt me subjekt të vlerësuar

Një pjesë e këtij veprimi mund të zbatohet në menaxhim indirekt me UNWomen. Ky zbatim përfshin një ndërhyrje nën komponentin Nevojat në zhvillim, rezultati Afatshkurtër 1.8, ku mund të nevojitet mbështetje për të zbatuar në mënyrë efektive legjislacionin dhe direktivat e BE-së për barazinë gjinore (*acquis*-i i BE-së).

Subjekti i parashikuar është përzgjedhur duke përdorur kriteret e mëposhtme: UNWomen ka një avantazh krahasues në ekspertizë në fushën e barazisë gjinore, integritet gjinor dhe buxhetimit të përgjegjshëm, si në Ballkanin Perëndimor dhe veçanërisht në Shqipëri dhe ka një bashkëpunim të gjatë në mbështetje të qeveria shqiptare. Arsyeja e zgjedhjes së një organizate ndërkombëtare është se përfituesi ka nevojë për mbështetje nga një partner institucional i specializuar me ekspertizë krahasuese dhe kapacitet përkatës për menaxhimin e projektit.

Në rast se subjekti i parashikuar do të duhet të zëvendësohet, shërbimet e Komisionit mund të zgjedhin një subjekt zëvendësues duke përdorur kriteret e mëposhtme:

- (i) mandati ndërkombëtar i subjektit/entit potencial të deleguar;
- (ii) praninë dhe përvojën e subjektit potencial të deleguar në veçanti në Shqipëri;
- (iii) ekspertizën teknike, kapacitetet logjistike dhe menaxhuese të subjekteve potenciale të deleguara, duke përfshirë në nivel lokal;
- (iv) ndikimi, rezultatet, efekti levave të bashkëpunimit me subjektet/donatorët e tjerë, duke mbuluar edhe efektivitetin e delegimit të detyrave, të përfshira në Shqipëri;
- (v) vlerën e shtuar të veprimeve të lidhura me gjininë në zbatim nga subjekti potencial i deleguar ose i planifikuar në të ardhmen e afërt, dhe sinergjitë e parashikuara ose të propozuara me programin IPA 2022; dhe
- (vi) ulje e nivelit të kostove të transaksionit nga subjekti potencial i deleguar.

Nëse subjekti zëvendësohet, vendimi për zëvendësimin e tij duhet të arsyetohet.

4.3.3. Menaxhimi indirekt me një përfitues të IPA III

Një pjesë e këtij Veprimi do të zbatohet nën menaxhim indirekt nga Shqipëria, konkretisht rezultatet afatshkurtëra 1.2, 1.3, 1.5, 1.6.

Autoriteti drejtues përgjegjës për realizimin e veprimit është Agjencia Shtetërore e Planifikimit Strategjik dhe Koordinimit të Asistencës. Autoriteti menaxhues është përgjegjës për ligjshmërinë dhe rregullsinë e shpenzimeve, menaxhimin e shëndoshë financiar, programimin, zbatimin, monitorimin, vlerësimin, informacionin, vizibilitetin dhe raportimin e aktiviteteve të IPA III.

Autoriteti menaxhues do të mbështetet në ekspertizën sektoriale dhe kompetencën teknike të organeve të ndërmjetme të mëposhtme për menaxhimin e politikave:

- Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë.
- Ministria e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural.

Ata duhet të sigurojnë menaxhim të shëndoshë financiar të veprimit.

Detyrat e zbatimit të buxhetit si tenderimi, thirrjet për propozime, kontraktimi, menaxhimi i kontratave dhe pagesat, do t'i besohen organit të ndërmjetëm të mëposhtëm për menaxhimin financiar: Ministrisë së Financave dhe Ekonomisë, Drejtorisë së Përgjithshme për Financimin dhe Kontraktimin e BE-së, Bankës Botërore dhe Fonde të tjera të donatorëve (CFCU), të cilat do të sigurojnë ligjshmërinë dhe rregullsinë e shpenzimeve.

4.3.4. Ndryshimet nga mënyra e menaxhimit indirekt në të drejtpërdrejtë (dhe anasjelltas) për shkak të rrethanave të jashtëzakonshme (një opsion i dytë alternativ)

Kur menaxhimi i drejtpërdrejtë nuk mund të zbatohet për shkak të rrethanave jashtë kontrollit të Komisionit, modaliteti alternativ i zbatimit do të jetë menaxhimi indirekt me Shqipërinë në përputhje me modalitetet e zbatimit të identifikuar në seksionin 4.3.3, duke përshtatur organet e ndërmjetme për menaxhimin e politikave sipas nevojës për të siguruar ekspertizë sektoriale dhe kompetencë teknike.

Kur menaxhimi indirekt me Shqipërinë nuk mund të zbatohet për shkak të rrethanave jashtë kontrollit të Komisionit, modaliteti alternativ i zbatimit do të jetë menaxhimi i drejtpërdrejtë në përputhje me modalitetet e zbatimit të identifikuar në seksionin 4.3.1.

1.4 Fusha e përshtatshmërisë gjeografike për prokurime dhe grante

Përshtatshmëria gjeografike për sa i përket vendit të themelimit për pjesëmarrje në procedurat e prokurimit dhe dhënies së granteve dhe për sa i përket origjinës së furnizimeve të blera siç përcaktohet në aktin bazë dhe të përcaktuar në dokumentet përkatëse kontraktuale do të zbatohet, duke iu nënshtruar dispozitave të mëposhtme.

Nëpunësi autorizues përgjegjës i Komisionit mund të zgjasë përshtatshmërinë gjeografike në bazë të urgjencës ose mungesës së shërbimeve në tregjet e vendeve ose territoreve në fjalë, ose në raste të tjera të vërtetuara rregullisht, kur zbatimi i rregullave të përshtatshmërisë do ta bënte të pamundur realizimin e këtij veprimi ose tepër të vështirë (Neni 28(10) Rregullorja NDICI-Global Europe).

1.5. Buxheti Tregues

Komponentët tregues të buxhetit	Kontributi i BE-së (shuma në euro)
Metodat e zbatimit – cf. seksioni 4.3	
Rezultati Përfundimtar1: Progresi i arritur në përafrimin e legjislacionit me <i>acquis</i>-in e BE-së (përfshirë dispozitat e barazisë gjinore) dhe kapacitetet e ndërtuara për zbatimin e tij në sektorët hekurudhor, detar, energjitik, lidhjes digjitale dhe bujqësisë të përbërë nga:	

Komponentët tregues të buxhetit	Kontributi i BE-së (shuma në euro)
Prokurimi (Menaxhimi i drejtpërdrejtë) sipas rezultateve 1.1, 1.4, 1.7, 1.8 – cf. seksioni 4.3.1	11 600 000
Menaxhimi indirekt me Shqipërinë sipas rezultateve 1.2, 1.3, 1.5, 1.6 - cf. seksioni 4.3.3	5 400 000
Menaxhimi indirekt me UNWomen nën rezultatin afatshkurtër 1.8 – cf. seksioni 4.3.2	2 000 000
Vlerësimi – cf. seksioni 5.2	do të realizohet me një vendim tjetër
Auditimi – cf. seksioni 5.3	
Komunikimi dhe dukshmëria – cf. seksioni 6	do të realizohet me një vendim tjetër
Kontingjentet	Nuk Ka
Komponentët tregues të buxhetit	Kontributi i BE-së (shuma në euro)
TOTAL:	19 00 000

1.6 Organizimi dhe përgjegjësitë organizative

Komponentët 1, 4,7 dhe pjesët e 8 do të zbatohen nën menaxhimin e drejtpërdrejtë nga Delegacioni i BE-së në Shqipëri që ka përgjegjësinë e përgjithshme për kontraktimin, monitorimin dhe vlerësimin dhe zbatimin i kontratave do të koordinohet me institucionet përfituese përkatëse dhe Koordinatorin Kombëtar të IPA-s.

Për Komponentët 2, 3 dhe 5, KKIPA (Autoriteti Menaxhues), CFCU (Organi Ndërmjetës Financiar) dhe Njësia IPA në kuadër të Ministrisë së Infrastrukturës dhe Energjisë (MIE) – Përfituesi përfundimtar, do të ndërmarrin zbatimin në koordinim me të gjitha institucionet përkatëse. Autoriteti kontraktor do të jetë CFCU/Ministria e Financave, MIE do të ndërmarrë zbatimin teknik dhe KKIPA /Autoriteti Menaxhues do të koordinojë dhe ndërmarrë detyra monitoruese dhe raportuese.

Për Komponentin 6, KKIPA (Autoriteti Menaxhues), CFCU (Organi i Ndërmjetësues Financiar) dhe Njësia IPA brenda MBZHR-së, do të ndërmarrin zbatimin në koordinim me të gjitha institucionet përkatëse. Autoriteti kontraktues do të jetë CFCU/Ministria e Financave, MBZHR do të ndërmarrë zbatimin teknik dhe KKIPA do të koordinojë dhe ndërmarrë detyra monitorimi dhe raportimi. Në rast se ky komponent zbatohet në modalitetin e binjakëzimit, shteti(et) e përzgjedhur anëtarë të BE-së do të jenë partnerë me MBZHR për sa i përket zbatimit teknik.

Një pjesë e Komponentit 8 do të zbatohet nga UNWomen.

Si pjesë e prerogativës së tij të zbatimit të buxhetit dhe për të mbrojtur interesat financiare të Bashkimit, Komisioni mund të marrë pjesë në strukturat e mësipërme të qeverisjes, të ngritura për qeverisjen e zbatimit të veprimit.

4.7. Kushtet paraprake

Institucionet përfituese shqiptare (duke përfshirë njësitë e qeverisjes vendore) do të sigurojnë që plotësimi i personelit të të gjitha institucioneve përkatëse dhe mirëmbajtja e sistemeve të ngritura, duke përfshirë sistemin e TI-së për ADHRKF-në dhe Softuerin e TI-së për Monitorimin e EE-së, të planifikohen dhe buxhetohen rregullisht nëpërmjet Programit Buxhetor Shumëvjeçar për çdo institucion.

Subjektet e reja të krijuara në kuadër të reformës hekurudhore duhet të kenë personelin e duhur për të kryer aktivitetet e ndërtimit të kapaciteteve.

5. MATJA E PERFORMANCËS

5.1. Monitorimi dhe Raportimi

Veprimi do t'i nënshtrohet monitorimit nga Delegacioni i BE-së në Shqipëri, si dhe nga Njësia Qendrore e Financimit dhe Kontraktimit (CFCU) në rastin e komponentëve të zbatuar nën menaxhim indirekt me Shqipërinë. KKIPA, i cili ka përgjegjësinë e përgjithshme për zbatimin e Asistencës IPA në vend, do të monitorojë zbatimin e Veprimit dhe përmbushjen e objektivave të përcaktuara.

Duke qenë se Instrumenti përfshin komponentë në sektorë të ndryshëm dhe institucione të ndryshme përfituese, Njësitë e IPA-së në çdo Institucion Përfitues do të jenë përgjegjëse për monitorimin e performancës dhe arritjes së treguesve të vendosur në nivel të kontratës dhe veprimit, dhe Komitetet përkatëse të Monitorimit Sektorial do të jenë përgjegjës për mbikëqyrjen e zbatimit.

Në përputhje me rregullat dhe procedurat e Komisionit Evropian të përcaktuara në Marrëveshjen e Financimit, do të organizohet një Komitet Monitorimi IPA, me pjesëmarrjen e KKIPA, Institucioneve Përfituese, Autoritetit Kontraktues dhe Delegacionit të BE-së në Shqipëri, për të shqyrtuar veprimet dhe progresin lidhur me IPA-në.

Monitorimi teknik dhe financiar i përditshëm i zbatimit të këtij veprimi do të jetë një proces i vazhdueshëm dhe pjesë e përgjegjësisë të partnerit zbatues. Për këtë qëllim, partnerët zbatues do të krijojnë sisteme të përhershme të monitorimit të brendshëm, teknik dhe financiar për veprimin dhe do të përpunojnë raporte të rregullta progresi (jo më pak se vjetore) dhe raporte përfundimtare. Çdo raport duhet të sigurojë një përshkrim të saktë të zbatimit të veprimit, vështirësive të hasura, ndryshimeve të paraqitura, si dhe shkallën e arritjes së rezultateve të tij (Rezultatet afatshkurtëra dhe Rezultatet Përfundimtare) të matura nga treguesit përkatës, duke përdorur si referencë matricën e kuadrit logjik (për modalitetin e projektit) dhe strategjinë, politikat ose planin e veprimit të reformës së partnerit (për mbështetjen buxhetore). Komisioni mund të kryejë vizita shtesë monitoruese të projektit si nëpërmjet stafit të tij ashtu edhe përmes konsulentëve të pavarur të rekrutuar drejtpërdrejt nga Komisioni për rishikime të pavarura monitoruese (ose të rekrutuar nga agjenti përgjegjës i kontraktuar nga Komisioni për zbatimin e rishikimeve të tilla).

Rolet dhe përgjegjësitë për mbledhjen, analizën dhe monitorimin e të dhënave: Rregullimet e monitorimit në lidhje me performancën dhe rezultatet duhet të jenë në përputhje me sistemin e vendosur të monitorimit siç përshkruhet më sipër.

KKIPA do të jetë përgjegjës në nivel kombëtar për monitorimin, rishikimin dhe vlerësimin e progresit në zbatimin e treguesve të vendosur në kuadër të Matricës së kuadrit logjik të veprimit dhe për të komunikuar informacionin me shërbimet e Komisionit Evropian si dhe me Komitetin e Monitorimit të IPA-së.

Institucionet përfutuese të përfshira drejtpërdrejt në zbatimin e nënkomponentëve të Veprimit do të jenë përgjegjëse për mbledhjen e të dhënave në lidhje me treguesit e prodhimit dhe raportimin në kohë pranë KKIPA-së në përputhje me procedurat e përcaktuara, si dhe për përgatitjen e raporteve të monitorimit për KKIPA dhe Komitetet përkatëse të Monitorimit Sektorial.

KKIPA do të jetë përgjegjës për raportimin mbi Institucionin e Integritetit të Bashkimit Evropian në Raportin Vjetor të Zbatimit

5.2. Vlerësimi

Duke pasur parasysh rëndësinë e veprimit, vlerësimi(et) afatmesëm/me do të kryhet për këtë veprim ose fushat e mbështetjes nëpërmjet partnerëve zbatues. Ai/ato do të kryhen për qëllime mësimore, veçanërisht në lidhje me vlerësimin e efektivitetit, qëndrueshmërisë dhe ndikimit, dhe do të sigurojnë bazën për rishikimin e strategjive dhe aktivitetëve të zbatimit nëse është e nevojshme, si dhe për planifikimin e aktivitetëve të mëtejshme të mundshme në të ardhmen në sektorin në Shqipëri nën IPA III.

Komisioni, gjatë zbatimit, mund të vendosë të ndërmarrë një vlerësim përfundimtar ose të mëtejshëm për arsye të justifikuara rregullisht, qoftë me vendimin e tij ose me iniciativën e partnerit. Në rast se parashikohet një vlerësim përfundimtar ose i mëtejshëm, ai do të kryhet për qëllime të llogaridhënies dhe mësimit në nivele të ndryshme (përfshirë për rishikimin e politikave).

Komisioni ose subjektet përkatëse zbatuese duhet të informojnë partnerët zbatues të paktën dy muaj përpara për datat e parashikuara për misionet e vlerësimit. Partnerët zbatues do të bashkëpunojnë në mënyrë efikase dhe efektive me ekspertët e vlerësimit, dhe ndër të tjera do t'u ofrojnë atyre të gjithë informacionin dhe dokumentacionin e nevojshëm, si dhe aksesin në mjediset dhe aktivitetet e projektit.

Raportet e vlerësimit do të ndahen me vendin partner dhe me palët e tjera kyçe të interesit. Partnerët zbatues dhe Komisioni do të analizojnë konkluzionet dhe rekomandimet e vlerësimeve dhe, sipas rastit, në marrëveshje me vendin partner, vendosin së bashku për veprimet vijuese që do të ndërmerren dhe çdo rregullim të nevojshëm, duke përfshirë, nëse tregohet, riorientimin të projektit.

Shërbimet e vlerësimit mund të kontraktohen sipas një Kontrate Kuadër.

5.3. Auditimi dhe verifikimet

Pa cënuar detyrimet e zbatueshme për kontratat e lidhura për zbatimin e këtij veprimi, Komisioni, në bazë të një vlerësimi të rrezikut, mund të kontraktojë detyra të pavarura auditimi ose verifikimi për një ose disa kontrata ose marrëveshje.

6. KOMUNIKIMI DHE VIZIBILITETI

Vizibiliteti i financimit të BE-së dhe komunikimi rreth objektivave dhe ndikimit të Veprimeve janë një detyrim ligjor për të gjitha Veprimet e financuara nga BE-ja, siç përcaktohet në kërkesat e BE-së për komunikimin dhe vizibilitetin në fuqi.

Në veçanti, përfituesit e fondeve të BE-së duhet të njohin origjinën e financimit të BE-së dhe të sigurojnë vizibilitetin e duhur të tij duke:

- Ofruar një deklaratë që thekson mbështetjen e marrë nga BE-ja në mënyrë të dukshme për të gjitha dokumentet dhe materialin e komunikimit në lidhje me zbatimin e fondeve, duke përfshirë në faqen zyrtare të internetit dhe llogaritë e mediave sociale, ku këto ekzistojnë; dhe
- Promovuar Veprimet dhe rezultatet e tyre duke ofruar informacion të synuar koherent, efektiv dhe proporcional për audiencat të shumta, duke përfshirë median.

Masat e vizibilitetit dhe komunikimit do të zbatohen, sipas rastit, nga administratat kombëtare (për shembull, në lidhje me reformat që lidhen me mbështetjen buxhetore të BE-së), subjektet e besuara, kontraktuesit dhe përfituesit e granteve. Detyrimet e duhura kontraktuale do të përfshihen, përkatësisht, në marrëveshjet financiare, marrëveshjet e delegimit dhe kontratat e prokurimit dhe grantit.

Masat do të bazohen në një plan specifik komunikimi dhe vizibiliteti, të krijuar dhe zbatuar në përputhje me kërkesat e BE-së për komunikim dhe vizibilitet në fuqi. Planin do të përfshijë, ndër të tjera, një narrativë komunikimi dhe mesazhe master për Veprimin, të përshtatura për audiencat e ndryshme të synuara (aktorët, shoqëria civile, publiku i gjerë, etj.)

Masat e vizibilitetit dhe komunikimit specifik për këtë Veprim do të jenë plotësuese me aktivitetet më të gjera të komunikimit të zbatuara drejtpërdrejt nga shërbimet e Komisionit Evropian dhe/ose Delegacionet dhe Zyrat e BE-së. Komisioni Evropian dhe Delegacionet dhe Zyrat e BE-së duhet të informohen plotësisht për planifikimin dhe zbatimin e aktiviteteve specifike të vizibilitetit dhe komunikimit, veçanërisht në lidhje me narrativën e komunikimit dhe mesazhet kryesore.

7. QËNDRUESHMËRIA

Qëndrueshmëria e Veprimit do të sigurohet mbi të gjitha nëpërmjet ndikimit të parashikuar të instrumentit për planifikim, programim më të mirë dhe rritje të kontrollit dhe qëndrueshmërisë së Programeve të Veprimit IPA III për Shqipërinë, nëpërmjet zhvillimit të kapaciteteve të institucioneve përfituese shqiptare. Rritja e kontrollit të integruar në programimin e asistencës

IPA III dhe përafrimi i ngushtë me prioritetet strategjike kombëtare si dhe monitorimi i gjerë i orientuar drejt rezultateve do të sigurojë bazën për qëndrueshmërinë e rezultateve.

Për më tepër, çelësi për sigurimin e qëndrueshmërisë së Veprimit në përgjithësi është ngritja e kapaciteteve institucionale, e cila është një element qendror i mbështetjes që duhet të ofrohet për të gjitha institucionet përfituese, në mënyrë që proceset e nisura të mund të zhvillohen dhe mbahen në të ardhmen; kjo do të mbështetet nga asistenca për menaxhimin institucional, veçanërisht në rastin e strukturave të reja, manualeve operacionale dhe procedurale, udhëzimeve për funksionalizimin e mëtejshëm dhe programeve të Trajnimit të Trajnerëve sipas rastit.

Institucionet përfituese shqiptare do të sigurojnë që plotësimi me personel i të gjitha institucioneve përkatëse dhe mirëmbajtja e sistemeve të ngritura, duke përfshirë sistemin e TI-së për ADHRKF-in dhe Softuerin e TI-së për Monitorimin e EE-së, janë planifikuar dhe buxhetuar rregullisht nëpërmjet Programit Buxhetor Shumëvjeçar për çdo institucion.

SHQ

KY VEPRIM FINANCOHET NGA BASHKIMI EVROPIAN

SHTOJCA 1.5

Dokument Veprimi për BE-në për Sektorin e Ujit

PLANI VJETOR I VEPRIMIT

Ky dokument përbën programin vjetor të punës sipas nenit 110(2) të Rregullores Financiare, si dhe planet dhe masat vjetore dhe shumëvjeçare të veprimit sipas nenit 9 të Rregullores IPA III dhe nenit 23 të IBNZHF (*Instrumenti i Bashkëpunimit Ndërkombëtar për Zhvillimin e Fqinjësisë*)- Rregullorja e Evropës Globale.

1. Përmbledhje

1.1. Tabela përmbledhëse e veprimeve

Titulli	BE-ja për sektorin e ujit Plani Vjetor i Veprimit në favor të Shqipërisë për vitin 2022
OPSYS (<i>sistemet operative</i>)	ACT-60887, JAD.1030030
Akti themelor	Financuar nga Instrumenti i Asistencës së Para-Aderimit (IPA III)
Nisma për ekipin e Evropës	Jo
Zona që përfiton nga aksioni	Veprimi do të kryhet në Shqipëri
Dokumenti i programimit	Kuadri i Programimit IPA III
INFORMACION PËR SEKTORIN DHE FUSHAT ME PËRPARËSI	
Dritarja dhe prioriteti tematik	Dritarja 3 – Agjenda e Gjelbër dhe Lidhshmëria e Qëndrueshme Prioriteti Tematik 1 - Mjedisi dhe ndryshimet klimatike
Objektivat e Zhvillimit të Qëndrueshëm (OZhQ-të)	OZHQ-të kryesore: - Objektivi 6 - Uji i pastër: Sigurimi i aksesit në ujë dhe kanalizime për të gjitha OZHQ-të e tjera të rëndësishme - Objektivi 14 - Jeta nën ujë: Ruajtja dhe përdorimi në mënyrë të qëndrueshme i oqeanëve, deteve dhe burimeve detare - Objektivi 15 - Jeta në tokë: Mbrojtja, rivendosja dhe promovimi i përdorimit të qëndrueshëm të ekosistemeve tokësore, menaxhimi i qëndrueshëm i pyjeve, luftimi i shkretëtirëzimit dhe ndalimi dhe ndryshimi i degradimit të tokës dhe ndalimi i humbjes së biodiversitetit

Kodi(et) DAC¹	140 – Furnizimi me ujë dhe kanalizimet - 14010 – Politika e sektorit të ujit dhe menaxhimi administrativ (13%) - 14015 – Ruajtja e burimeve ujore (duke përfshirë mbledhjen e të dhënave) (17%) - 14022 – Higjiena – Sisteme të mëdha (70%)			
Kanali kryesor i dorëzimit @	12000 – Qeveria përfituese			
Shënuesit (nga formulari DAC)	Objektivi i përgjithshëm i politikës	Jo i synuar	Objektivi i rëndësishëm	Objektiv i kryesor
	Zhvillimi i pjesëmarrjes/qeverisja e mirë	☐	☒	☐
	Ndihma për mjedisin	☐	☐	☒
	Barazia gjinore dhe fuqizimi i grave dhe vajzave	☐	☒	☐
	Zhvillimi i tregtisë	☒	☐	☐
	Shëndeti riprodhues, i nënës, i të porsalindurit dhe i fëmijës	☒	☐	☐
	Reduktimi i rrezikut nga fatkeqësitë	☒	☐	☐
	Përfshirja e personave me aftësi të kufizuara	☒	☐	☐
	Të ushqyerit	☒	☐	☐
	Shënuesit e Konventës RIO	Jo i synuar	Objektivi i rëndësishëm	Objektiv i kryesor
	Diversiteti biologjik	☒	☐	☐
	Luftimi i shkretëtirëzimit	☒	☐	☐
	Zbutja e ndryshimeve klimatike	☒	☐	☐
	Përshtatja ndaj ndryshimeve klimatike	☒	☐	☐
Shënuesit e brendshëm	Objektivat e politikës	Jo i synuar	Objektivi i rëndësishëm	Objektiv i kryesor
	Lidhshmëria	☒	☐	☐
	Dixhitalizimi	☒	☐	☐
	Migrimi	☒	☐	☐

¹ Sektorët e DAC-it (kodet dhe përshkrimet) tregohen në kolonën e parë dhe të katërt të skedës 'kodet e qëllimit' në dokumentin e mëposhtëm: <http://www.oecd.org/dac/financing-sustainable-development/development-financestandards/dacandcrscodelists.htm>

	COVID-19	☒	☐	☐
INFORMACION PËR BUXHETIN				
Shumat në fjalë	Linja buxhetore: 15.020201 Kostoja totale e parashikuar: 77400000 Euro Shuma totale e kontributit buxhetor të BE-së 290000000 Euro Ky veprim është bashkëfinancuar në bashkëfinancim të përbashkët nga: - AAZh (Agjencia Austriake për Zhvillim) për një shumë prej 1300000 Euro - Subjekti të zgjidhet në përputhje me kriteret e përcaktuara në seksionin 4.3.1 për një shumë prej 100000 Euro - KfW (Kredit Anstalt für Wiederaufbau) për një shumë prej 47 000 000 Euro²			
MENAXHIMI DHE ZBATIMI				
Modalitetet e zbatimit (lloji i financimit dhe mënyra e menaxhimit)	Modaliteti i Projektit Menaxhimi indirekt me Agjencinë Austriake për Zhvillim (AAZh), Bankën Gjermane për Zhvillim Kreditanstalt fuer Wiederaufbau (KfW) dhe me subjektin që do të zgjidhet në përputhje me kriteret e përcaktuara në seksionin 4.3.1			
Prioritetet përkatëse dhe pikat kryesore nga Plan i Ekonomik dhe i Investimeve për Ballkanin Perëndimor [vetëm për Ballkanin Perëndimor]	Prioritetet: “Agjenda e Gjellbër” Pikat kryesore: “Mbetjet dhe ujërat e zeza VII”.			
Data Përfundimtare për lidhjen e Marrëveshjes Financiare	Maksimumi deri më 31 dhjetor 2023			
Data përfundimtare për lidhjen e marrëveshjeve të kontributit/delegimit, kontratave të prokurimit dhe garantëve	3 vjet pas datës së lidhjes së Marrëveshjes Financiare, me përjashtim të rasteve të renditura në nenin 114(2) të Rregullores Financiare			

²(40 milionë euro kredi + 7 milionë Euro grant) shtesë për programin PPIU financimi fillestar i KfW (40 milionë Euro hua + 2 milionë Euro grant) bashkëfinancuar nga BE (24,1 milionë Euro grant sipas IPA2018 + 1,4 milionë Euro grant WBIF) dhe SECO (grant 13,3 milionë Euro) për një shumë të përgjithshme të programit PPIU prej 80.8 milionë Euro siç raportohet në Dokumentin e Veprimit IPA2018. Kontributi i përgjithshëm i BE-së në programin e përgjithshëm WPIP u rrit në 45.3 milionë EURO (24.1 milionë IPA2018 + 1.4 milionë EURO grant WBIF +21.2MIPA2022), bashkëfinancimi i KfW-së u rrit në 89 milion EURO (80 milionëhua; 9 milionë grant), bashkëfinancimi i SECO 13.3 milionë EURO , shuma e përgjithshme e programit PPIU u rrit në 149 milionë Euro.

Periudha indikative e zbatimit operacional	72 muaj pas përfundimit të Marrëveshjes Financiare
Data përfundimtare për zbatimin e Marrëveshjes Financiare	12 vjet pas përfundimit të Marrëveshjes Financiare

1.2. Përmbledhje e Veprimit

Veprimi bazohet fuqishëm në programet e ujit IPA 2016 dhe IPA 2018 të financuara nga IPAIL, të cilat mbështesin menaxhimin e integruar të ujit dhe reduktimin e ndotjes së ujërave të zeza në Shqipëri. Agjenda e Gjellbër për Ballkanin Perëndimor³, plani i veprimit i BE-së për ndotjen zero⁴ si një komponent kyç i Marrëveshjes së Gjellbër⁵ Evropiane dhe negociatat e anëtarësimit në BE kërkojnë një mbështetje të vazhdueshme dhe të zgjeruar të BE-së për Shqipërinë për menaxhimin e integruar të ujit dhe trajtimin e ujërave të zeza, në mënyrë që të rritet ndjeshëm transpozimi dhe zbatimi i "acquis" të BE-së për ujërat dhe i politikave kombëtare të ujit. Aksioni do të kontribuojë në OZHQ-të 6, 14 dhe 15, për Ndihmën për Mjedisin si dhe për qeverisjen e mirë në sektorin e ujit, dhe do të mbështesë zbatimin e prioritetëve të Planit Ekonomik dhe Investimeve dhe Agjendës së Gjellbër⁶ për Ballkanin Perëndimor.

Qëllimi i përgjithshëm i Aksionit është të mbështesë Shqipërinë drejt ruajtjes ose përmirësimit të statusit të cilësisë së trupave ujorë në Shqipëri dhe përafrimin e mëtejshëm me "acquis mjedisor" të BE-së. Rezultatet e pritshme janë: (i) transpozimi sa më i plotë i legjislacionit të BE-së për ujërat në ligjet dhe rregulloret kombëtare për të gjitha direktivat e lidhura me Direktivën Kornizë të Ujit (DKU), (ii) përfundimi i zhvillimit të Planeve të Menaxhimit të Baseneve Lumore (PMBL) për të gjithë Basenet e lumenjve (BL) dhe avancimi i zbatimit të tyre përmes ngritjes së kapaciteteve dhe Programeve të Masave (PM), (iii) zhvillimi i një sistemi kombëtar operacional monitorimi të ujit të bazuar në laboratorë referencë të akredituar, për të përcaktuar, vlerësuar dhe promovuar statusin e mirë të ujit për të gjithë BE-në që lidhet me ujin direktivat dhe të gjithë trupat/masat ujorë/e në vend, (iv) të zhvillojë një strategji kombëtare detare të përafruar me Direktivën Kuadër të Strategjisë Detare (DKSD), (v) të rrisë aksesin e popullsisë në grumbullimin e ujërave të zeza me sisteme të centralizuara të trajtimit dhe (vi) të përmirësojë qëndrueshmërinë e ndërmarrjeve të ujësjellësit dhe kanalizimeve, veçanërisht nëpërmjet masave energjetike që kontribuojnë gjithashtu në zvogëlimin e emetimit të gazeve serë që ndikojnë në klimën.

2. ARSYETIM

2.1. Kontekst

Shqipëria ka burime të bollshme ujore, të ndarë në shtatë basene lumenjsh (Drin-Buna, Vjosa, Semani, Shkumbini, Mati, Ishëm, Erzeni), nga të cilat dy janë ndërkufitare: Drin-Bunë ndahet

³ SWD(2020) 223 final

⁴ COM(2021) 400 final

⁵ COM(2019) 640 final

⁶ COM(2020) 641 final

me Greqinë, Malin e Zi, Maqedoninë e Veriut dhe Kosovën⁷; Vjosa ndahet me Greqinë. Shqipëria gjithashtu zotëron liqenet kryesore natyrore (Ohri, Prespa dhe Skadari), 247 liqene të vegjël natyrore dhe 650 rezervuarë artificialë. Vendi ka dalje në detin Adriatik dhe Jon me një vijë bregdetare prej 427 km, nga të cilat 273 km në detin Adriatik dhe 154 km në detin Jon. Bregdeti gjithashtu zotëron disa laguna të mëdha natyrore të mbrojtura: Kune-Vain në veri, Karavasta dhe Narta dhe Butrinti në jug. Burimet ujore nëntokësore janë të bollshme, midis 9 miliardë m³/vit dhe 13 miliardë m³/vit. Shqipëria ka afro 10,000 m³ ujë të ëmbël në dispozicion për person në vit, duke u renditur në 10-shen e parë në Evropë. Megjithatë, sasia e disponueshme e ujërave sipërfaqësore (dhe në një masë më të vogël, e ujërave nëntokësore) zvogëlohet në mënyrë drastike gjatë sezonit të thatë të verës (korrik-shtator), me vetëm 6-9% të rrjedhjes vjetore.)

Në pikëpamje të bollëkut të ujit, sektori i ujit në Shqipëri mbetet relativisht i dobët. Kompetencat e menaxhimit të ujit ndahen mes disa institucioneve brenda kapaciteteve dhe koordinimit të mjaftueshëm. Për më tepër, sektori ka infrastrukturë të papërfunduar dhe pjesërisht të vjetëruar të ujit dhe ujërave të zeza, politika joefikase të mbulimit të kostos për shërbimet e lidhura me ujin, mjete të pamjaftueshme financiare për zhvillimin dhe funksionimin dhe mirëmbajtjen e infrastrukturës. Menaxhimi jo i duhur dhe tarifat e shërbimeve të ujit në përgjithësi ndikohen tepër nga konsideratat politike. Për më tepër, ka monitorim të integruar të kufizuar, zbatim të dobët dhe koordinim të pamjaftueshëm të planifikimit dhe buxhetimit të investimeve.

Si një ekonomi në tranzicion, Shqipëria po përballet me një trajektore të shpejtë zhvillimi. Urbanizimi i shpejtë, zhvillimi ekonomik dhe i infrastrukturës, veçanërisht infrastruktura e turizmit masiv në zonat bregdetare kërcënojnë gjithnjë e më shumë cilësinë dhe sasinë e burimeve ujore në dispozicion, duke ndikuar në shëndetin ekologjik të trupave/masave ujorë/e dhe mjedisin. Shqetësime të tjera përfshijnë shumëzimin e hidrocentraleve, shpyllëzimin në basenat e lumenjve, nxjerrjen e zhavorrit. Ndryshimet klimatike janë një faktor shtesë përkeqësues. Ekziston një mungesë e qasjes dhe bashkëpunimit të menaxhimit të baseneve lumore për të trajtuar situatat ku trupat ujorë tregojnë ulje të niveleve të ujit për shkak të ndryshimeve klimatike, ose mbiabstragimit ose ndotjes dhe përkeqësimit të cilësisë së ujit të lumenjve në rrjedhën e poshtme të qendrave të mëdha urbane.

Qeveria e Shqipërisë ka miratuar një qasje të integruar të menaxhimit të ujit, e cila është një prioritet strategjik kombëtar. Vizioni i qeverisë për sektorin e ujit, i vendosur në strategjinë e menaxhimit të integruar të burimeve ujore 2018-27 është se *“Deri në vitin 2027, Shqipëria do të jetë një vend me përdorim efikas të ujit dhe menaxhim të integruar dhe funksional të burimeve ujore, i cili përfshin një sistem të plotë monitorimi dhe menaxhimit të rrezikut të përmbajtjeve dhe mungesës së ujit. Menaxhimi i burimeve ujore bazohet në parimet e barazisë dhe qëndrueshmërisë për përfitime të barabarta, sociale, ekonomike dhe gjinore, dhe drejtësi mjedisore për gjeneratat aktuale dhe të ardhshme”*. Një Grupi i Integruar i Politikave dhe Menaxhimit (GIMP), i kryesuar nga Këshilli Kombëtar i Ujit (KKU), drejton zhvillimin, zbatimin dhe vlerësimin e politikave të Menaxhimit të Integruar të Ujit (GIMP-MIU). Për të drejtuar qasjen e sektorit të ujit, në vitin 2018 u krijua Agjencia Kombëtare e Menaxhimit të Burimeve Ujore (WRMA – AMBU në shqip), duke përmblusur edhe rolin e sekretariatit të KKU-së. GIMP- MIU ka dy grupe pune tematike: një për reformën e ujit (Ujësijellës kanalizime, të

⁷ * Ky emërtim nuk cënon statusin dhe është në përputhje me Rezolutën 1244/1999 dhe Opinionin e GJND-së për shpalljen e pavarësisë së Kosovës.

udhëhequr nga Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë (MIE)) dhe tjetri për menaxhimin e burimeve ujore (të udhëhequr nga AMBU).

Raporti i Komisionit 2022 për Shqipërinë⁸ nënvizonte se **“Është bërë progres i kufizuar në përafrimin e mëtejshëm të politikave dhe legjislacionit me acquis të BE-së, në fusha të tilla si menaxhimi i ujërave(...)**”, dhe rekomandoi që *“Shqipëria duhet të përforcojë dhe përshpejtojë më tej masat e reformës së ujit. Ligji i ri për ujësjellës kanalizime, strategjia e re kombëtare për ujësjellës-kanalizime 2030 dhe kodi i rishikuar i ujit duhet të miratohen dhe zbatohen në vitin 2022 (...)”*.

Për më tepër, raporti i Komisionit 2022 theksonte se *“Pas miratimit në vitin 2020 të Planeve të Menaxhimit të Baseneve Lumore Drin-Bunë dhe Seman, Shqipëria duhet të vazhdojë me përfundimin dhe miratimin e pesë planeve të mbetura të menaxhimit të baseneve lumore (...)”, dhe se “Në përputhje me Agjendën e Gjellbër për Ballkanin Perëndimor, Shqipëria duhet të rrisë përpjekjet për forcimin e menaxhimit të baseneve ndërkufitare me vendet fqinje, të cilat kanë të bëjnë me basenat e lumenjve Drin-Buna dhe Vjosa. Një qasje ndërkufitare me Greqinë inkurajohet gjatë zhvillimit të ardhshëm të PMBL-së së Vjosës, duke njohur vlerën e lartë ekologjike dhe potencialin ekoturistik të lumit, nëpërmjet statusit të parkut lumor natyror”*.

Gjithashtu, raporti theksoi se *“monitorimi i cilësisë dhe sasisë së ujit është i pamjaftueshëm në krahasim me nevojat aktuale të përputhshmërisë, menaxhimit dhe mbrojtjes. Agjencia e Menaxhimit të Burimeve Ujore (AMBU), së bashku me Agjencinë Kombëtare të Mjedisit (AKM) dhe agjenci të tjera monitoruese të ujit, duhet të programojnë dhe zbatojnë urgjentisht një program kombëtar monitorimi të ujit me burime të mjaftueshme”*.

Së fundi, raporti theksoi se *“Ekziston gjithashtu nevoja për të siguruar harmonizim të plotë me Direktivën e Trajtimit të Ujërave të Zeza Urbane, zgjerimin e rrjeteve të kanalizimeve, licencimin dhe aplikimin e tarifave të duhura për të gjitha impiantet e trajtimit të ujërave të zeza dhe ndërtimin e të rejave, veçanërisht në ato urbane dhe bregdetare, zona me zhvillim të lartë turistik”. Impiantet e trajtimit të ujërave të zeza deri më sot kujdesen për vetëm rreth 15% të popullsisë*.

Një rekomandim i raportit të Komisionit 2022 thotë se Shqipëria duhet **“të rrisë ndjeshëm burimet buxhetore dhe kapacitetin zbatues të agjencive të saj kryesore kombëtare të ujit”**.

Në funksion të Agjendës së Gjellbër për Ballkanin Perëndimor dhe planin e veprimit të BE-së për ndotjen zero (2021), si dhe angazhimet e marra në samitin e Sofjes (2021) nga Ballkani Perëndimor duke përfshirë Shqipërinë, dhe në funksion të hapjes së negociatave të anëtarësimit në BE. Më 19 korrik 2022, përparimi i Shqipërisë në rekomandimet e BE-së është vendimtar si në drejtim të zbatimit të politikave të menaxhimit të ujit dhe përafrimit të tyre me acquis të BE-së për ujin, si dhe përshpejtimin e zhvillimit të kapaciteteve. Rëndësi të veçantë për sektorin janë prioritetet e rënë dakord në samitin e Sofjes (Zbatoni acquis përkatëse të BE-së në lidhje me ujin: DKU/PMBL, DTUZU, ND; Modernizimi i infrastrukturës së monitorimit të ujit; Ndërtimi i trajtimit të ujërave të zeza (DTUZU); Avancimi i marrëveshjeve rajonale për ndotjen e ujit ndërkufitar). Qeveria shqiptare është e ndërgjegjshme për nevojën për të avancuar këto aspekte dhe për të ndërtuar fuqimisht programet IPaII që mbështesin menaxhimin e ujërave (programi i ndërtimit të kapaciteteve IPA 2016) si dhe investimet në ujë (IPA2018 BE për një mjedis më të pastër – mbështetje për trajtimin e ujërave të zeza).

⁸SWD(2022) 332 final

Në lidhje me Kornizën⁹ e Programimit të IPA III dhe Përgjigja Strategjike Kombëtare e Qeverisë së Shqipërisë, siç u dorëzua për herë të parë në maj 2021 dhe është rishikuar më 16 nëntor 2021, u formulua një program uji midis marsit dhe shtatorit të vitit 2021 dhe është dorëzuar zyrtarisht në BE më 16 nëntor 2021.

2.2 Analiza e problemit

Analiza e shkurtër e problemit:

Fusha e Mbështetjes #1: Menaxhimi i Integruar i Ujit (MIU): Për sa i përket përafrimit të legjislacionit kombëtar me *acquis* të BE-së, prioritet për Shqipërinë është transpozimi i plotë i *acquis* të BE-së për ujërat në legjislacionin kombëtar. Dy ligje të reja dhe 13 Vendime të Këshillit të Ministrave (VKM) në sektorin e ujërave janë në përgatitje e sipër. Nga ana tjetër, ndërkohë që dispozitat dhe institucionet e përgjithshme ligjore janë gjithnjë e më shumë në fuqi, menaxhimi praktik i baseneve lumore mbetet i pamjaftueshëm dhe monitorimi i ujit është i pamjaftueshëm për të përcaktuar statusin e trupave ujorë dhe për të lejuar zbatimin e duhur të direktivave ujore të BE-së dhe planifikimin e masave, veçanërisht ato që nxisin ndotjen e ujërave. Cilësia e ujit të trupave ujorë po përkeqësohet më tej për shkak të investimeve të pamjaftueshme në infrastrukturën e kontrollit të ndotjes së ujërave të zeza dhe mbetjeve. Kjo ka pasojë të rëndësishme mjedisore për vendin dhe akoma më gjerë për rajonin. Veçanërisht deti Adriatik bëhet më tej eutrofik, gjë që përkeqësohet nga karakteri i tij i kufizuar gjeografik dhe ka pasur disa ankesa vitet e fundit nga disa vende fqinje për ndotjen e ujërave të zeza dhe mbetjeve me origjinë nga burimet shqiptare. Për më tepër, duke qenë se ujërat nëntokësore janë burimi kryesor i ujit të pijshëm në Shqipëri (afërsisht 80%) dhe kontribuojnë në rrjedhën bazë të shumicës së lumenjve, pesticidet në ujërat nëntokësore janë gjithnjë e më shumë një shkak shqetësimi për shëndetin e njeriut dhe për shëndetin e ekosistemeve ujore. Megjithatë, monitorimi i ndotjes së ujërave në Shqipëri është sfidues për shkak të numrit të lartë të pikave të shkarkimit të ndotjes të paregjistruara, të dhënave jo të plota për substancat ndotëse dhe rrjetit të pamjaftueshëm të monitorimit, buxheteve dhe mjeteve të institucioneve përkatëse monitoruese. Ekziston një nevojë urgjente për të krijuar një sistem të përshtatshëm monitorimi të ujit që prodhon dhe raporton të dhëna të sakta, të besueshme dhe të plota të cilësisë së ujit për të gjitha llojet e trupave/masave ujorë/e. Me gjithë presionet e mësipërme dhe zhvillimin në rritje të bregdetit, ende nuk ka një status bazë të ujërave detare dhe si rrjedhojë, mungesën e masave mbrojtëse aty ku nevojiten me prioritet.

Sfidat kryesore përfshijnë:

- i. Përmirësimi i kapacitetit monitorues të të gjithë trupave/masave ujorë/e (laboratorë, stacione monitorimi, logjistika, burimet njerëzore, trajnimi dhe disponueshmëria e buxhetit) në mënyrë që të vlerësohet në mënyrë të duhur statusi fizik, kimik dhe ekologjik i burimeve ujore sipërfaqësore dhe nëntokësore. Mungesa e informacionit për cilësinë e ujit është një vështirësi më e spikatur e hasur gjatë përpunimit të planeve të menaxhimit të baseneve lumore, siç dëshmohet për Planet e Menaxhimit të Baseneve Lumore të Semanit dhe Drin-Buna (PMBL-të) të miratuara nga qeveria në vitin 2020, si dhe për PMBL-të e Matit, Ishmit dhe Erzenit në zhvillim nga AMBU me asistencën e projektit IPA2016 EUSIWM. AMBU gjithashtu përballet me vështirësi në aksesin e të

⁹ Vendimi Zbatues i Komisionit C(2021) 8914 final

- dhënave cilësore për të populluar sistemin e kadastrës së ujit të krijuar nëpërmjet mbështetjes së Agjencisë Suedeze për Zhvillim Ndërkombëtar (ASZHN) dhe Grupit të Bankës Botërore (GBB);
- ii. Rritja e zbatimit të Direktivës Kuadër të Ujit dhe Planeve të Menaxhimit të Baseneve Lumore, si dhe kapaciteteve dhe mjeteve operacionale të grupeve kryesorë të interesit të ujit, në funksion të ekspozimit të tyre të kufizuar ndaj menaxhimit të baseneve lumore; dhe
 - iii. Krijimi i një pamjeje të përgjithshme të statusit të trupave ujorë detarë të Shqipërisë, të veprimeve prioritare të ruajtjes që kërkohen dhe të nevojave për kapacitete menaxhuese në këtë fushë.

Fusha e Mbështetjes #2: Trajtimi i Ujërave të Zeza (TUZ): Kapitulli 27 mbi mjedisin është kapitulli më i madh për investime dhe kërkesa për anëtarësim në BE, kryesisht për shkak të nevojave të larta të infrastrukturës për ujë dhe mbetje në mënyrë që të përafrohet me acquis të BE-së. Bazuar në të dhënat e vitit 2019, mbulimi i përgjithshëm me shërbime të ujësjellësit të popullsisë shqiptare mbetet në 78.8%. Mesatarja e ujit pa të ardhura (MUA) për të gjithë sektorin është në një nivel të lartë prej 63.5%. Mesatarisht, 58 ndërmarrje bashkiake raportojnë rreth 12 orë furnizim me ujë dhe ka dallime të mëdha në cilësinë e shërbimit dhe mbulimin midis zonave urbane dhe rurale. Për sa i përket menaxhimit të ujërave të zeza, mbulimi me kanalizime në vitin 2019 arriti vetëm 51% në nivel kombëtar, me zonën rurale në thelb të pambuluar. Situata është përmirësuar vetëm pak që nga viti 2009 (plus 5%). Sipas Agjencisë Kombëtare të Ujësjellës Kanalizimeve dhe Infrastrukturës së Mbetjeve (AKUM), vetëm 14.4% e popullsisë urbane është e lidhur me një impiant për trajtimin e ujërave të zeza (ITUZ), ndërsa impiantet e trajtimit të ujërave të zeza në zonat rurale janë thuajse inekzistente. Shqipëria ka mbulimin më të ulët të trajtimit të ujërave të zeza në rajonin e Ballkanit Perëndimor.

Sfidat kryesore përfshijnë:

- (i) Investimi në infrastrukturën e menaxhimit të ujërave të zeza (rrjetet e kanalizimeve dhe ITUZ-të) në zonat urbane dhe rurale për t'u përshtatur në mënyrë progresive me kërkesat e Direktivës për Trajtimin e Ujërave të Zeza Urbane (DTUZU);
- (ii) Investimi në infrastrukturën e furnizimit me ujë për të ruajtur cilësinë e ujit dhe reduktuar humbjet e ujit; dhe
- (iii) Përmirësimi i menaxhimit dhe rikuperimi i tarifave. Shumica e ndërmarrjeve të ujësjellësit (NU) nuk janë efikase dhe nuk po mbulojnë kostot e tyre të funksionimit, ndërkohë që disa shoqëri nuk janë zyrtarisht të licencuara nga Këshilli përkatës i Baseneve Lumore në lidhje me trajtimin e ujërave të zeza, duke e bërë të pamundur që ato të aplikojnë për tarifën e trajtimit të ujërave të zeza dhe për këtë arsye të mbështesin funksionimin dhe mirëmbajtjen (dhe gjithashtu zhvillimin e infrastrukturës).

Palët kryesore të interesuara

Fusha e Mbështetjes #1: Menaxhimi i Integruar i Ujit (MIU): AMBU (VKM Nr. 221, datë 26.4.2018 për “organizimin dhe funksionimin e Agjencisë së Menaxhimit të Burimeve Ujore” nën mbikëqyrjen e Këshillit Kombëtar të Ujit, është grupi kryesor kombëtar i interesit për të koordinuar punën me ministrinë e linjës të përfshira në proceset integruese brenda kuadrit rregullator të BE-së (transpozimi, zbatimi dhe raportimi) dhe është përgjegjës për zbatimin e të

paktën dhjetë direktivave. Bazuar në Urdhrin e KM nr. 24 të datë 09.02.2021 “Për ngritjen e grupit ndërinstitutional të punës për hartimin e paketës ligjore për harmonizimin e të gjitha direktivave të BE-së në fushën e menaxhimit të burimeve ujore”, AMBU drejton dy grupe pune ndërinstitutionale për ujërat (Ligjore; Menaxhimi i Baseneve Lumore) të përbërë nga të gjithë grupet kryesore të interesit të ujit: Ministria e Turizmit dhe Mjedisit (MTE), Ministria e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural (MBZHR), Ministria e Financave dhe Ekonomisë (MEF), Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë (MIE), Ministria e Mbrojtjes (MM), Ministria e Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale (MSHMS) me Institutin e Shëndetit Publik (ISHP) dhe Njësitë e Kujdesit Shëndetësor Vendor (NjKShV) që mbikëqyrin cilësinë e ujërave të larjes, Agjencia Kombëtare e Mjedisit (AKM), Shërbimi Gjeologjik Shqiptar (SHGJSH), Instituti i Gjeoshkencave (IGJEO) dhe Agjencia Kombëtare për Mbrojtjen Civile (AKMC). Puna e koordinuar dhe efikase e këtyre grupeve nën drejtimin e AMBU është thelbësore për të adresuar sfidat kryesore të sektorit, duke përfshirë zhvillimin e monitorimit të ujit sipas standardeve të kërkuara. Rritja e kapaciteteve të AMBU është thelbësore për të udhëhequr menaxhimin dhe zbatimin e MIU -së dhe të baseneve lumore, dhe në veçanti për të drejtuar grupet e punës ligjore dhe të MBR-së dhe procesin e vendimmarrjes IW-IPM.

Fusha e Mbështetjes #2: Trajtimi i Ujërave të Zeza (TUZ): MIE dhe AKUM kanë role dhe mandat kyç për të udhëhequr zhvillimin e Sektorit të Ujësjiellës Kanalizimeve. MIE është përgjegjëse për kornizën e politikave. AKUM (VKM nr. 431, datë 11.07.2018 "Për krijimin, organizimin dhe funksionimin e Infrastrukturës Kombëtare të Ujësjiellës Kanalizimeve dhe Mbetjeve) si njësi buxhetore ligjore, e pavarur nën MIE është agjencia kryesore kombëtare përgjegjëse për zbatimin e dy Direktivave të BE-së (DUP¹⁰ dhe DTUZU¹¹), dhe për planifikimin dhe zbatimin e planit kombëtar të investimeve që mbulon ujin e pijshëm, grumbullimin dhe trajtimin e ujërave të zeza dhe menaxhimin e llumit. Ndërmarrjet bashkiake janë ofruesit e shërbimeve të ujësjiellës kryesor dhe të kanalizimeve, por nuk kanë performancë operative dhe financiare dhe kërkojnë infrastrukturë kyçe investimet dhe rritja e standardeve të menaxhimit Rritja e kapaciteteve të AKUM-it është gjithashtu thelbësore për të drejtuar zhvillimin e nën-sektorit të furnizimit me ujë dhe kanalizimeve.

3. PËRSHKRIMI I VEPRIMIT

3.1. Logjika e Ndërhyrjes

Bazuar në kontekstin e mësipërm dhe prioritetet në (i) Agjendën e Gjellbër për Ballkanin Perëndimor, (ii) deklaratën e Sofjes, (iii) përgjigjen strategjike IPA III, (iv) strategjinë kombëtare të MIU-s dhe mbështetjen e vazhdueshme të BE-së dhe rekomandimet për sektorin e ujit, veprimi do të nxisë zbatimin e Menaxhimit të Integruar të Ujërave (MIU) dhe Trajtimit të Ujërave të Zeza (TUZ) në përputhje me acquis të BE-së (Direktiva Kuadër për Ujërat DKU dhe direktiva të tjera të BE-së lidhur me ujin), duke mbështetur përparimin e Shqipërisë drejt mbrojtjes së burimeve të saj ujore dhe përafrimi me acquis mjedisore të BE-së.

¹⁰ Direktiva e Ujit të Pijshëm 98/83/EC e datës 03.11.1998 dhe Direktiva (BE) 2020/2184 e datës 16.12.2020 për cilësinë e ujit të destinuar për konsum njerëzor

¹¹ Direktiva për trajtimin e ujërave të ndotura urbane 91/271/EEC e datës 21.05.1991, Direktiva 98/15/EC e datës 27.02.1998 që ndryshon shtojcën I të Direktivës 91/271/EEC dhe Propozimin COM(2022) 541 të Direktivës 22221 final në lidhje me trajtimin e ujërave të zeza urbane

Objektivi (ndikimi) i përgjithshëm i veprimit është “ruajtja ose përmirësimi i statusit cilësor të trupave ujorë në Shqipëri”.

Objektivat (rezultatet Përfundimtare) specifike të veprimit, që korrespondojnë me dy fushat e mbështetjes të identifikuara në arsyetim (MIU dhe TUZ) janë:

- Rezultati Përfundimtar 1: Rritja e përafrimit të Shqipërisë me acquis të BE-së për ujin.
- Rezultati Përfundimtar 2: Ulja e shkarkimit të ngarkesës së ndotjes së ujërave të zeza në trupat ujorë, duke avancuar përafrimin me kërkesat e DTUZU-së.

Rezultatet Afatshkurtra që do të jepen nga ky veprim për të kontribuar në Objektivat Specifikë (Rezultatet Rezultati Përfundimtar) 1 dhe 2 përkatëse janë:

Rezultatet afatshkurtra që kontribuojnë në rezultatin Përfundimtar 1 (ose objektivin specifik 1):

- Rezultati Afatshkurtër 1.1: Kuadri ligjor dhe institucional gjithëpërfshirës MIU është përmirësuar ndjeshëm në përputhje me kërkesat e acquis të BE-së (DKU dhe direktiva të tjera të lidhura me ujin).
- Rezultati Afatshkurtër 1.2: Zbatimi i Menaxhimit të Baseneve Lumore është rritur në të gjitha basenet e lumenjve në përputhje me kërkesat e DKU.
- Rezultati Afatshkurtër 1.3: Monitorimi, raportimi dhe zbatimi i ujit janë përmirësuar në mënyrë të qëndrueshme në përputhje me kërkesat e direktivave të BE-së lidhur me ujin.
- Rezultati Afatshkurtër 1.4: Është krijuar kuadri strategjik dhe institucional për zbatimin e DKSD-së.

Plotësimi i kuadrit MIU, avancimi i menaxhimit të baseneve lumore dhe monitorimi i cilësisë së ujit, dhe krijimi i një kuadri strategjik detar do të kontribuojë në një masë të madhe në një nivel më të lartë të përafrimit të Shqipërisë me kërkesat e acquis të BE-së për ujë (Rezultati Përfundimtar 1), duke siguruar kështu terren të fortë që Shqipëria të avancojë procesin e anëtarësimit në BE dhe të ruajë/përmirësojë cilësinë e burimeve të saj ujore (Objektivi i përgjithshëm).

Rezultatet Afatshkurtra që kontribuojnë në Rezultatin Përfundimtar 2 (ose objektivin specifik 2):

- Rezultati Afatshkurtër 2.1: Rritet aksesimi i popullsisë në zonën e programit në grumbullimin e ujërave të zeza me sisteme të centralizuara të trajtimit, të monitoruara në përputhje me direktivat e BE-së.
- Rezultati Afatshkurtër 2.2: Rritet qëndrueshmëria e funksionimit të ndërmarrjeve të përzgjedhura bashkiake në zonën e programit.

Rritja e aksesit të popullsisë në sistemet e centralizuara të trajtimit të ujërave të zeza (ITUZ) dhe qëndrueshmëria e funksionimit të ITUZ të menaxhuar nga ndërmarrjet e ujësjellës kanalizimeve do të kontribuojë në uljen e shkarkimit të ndotjes së ujërave të zeza në trupat/masat ujorë/e, duke avancuar përputhjen me kërkesat e DTUZU, në këtë mënyrë duke lejuar Shqipërinë të avancojë procesin e anëtarësimit në BE dhe të ruajë ose përmirësojë cilësinë e burimeve të saj ujore (Objektivi i përgjithshëm).

3.2 Veprimtaritë treguese

Aktivitetet që lidhen me Rezultatën Afatshkurtër 1.1:

Aktiviteti 1.1.1: Plani i Zbatimit Specifik i Direktivës (PZSD) i kërkuar për zbatimin e DKU dhe direktivave të tjera të lidhura me ujin janë në dispozicion. Të paktën 7 PZSD do të hartohen, konsultohen dhe miratohen. Kjo do të lejojë zhvillimin e hartave të qarta rrugore për zbatimin e të gjitha Direktivave të BE-së në lidhje me ujin në vend.

Aktiviteti 1.1.2: Aktet nënligjore dhe instrumentet e tjera ligjore të nevojshme për të mbështetur kërkesat e plota të të gjitha direktivave lidhur me ujin janë të disponueshme. Aktiviteti ka të bëjë me zhvillimin dhe miratimin e instrumenteve ligjore shtesë të nevojshme për të siguruar transpozimin e mëtejshëm të acquis lidhur me ujin dhe për të mbështetur dy të reja ligjet e ujit dhe 13 VKM që janë në zhvillim e sipër. Kjo do të mundësojë zbatimin e të gjitha direktivave që lidhen me ujin në vend.

Aktiviteti 1.1.3: Është në dispozicion një Strategji Kombëtare e Shqipërisë për Menaxhimin e Integruar të Burimeve Ujore (MIBU), e cila përfshin zbatimin e direktivave të ujit PZSD. Në funksion të skadimit në vitin 2027 të strategjisë aktuale Kombëtare të MIBU, kjo do të përfshijë një vlerësim të zbatimit të strategjisë aktuale dhe rishikimin dhe miratimin e Strategjisë së re. Kjo do të përfshijë gjithashtu mbështetjen për hartimin e një Vlerësimi Strategjik të Ndikimit (VSM).

Të gjitha aktivitetet do të përfshijnë mbështetjen e asistencës teknike duke përfshirë trajnimin formal dhe në punë dhe asistencë për miratimin e rezultateve (PZSD, dokumente ligjore, strategji e rishikuar). Duke supozuar se institucionet kombëtare përgjegjëse për vendimmarrjen e politikave janë të përkushtuara për zbatimin e acquis të ujit dhe të gjitha aktivitetet janë zbatuar me sukses, ato duhet të kontribuojnë në përmirësimin e kuadrit ligjor dhe institucional gjithëpërfshirës të MIU-së që mbështet kërkesat e DKU dhe direktivave të tjera (Rezultati Afatshkurtër 1.1).

Aktivitetet lidhur me Rezultatën Afatshkurtër 1.2:

Aktiviteti 1.2.1: PMBL-të plotësohen ose përmirësohen në përputhje me modelin kombëtar (PMBL-të e Shkumbinit dhe Vjosës të zhvilluara dhe të përfunduara; PMBL-të e Semanit dhe Drin-Buna të përmirësuara). Shkumbini dhe Vjosa janë dy BL-të e mbetura shqiptare pa një PMBL të duhur, ndërsa PMBL e Semanit dhe Drini-Buna duhet të përmirësohen për t'u përshtatur me kërkesat e DKU.

Aktiviteti 1.2.2: Zbatimi dhe administrimi i PMBL-ve është përmirësuar. Kjo do të ofrojë udhëzime dhe mbështetje për ngritjen e kapaciteteve për AMBU-në, Zyrat e saj Administrative të Baseneve Lumore (ZABU) në nivelin e basenit, dhe Këshillat e Baseneve Lumore (KBL-të) për të stimuluar zhvillimin e Programeve praktike të Masave (PM) dhe mobilizimin e burimeve buxhetore për zbatimin e tyre, si dhe zbatimin dhe monitorimin e tyre.

Aktiviteti 1.2.3: Rritet bashkëpunimi ndërkufitar për dy BL-të ndërkufitare Drini-Buna dhe Vjosa (Drin-Buna me Maqedoninë e Veriut, Kosovën dhe Malin e Zi; Vjosa me Greqinë). Aktivitetet do të stimulojnë dialogun ndërkufitar, shkëmbimin e përvojës, të dhënave, çështjeve dhe praktikave mira dhe zhvillimi i nismave të përbashkëta si monitorimi i ujit, apo vlerësimi i

përbashkët që duhet të çojë në mënyrë progresive në marrëveshje të përbashkëta për mbrojtjen dhe përdorimin e qëndrueshëm të burimeve ujore.

Aktivitetet do të përfshijnë asistencë teknike për mbledhjen dhe vlerësimin e të dhënave të BL; studime teknike në BL sipas nevojës, hartim ose përditësim i PMBL; zhvillimi, prioritizimi, miratimi i PM-ve; Zbatimi i PM-ve dhe dialogu brenda dhe ndërmjet AMBU, KBL, KKU; dialogu ndërkufitar dhe grupet e punës; hartimi i marrëveshjeve ndërkufitare; trajnime në vendin e punës dhe formale; si dhe renovimin e zyrave dhe pajisjet për ZABU dhe KRU. Ata gjithashtu do të mbështesin për të marrë dorëzimet e dërguara (PMBL, PM, marrëveshjet ndërkufitare).

Aktivitetet do të orientojnë forcimin e zhvillimit dhe aplikimit të PMBL-ve në të gjithë vendin në përputhje me kërkesat e DKU-së, drejt programeve të masave më të integruara, gjithëpërfshirëse, praktike dhe të orientuara drejt rezultateve (PM-ve) për përmbushjen e kushteve të statusit të mirë ekologjik të të gjitha burimeve ujore. Nën supozimin se autoritetet kombëtare janë të përkushtuara për zbatimin e DKU-së, që aktivitetet të çojnë në përfundimin me sukses të PMBL-ve të të gjithë territorit të Shqipërisë dhe thellimin e cilësisë së PMB-ve ekzistuese që nuk janë plotësisht në përputhje me DKU-të, dhe ato ndërkufitare. Dimensionin e dialogut i shtohet dy BL-ve ndërkombëtare, ato do të rrisin zbatimin e Menaxhimit të Baseneve Lumore në të gjitha basenet e lumenjve, në përputhje me kërkesat e DKU-së (Produkti 1.2).

Aktivitetet që lidhen me Rezultatit Afatshkurtër 1.3:

Aktiviteti 1.3.1: Ekziston një program operacional dhe i buxhetuar i monitorimit të ujit për të përmirësuar monitorimin e ujit dhe përputhshmërinë e tij me kërkesat e direktivave të BE-së për ujin. Kjo do të krijojë kornizën për bashkëpunim të zgjeruar midis disa institucioneve AMBU si drejtues, AKM nën MTE, ISHP dhe NJKSHV nën MSH, SHGJSH nën MIE, IGJEUM dhe të tjera sipas rastit për të siguruar që të gjitha detyrat e monitorimit të ujit për të gjitha direktivat e BE-së që lidhen me ujin janë mbuluar financiar, vlerësuar dhe raportuar në mënyrën e duhur dhe me frekuencë, saktësi dhe plotësi të mjaftueshme. Ky program operativ i monitorimit të ujit duhet të miratohet nga autoriteti kompetent.

Aktiviteti 1.3.2: Laboratorët kombëtarë të referuar përmirësohen me përmirësimin e pajisjeve, trajnimin, certifikimin dhe akreditimin për monitorimin e statusit të trupave ujorë në përputhje me programin kombëtar të monitorimit të ujit dhe kërkesat e direktivave të BE-së lidhur me ujin. Kjo do të përfshijë forcimin e kapaciteteve të laboratorëve kryesorë të referencës në vend (AKM si drejtues për monitorimin fizik, kimik dhe biologjik, SHGJSH për monitorimin e ujërave nëntokësore, ISHP dhe NJKSHV për monitorimin në lidhje me shëndetin dhe IGJEO për monitorimin e sasisë së ujërave sipërfaqësore dhe thatësitat /parashikimi i përmytjeve) për t'u siguruar që ata janë plotësisht të pajisur, të trajnuar mirë dhe janë të certifikuar dhe akredituar si laboratorë kombëtarë të referencës për monitorimin e ujit, sipas praktikave të mira ndërkombëtare për monitorimin e parametrave të tyre të veçantë të ujit.

Aktiviteti 1.3.3: Rrjeti dhe kapacitetet kombëtare të monitorimit të ujit janë përmirësuar dhe janë funksionale në përputhje me programin kombëtar të monitorimit të ujit dhe kërkesat e direktivave të BE-së për ujin. Kjo do të përfshijë krijimin dhe funksionimin e një arkitekture kombëtare të monitorimit të ujit mjaft të zhvilluar (infrastruktura, sistemet, rrjetet, pajisjet, personeli) në të paktën tre BL (paraprakisht Mati, Ishëm dhe Erzen) që ushqejnë të dhëna të vërtetuara në mënyrë rutine tek autoritetet kompetente dhe EEA. Kjo do të nxisë gjithashtu,

nën drejtimin e AMBU-së me mbështetjen e AKM-së, përmirësimin e koordinimit të mbledhjes, vlerësimit, ndarjes dhe raportimit të të dhënave të ujit, siç kërkohet nga të gjitha direktivat e BE-së në lidhje me ujin, të transpozuar në kuadrin rregullator të ujit në Shqipëri.

Aktiviteti 1.3.4: Rritet kapaciteti kombëtar për raportimin e cilësisë dhe sasisë së ujit, njoftimin dhe zbatimin e shkeljeve. Kjo do të përfshijë ngritjen e kapaciteteve për raportimin e cilësisë dhe sasisë së ujit, njoftimin e shkeljeve dhe zbatimin për nxjerrjen e ujit dhe shkarkimin e ujërave të zeza të trajtuara, në mënyrë që të adresohen mangësitë aktuale të policimit të ujit në vend. Aktualisht, nxjerrja e ujit shpesh nuk është as e licencuar dhe as e regjistruar dhe për këtë arsye nuk kontrollohet dhe monitorohet, derdhja e ujërave të zeza në trupat ujorë është shpesh pa lejen dhe licencën e duhur, dhe nuk kontrollohet dhe monitorohet mjaftueshëm, ndërkohë që njoftimi dhe zbatimi i shkeljeve trajtohen dobët.

Aktivitetet do të përfshijnë mbështetjen e AT dhe furnizime/pajisje. Aktiviteti 1.3.1: Mbështetja e asistencës teknike për marrjen e mostrave dhe analizave; vlerësimi i gjendjes biologjike dhe kimike në të gjitha BL -të; vlerësimi i ujërave nëntokësore në të gjitha BL -të, konsultimet, hartimi i programeve duke përfshirë mbështetjen për identifikimin dhe buxhetimin e burimeve të qëndrueshme të financimit, për miratim dhe trajnim në punë. Aktiviteti 1.3.2: Mbështetja e AT-së (tenderim, kontraktim, mbikëqyrje); prokurimi i furnizimeve/pajisjeve; Mbështetja AT për zhvillimin e kapaciteteve, trajnimin në punë dhe certifikimin laboratorik EN/ISO 17025 (4 laboratorë referencë); Aktiviteti 1.3.3: Mbështetja AT për studime teknike plotësuese në BL; zhvillimi i kapaciteteve; tenderimi i furnizimeve dhe punimeve, kontraktimi dhe mbikëqyrja; prokurimi i furnizimeve/pajisjeve për stacionet e lëvizshme (pajisje për marrjen e mostrave, automjete, varka, etj.); Stacionet e monitorimit të hidrometrit, stacionet e monitorimit të ujërave nëntokësore. Aktiviteti 1.3.4: Mbështetja AT për studime përgatitore; zhvillimi i rregullave dhe procedurave; zhvillimin e kapaciteteve dhe trajnimin në vendin e punës.

Aktivitetet do të trajtojnë mungesën serioze të të dhënave të qëndrueshme dhe të besueshme të monitorimit të sasisë dhe cilësisë së ujit për të gjitha aspektet relevante sipas DKU dhe direktivave të tjera të lidhura me ujin. Sasia, cilësia dhe vlerësimi ekologjik i ujërave të trupave ujorë, duke përfshirë trupat ujorë nëntokësorë në një BL, kërkojnë të dhëna të gjera dhe gjithëpërfshirëse të monitorimit të sasisë dhe cilësisë së ujit për të vlerësuar statusin dhe për të udhëhequr zbatimin e PMBL-ve dhe masat prioritare të PM-ve. Me supozimin se institucionet në të gjitha nivelet bashkëpunojnë në zbatimin e sistemit kombëtar të monitorimit të cilësisë së ujit dhe mobilizojnë burimet e nevojshme buxhetore statutores dhe se aktivitetet janë zbatuar me sukses, ato duhet të kontribuojnë në rritjen e qëndrueshme të monitorimit, raportimit dhe zbatimit të ujit në përputhje me kërkesat e lidhura me Direktivat e BE-së për ujin (produkti 1.3).

Aktivitetet që lidhen me Rezultatin Afatshkurtër 1.4:

Aktiviteti 1.4.1: PZSD e kërkuar për zbatimin e direktivës së BE-së DKSD është në dispozicion. Kjo do të krijojë kuadrin për zhvillimin dhe zbatimin e Strategjisë Kombëtare Detare për Detin Adriatik dhe Detin Jon.

Aktiviteti 1.4.2: Ekziston një vlerësim bazë kombëtar i statusit mjedisor të ujërave detare. Ky vlerësim do të zhvillojë studime, sondazhe dhe vlerësime të nevojshme për të krijuar një sistem

bazë që lejon përcaktimin e objektivave dhe objektivave të GES në përputhje me kërkesat e DKSD për detin Adriatik dhe Jon.

Aktiviteti 1.4.3: Një draft strategji detare për nënrajonin e detit Adriatik dhe për nënrajonin e detit Jon është (janë) në dispozicion. Në varësi të thellësisë dhe plotësisë së vlerësimit mjedisor dhe qëndrueshmërisë dhe qëndrueshmërisë së objektivave dhe objektivave të GES, do të iniciohet dhe zhvillohet një strategji kombëtare detare që mbulon njërin ose të dy nënrajonet (Detet Adriatik dhe Jon), dhe aty ku është e mundur miratuar nga Autoriteti Kompetent. Plani i tij i veprimit, harta rrugore, piketa dhe mjetet do të lejonin zbatimin e një Strategjie Kombëtare Detare dhe përditësimet e saj periodike në të ardhmen në baza gjashtë-vjeçare.

Aktiviteti 1.4.4: Ekziston një plan i buxhetuar i zhvillimit të kapaciteteve për zbatimin e strategjisë kombëtare detare dhe kapaciteti i autoritetit kompetent është rritur.

Aktivitetet do të përfshijnë asistencë teknike për hartimin dhe miratimin e PZSD; mbledhjen e të dhënave, studimet teknike, anketat e cilësisë së ujit (Detet Adriatik dhe Jon), krijimin e bazës së të dhënave; hartimi dhe miratimi i vlerësimit bazë; studime plotësuese dhe hartimi i strategjive detare dhe miratimi; vlerësimi i nevojave për kapacitet dhe plani zhvillimor dhe buxheti; zhvillimi dhe trajnimi i kapaciteteve.

Shqipëria është një vend me një vijë të gjatë bregdetare që po përjeton zhvillime intensive bregdetare, përgjatë deteve Adriatik dhe Jon, të cilët kanë status ndërkufitar me shtetet anëtare të BE-së dhe vendet e tjera fqinje. Krijimi i një strategjie kombëtare detare deri më tani nuk është adresuar kurrë. Megjithatë, është thelbësore për mbrojtjen e bazës kombëtare të burimeve detare dhe biodiversitetit brenda 12 miljeve të bregdetit të vendit nga i cili varen aktivitetet ekonomike dhe sociale të lidhura me detin. Me supozimin se autoritetet shqiptare janë plotësisht të përkushtuara për mbrojtjen e burimeve detare të vendit dhe zbatimin e një Strategjie Kombëtare Detare në përputhje me kërkesat e DKSD të BE-së dhe se aktivitetet janë zbatuar me sukses, ato duhet të kontribuojnë në krijimin e strategjisë strategjike, dhe kuadrin institucional për zbatimin e DKSD (Rezultati Afatshkurtër 4), duke përmirësuar kështu qeverisjen e ujit me synimin e negociatave të nisura së fundmi për anëtarësimin në BE.

Aktivitetet që lidhen me Rezultatit Afatshkurtër 2.1:

Aktiviteti 2.1.1: Ndërtohet dhe funksionon një impiant i ri për trajtimin e ujërave të zeza (ITUZ), për t'i shërbyer popullatës së Bashkisë Kamëz, si shtesë e dy impianteve të reja të trajtimit të planifikuara në kuadër të programit PPIU (Berat dhe Shkodër). Kjo do të zbatohet si një shtesë e veprimit IPA2018 "BE për një mjedis më të pastër - mbështetje për trajtimin e ujërave të zeza" deleguar në KfW, si pjesë e programit të përgjithshëm PPIU dhe mekanizmit të financimit të KfW aktualisht në zbatim. PPIU përfshin investime në ujë dhe kanalizime në shtatë bashki të përzgjedhura, përfshirë Kamzën, me veprimin IPA2018 që bashkëfinancon ndërtimin e rrjeteve të ujërave të zeza në bashkitë e përzgjedhura (përfshirë Kamëz) dhe impiante të reja trajtimi në Shkodër dhe Berat. Studimi i fizibilitetit të furnizimit me ujë dhe kanalizimeve të Kamzës është miratuar zyrtarisht nga AKUM, dhe projekti konceptual dhe dosja e tenderit të rrjeteve të Kanalizimeve të Kamzës dhe të ITUZ-së për 97,000 popullsi ekuivalente, është planifikuar të kontraktohet në gjysmën e parë të vitit 2022 dhe të përfundojë në gjysmën e parë të 2023.

Aktivitetet do të përfshijnë prokurimin e punimeve dhe ndërtimin e një ITUZ, duke përfshirë punët civile dhe furnizimet e pajisjeve O&M, si dhe mbështetjen e asistencës teknike për mbikëqyrjen dhe testimin e punimeve dhe mbështetjen e funksionimit.

Me supozimin se autoritetet kombëtare dhe bashkia Kamëz janë plotësisht të përkushtuara për zbatimin e reformës së ujit dhe përmirësimin e kritereve të performancës operacionale dhe financiare të përcaktuara në kuadër të programeve të investimeve PPIU - IPA dhe se aktivitetet janë zbatuar me sukses, ato duhet të kontribuojnë në rritjen e aksesit të popullsisë bashkiake për grumbullimin e ujërave të zeza me sisteme të centralizuara të trajtimit në përputhje me kërkesat e DTUZU (Rezultati 2.1). Kjo do të kontribuojë në reduktimin e shkarkimit të ndotjes së ujërave të zeza të pa trajtuara në trupat ujorë dhe përfundimisht në det.

Aktivitetet që lidhen me Rezultatit Afatshkurtër 2.2:

Aktiviteti 2.2.1: Kapaciteti i kantierit të Energjisë së Rinovueshme (ER) është i instaluar dhe funksional në tre ITUZ-të e planifikuara për t'u ndërtuar në kuadër të programit të përgjithshëm PPIU (Shkodra dhe Berati nën IPA2018; Kamëz nën IPA2022). Furnizimi dhe instalimi i termocentraleve diellore RE do të zbatohet gjithashtu si një shtesë e veprimit IPA2018 të deleguar në KfW. Dizajni konceptual dhe dosja e tenderit për pajisjet do të jetë pjesë e projektimit të përgjithshëm dhe dosjeve të tenderit për impiantet e trajtimit në Shkodra, Berati dhe Kamza janë planifikuar të përfundojnë brenda vitit 2022.

Aktivitetet do të përfshijnë prokurimin e furnizimit dhe instalimit të impianteve RE FV, dhe asistencë teknike për mbikëqyrjen dhe testimin e punimeve.

Me supozimin se autoritetet kombëtare dhe bashkia Kamëz janë plotësisht të përkushtuara për zbatimin e reformës së ujit dhe përmirësimin e kritereve të performancës operative dhe financiare të përcaktuara në kuadër të programeve të investimeve PPIU - IPA dhe se aktivitetet janë zbatuar me sukses, ato duhet të ulin koston e O&M të impianteve të ITUZ TPU në Shkodër, Berat dhe Kamzë. Kjo do të kontribuojë në rritjen e qëndrueshmërisë financiare të ndërmarrjeve të ujësjellës kanalizimeve dhe funksionimit të ITUZ-ve (Rezultati Afatshkurtër 2.2), dhe përveç reduktimit të emetimeve të gazeve serë që ndikojnë në klimë.

Konsultimet e zhvilluara ndërmjet BE-së, MIE, AKUM dhe KfW-në për programin e përgjithshëm PPIU dhe mekanizmin e financimit dhe për veprimin IPA2018 të deleguar tashmë në KfW, dolën në përfundimin se midis bashkive përfituese të programit të përgjithshëm PPIU, zbatimi shtesë i një ITUZ në Kamzë ishte më së miri përmbushja e kritereve të përzgjedhjes së PPIU, dhe të ofrojë akses për një popullsi të madhe bashkiake ku tashmë ishte financuar zhvillimi i rrjetit të kanalizimeve. Bazuar në Studimin e Fizibilitetit të miratuar në vitin 2020, maturimi i plotë teknik sipas kritereve IPAlII është planifikuar deri në mesin e vitit 2023 (dizajni, dosja e tenderit). ITUZ e re do të rrisë ndjeshëm ndikimin e veprimit PPIU dhe IPA2018 për të përmirësuar cilësinë e trupave ujorë dhe kushtet sanitare të popullsisë. MIE dhe AKUM mbështesin ndërtimin e fazës 1 të ITUZ të Kamzës përmes veprimit të ujit IPA2022 si një shtesë e veprimit IPA2018 dhe si pjesë e programit të përgjithshëm PPIU.

3.2. Integrimi

Mbrojtja e Mjedisit, Ndryshimet Klimatike dhe Biodiversiteti

Veprimi do të përfshijë mbrojtjen e mjedisit, biodiversitetin dhe ndryshimet klimatike. Duke qenë se synon transpozimin dhe zbatimin e BE-DKU dhe direktivave të tjera për ujë, hartimin dhe zbatimin e PMBL-ve, përmirësimin e monitorimit të ujit, fillimin e vlerësimeve dhe strategjive detare, dhe ndërtimin e infrastrukturës së ITUZ duke përfshirë masat e RE, veprimin synohet qartë të ruajë ose përmirësojë cilësinë e burimeve ujore dhe për këtë arsye të mbrojë mjedisin dhe biodiversitetin. Proceset e planifikimit të MBR-së dhe vlerësimet dhe strategjitë detare do të marrin në konsideratë biodiversitetin (zonat e ndjeshme dhe sensitive) dhe ekspozimin, dobësitë dhe ndikimet ndaj Ndryshimeve Klimatike, dhe për këtë arsye do të rrisin gatishmërinë e Shqipërisë në përshtatjen e NK. Dizajni dhe investimi i ITUZ do të marrë në konsideratë gjithashtu masat e Efijencës së Energjisë, si dhe impiantet e prodhimit të Energjisë së Rinovueshme në vend, të cilat do të kontribuojnë në objektivat e Kontributeve të Përcaktuara Kombëtare (KPK) të vendit nën KKKBNK.

Komunikimi i Tretë Kombëtar i Shqipërisë në Konventën Kuadër të Kombeve të Bashkuara për Ndryshimet Klimatike (KKKBNK) identifikon dobësitë e Shqipërisë ndaj ndikimeve të ndryshimeve klimatike në sektorin e ujit. Këto përfshijnë ndryshime në reshjet ose shkrirjen e borës që do të ndryshojnë sistemet hidrologjike dhe kështu do të ndikojnë në burimet ujore në aspektin sasior dhe cilësor, duke rritur incidencën e përmbytjeve, thatësirave dhe ngjarjeve të tjera ekstreme, me ndikim në ekosistemet dhe shtrirjen gjeografike të specieve. Cenueshmëria për shkak të rritjes së nivelit të detit do të prekë gjithashtu të gjitha zonat bregdetare, duke përfshirë nxjerrjen e ujërave nëntokësore, incidencën e përmbytjeve dhe ndikimin në të gjitha ekosistemet bregdetare, veçanërisht lagunat.

Barazia gjinore dhe fuqizimi i grave dhe vajzave

Plani i Veprimit Gjinor i BE-së III¹² thekson se gratë dhe burrat duhet të kenë qasje dhe kontroll të barabartë mbi ujë e pastër, energjinë, transportin, infrastrukturën dhe angazhimin e barabartë në menaxhimin e tyre, që gëzojnë gratë dhe vajzat. Brenda Shqipërisë, zbatimi i veprimit do të duhet të jetë në përputhje me aspektet përkatëse të Ligjit për Barazinë Gjinore (pjesëmarrja, përfaqësimi, veprimi afirmativ), Strategjia Kombëtare për Barazinë Gjinore, Dhunën në Familje dhe Dhunën me Bazë Gjinore 2011-2015 (eliminimi i stereotipave gjinore dhe profilet profesionale gjinore), dhe Urdhri i Ministrisë nr. 122 për statistikën gjinore dhe zbatimin e detyrueshëm të Komitetit Kombëtar të Treguesve të Harmonizuar Gjinor. Në këtë drejtim, pikat e mëposhtme të hyrjes dhe çështjet kryesore janë identifikuar dhe do të merren parasysh gjatë zbatimit të veprimit:

- Inkurajimi i grave të marrin pjesë dhe të flasin në evente, seminare, trajnime, konferenca.
- Përfshirja e grave në iniciativat lokale dhe rajonale, duke përfshirë rekrutimin e stafit në AMBU dhe Agjencitë e Baseneve të Lumenjve (ZABU).

¹² join-2020-17-final_en.pdf (europa.eu)

- Vëmendje e veçantë ndaj grave si shumëfishuese dhe udhëheqëse kryesore të opinionit gjatë aktiviteteve ndërgjegjësuere.
- Sigurimi i fushatave sensibilizuese me ndjeshmëri gjinore që adresojnë një shumëllojshmëri të gjerë grupesh dhe shtresash të shoqërisë dhe do të synojnë të arrijnë në mënyrë efektive qytetarët meshkuj dhe femra.
- Vendosni theks të veçantë në veprimet dhe politikat e ndjeshme gjinore dhe gjithëpërfshirëse sociale gjatë hartimit të PMBL-ve dhe planeve të zbatimit.
- Mbledhja e të dhënave dhe ofrimi i deritanishëm i mundshëm në mënyrë të ndarë sipas gjinisë.
- Siguroni një analizë gjinore në fillim të programit për të siguruar përfshirjen e aspekteve të barazisë gjinore (integrimi i perspektivave gjinore dhe veprim afirmativ) gjatë gjithë zbatimit të veprimit, duke përfshirë procesin e buxhetimit të qëndrueshmërisë ekonomike.
- Promovimi i *acquis* të BE-së në lidhje me barazinë gjinore në sektorin e ujit, nëpërmjet ngritjes së kapaciteteve dhe aktiviteteve ndërgjegjësuere.
- Përdorimi i treguesve të ndara sipas gjinisë në kuadrin e monitorimit të veprimit kur është e mundur, bazuar në Përmbledhjen e Barazisë Gjinore në Shqipëri 2020, e cila identifikoi disa boshllëqe në aksesin në të dhënat e ndara sipas gjinisë për punësimin në tregun e punës, përdorimin e burimeve ujore ose ndotjen e mjedisit.

Angazhimi me Shoqërinë Civile.

Veprimi do të forcojë kapacitetet në MIU dhe në zbatimin e *acquis* të ujit, i cili gjithashtu përfshin zbatimin e konventës së Aarhus-it. Zhvillimi dhe zbatimi i PMBL-së dhe përkufizimi i PM-ve do të përfshijnë konsultime të gjera dhe pjesëmarrje aktive të përfituesve të drejtpërdrejtë dhe të gjithë palëve të interesuara, përfshirë shoqërinë civile. Kjo do të kontribuojë në ndryshimin e mentalitetit të institucioneve, politikanëve, nëpunësve civilë, profesorëve dhe studentëve, fermerëve, përfaqësuesve të sektorit privat dhe shoqërisë civile në përgjithësi, në mënyrë që ata të bëhen më aktivë në çështjet e sektorit të ujit. Shoqëria civile konsultohet edhe nëpërmjet studimeve të ndikimit mjedisor dhe social në lidhje me ndërtimin e infrastrukturës së kanalizimeve.

Minoritetet dhe grupet vulnerabël

Minoritetet dhe grupet vulnerabël do të merren parasysh gjatë proceseve të PMBL-së si pjesë e konsultimeve dhe në lidhje me çdo tarifë uji që mund të parashikohet ose rritet në lidhje me nxjerrjen e ujit ose shkarkimin e ujërave të zeza. Legjislacioni përkatës, kur është i përshtatshëm, do të vlerësohet nga perspektiva e BNj. Do të kërkohen pika të veçanta hyrëse në veprim për marrjen në konsideratë të standardeve që lidhen me të drejtën e njeriut për ujë (duke përfshirë *acquis* përkatës të BE-së) dhe parimet e të drejtave të njeriut. Të dhënat do të mbledhen në mënyrë të zbrëthyer sipas gjinisë dhe aspekteve të cënueshmërisë, p.sh. në zonat ku jetojnë minoritetet

3.4 Rreziqet dhe mësimet e nxjerra

Kategori	Rreziqet	Gjasa (E lartë/ Mesatare / E ulët)	Ndikimi (i lartë/ E mesme/ E ulët)	Masat lehtësuese
1- Mjedisi i jashtëm	Vonesa e aktiviteteve për shkak të kufizimeve të COVID-19 në logjistikë brenda vendit dhe ndërkombëtarisht.	M	M	- Maksimizimi i përdorimit të profesionistëve kombëtarë. - Vendosja e procedurave operacionale të përputhshme me COVID-19 (vaksinimi, distancimi, maskat, etj.).
4- Aspekte ligjore dhe rregullatore	Mospërputhja e objektivave të politikave dhe mjeteve financiare të kontribuuara nga qeveria.	L	L	- Mobilizimi i financimit të palëve të treta. - Sigurimi i buxhetit të dokumentuar mirë dhe të justifikuar për vendimmarrësit. - Dokumentoni përfitimet ekonomike të aktiviteteve dhe rezultatet përfundimtare për vendimmarrësit. - Vizibiliteti publik i projektit për të mobilizuar mbështetjen politike. - Përmirësimi i procesit të buxhetimit shumëvjeçar/vjetor përmes dialogut të vazhdueshëm ndërmjet autoriteteve kompetente mjedisore, Ministrisë së Financave dhe Qeverisë.
5- Komunikimi dhe informimi	Koordinimi i dobët i sektorit (GIMP ujit, AMBU, MIE, MTE, AKM, Agjencia Kombëtare e Bregdetit, etj.) dhe shkëmbimi i informacionit pengojnë veprimin.	L	L	Angazhim proaktiv i pandërprerë me palët e interesuara dhe vendimmarrësit për të evidentuar përfitimet e shumta të zhvillimit, ndarjes së informacionit, zbatimit dhe raportimit.
3-Njerëzit dhe organizata	Mungesa e përkushtimit, mbështetjes politike dhe pronësisë për të çuar përpara agjendën e MIBU.	M	M	Dialogu i vazhdueshëm politik/policës dhe angazhimi në negociatat e anëtarësimit të Shqipërisë në BE për rëndësinë e futjes së një sistemi të integruar të menaxhimit të ujërave.

3-Njerëzit dhe organizata	Burimet e duhura operacionale të qëndrueshme (hapësira, pajisjet, fuqia punëtore dhe buxheti operacional) u ndahen AMBU, ZABU dhe laboratorëve të referencës.	M	M	Dialogu i vazhdueshëm politik/policës dhe angazhimi në negociatat e anëtarësimit të Shqipërisë në BE për rëndësinë e futjes dhe funksionimit me efikasitet të sistemit të menaxhimit të integruar të ujërave, duke përfshirë monitorimin e plotë të ujit.
2-Planifikimi, proceset dhe sistemet	Bashkëpunim i kufizuar ndërmjet qendrave të kompetencës (Agjencitë Kombëtare, Universitetet) dhe organeve politikëbërëse.	M	M	Aktivitete ndërgjegjësimi dhe trajnimi për të evidentuar përfitimet e shumta për Shqipërinë nga zbatimi i direktivave të BE-së për menaxhimin e ujit.
2-Planifikimi, proceset dhe sistemet	Është krijuar një linjë buxhetore ligjore për financimin e një programi kombëtar të monitorimit të ujit, e përfshirë në MTEF dhe është funksionale	M	M	Aktivitete ndërgjegjësimi dhe trajnimi për vendimmarrësit për të evidentuar përfitimet e shumëfishta (ekonomike, sociale dhe mjedisore) për Shqipërinë nga sistemi kombëtar i monitorimit kombëtar të ujit.
3-Njerëzit dhe organizata	Kapaciteti i kufizuar institucional i Agjencive Kombëtare për të ofruar rezultate Afatshkurtra siç është planifikuar.	M	M	- Dialogu i vazhdueshëm i nivelit të lartë dhe zhvillimi i kapaciteteve duke theksuar përfitimet e zbatimit të veprimit. - Bashkëpunimi me projekte të tjera zhvillimore për të inkurajuar sinergjinë dhe përforcimin e ndërsjellë.
3-Njerëzit dhe organizata	Qarkullimi i lartë i stafit të trajnuar në sektorin e ujit që ndikojnë në kujtesën institucionale dhe kapacitetin për të ofruar.	M	M	Aktivitetet e trajnimit/stërvitjes për qarqe të gjera të të trajnuarve për të përballuar mungesën/humbjen e mundshme të disponueshmërisë së stafit të trajnuar.
1-Mjedisi i jashtëm	Cenueshmëria ndaj ngjarjeve të paparashikueshme të përmbytjeve që mund të pengojnë studimet dhe sondazhet logjistike.	M	M	Parashikimi dhe programimi i masave zbutëse ndaj rreziqeve nga përmbytjet në të gjitha planet e punës në kuadër të veprimit.
1-Mjedisi i jashtëm	Ndryshimet në kosto të cilat për punët dhe furnizimet mund të jenë mjaft të rëndësishme.	U	U	Programimi dhe buxhetimi largpamës dhe i kujdesshëm i të gjitha aktiviteteve të veprimit duke përfshirë edhe rastet e paparashikuara.

2-Proceset dhe sistemet e planifikimit	Është miratuar projekti konceptual i ITUZ-së dhe i vlerësimit të ndikimit mjedisor dhe social për FPU-në e Kamzës dhe nuk ka asnjë vështirësi apo vonesë me lejen e ndërtimit.	U	U	Menaxhimi profesional dhe efikas, mbështetja dhe mbikëqyrja e zhvillimit të ITUZ nga AKUM dhe MIE dhe MTE për ESIA.
--	--	---	---	---

Mësimet e nxjerra:

Veprimi bazohet fuqishëm në veprimet e mëparshme të financuara në kuadër të IPAIL, duke mbështetur menaxhimin e integruar të ujit dhe menaxhimin e ujërave të zeza, si dhe reduktimin e ndotjes nëpërmjet programeve të ujit IPA2016 dhe IPA2018.

Në lidhje me MIU -në, rekomandimet e mëposhtme të nxjerra nga EUSIWM dhe AMBU janë të rëndësishme:

- Disa boshllëqe dhe mospërputhje mbeten për t'u trajtuar në përafrimin e legjislacionit shqiptar me direktivat e BE-së lidhur me ujin. Disa akte nënligjore dhe instrumente të tjera ligjore për zbatim si udhëzimet, rekomandimet, procedurat ende mungojnë dhe pengojnë zbatimin dhe zbatimin e mëvonshëm të kuadrit rregullator të ujit të BE-së.
- Vendi duhet të forcojë ndjeshëm politikën e tij aktuale, kuadrin institucional dhe strategjik për monitorimin e MIBU si në nivel kombëtar (AMBU) ashtu edhe në nivel baseni (Këshillat e Baseneve të Lumenjve (KBL-të)/ Zyra Administrative e Baseneve Lumore (ARBO/ZABU)). Për shkak të përbërjes jo të plotë të ekipit nga këto organizata dhe burimeve të pamjaftueshme buxhetore, kapaciteti i kufizuar për të ofruar është gjerësisht mbizotërues. Vendet e zyrave gjithashtu kanë nevojë për përmirësime për AMBU-n dhe ZABU-n.
- Plani ekzistues i Veprimit MIBU skadon në vitin 2021. Si rrjedhojë, autoritetet kombëtare në vendet përkatëse duhet të punojnë për një plan veprimi pasues dhe rishikim të strategjisë kombëtare të MIBU-së.
- Kapacitetet dhe njohuritë në të gjitha nivelet në të gjitha basenet lumore janë të kufizuara dhe mekanizmat e duhur të financimit për zbatimin e PMBL-ve dhe PM-ve mungojnë shumë. Shqipëria duhet të vazhdojë me plotësimin dhe miratimin e PMBL-ve të mbetura duke përfshirë dialogun ndërkufitar dhe konsultimet
- Ka mungesë të të dhënave në inventarin e burimeve ujore të Shqipërisë në kuadër të Kadastrës së Ujit. Kjo është kryesisht për shkak të mungesës së burimeve buxhetore që pengojnë popullimin e të dhënave të Kadastrës të nevojshme për monitorimin dhe planifikimin e duhur dhe për t'u lidhur me sistemin e raportimit të ujit të BE-së (EIONET).
- Ndryshimet klimatike vendosin presion të shtuar si për cilësinë ashtu edhe për sasinë e ujit. Në terma afatgjatë, ndryshimet e reshjeve të shkaktuara nga ndryshimet klimatike dhe në modelet e regjimit të rrjedhjes dhe rrjedhjes së ujit mund të përkeqësojnë degradimin e tokës dhe erozionin e tokës dhe të rrisin rreziqet nga përmbytjet.

- Sistemi i monitorimit dhe raportimit të cilësisë së ujit dhe sistemi i liçencimit për nxjerrjen e burimeve ujore duhet të përmirësohet më tej dhe të përafrohet me kërkesat e raportimit të *acquis* të BE-së.
- Transpozimi i DKSD-së ka nevojë për sqarim në lidhje me autoritetin(et) kompetent/ë përgjegjës për mbikëqyrjen, planifikimin, zbatimin dhe monitorimin e ujërave bregdetare dhe detare.

Lidhur me ujërat e zeza, Delegacioni i BE-së në Shqipëri autorizoi në vitin 2016 një vlerësim të pavarur për të vlerësuar Rezultatin Përfundimtar dhe ndikimin e projekteve të infrastrukturës së ujërave të zeza të financuara nga BE midis viteve 2006 dhe 2015. Raporti i Vlerësimit nënvizoi mësimet dhe rekomandimet e mëposhtme, të cilat janë ende të rëndësishme sot:

- Drejtoni planifikimin, prioritizimin dhe buxhetimin/financimin e projekteve të infrastrukturës.
- Zhvilloni masterplanet rajonale të UK në përputhje me DTUZU të BE-së. Promovimi i zhvillimit të analizës së qëndrueshmërisë financiare dhe ekonomike dhe vlerësimi i boshllëkut të financimit për zhvillimin e infrastrukturës si pjesë e studimit të fizibilitetit të nevojshëm për të programuar investimet në infrastrukturën e menaxhimit të ujërave të zeza.
- Strukturoni një mekanizëm qeveritar të forcuar dhe të pajtueshëm me BE-në për mobilizimin transparent të financimit të projekteve të UK-së.
- Hartoni një kuadër kombëtar raportimi dhe monitorimi të forcuar për sektorin UK që është në përputhje me standardet e BE-së dhe kërkesat e DUP-së dhe DTUZU-së.
- Zgjeroni pjesëmarrjen e kompanive të shërbimeve dhe nxitni pjesëmarrjen e palëve të interesuara për të ulur boshllëqet e financimit të nevojshëm në kuadër të programeve të infrastrukturës (siç është programi PPIU i mbështetur nga BE-ja, i cili bazohet në performancën minimale të arsyeshme të ndërmarrjeve).
- Hartoni një kontratë standarde për ofrimin e shërbimeve bashkiake që u shërben komuniteteve të shumta dhe të diferencuara (urbane, rurale).
- Zbatoni skemat e zhvillimit të punës dhe të kompetencës dhe të certifikimit të aftësive për stafin e ndërmarrjeve

Përshejtoni krijimin e sistemeve të fuqishme të menaxhimit të aseteve nga ndërmarrjet e ujit.

3.5 Matrica Indikative e Kuadrit Logjik

Rezultatet	Zinxhiri i rezultateve: Rezultatet kryesore të pritshme	Treguesit	Linjat bazë (2022)	Synimi (fondi i veprimit)	Burimet e të dhënave	Supozimet
Indikimi	Të ruajë ose përmirësojë statusin cilësor të trupave ujorë në Shqipëri.	Statusi kimik kombëtar i trupave ujorë sipërfaqësorë duke përfshirë substancat prioritare të raportuara në EEA (në %) Numri i parametrave të ujit (Sasia dhe cilësia) e raportuar në EEA (njësi)	të dokumentohet nga AKM Cilësia e ujit 13 (e nevojshme 846) Sasia e ujit 8 (e nevojshme 71) Uji i banjës 2 (i nevojshëm 2)	% sipas udhëzimeve të BE-së për raportimin e DKU për vendin Rritja e numrit të parametrave të raportuar nga institucionet raportuese (të paktën 50 % e parametrave të nevojshëm të raportuar)	Raportet e EEA për Shqipërinë AMBU raporton mbi gjendjen e MIU ; AKM raporton për gjendjen e mjedistit.	<i>Nuk aplikohet</i>
Rezultati Përfundimtar 1	1: Rritja e përafrimit të Shqipërisë me acquis të BE-së për ujin.	1a: Niveli i transpozimit të direktivave të BE-së për ujërat (në %) 1b: Niveli i zbatimit të DKU të BE-së dhe direktivave të tjera lidhur me ujin (në %) 1c: % e objektivave të programit kombëtar të monitorimit të ujit të arritur, në baza vjetore	1a: 39% (shqyrtimi SANE27) 1b: 41% (shqyrtimi SANE27) 1c: Nuk ka program ekzistues të monitorimit të ujit dhe buxhet ligjor	1a: Të paktën 80% 1b: Të paktën 70% për t'u konfirmuar 1c: programi dhe linja buxhetore ligjore funksionale; Të paktën 70 % objektiva të arritura dhe trend në rritje	Raportet e Komisionit për Shqipërinë AMBU dhe AKM raporton mbi gjendjen e MIU dhe Mjedisit	

Rezultati Përfundimtar 2	2: Për të reduktuar shkarkimin e ngarkesës së ndotjes së ujërave të zeza në trupat ujorë, duke avancuar përafrimin me kërkesat e DTUZU.	2.1: Ulja e ngarkesave të ndotjes (në % dhe/ose kg COD/ditë) në bashkinë përfutuese Kamëz. 2.2: % kursime në nevojat për energji të ITUZ-ve (dhe në kostot e operimit direkt të ITUZ) për shkak të prodhimit të energjisë elektrike nga RE në vend në fund të periudhës së përgjegjësisë për defektet e ITUZ.	2.1: 0% 2.2: Nuk ekziston ITUZ në Berat, Shkodër dhe Kamëz	2.1: të paktën 75 % reduktim kg COD/ditë (*****) në ITUZ 2.2: të paktën 15% kursim energjie (që përfaqëson rreth 5% të DOC të ITUZ	Raporti përfundimtar i programit PPIU; Raportimi i AKUM mbi performancën e shërbimeve	
---	---	--	---	---	---	--

Rezultatet	Zinxhiri i rezultateve: Rezultatet kryesore të pritshme	Treguesit	Linjat bazë (2022)	Synimi (fondi i veprimit)	Burimet e të dhënave	Supozimet
Rezultati Afatshkurtër 1.1, i lidhur me Rezultatën Përfundimtar 1	1.1: Kuadri ligjor dhe institucional gjithëpërfshirës MIU është përmirësuar ndjeshëm në përputhje me kërkesat e acquis të BE-së	1.1a: Numri i direktivave të lidhura me ujin* në mënyrë thelbësore** të transpozuar (ligjet dhe aktet nënligjore të miratuara) dhe në zbatim (PZSD të miratuara nga KWC) 1.1b: Strategjia e rishikuar e MIBU e miratuar nga KKU	1.1a: 2 direktiva (DUP dhe BWD) janë transpozuar në mënyrë thelbësore 1.1b: Strategjia aktuale e MIBU e vlefshme deri në vitin 2027	1.1a: Të paktën 7*** 1.1b: Strategjia e rishikuar e MIBU e miratuar nga KKU	Raportet e Komisionit për Shqipërinë të regjistrimit et GIMP-e ujit	Autoritetet shqiptare u angazhuan për zbatimin e DKU dhe direktiva të tjera drejt përputhshmërisë së plotë

	(DKU dhe direktiva të tjera të lidhura me ujin)							
Rezultati Afatshkurtër 1.2, i lidhur me Rezultatën Përfundimtar 1	1.2: Zbatimi i Menaxhimit të Baseneve Lumore është rritur në të gjitha basenet e lumenjve në përputhje me kërkesat e DKU	1.2a: Numri i PMBL-ve në përputhje kombëtare të përfunduara ose të përmirësuara dhe të miratuara nga AMBU dhe KRU-të 1.2b:2.2.1 Numri i administratave të baseneve ujore me kapacitete të mjaftueshme administrative (stafi, niveli i kompetencës, objekti, pajisjet, etj.) 1.2c: Numri i Vendimeve dhe marrëveshjeve zyrtare të KRU-ve dhe KKU-ve të miratuara për çështjet e MBR-së/në zbatim në BL	1.2a: 2 miratuar por jo në përputhje (Drim, Semani) 1.2b: Kapacitete të pamjaftueshme në të gjitha administratat 1.2c: Numrat zyrtarë të vendimeve/marrëveshjeve të MBR-së që do të dokumentohen nga AMBU	1.2a: 2 PMBL të miratuara 1.2b: 7 KRU dhe 4 ZABU të pajisura mirë dhe funksionale 1.2c: Rritja e numrit të vendimeve/m marrëveshjeve të raportuara për çdo BL ndërkufitare	Regjistri met GIMP-ujit dhe e KRU Raporti vjetor i progresit të AMBU	Institucionet kombëtare përgjegjëse për vendimmarrjen e politikave po sigurojnë burime të mjaftueshme për MBR dhe marrin vendimet e nevojshme me shpejtësi në përputhje me legjislacionin dhe politikat përkatëse mbizotëruese.		
Rezultati Afatshkurtër 1.3, i lidhur me Rezultatën Përfundimtar 1	Monitorimi, raportimi dhe zbatimi i ujit janë përmirësuar në mënyrë të qëndrueshme në përputhje me kërkesat e direktivave të BE-së lidhur me ujin	1.3a: Rritja e kapacitetit monitorues për sa i përket numrit të parametrave të monitorimit të ujit nga direktivat e BE-së për ujërat për të cilat janë akredituar laboratorët referencë (AKM, SHGJSH, ISHP, NJKSHV) 1.3b: Rritja e kapacitetit monitorues për sa i përket numrit të stacioneve monitoruese (fiksë, me bazë	1.3a: Parametrat e akredituar të raportuara në mënyrë rutinore (të përkohshme, për t'u konfirmuar): AKM: 12 SHGJSH: 15 ISHP: 0; NJKSHV: 0 1.3b: Numri i stacioneve të	1.3a: Laboratorët janë të akredituar dhe raportojnë në mënyrë rutinore të dhënat e monitorimit për të paktën 10 parametra të tjerë. Për AKM dhe	Raportet e projektit Baza e të dhënave dhe raporteve të AKM, SHGJSH, IGJEUM dhe ISHP	Institucionet kombëtare në të gjitha nivelet janë të përkushtuara dhe bashkëpunojnë në krijimin dhe zbatimin e një programi të monitorimit të ujit dhe për të siguruar që monitorimi i ujit		

		anijesh ose me bazë automjetesh) të pajisura, të instaluar dhe të operuara në mënyrë rutinore (****) 1.3c: Numri i njoftimeve dhe veprimeve përmbartimore të raportuara, në baza vjetore (AKM, SHGJSH, ISHP)	monitorimi: IGJEUM hidro + meteo : 105 (manual) 35 (automatik) AKM (pikat e regjistruara CE/MSA 2012): lumi 147; liqeni 37; laguna 33; bregdetare 25. SHGJSH: 81 pika monitorimi 1.3c: AKM për gatit një raport vjetor mbi monitorimin (ndërkohë monitorimi bëhet sipas kërkesave të DKU 4 herë në vit për monitorimin fiziko-kimik, 3 herë në vit për monitorimin biologjik, 9 herë në vit për ujërat e larjes); Raportimi vjetor i SHGJSH (me frekuencë monitorimi 4 herë	ISHP- NJKSHV nevojat janë si në materialin e dokumentuar nga AKM dhe nevojat e ISHP- NJKSHV, bashkëlidhur këtij AD. 1.3b: Rritja e numrit të stacioneve të monitorimit të pajisura dhe të operuara në mënyrë rutinore: IGJEUM: të paktën 30 stacione monitorimi të reja / të përmirësuara SHGJSH: të paktën 40 stacione të reja monitorimi 1.3c Trendi në	NJKSHV . Dorëzuar të dhëna në EEA për menaxhi min e ujit	të jetë buxhetuar mjaftueshëm
--	--	--	---	---	---	-------------------------------

			në vit); Raportimi vjetor i ISHP-së.	përmirësim		
Rezultati Afatshkurtër 1.4, i lidhur me Rezultatit Përfundimtar 1	Është krijuar kuadri strategjik dhe institucional për zbatimin e DKSD	1.4a: Strategjia Kombëtare Detare për Detin Adriatik dhe Detin Jon e disponueshme dhe miratuar nga autoriteti kompetent 1.4b: Plani i zhvillimit të kapaciteteve miratohet; % e buxhetit të zbatimit të alokuar në MTBF	1.4a: Nuk ekziston një strategji kombëtare detare 1.4b: Nuk ekziston një plan i kapacitetit strategjisë kombëtare detare	1.4a: Miratohet Strategjia Detare e Detit Adriatik dhe Detit Jon 1.4b: miratohet plani i zhvillimit të kapaciteteve; MTBF- të paktën 80% e buxhetit të zbatimit të alokuar në MTBF	Vendimet e publikuar a CoM ; Faqja e internetit e qeverisë buxheti i MTBF- së; plotë direktivën	Autoritetet shqiptare janë të përkushtuara për mbrojtjen e burimeve të detit dhe zbatimin e DKSD në të drejtëm përputhjes së plotë direktivën
Rezultati Afatshkurtër 2.1, i lidhur me Rezultatit Përfundimtar 2	Është rritur aksesi i popullsisë në zonën e programit në grumbullimin e ujërave të zeza me sisteme të centralizuara të trajtimit të monitoruara sipas direktivave të	2.1: Kapaciteti shtesë i ujërave të zeza i instaluar dhe funksional (në p.e.); ujërat e zeza të trajtuara në mënyrë efektive në fund të periudhës së përgjegjësisë për defektet e ITUZ-ve	Nuk ekziston asnjë ITUZ në Berat, dhe Shkodër Kamëz.	2.1: 187,000 p.e.kapaciteti i instaluar (Kamza: 97,000) Të paktën 140,000 p.e. ujërat e zeza të trajtuara në mënyrë efektive (Kamza: 75,000)	Raportim i përfundi mtar i PPIU; Raporti i AKM për gjendjen e mjedisit	Autoritetet kombëtare dhe lokale janë të përkushtuara për zbatimin e DTUZU dhe funksionimin dhe mirëmbajtjen afatgjatë të investimeve të WW

	BE-së.				Raportet dhe llogaritë e operimit të Ndërmarrjeve të Ujësjellës it, Raportim i AKUM	Autoritetet kombëtare dhe lokale janë të përkushtuara për zbatimin e DTUZ dhe funksionimin dhe mirëmbajtjen të afatgjatë investimeve të WW
Rezultati Afatshkurtër 2.2, i lidhur me Rezultatit Përfundimtar 2	Qëndrueshmëria ndërmarrjeve bashkiake të përzgjedhura në zonën e programit është rritur	2.2: Prodhimi RE i instaluar në ITUZ (KWp)	2.2: Nuk është instaluar asnjë ITUZ as kapacitet RE në ITUZ në Berat, Shkodër dhe Kamëz	2.2: të paktën 1000 KWp) të instaluar në 3 ITUZ		

(*) 11 direktiva të lidhura me ujë në total: DKU, GWD, EQSD, QA/QC-D, IED, ND, FD, BWD, DUP, DTUZU, DKSD
 (**) në thelb do të thotë e barabartë ose mbi 90%
 (***) 10 duke marrë parasysh PZSD-të DUP dhe DTUZU të planifikuara për t'u hartuar në kuadër të projektit NIPS në vazhdim (i financuar nga ASZH) dhe DKSD PZSD i planifikuar sipas Rezultatit Afatshkurtër 4 të Veprimit IPA 2022
 (****) për ujërat sipërfaqësore, nëntokësore, ujërat bregdetare, meteo, hidrometri
 (*****) Kërkesa për reduktim minimal në lidhje me ndikimin në ITUZ (Shtojca 1, Tabela 1 e DTUZU)

4. MARRËVESHJET E ZBATIMIT

4.1 Marrëveshja e financimit

Për realizimin e këtij veprimi është parashikuar lidhja e një marrëveshje financimi me Republikën e Shqipërisë.

4.2 Periudha treguese e Zbatimit

Periudha indikative operationale e zbatimit të këtij veprimi, gjatë së cilës do të kryhen aktivitetet e përshkruara në seksionin 3.1 dhe do të zbatohen kontratat dhe marrëveshjet përkatëse, është 72 muaj nga data e hyrjes në fuqi të marrëveshjes së financimit.

Zgjatjet e periudhës së zbatimit mund të bien dakord nga nëpunësi autorizues përgjegjës i Komisionit duke ndryshuar këtë vendim financimi dhe kontratat dhe marrëveshjet përkatëse.

4.3 Metodat e zbatimit

Komisioni do të sigurojë që të respektohen rregullat dhe procedurat e duhura të BE-së për sigurimin e financimit për palët e treta, duke përfshirë procedurat e rishikimit, kur është e përshtatshme, dhe përputhjen e veprimit me masat kufizuese të BE-së.¹³.

4.3.1 Menaxhimi indirekt me një subjekt të vlerësuar

Një pjesë e këtij veprimi mund të zbatohet në menaxhim indirekt me AAZh (Agjencia Austriake për Zhvillim). Ky zbatim përfshin Rezultatin Afatshkurtër 1.1 (kuadri ligjor dhe institucional i MIU-së, i përmirësuar ndjeshëm në përputhje me kërkesat e acquis të BE-së), Rezultatin Afatshkurtër 1.2 (Zbatimi i Menaxhimit të Baseneve Lumore është rritur në të gjitha basenet e lumenjve në përputhje me kërkesat e DKU) dhe Rezultatin Afatshkurtër 1.3 (Monitorimi, raportimi dhe zbatimi i ujit të përmirësuar në mënyrë të qëndrueshme në përputhje me kërkesat e Direktivave të BE-së lidhur me ujin) sipas Rezultatit Përfundimtar 1 të veprimit.

Subjekti i parashikuar është përzgjedhur duke përdorur kriteret e mëposhtme:

- eksperiencë e provuar në sektorin e ujërave në Shqipëri, veçanërisht në fushën e menaxhimit të integruar të ujërave,
- kapacitet operativ ose ekspertizë teknike në fushën e menaxhimit të integruar të ujërave,
- sinergji me projekte ose asistencë në vazhdim ose të planifikuar në fushën e menaxhimit të integruar të ujërave, ku subjekti është në krye ose bashkëfinancim;
- mungesa e konfliktit të interesit,
- përvojë të kënaqshme si subjekt i deleguar në përdorimin e fondeve të BE-së, duke përfshirë nivele të mira bashkëpunimi dhe transparencë
- kapaciteti i subjektit për të ofruar bashkëfinancim të veprimit

¹³www.sanctionsmap.eu Ju lutemi vini re se harta e sanksioneve është një mjet TI për identifikimin e regjimeve të sanksioneve. Burimi i sanksioneve buron nga aktet ligjore të botuara në Fletoren Zyrtare (FZ). Në rast mospërputhjeje ndërmjet akteve ligjore të publikuara dhe përditësimeve në faqen e internetit, versioni i OJ-së do të ketë përparësi.

AAZh-s i është besuar aktualisht menaxhimi i deleguar i projektit “Mbështetje e BE-së për menaxhimin e integruar të ujit” (EUSIWM, nën IPA2016) i cili do të zgjasë deri në janar 2023 pas një vlerësimi të jashtëm të pavarur afatmesëm të kryer në 2020. Një tjetër projekt për ndërtimin e kapaciteteve në ujë sektori është deleguar nga BE-ja në AAZh dhe është përfunduar në vitin 2015 (IPA2010).

Kjo përzgjedhje merr parasysh vlerën e shtuar nga zbatimi i projektit EUSIWM, i cili ka iniciuar ndryshime thelbësore ligjore drejt përafrimit me BE-në si dhe fuqizimin e AMBU në proceset e menaxhimit të baseneve lumore. Zbatimi nga AAZh i Rezultateve Afatshkurtra 1.1, 1.2 dhe 1.3, të cilat synojnë më tej Përmirësimin e kuadrit ligjor dhe institucional gjithëpërfshirës të MIU, i zbatimit të Menaxhimit të Baseneve Lumore dhe i monitorimit, raportimit dhe zbatimit të Ujit, mund të bazohet në mënyrë të drejtpërdrejtë mbi arritjet dhe mësimet e nxjerra nga EUSIWM, dhe të ofrojë avantazhe shtesë në drejtim të përdorimit optimal të përvojës dhe kontakteve të vendosura, dhe kapacitete të njohura operationale dhe ekspertizë teknike në këtë sektor. Përfitimet e tjera të pritshme përfshijnë uljen e kostove të transaksionit, mungesën e konfliktit të interesit dhe vullnetin dhe kapacitetin e njësisë ekonomike për t'u angazhuar më tej në financimin e veprimeve të MIU përmes bashkëfinancimit (bashkëfinancimi i konsiderueshëm prej 1.5 milion euro u sigurua në kuadër të IPA2016).

Në rast se subjekti i parashikuar do të duhet të zëvendësohet, shërbimet e Komisionit mund të zgjedhin një subjekt tjetër zëvendësues duke përdorur të njëjtat kritere. Nëse subjekti zëvendësohet, vendimi për zëvendësimin e tij do të duhet të arsyetohet.

Një pjesë e këtij veprimi mund të zbatohet në menaxhim indirekt me një subjekt (shtet anëtar ose organizatë ndërkombëtare që është vlerësuar tërësisht ose aktualisht është duke iu nënshtruar një vlerësimi ex-ante duke përfshirë vlerësimin plotësues kryesor), i cili do të përzgjidhet nga shërbimet e Komisionit, duke përdorur kriteret e mëposhtme:

- eksperiencë të provuar në fushën bregdetare dhe/ose detare në Shqipëri,
- kapacitet operacional ose ekspertizë teknike në fushën bregdetare dhe/ose detare,
- sinergji me projekte ose asistencë në vazhdim ose të planifikuara në fushën bregdetare dhe/ose detare ku subjekti është në krye ose bashkëfinancim,
- mungesa e konfliktit të interesit,
- përvojë si subjekt i deleguar në përdorimin e fondeve të BE-së;
- kapaciteti i subjektit për të ofruar bashkëfinancim të veprimit.

Zbatimi nga ky subjekt përfshin Rezultatit Afatshkurtër 1.4 sipas Rezultatit Përfundimtar 1 të veprimit (është krijuar kuadri strategjik dhe institucional për zbatimin e DKSD-së).

Një pjesë e këtij veprimi mund të zbatohet në menaxhim indirekt me KfW-në (Gjermanisht Kreditanstalt fuer Wiederaufbau). Zbatimi nga ky ent përfshin Rezultatit Afatshkurtër 2.1 (rritja e aksesit të popullsisë në zonën e programit në grumbullimin e ujërave të zeza me sisteme të centralizuara të trajtimit) dhe Rezultatit Afatshkurtër 2.2 (qëndrueshmëria e rritur e ndërmarrjeve të ujësjellës kanalizimeve) sipas Rezultatit Përfundimtar 2 të veprimit.

Subjekti i parashikuar është përzgjedhur duke përdorur kriteret e mëposhtme:

- eksperiencë e provuar në sektorin e ujërave në Shqipëri, veçanërisht në projektet e investimeve të ujërave të zeza,
- kapacitet operativ ose ekspertizë teknike në fushën e investimeve të ujit dhe ujërave të zeza,
- sinergji me projekte ose asistencë në vazhdim ose të planifikuar në fushën e investimeve të ujit dhe ujërave të zeza ku subjekti është në krye ose bashkëfinancim;
- Mungesa e konfliktit të interesit,
- përvojë të kënaqshme si subjekt i deleguar në përdorimin e fondeve të BE-së, duke përfshirë nivele të mira bashkëpunimi dhe transparencë
- kapaciteti i subjektit për të ofruar bashkëfinancim të veprimit

KfW-së i është besuar aktualisht menaxhimi i deleguar i projektit "BE për një mjedis më të pastër - mbështetje për trajtimin e ujërave të zeza" nën IPA 2018, vetë pjesë e Programit të performancës dhe investimeve në sektorin e ujit dhe mekanizmit të financimit (PPIU) të bashkëfinancuar nga KfW, BE dhe SECO (80.8 milion Euro nga të cilat 24.1 milion Euro grant i BE-së), i cili përfshin investimet e ujit dhe kanalizimeve në shtatë bashki të përzgjedhura, përfshirë Kamzën. Projekti filloi në vitin 2020 dhe do të zgjasë deri në vitin 2028 pas shtojcës 1 të Marrëveshjes Financiare IPA 2018, me objektivin e përmirësimit të cilësisë së ujit dhe kushteve sanitare të popullsisë përmes rritjes së aksesit në grumbullimin dhe trajtimin e ujërave të zeza bashkiake dhe rritjen e qëndrueshmërisë së ndërmarrjeve të ujërave të zeza. Projekte të tjera investimi për ujë dhe kanalizime të financuara nga BE-ja, të deleguara tek KfW-ja, përfshijnë programin III të furnizimit me ujë rural (në vazhdim; IPA2013), dhe projektet e infrastrukturës bashkiake I - II dhe Kamëz (përfunduar; IPA2009, 2010, 2011).

Kjo përzgjedhje merr parasysh vlerën e shtuar dhe sinergjitë nga zbatimi i programit PPIU-IPA 2018, pasi studimet e fizibilitetit të kryera në bashkitë e përzgjedhura (projektimi në vazhdim) do të përdoren për investimin e planifikuar në kuadër të IPA2022, si dhe si rrjete të ujërave të zeza të ndërtuara në Kamëz dhe të ITUZ-ë e reja në Shkodër dhe Berat do të plotësohen nga një ITUZ të re shtesë në Kamëz (Rezultat Afatshkurtër 2.1) dhe një qëndrueshmëri më e madhe e këtyre ujërave të zeza dhe e shërbimeve bashkiake përkatëse (Rezultat Afatshkurtër 2.2). Zbatimi nga KfW i Rezultateve Afatshkurtra 2.1 dhe 2.2, të cilat synojnë rezultate të ngjashme me ato të PPIU-IPA2018, mund të bazohet në mënyrë të drejtpërdrejtë mbi arritjet dhe mësimet e nxjerra, dhe të shfrytëzojë garancitë dhe ekonominë e shkallës së programit PPIU-IPA2018, integrimin e plotë të aktiviteteve (projektimi i punimeve, tenderimi, prokurimi, mbikëqyrja), një plan kohor të përbashkët për zbatimin, palët dhe proceset e përbashkëta të interesit (autoritetet lokale dhe kombëtare), kostot e reduktuara të transaksionit, mungesa e konfliktit të interesit. Financimi i konsiderueshëm shtesë i njësisë ekonomike (47 milion EURO) i injektuar në programin e përgjithshëm PPIU më tej me delegimin e IPA 2018 nga BE në KfW në 2018 do të rrisë ndikimin e financimit të grantit të BE-së dhe ndikimin e financimit të përgjithshëm IPA për sa i përket ujërave të zeza reduktimin e ndotjes dhe aksesin e popullsisë në grumbullimin e ujërave të zeza me sisteme trajtimi.

Studimi i fizibilitetit të furnizimit me ujë, kanalizimeve dhe ITUZ për Kamza është miratuar zyrtarisht nga AKUM, dhe projekti konceptual dhe dosja e tenderit për investimin e fazës 1 në Kamëz, duke përfshirë rrjetet e kanalizimeve (ndërtimi sipas PPIU-IPA2018) dhe një ITUZ për 97,000 popullsi ekuivalente (ndërtimi i planifikuar sipas PPIU -IPA2018), tashmë janë financuar dhe planifikuar të kontraktohen nga KfW-ja në gjysmën e parë të vitit 2022 dhe të përfundojnë

në gjysmën e parë të vitit 2023, duke siguruar një nivel të lartë maturie teknike për këtë pjesë të aksionit.

Në rast se subjekti i parashikuar do të duhet të zëvendësohet, shërbimet e Komisionit mund të zgjedhin një subjekt zëvendësues, duke përdorur të njëjtat kriterë. Nëse subjekti zëvendësohet, vendimi për zëvendësimin e tij do të duhet të arsyetohet.

4.3.2 Ndryshimet nga mënyra e menaxhimit indirekt në atë të drejtpërdrejtë (dhe anasjelltas) për shkak të rrethanave të jashtëzakonshme (një opsion i dytë alternativ)

Në rrethana të jashtëzakonshme dhe me autorizimin e Komisionit Evropian, janë të mundshme ndryshimet nga mënyra e menaxhimit indirekt në atë të drejtpërdrejtë, si dhe ndryshime të tjera në mënyrat e menaxhimit dhe prokurimit. Mënyra alternative e zbatimit do të ishte prokurimi.

Kjo do të zbatohet për Rezultatit Afatshkurtër 1.4 sipas Rezultatit Përfundimtar 1 të veprimit (është krijuar kuadri strategjik dhe institucional për zbatimin e DKSD-së).

2.6. Fusha e përshtatshmërisë gjeografike për prokurime dhe grante

Përshtatshmëria gjeografike për sa i përket vendit të themelimit për pjesëmarrje në procedurat e prokurimit dhe dhënies së granteve dhe për sa i përket origjinës së furnizimeve të blera siç përcaktohet në aktin bazë dhe të përcaktuar në dokumentet përkatëse kontraktuale do të zbatohet, duke iu nënshtuar dispozitave të mëposhtme.

Zyrtari autorizues përgjegjës i Komisionit mund të zgjasë përshtatshmërinë gjeografike në bazë të urgjencës ose mungesës së shërbimeve në tregjet e vendeve ose territoreve në fjalë, ose në raste të tjera të vërtetuara siç duhet, kur zbatimi i rregullave të përshtatshmërisë do ta bënte të pamundur realizimin e këtij veprimi ose tepër të vështirë (Neni 28(10) Rregullorja IBNZHF-Rregullorja e Evropës Globale).

Buxheti Indikativ

Komponentët tregues të buxhetit	Kontributi i BE-së (shuma në EURO)	Kontributi tregues i palës së tretë (shuma në EURO)
Metodat e zbatimit – krahasoni seksionin 4.3		
Komponenti 1: Rezultati Përfundimtar 1: Rritja e përafrimit të Shqipërisë me acquis të BE-së për ujin. - Rezultati Afatshkurtër 1.1, 1.2 dhe 1.3 të përbëra nga		
Menaxhimi Indirekt me AAZh – krahasoni seksionin 4.3.1	7500000	1300000
Komponenti 2: Rezultati Përfundimtar 1: Rritja e përafrimit të Shqipërisë me acquis të BE-së për ujin. – Rezultati Afatshkurtër 1.4:		
Menaxhimi indirekt me subjektet e besuara që do të zgjidhen – krahasoni seksionin 4.3.1	1000000	100000

Komponenti 3: Rezultati Përfundimtar 2: Për të reduktuar shkarkimin e ngarkesës së ndotjes së ujërave të zeza në trupat ujorë, duke avancuar përafrimin me kërkesat e DTUZU.		
- Rezultatet Afatshkurtra 2.1 dhe 2.2:		
Menaxhimi indirekt me KfW – krahasoni seksionin 4.3.1	20500000	47000000
Vlerësimi – krahasoni seksionin 5.2	do të mbulohet me një vendim tjetër	Nuk ka
Auditimi – krahasoni seksionin 5.3		
Komunikimi dhe vizibiliteti – krahasoni seksionin 6	do të mbulohet me një vendim tjetër	Nuk ka
Kontingjencat	Nuk Ka	Nuk ka
Totalet	29 000 000	48 00 000

4.6 Organizimi dhe përgjegjësitë organizative

Veprimi do të mbështetet në menaxhimin indirekt, me rolin e Autoritetit Kontraktor me kontroll “paraprak” të caktuar për subjektet e zgjedhura të besuara të ngarkuara për zbatimin e komponentëve përkatës të veprimit. Këto subjekte veçanërisht do të kenë përgjegjësinë për prokurimin, menaxhimin e kontratave, kryerjen e pagesave përkatëse për kontraktorët dhe stafin e rekrutuar, auditimin dhe monitorimin e kontratave.

Përfituesit kryesorë të veprimit dhe homologu kryesor kombëtar ndaj subjekteve të besuara gjatë zbatimit do të jenë AMBU në lidhje me Rezultatit Përfundimtar 1 (Rezultatet Afatshkurtër 1.1 deri në 1.4) dhe MIE në lidhje me Rezultatit Përfundimtar 2 (Rezultatet Afatshkurtra 2.1 dhe 2.2). Ata do të sigurojnë dhe koordinojnë përfshirjen e ngushtë të palëve të tjera të interesuara kryesore kombëtare: (i) Për rezultatin Përfundimtar 1, MTM, KKK, KBL-të, ZABU-të, agjencitë qeveritare dhe laboratorët (AKM, SHGJSH, IGJEUM, IHP, NACP; (ii) Për rezultatin Përfundimtar 2, AKUM, Bashkitë dhe NU bashkiake, AKM dhe AWR Dy Përfituesit kryesorë AMBU dhe MIE do të koordinohen së bashku sipas nevojës gjatë zbatimit të aktiviteteve.

Koordinatori Kombëtar i IPA-s (NIPAC) ka mandatin për koordinimin e përgjithshëm të programimit të IPA-s, si dhe do të jetë homologu kryesor i Komisionit Evropian për procesin e përgjithshëm të planifikimit strategjik, koordinimin e programimit, monitorimin e zbatimit, vlerësimin, dhe raportimin e asistencës IPA III në nivel programi. Përveç kësaj, ekziston një strukturë organizative ndërinstitucionale dhe operacionale për planifikimin e integruar të politikave publike. Urdhri i Kryeministrit (nr. 157) i datës 22 tetor 2018 rishikoi Grupet e Integruara të Menaxhimit të Politikave (GIMP) dhe strukturat e komiteve drejtuese sektoriale shoqëruese për zbatimin e një qasjeje të gjerë sektoriale/ndërsektoriale për menaxhimin dhe koordinimin e politikave të fushave dhe sektorëve prioritarë të rëndësi të veçantë, si dhe programimi ndërsektorial nëpërmjet formimit të një mekanizmi të menaxhimit sektorial/ndërsektorial.

Komiteti Drejtues Sektorial për Ujërat (KDS-ujërat) është GIMP- MIU ekzistues i kryesuar nga Këshilli Kombëtar i Ujit (KKU; sekretariati nga AMBU), me dy grupe pune tematike operative: (i) uji i reformuar nga MIE; (ii) burimet ujore të menaxhuara nga AMBU. KDS-Ujërat vepron si

Komiteti i Monitorimit të Sektorit IPA për sektorin e ujit, dhe në këtë mënyrë do të mbikëqyrë zbatimin e përgjithshëm të veprimit dhe përmbushjen e objektivave në nivel sektori. KDS-ujërat, së bashku me AMBU dhe MIE si drejtues të grupeve tematike dhe përfituesit kryesorë të veprimit, do të sigurojë gjithashtu dialogun e politikave, koordinimin e palëve të interesuara dhe partnerëve të tjerë zbatues, menaxhimin e njohurive ndërmjet niveleve qendrore dhe nënkombëtare të qeverisjes, dhe konsultimi dhe përfshirja e duhur e OShC-ve.

Përveç kësaj, një Komitet Drejtues i Projektit (KDP) mund të krijohet për të drejtuar dhe monitoruar zbatimin e aktiviteteve dhe rezultateve afatshkurtra të veprimit. KDP duhet të kryesohet nga AMBU dhe të përfshijë përfaqësues nga dy përfituesit kryesorë AMBU dhe MIE, entitetet e besuara zbatuese, grupet kryesore kombëtare të interesit, si dhe NIPAC dhe EUD si vëzhgues.

Si pjesë e prerogativës së tij të zbatimit të buxhetit dhe për të mbrojtur interesat financiare të Bashkimit, Komisioni mund të marrë pjesë në strukturat e mësipërme të qeverisjes, të ngritura për qeverisjen e zbatimit të veprimit.

4.7. Kushtet paraprake

Projekti IPA2016 EUSIWM ka evidentuar dobësi serioze në monitorimin e cilësisë dhe sasisë së ujit (parametrat, rrjetet, sistemet, stafi dhe pajisjet e laboratorit, raportimi) si për ujërat sipërfaqësore ashtu edhe për ato nëntokësore. Kjo pengon vendosjen e statusit cilësor të trupave ujorë në Shqipëri, të kërkuara sipas direktivave të BE-së për ujërat dhe të nevojshme për të identifikuar veprimet e duhura korrigjuese. Statusi i cilësisë së trupave ujorë në përputhje me direktivat e BE-së nuk disponohet në një masë të madhe në Shqipëri. Projekti IPA2013 (Pronews) evidentoi gjithashtu dobësi serioze të rrjetit kombëtar të stacioneve automatike meteorologjike dhe hidrometrike të motit, gjë që kufizon parashikimet dhe gatishmërinë e duhur ndaj thatësirave apo përmbytjeve. Mungesa, e pjesshme, e vjetëruar ose e pabazueshme e të dhënave për ujin ka implikime strategjike për Shqipërinë, për shembull planifikimi dhe projektimi nën-optimal i investimeve në infrastrukturë (urbane, rrugë, vaditje, mbrojtje nga përmbytjet, ujëra dhe ujëra të zeza...) dhe rreziqe dhe kosto të mundshme të dëmeve ndaj jetës, mjedisit dhe ekonomisë nga ndotjet, thatësitat apo përmbytjet. Kjo është gjithashtu një pengesë serioze për planifikimin e menaxhimit të baseneve lumore në përputhje me BE-në, në qendër të politikës së BE-së për ujërat. Meqenëse veprimi synon të mbështesë Shqipërinë me asistencë të konsiderueshme teknike dhe pajisje monitorimi për të rritur përputhshmërinë me acquis të BE-së dhe në këtë mënyrë të mbështesë negociatat e anëtarësimit, qeveria shqiptare do të marrë vendime urgjente për të siguruar zhvillimin dhe qëndrueshmërinë e sistemeve të saj kombëtare të monitorimit të ujit dhe të ndajë mjaftueshëm burimet për funksionimin dhe mirëmbajtjen e tyre dhe zhvillimin e tyre progresiv. Për më tepër, duke qenë se efikasiteti i AMBU dhe ZABU është shumë i kufizuar nga mjediset dhe burimet e papërshtatshme të punës, qeveria duhet t'i trajtojë urgjentisht këto kufizime në proporcion me rëndësinë e sektorit të ujit për zhvillimin dhe mjedisin e vendit. Kjo do të garantonte gjithashtu qëndrueshmërinë e veprimit.

Parakushtet që duhen plotësuar para fillimit të zbatimit të disa aktiviteteve sipas Rezultatit Përfundimtar1 janë:

- Rezultati Afatshkurtër 1.3: një linjë buxhetore ligjore për financimin e një programi kombëtar të monitorimit të ujit krijohet në buxhetin kombëtar përpara fillimit të prokurimit të pajisjeve dhe stacioneve monitoruese dhe laboratorike.

- Rezultati Afatshkurtër 1.2: buxheti i mjaftueshëm është ndarë në MTEF për të financuar përmirësimin e objekteve AMBU dhe ZABU dhe hapësirës së zyrave dhe funksionimin e plotë dhe personelin (90%+), përpara fillimit të përpunimit të dy planeve të reja të menaxhimit të baseneve lumore për Vjosën dhe Shkumbinin.

Për shkak të investimit të rëndësishëm infrastrukturor sipas Rezultatit Përfundimtar 2 të planifikuar për ndërtimin e një ITUZ të ri në Kamëz, parakushtet që duhen plotësuar përpara fillimit të zbatimit të aktiviteteve të Rezultatit Përfundimtar 2 janë:

- Miratimi zyrtar i projektit konceptual të ITUZ, dhe i vlerësimit të ndikimit mjedisor dhe social.
- Ka nisur zyrtarisht dorëzimi në Agjencinë e Zhvillimit të Territorit të kërkesës për leje ndërtimi për ITUZ -në (dhe nëse kërkohet, procesi i shpronësimit në lidhje me truallin e ITUZ -së).

5. Matja e Performancës

5.1 Monitorimi dhe Raportimi

Monitorimi teknik dhe financiar i përditshëm i zbatimit të këtij veprimi do të jetë një proces i vazhdueshëm dhe pjesë e përgjegjësisë të partnerit zbatues. Për këtë qëllim, partneri zbatues do të krijojë një sistem të përhershëm monitorimi të brendshëm, teknik dhe financiar për veprimin dhe do të përpunojë raporte të rregullta progresi (jo më pak se vjetore) dhe raporte përfundimtare. Çdo raport duhet të sigurojë një përshkrim të saktë të zbatimit të veprimit, vështirësive të hasura, ndryshimeve të paraqitura, si dhe shkallën e arritjes së rezultateve të tij (Rezultatet Afatshkurtra dhe Rezultatet Përfundimtare të drejtpërdrejta) të matura nga treguesit përkatës, duke përdorur si referencë matricën e kuadrit logjik (për modaliteti i projektit) dhe strategjia, politika ose plani i veprimit i reformës së partnerit (për mbështetjen buxhetore). Komisioni mund të kryejë vizita shtesë monitoruese të projektit si nëpërmjet stafit të tij ashtu edhe përmes konsulentëve të pavarur të rekrutuar drejtpërdrejt nga Komisioni për rishikime të pavarura monitoruese (ose të rekrutuar nga agjenti përgjegjës i kontraktuar nga Komisioni për zbatimin e rishikimeve të tilla).

Janë vlerësuar sistemet statistikore dhe monitoruese, si dhe cilësia e të dhënave zyrtare në fushën e politikave të mbuluara. Ky vlerësim është përfshirë në hartimin e veprimit si më poshtë:

Rolet dhe përgjegjësitë për mbledhjen, analizën dhe monitorimin e të dhënave

Subjektet zbatuese të besuara për veprimin do të monitorojnë treguesit e veprimit në nivelin e komponentëve/produkteve të tyre përkatëse. AMBU dhe MIE përkatësisht si përfitues kryesorë, do të ndjekin arritjen e treguesve dhe rezultateve afatshkurtra dhe Rezultateve Përfundimtare të përcaktuara në kuadër të veprimit. Ata do të kenë përgjegjësinë të mbledhin të dhënat në lidhje me treguesit dhe të raportojnë në kohë të NIPAC, të informojnë rregullisht NIPAC dhe palët përkatëse të interesit për zbatimin e treguesve, si dhe të ndjekin zbatimin e aktiviteteve përkatëse dhe të alarmojnë për çdo vonesë dhe arsye që shkaktoi këto vonesa. Siç përshkruhet në seksionin 4.6 më sipër, monitorimi i përgjithshëm i zbatimit të veprimit do të kryhet në nivel të KDS-Ujëra (si Komiteti i Monitorimit të Sektorit IPA) dhe në nivel të PSC-së. Institucionet përkatëse do të përdorin mjetin e monitorimit të orientuar drejt rezultateve në raportimin e performancës dhe rezultateve, duke iu referuar kritereve të rëndësishme, efikasitetit, efektivitetit,

qëndrueshmërisë dhe ofroni informacion bazë që mund të shfrytëzohet për të orientuar monitorimin/vlerësimin/auditimin dhe vendimin e menaxhimit të ardhshëm në nivel veprimi. NIPAC do të jetë përgjegjës në nivel kombëtar për të monitoruar, rishikuar dhe vlerësuar progresin në zbatimin e treguesve të vendosur brenda Matricës së kuadrit logjik të veprimit dhe për të komunikuar informacionin me shërbimet e Komisionit Evropian.

5.2 Vlerësimi

Duke pasur parasysh rëndësinë e veprimit, vlerësimi(et) afatmesëm do të kryhet për këtë veprim ose fushat e mbështetjes nëpërmjet partnerëve zbatues. Ai do të kryhet për qëllime mësimore, për vlerësimin e efektivitetit, qëndrueshmërisë dhe ndikimit, dhe do të ofrojë bazën për rishikimin e strategjive dhe aktivitetëve të zbatimit nëse është e nevojshme, si dhe për planifikimin e aktivitetëve të mëtejshme të mundshme në të ardhmen në këtë sektor në Shqipëri në kuadër të IPA III.

Komisioni, gjatë zbatimit, mund të vendosë të ndërmarrë një vlerësim përfundimtar *orex-post* për arsye të justifikuara rregullisht ose me vendimin e tij ose me iniciativën e partnerit. Në rast se parashikohet një vlerësim përfundimtar ose *ex-post*, ai do të kryhet për llogaridhënie dhe qëllime mësimore në nivele të ndryshme (përfshirë për rishikimin e politikave), duke marrë parasysh zbatimin e politikës kombëtare të MIU dhe përafrimin e tyre me *acquis* të BE-së, veçanërisht duke iu referuar PMBM-ve dhe monitorimit të ujit, dhe qëndrueshmërinë e infrastrukturës së ujërave të zeza dhe sistemeve të monitorimit të ujit.

Komisioni ose subjektet përkatëse zbatuese do të informojnë partnerët zbatues të paktën dy muaj përpara për datat e parashikuara për misionet e vlerësimit. Partnerët zbatues do të bashkëpunojnë në mënyrë efikase dhe efektive me ekspertët e vlerësimit, dhe ndër të tjera do t'u ofrojnë të gjithë informacionin dhe dokumentacionin e nevojshëm, si dhe aksesin në mjediset dhe aktivitetet e projektit.

Raportet e vlerësimit do të ndahen me vendin partner dhe me palët e tjera kyçe të interesit. Partnerët zbatues dhe Komisioni do të analizojnë konkluzionet dhe rekomandimet e vlerësimeve dhe, sipas rastit, në marrëveshje me vendin partner, vendosin së bashku për veprimet vijuese që do të ndërmerren dhe çdo rregullim të nevojshëm, duke përfshirë, nëse tregohet, riorientimin e projektit.

Shërbimet e vlerësimit mund të kontraktohen sipas një Kontrate Kuadër.

5.3 Kontrolli dhe verifikimet

Pa cenuar detyrimet e zbatueshme për kontratat e lidhura për zbatimin e këtij veprimi, Komisioni, në bazë të një vlerësimi të rrezikut, mund të kontraktojë detyra të pavarura auditimi ose verifikimi për një ose disa kontrata ose marrëveshje.

6. KOMUNIKIMI DHE VIZIBILITETI

Vizibiliteti i financimit të BE-së dhe komunikimi rreth objektivave dhe ndikimit të veprimeve janë një detyrim ligjor për të gjitha veprimet e financuara nga BE-ja, siç përcaktohet në kërkesat e BE-së për komunikimin dhe vizibilitetin në fuqi. Në veçanti, përfituesit e fondeve të BE-së duhet të njohin origjinën e financimit të BE-së dhe të sigurojnë vizibilitetin e tij të duhur, duke:

- Siguruar një deklaratë që thekson mbështetjen e marrë nga BE-ja në mënyrë të dukshme për të gjitha dokumentet dhe materialin e komunikimit në lidhje me zbatimin e fondeve, duke përfshirë në faqen zyrtare të internetit dhe llogaritë e mediave sociale, ku këto ekzistojnë; dhe
- Promovimi i veprimit dhe rezultateve të tij duke ofruar informacion të synuar koherent, efektiv dhe proporcional për audiencat të shumta, duke përfshirë median.

Masat e vizibilitetit dhe komunikimit do të zbatohen, sipas rastit, nga administratat kombëtare (për shembull, në lidhje me reformat që lidhen me mbështetjen buxhetore të BE-së), subjektet e besuara, kontraktorët dhe përfituesit e granteve. Detyrimet e duhura kontraktuale do të përfshihen, përkatësisht, në marrëveshjet financiare, marrëveshjet e delegimit dhe kontratat e prokurimit dhe grantit.

Masat do të bazohen në një plan specifik komunikimi dhe vizibiliteti, të krijuar dhe zbatuar në përputhje me kërkesat e BE-së për komunikim dhe vizibilitetin në fuqi. Planit do të përfshijë, ndër të tjera, një narrativë komunikimi me objektiva të qarta komunikimi dhe mesazhe kryesore për veprimin përkatës, të përshtatur për audiencat dhe grupet e ndryshme të identifikuara të synuara (grupet e interesit, shoqëria civile, publiku i gjerë etj.).

Masat e vizibilitetit dhe komunikimit specifik për këtë Veprim do të jenë plotësuese me aktivitetet më të gjera të komunikimit të zbatuara drejtpërdrejt nga shërbimet e Komisionit Evropian dhe/ose Delegacionet dhe Zyrat e BE-së. Komisioni Evropian dhe Delegacionet dhe Zyrat e BE-së duhet të informohen plotësisht për planifikimin dhe zbatimin e aktiviteteve specifike të vizibilitetit dhe komunikimit, veçanërisht në lidhje me narrativën e komunikimit dhe mesazhet kryesore.

Subjektet e besuara do të përgatisin plane të dedikuara komunikimi dhe vizibiliteti për komponentët e veprimit që do të zbatohen, të cilat do të zhvillohen në periudhën fillestare të zbatimit. Raportimi duhet të bëhet rregullisht dhe të monitorohet, për të siguruar që objektivat e vendosura zbatohen ose rishikohen nëse është e nevojshme gjatë gjithë kohës së veprimit. Strategjitë e komunikimit duhet gjithashtu të koordinohen me përfituesit kryesorë në lidhje me shkëmbimin e informacionit në faqet e internetit të përfituesve kryesorë, duke përforcuar kështu mesazhet.

Masat e vizibilitetit dhe komunikimit duhet të provojnë se si aktivitetet kontribuojnë në objektivat e veprimit dhe në procesin e anëtarësimit dhe të publikojnë faktin se veprimi mbështet fuqimisht prioritetet e BE-së si Marrëveshja e Gjellbër Evropiane dhe strategjia e ndotjes zero. Ata do të forcojnë ndërgjegjësimin dhe mbështetjen e publikut për objektivat e ndjekura nga veprimi dhe do të theksojnë për audiencën e synuar vlerën e shtuar dhe ndikimin e ndërhyrjeve të BE-së dhe promovojnë transparencën dhe llogaridhënien në përdorimin e fondeve. Komunikimi do të konsiderohet si pjesë integrale e dialogut me grupet kryesore të interesit dhe përfituesit dhe do të luajë një rol të rëndësishëm në komunikimin mbi politikën kombëtare dhe kontributin konkret të veprimit (dhe jo për teknikën dhe modalitetet).

7. QËNDRUESHMËRIA

Një parakusht i rëndësishëm për qëndrueshmërinë e rezultateve afatshkurtra të veprimit është bashkëpunimi i mirë ndërmjet ekipeve të zbatimit të projektit dhe përfituesve të drejtpërdrejtë gjatë zbatimit. Duke marrë parasysh përfshirjen e grupeve të ndryshme të interesit në lidhje me MIU, MBR, monitorimin e ujit, strategjinë detare dhe investimet e ujërave të zeza, pronësia mbi

rezultatet që do të arrihen do të sigurohet nga subjektet zbatuese dhe përfituesit kryesorë në mënyrë që të sigurohen rezultate afatshkurtra të qëndrueshme, dhe veçanërisht infrastruktura dhe sistemet që do të ruhen në planin afatgjatë. Qëndrueshmëria do të synohet në një fazë të hershme të zbatimit, si në nivel institucional ashtu edhe në atë financiar.

Në lidhje me qëndrueshmërinë institucionale, veprimi do të marrë në konsideratë rezultatet afatshkurtra dhe rezultatet përfundimtare në nivel bashkiak, BL dhe qendror, dhe do të kërkojë të përfshijë pjesëmarrjen nga nivelet politike dhe teknike të institucioneve partnere të nivelit qendror dhe palëve të interesuara lokale. Për më tepër, veprimi do të ndihmojë përfituesit të rrisin aftësitë brenda sektorit, të përmirësojnë metodat dhe teknologjitë e tyre, të qartësojnë përgjegjësitë dhe mandatet e institucioneve dhe të mbështesë efektivitetin dhe efikasitetin e tyre. Veprimi do të mobilizojë përfituesit kryesorë dhe institucionet financiare në një fazë të hershme, kur kërkohen ndryshime institucionale për të siguruar qëndrueshmërinë e rezultateve dhe rezultateve Përfundimtare, në mënyrë që ato të merren sa më shpejt në nivel kombëtar gjatë zbatimit.

Në lidhje me qëndrueshmërinë financiare, veprimi do të vlerësojë mënyrat dhe mjetet për të siguruar që kostot e funksionimit dhe mirëmbajtjes së KBL-ve dhe ZABU-ve, laboratorëve dhe sistemeve të monitorimit të ujit, enteve detare dhe infrastrukturës së ujërave të zeza mbulohen në mënyrë të duhur nëpërmjet tarifave, buxhetit kombëtar dhe burimeve të tjera të financimi. Veprimi do të mobilizojë përfituesit kryesorë dhe institucionet financiare në një fazë të hershme për të siguruar që buxheti afatmesëm kombëtar përfshin burime të mjaftueshme që përfituesit të jenë në gjendje të mbështesin të gjitha rezultatet dhe Rezultatet Përfundimtare e projektit, si dhe objektivat afatmesme të politikave për sektor. Kjo është veçanërisht e vërtetë për institucionet dhe sistemet e monitorimit të ujit. Veprimi do të vlerësojë gatishmërinë dhe përballueshmërinë e popullsisë, institucioneve qeveritare dhe përfituesve të tjerë për të paguar për shërbimet dhe do të propozojë një qasje hap pas hapi në përputhje me objektivat dhe afatet kohore të veprimit, si dhe me politikën kombëtare të ujit.

SHQ

KY VEPRIM FINANCOHET NGA BASHKIMI EVROPIAN

SHTOJCA I.6 Dokument Veprimi BE-ja për Rininë

PLANI VJETOR I VEPRIMIT

Ky dokument përbën programin vjetor të punës në kuptim të nenit 110(2) të Rregullores Financiare, si dhe planet dhe masat vjetore dhe shumëvjeçare të veprimit sipas nenit 9 të Rregullores IPA III dhe nenit 23 të IBNZHF (*Instrumenti i Bashkëpunimit Ndërkombëtar për Zhvillimin e Fqinjësisë*)- Rregullorja e Evropës Globale.

1. PËRMBLEDHJE

1.1. Tabela përmbledhëse e veprimeve

Titulli	BE-ja për Rininë Plani Vjetor i Veprimit në favor të Shqipërisë për vitin 2022
OPSYS (<i>sistemet operative</i>)	ACT-61341, JAD.1030030
Akti themelor	Financuar nga Instrumenti i Asistencës së Para-Aderimit (IPA III)
Nisma për ekipin e Evropës	Jo
Zona që përfiton nga veprimi	Veprimi do të kryhet në Shqipëri
Dokument programimi	Kuadri i Programimit IPA III
INFORMACION PËR SEKTORIN DHE FUSHAT ME PËRPARËSI	
Dritarja dhe prioriteti tematik	Dritarja 4: Konkurrenca dhe rritja gjithëpërfshirëse Prioriteti Tematik 1: Politikat arsimore, punësimi, mbrojtja sociale, politikat gjithëpërfshirëse dhe shëndetësia
Objektivat e Zhvillimit të Qëndrueshëm (OZhQ-të)	OZHQ-të kryesore: Objektivi 4 - Sigurimi i arsimit cilësor gjithëpërfshirës dhe të barabartë dhe promovimi i mundësive të të mësuarit gjatë gjithë jetës për të gjithë. Të tjera të rëndësishme: Objektivi 5 – Arritja e barazisë gjinore dhe fuqizimi i të gjitha grave dhe vajzave; Objektivi 8 - Promovimi i rritjes ekonomike të qëndrueshme, gjithëpërfshirëse dhe të qëndrueshme, punësimi i plotë dhe produktiv dhe puna e denjë për të gjithë, Objektivi 16 - Promovimi i shoqërive paqësore dhe gjithëpërfshirëse për zhvillim të qëndrueshëm, ofrimi i aksesit në drejtësi për të gjithë dhe ndërtimi i institucioneve efektive, të përgjegjshme dhe gjithëpërfshirëse në të gjitha nivelet, Objektivi 17 – Partneritet për objektivat.

Kodi(et) DAC ¹	110 Arsimi 11231 Aftësitë themelore të jetës për të rinjtë 16015 Shërbimet sociale (duke përfshirë zhvillimin e të rinjve dhe gratë+ fëmijët) 16020 Krijimi i punësimit			
Kanali kryesor i dorëzimit @	42001 - Komisioni Evropian - Pjesa e Zhvillimit të Buxhetit			
Shënuesit (nga formulari DAC)	Objektivi i përgjithshëm i politikës	Jo i synuar	Objektivi i rëndësishëm	Objektivi kryesor
	Zhvillimi i pjesëmarrjes/qeverisja e mirë	☐	☐	☒
	Ndihma për mjedisin	☐	☒	☐
	Barazia gjinore dhe fuqizimi i grave dhe vajzave	☐	☒	☐
	Zhvillimi i tregtisë	☒	☐	☐
	Shëndeti riprodhues, i nënës, i të porsalindurit dhe i fëmijës	☒	☐	☐
	Reduktimi i rrezikut nga fatkeqësitë	☒	☐	☐
	Përfshirja e personave me aftësi të kufizuara	☐	☒	☐
	Të ushqyerit	☒	☐	☐
	Shënuesit e Konventës RIO @	Jo i synuar	Objektivi i rëndësishëm	Objektivi kryesor
	Diversiteti biologjik	☒	☐	☐
	Luftimi i shkretëtirëzimit	☒	☐	☐
	Zbutja e ndryshimeve klimatike	☒	☐	☐
	Përshtatja ndaj ndryshimeve klimatike	☒	☐	☐
	Objektivat e politikës	Jo i synuar	Objektivi i rëndësishëm	Objektivi kryesor
	Lidhshmëria	☒	☐	☐

¹ Sektorët e KNZH-së (kodet dhe përshkrimet) tregohen në kolonën e parë dhe të katërt të skedës 'kodet e qëllimit' në dokumentin e mëposhtëm: <http://www.oecd.org/dac/financing-sustainable-development/development-financestandards/dacandcrscodelists.htm>

	Digitalizimi	☐	☒	☐
	Migrimi	☒	☐	☐
	COVID-19	☒	☐	☐
INFORMACION PËR BUXHETIN				
Shumat në fjalë	Linja buxhetore: 15.020201 Kostoja totale e parashikuar: 5000000 Euro Shuma totale e kontributit buxhetor të BE-së është 5000000 Euro prej të cilave 3 000 000 Euro për menaxhim indirekt me përfituesin IPA III.			
MENAXHIMI DHE ZBATIMI				
Modalitetet e zbatimit (lloji i financimit dhe mënyra e menaxhimit)	Modaliteti i Projektit Menaxhimi indirekt me subjektin(et) që do të zgjidhen në përputhje me kriteret e përcaktuara në seksionin 4.3.1 Menaxhimi indirekt me Shqipërinë			
Prioritetet përkatëse dhe pikat kryesore nga Plani Ekonomik dhe i Investimeve për Ballkanin Perëndimor [vetëm për Ballkanin Perëndimor]	Prioritetet: “Agjenda e Gjelbër”, “Tranzicioni Digjital”, “Agjenda e Inovacionit”, “Zhvillimi i Kapitalit Njerëzor”, Pikat kryesore: “VIII Infrastruktura Digjitale”, “X Garancia për Rininë”			
Data Përfundimtare për lidhjen e Marrëveshjes Financiare	Maksimumi deri më 31 dhjetor 2023			
Data përfundimtare për lidhjen e marrëveshjeve të kontributit/delegimit, kontratave të prokurimit dhe granteve	3 vjet pas datës së lidhjes së Marrëveshjes Financiare, me përjashtim të rasteve të renditura në nenin 114(2) të Rregullores Financiare			
Periudha Treguese e zbatimit operacional	72 muaj pas përfundimit të Marrëveshjes Financiare			
Data përfundimtare për zbatimin e Marrëveshjes Financiare	12 vjet pas përfundimit të Marrëveshjes Financiare			

1.2. Përmbledhje e Veprimit

Veprimi i BE-së për të rinjtë do të mbështesë pjesëmarrjen dhe fuqizimin e të rinjve në jetën politike, ekonomike dhe sociale të Shqipërisë. Rinia në Shqipëri përballlet me sfida të mëdha si rreziku i varfërisë, papunësia e lartë dhe shkalla e papunësisë përfundimtar, nivelet e larta të të rinjve të papërfshirë në Arsim, Punësim ose Trajnim profesional (PAPT) dhe aspak përfshirje në jetën politike. Ky Veprim do t'i

adresoje këto sfida përmes tre fushave kryesore të veprimeve. Së pari, do të përmirësojë pjesëmarrjen qytetare të rinjve përmes promovimit të dialogut gjithëpërfshirës, të përgjegjshëm ndaj gjinisë dhe të strukturuar, angazhimit në zhvillimin e komunitetit lokal, si dhe pjesëmarrjes së të rinjve në kulturë dhe sportet ekipore, duke përfshirë mbështetjen e aktiviteteve sportive për të rinjtë me aftësi të kufizuara si dhe për të nxitur dhe konsoliduar të drejtat e njeriut dhe vullnetarizmin e të rinjve. Veprimi do të rrisë gjithashtu punësueshmërinë e të rinjve përmes zbatimit të arsimit dhe trajnimit përkatës cilësor dhe të tregut të punës ose të rinjve të cenueshëm të Papërfshirë në Arsim, Punësim ose Trajnim (PAPT) nëpërmjet një veprimi pilot për Garanci për Rininë si dhe mbështetjen e institucioneve shqiptare në koordinim, ngritjen e kapaciteteve institucionale, zbatimin dhe mekanizmat monitorues për Garancinë për Rininë në përputhje me udhërrëfyesin kryesor të Garancisë për Rininë dhe planin kombëtar të veprimit të Garancisë për Rininë. Hapi i tretë ka për qëllim sigurimin e aftësive jetësore të të rinjve të shekullit të 21-të, nëpërmjet integritetit të tyre në kurrikulat e arsimit të mesëm dhe ofrimit të udhëzimeve për karrierën shkollore.

Veprimi është hartuar në kuadër të objektivave të politikës së përgjithshme për zhvillimin e pjesëmarrjes/qeverisjen e mirë dhe barazinë gjinore dhe fuqizimin e grave dhe vajzave (objektivat parimore sipas shënuesve të KAZH (*Komiteti i Asistencës për Zhvillim*) dhe do të kontribuojë në disa OZHQ (*Objektivat e Zhvillimit të Qëndrueshëm*), në veçanti OBJEKTIVI 4 - Sigurimi i arsimit cilësor gjithëpërfshirës dhe të barabartë dhe promovimi mundësitë e të mësuarit gjatë gjithë jetës për të gjithë; OBJEKTIVI 5 – Arritja e barazisë gjinore dhe fuqizimi i të gjitha grave dhe vajzave; dhe OBJEKTIVI 8 - Promovimi i rritjes ekonomike të qëndrueshme, gjithëpërfshirëse dhe të qëndrueshme, punësim të plotë dhe produktiv dhe punë të denjë për të gjithë.

2. ARSYETIMI

2.1 Konteksti

Strategjia e BE-së për Rininë 2022-2029² pranon se të rinjtë kanë një rol specifik në shoqëri dhe përballen me sfida specifike.

Strategjia konfirmon se “të rinjtë janë të prirur të marrin kontrollin e jetës së tyre dhe të angazhohen dhe mbështesin të tjerët. Kur marrin kontrollin, ata përjetojnë disa tranzicione tipike në jetën e tyre personale dhe mjedisin, nga arsimimi në punë, të jetuarit vetëm, partneritetet ose fillimi i një jete familjare. Shumë përballen me pasiguri për të ardhmen e tyre, si rezultat i globalizimit dhe ndryshimeve klimatike, ndryshimeve teknologjike, tendencave demografike dhe socio-ekonomike, populizmit, diskriminimit, përjashtimit social dhe lajmeve të rreme me efekte ende të panjohura në punë, aftësi ose në mënyrën sesi funksionojnë demokracitë tona. Vëmendje e veçantë duhet t'i kushtohet të rinjve që rrezikojnë marzhinalizimin bazuar në burimet e mundshme të diskriminimit, si origjina e tyre etnike, seksi, orientimi seksual, paaftësia, feja, besimi ose opinioni politik. Përjashtimi socio-ekonomik dhe përjashtimi demokratik shkojnë hap pas hapi. Të rinjtë që luftojnë me disavantazhet janë përgjithësisht qytetarë më pak aktivë dhe kanë më pak besim te institucionet. Evropa nuk mund të përballojë talentin e humbur, përjashtimin social apo mos-angazhimin mes të rinjve të saj. Të rinjtë nuk duhet të jenë vetëm arkitektë të jetës së tyre, por edhe të kontribuojnë në ndryshime pozitive në shoqëri. Që të rinjtë të marrin përfitimet e plota të veprimeve të BE-së, këto duhet të pasqyrojnë aspiratat, kreativitetin dhe talentin e tyre dhe t'u përgjigjen nevojave të tyre. Nga ana tjetër, të rinjtë pasurojnë ambiciet e BE-së: sipas Raportit të fundit të BE-së për Rininë, kjo gjeneratë është më e arsimuara ndonjëherë dhe veçanërisht e aftë në përdorimin e teknologjive të informacionit dhe komunikimit dhe mediave sociale”.

Ky veprim mbështet Qeverinë Shqiptare në arritjen e objektivave kyç të Strategjisë Kombëtare të Punësimit dhe Aftësive 2019-2022, në lidhje me punësimin, arsimimin dhe zhvillimin e aftësive të rinjve. Këto objektiva marrin parasysh çështjet specifike me të cilat përballen të rejtat dhe personat e rinj vulnerabël, duke përfshirë ato që u përkasin grupeve minoritare dhe të rinjtë që jetojnë në rajone të largëta ose më pak të zhvilluara ekonomikisht dhe zona rurale periferike. Veprimi është plotësisht koherent me objektivat IPA III sipas Kuadrit të Programimit IPA III, Prioriteti Tematik 1: Arsimi, punësimi, mbrojtja sociale dhe politikat e përfshirjes, dhe shëndetësia që përfshin synimet e mëposhtme, veçanërisht të rëndësishme për këtë Veprim:

- Sigurimi i mundësive të barabarta, qasje në tregun e punës, kushteve të drejta të punës, mbrojtjes dhe përfshirjes sociale, si dhe një nivel i lartë i mbrojtjes së shëndetit të njeriut.
- Mbështetja e cilësisë, efektivitetit dhe rëndësisë së arsimit në tregun e punës, duke përfshirë arsimin profesional dhe sistemet e trajnimit, me qëllim që t'u ofrojë njerëzve aftësi të përshtatura me digjtalizimin, qëndrueshmërinë dhe tranzicionin e gjelbër, ndryshimet teknologjike, inovacionin dhe ndryshimet ekonomike.
- Ndërtimi i lidhjeve të forta me sektorin e arsimit dhe në zhvillimin e një game të gjerë masash aktive të tregut të punës, për rritjen e pjesëmarrjes në tregun e punës dhe punësimin në veçanti për të rinjtë, gratë dhe njerëzit më larg tregut të punës.
- Rritja e mundësive të punësimit për gratë, të rinjtë dhe personat me aftësi të kufizuara, përveç trajtimit të çështjeve sociale dhe të punësimit për minoritetet, përfshirë komunitetet rome.

² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2018:456:FULL&from=EN>

- Mbështetja e zbatimit të Agjendës së Ballkanit Perëndimor për Inovacionin, Kërkimin, Arsimin, Kulturën, Rininë dhe Sportin.³

Ligji për Rininë Nr. 75/2019 synon të përcaktojë aktivitetet, mekanizmat dhe autoritetet publike përgjegjëse për mbrojtjen dhe promovimin e të drejtave të të rinjve në Shqipëri dhe diasporë dhe ofron referencë për të gjitha politikat dhe strategjitë kombëtare në lidhje me rininë, duke përfshirë pjesëmarrjen qytetare të rinjve, edukimin, trajnimin dhe përgjegjësitë e punësimit. Ministri i Shtetit për Rininë dhe Fëmijët, i krijuar për herë të parë në shtator 2021, synon drejtpërdrejt politikën rinore dhe është përgjegjës për koordinimin e zbatimit të politikave rinore nga ministrinë e linjës. Ligji për Akademinë e Shkencave, miratuar në shtator 2019, rregullon edhe funksionimin e Akademisë Rinore. Efektiviteti i “Planit Kombëtar të Veprimit për Rininë 2015-2020” u vlerësua në gusht të vitit 2021. Planit Kombëtar i Veprimit përmbante 6 shtylla kryesore: përfshirjen e të rinjve në vendimmarrje dhe proceset demokratike; rritja e punësimit të rinjve nëpërmjet politikave efektive të punës; shëndeti, mjedisi dhe fuqizimi i kulturës sportive; edukimi i të rinjve; mbrojtjen sociale, kulturën dhe vullnetarizmin. Rekomandimet kryesore që rrjedhin nga vlerësimi i tij përfshijnë si më poshtë: kufizimin e transferimit të përgjegjësisë ndërmjet institucioneve, sigurimin e një koherence strategjike ndërmjet pushtetit vendor dhe atij qendror, krijimin e një programi specifik buxhetor për të rinjtë, rritjen e llogaridhënies dhe transparencës dhe sigurimin e monitorimit periodik të zbatimit të Planit i Veprimit për të garantuar llogaridhënie më të mirë. Aktualisht, Ministri i Shtetit për Rininë dhe Fëmijët po drejton procesin e hartimit të Strategjisë së re Kombëtare për Rininë 2022-2029. Procesi paraprak i konsultimit ka nisur me të rinj nga të gjitha shkollat e mesme dhe universitetet e Shqipërisë, duke përzgjedhur përfaqësues për çdo institucion arsimor. Ministri i Shtetit për Rininë dhe Fëmijët ka zhvilluar 22 takime dhe procesi i konsultimit me të rinjtë e moshës 15-29 vjeç pritet të finalizohet në dhjetor 2021. Gjithashtu, konsultime do të kryhen me Organizatat e Shoqërisë Civile (OSHC) dhe komunitetin donator, për të siguruar përafrim të ngushtë me nevojat dhe prioritetet e të rinjve. Në të njëjtën kohë, është krijuar një grup pune me përfaqësues nga të gjitha ministrinë e linjës dhe institucionet përkatëse për rishikimin e politikave aktuale dhe hartimin e Strategjisë së re Kombëtare për Rininë. Strategjia Kombëtare për Rininë 2022-2029 është planifikuar të miratohet brenda vitit 2022.

Objektivat e Strategjisë Kombëtare të Punësimit dhe Aftësive (SKPA) 2019 – 2022 janë plotësisht në përputhje me objektivat e Kuadrit të Programimit IPA III për nxitjen e punësimit cilësor, arsimin profesional dhe aksesin në tregun e punës. SKPA vendos një prioritet për punësimin e të rinjve nëpërmjet masave aktive të punës dhe një skeme garancie për të rinjtë. Qeveria konfirmon angazhimin e saj të plotë për të zbatuar Programin⁴ kryesor të Planit Ekonomik dhe të Investimeve për Garancinë për Rininë e Ballkanit Perëndimor në Shqipëri, siç parashikohet në SKPA. Ndryshe nga dokumentet e mëparshme strategjike, SKPA -ja thekson nevojat dhe mundësitë e përfshirjes së PAPT-së (Të papërfshirë në Arsim, Punësim ose Trajnim) si një kategori specifike e të rinjve.

Strategjia Kombëtare e Mbrojtjes Sociale (SKMS) 2020–2023 është e lidhur ngushtë me prioritetet e Kuadrit të Programimit IPA III, duke synuar mbulimin më të mirë të kujdesit social të familjeve të varfra dhe jashtëzakonisht të varfra, fëmijëve dhe individëve në rrezik, duke rritur kështu transparencën dhe shmangien e abuzimeve në Skemën e Ndihmës Ekonomike, si dhe lidhja e ndihmës me skemat e punësimit për ri-integrim më të shpejtë social. SKMS është fokusuar në mbështetjen e reformës së

³<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/22b8829d-b786-11eb-8aca-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-233221374>

⁴ Një plan ekonomik dhe investues për Ballkanin Perëndimor - https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_1811

shërbimeve të kujdesit social duke mbështetur pushtetet vendore për të krijuar plane lokale sociale dhe shërbime të kujdesit social për kategori të ndryshme në nevojë, si fëmijë, gra, të moshuar, persona me aftësi të kufizuara. Reforma do të synojë krijimin e një mekanizmi të duhur financimi dhe mbështetje për më shumë shërbime të bazuara në komunitet dhe riintegrim përmes tregut të punës.

2.2 Analiza e problemit

Aktivitetet e planifikuara për t'u zbatuar në kuadër të Veprimit do të përqendrohen në tre fusha të mbështetjes në lidhje me të rinjtë në Shqipëri në përputhje me objektivat e “Strategjisë Rinore të BE-së 2019-2027” dhe “Strategjisë Rinore të Këshillit të Evropës 2020-2030”. Më 1 janar 2021, 643,059 shqiptarë u klasifikuan si të rinj (15-29)⁵, me një përqindje të të rinjve krahasuar me popullsinë e përgjithshme të vendit prej 22,73%, përqindja më e madhe e popullsisë dhe pavarësisht kësaj, pjesëmarrja e të rinjve në proceset vendimmarrëse dhe në jetën ekonomike dhe sociale mbetet shumë e ulët. Rinia mund të identifikohet si një grup vulnerabel që përballlet me sfida të mëdha si rreziku i varfërisë, papunësia e lartë, shkalla e papunësisë përfundimtar dhe pasiviteti, normat e larta të PAPT dhe nënprerfaqësimi në jetën politike. Sipas Programit të Reformës Ekonomike 2022-2024, norma PAPT për Shqipërinë në vitin 2020 ishte 27.9, nga 26.6 në 2019 (INSTAT), më shumë se dyfishi i mesatares së BE-27 (12.6%). Në këtë grup, 36,5% klasifikohen si të papunë (INSTAT 2020).⁶ Shkalla e papunësisë tek të rinjtë ishte 21.5% në vitin 2019, një nga më të lartat në rajon. Megjithatë, vetëm rreth 18,000 të rinj PAPT, nga gjithsej mbi 190,000, janë të regjistruar në Agjencinë Kombëtare të Punësimit dhe Aftësive (AKPA) dhe kontakti duhet të shtrihet përtej këtij grupi që përfaqëson më pak se 10% të të rinjve PAPT.

Nga vlerësimi i efektivitetit të Planit Kombëtar të Veprimit për Rininë 2015-2020 i kryer në gusht 2021, rezultoi se nga 161 tregues, 40% ishin arritur plotësisht dhe 16% ishin arritur pjesërisht. Mospërputhja e madhe midis vlerave aktuale dhe atyre të synuara duhet të shkaktojë ndryshime në këtë fushë. Bashkëpunimi ndërmjet të gjithë aktorëve është jetik për të vendosur masa të ndryshme që synojnë nevojat aktuale të të rinjve. Koordinimi i Politikave Rinore është vendimtar, duke pasur parasysh dimensionin ndërsektorial të politikës, duke përfshirë nivelin e arritjeve arsimore, pjesëmarrjen e të rinjve në vendimmarrje, duke përfshirë brenda komuniteteve lokale, advokimin e të drejtave të njeriut, punësimin e të rinjve, pjesëmarrjen e të rinjve në sport, migrimin, sipërmarrjen, inovacionin dhe kulturën, mbrojtjen e mjedisit, dhe ekonominë e gjelbër dhe drejtësinë (të miturit kundërvajtës).

FUSHA E MBËSHTETJES #1: Pjesëmarrja qytetare e të rinjve, të drejtat e njeriut të të rinjve dhe vullnetarizmi i të rinjve dhe pjesëmarrja në zhvillimin e komunitetit lokal, kulturën dhe sportin.

Përfshirja e të rinjve dhe pjesëmarrja politike e të rinjve janë thelbësore për të nxitur qytetarinë aktive të të rinjve, për të përmirësuar integrimin e tyre dhe për të ndërtuar një shoqëri më demokratike, më gjithëpërfshirëse dhe më të begatë. Një nga sfidat është i ashtuquajti paradoksi i pjesëmarrjes së të rinjve, ku mungon besimi në institucionet politikëbërëse nga njëra anë dhe perceptimi nga ana e përfaqësuesve të qeverisë për nivelin e ulët të angazhimit të rinjve. Ndihma është e nevojshme për të mbështetur rolin e Këshillit Rinor Kombëtar të sapokrijuar dhe Këshillave Rinore Lokale si pjesë e proceseve më gjithëpërfshirëse, pjesëmarrëse për vendimmarrje dhe politikëbërje në praktikë, në mënyrë që të arrihet një kulturë e bashkëpërgjegjësisë, duke ndërtuar një ndjenjë kontrolli dhe nxitjen e qëndrimeve pozitive ndaj një stili të rinovuar të qeverisjes.

⁵<http://www.instat.gov.al/media/8305/population-on-1-january-2021.pdf>

⁶ Pjesa tjetër është jashtë fuqisë punëtore ose si punëtorë të dekurajuar (12.7%), ose duke përmbyshur përgjegjësitë shtëpiake dhe familjare (18.1%) ose joaktive për arsye të tjera (32.7%) INSTAT 2020.

Për më tepër, OSHC-të e drejtuara nga të rinjtë dhe të përqendruara te të rinjtë luajnë një rol jetik në përfaqësimin dhe promovimin e interesave të të rinjve, si dhe sigurimin e mjetit për vullnetarizmin dhe aktivizmin rinor në nivel kombëtar dhe lokal. Nëpërmjet mbështetjes për aktivizmin e të rinjve, fuqizimi i të rinjve dhe të drejtat e njeriut mund të promovohen, siç shihet në fushata të tilla si Fushata Rinore e Këshillit të Evropës “No Hate Speech” (*Kundër Gjuhës së Urrejtjes*)

OSHC-të në Shqipëri përballen me disa sfida dhe kapacitetet e tyre organizative janë shpesh të dobëta. Me financim të pasigurt, qarkullimi i stafit është gjithashtu i lartë. Kapacitetet absorbuese të OSHC-ve në zonat rurale dhe të largëta mbeten të kufizuara. Sipas Raportit të Hartës dhe vlerësimit të rrjeteve të organizatave të shoqërisë civile në Shqipëri 2019 nga Partnerët Shqipëri për Ndryshim dhe Zhvillim, diskutimet me aktorë të ndryshëm dhe partnerë të OSHC-ve zbulojnë se besimi i publikut në shoqërinë civile është relativisht i ulët dhe OSHC-të shpesh kanë lidhje të dobëta me bazën dhe bazën mbështetëse. Shpesh ka mungesë përfaqësimi dhe kapacitet të kufizuar për marrëdhëniet me publikun. Një mangësi tjetër është niveli i ulët i OSHC-ve të drejtuara nga të rinjtë në Shqipëri.

Sporti luan një rol të madh për shëndetin e të rinjve dhe përfshirjen sociale dhe është i rëndësishëm për zhvillimin social dhe personal, ndërtimin e aftësive ekipore dhe zhvillimin personal dhe ofrimin e mundësive për bashkimin e të rinjve. Rinia që luan sporte konkurruese në shkollën e mesme tregon më shumë besim, leadership dhe vetë-respekt. Ai është një mjet i dobishëm për fuqizimin e të rinjve dhe promovimin e interesave kyçe të BE-së për qeverisjen e mirë, demokracinë, sundimin e ligjit dhe të drejtat e njeriut.

Palët kryesore të interesit janë:

Ministri i Shtetit për Rininë dhe Fëmijët është krijuar në shtator 2021 për të synuar drejtpërdrejt politikën rinore dhe është përgjegjës për koordinimin e zbatimit të politikave rinore nga ministrinë e linjës.

Agjencia Kombëtare e Rinisë (AKR), e cila i raporton drejtpërdrejt ministrit përgjegjës për politikën rinore, është përgjegjëse për të garantuar mbështetjen dhe përfshirjen e të rinjve në të gjitha fushat e veprimtarisë sociale dhe publike. Janë krijuar qendra rajonale rinore për ofrimin e shërbimeve të drejtpërdrejta për të rinjtë.

Ministria e Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale (MSHMS) është përgjegjëse për hartimin dhe mbikëqyrjen e politikave të mbrojtjes sociale dhe garantimin e të drejtave kushtetuese për mbrojtjen dhe përfshirjen sociale, kujdesin social dhe mundësitë e barabarta, si dhe koordinimin dhe monitorimin e zbatimit të Strategjisë Kombëtare për Barazinë Gjinore 2021-2030. Ministria e Arsimit dhe Sportit është përgjegjëse për politikën në arsim (të gjitha nivelet) dhe sport.

Palë të tjerë të interesuar përfshijnë Organizatat Rinore të Shoqërisë Civile. Disa organizata rinore të shoqërisë civile që veprojnë në Shqipëri janë të grupuara nën organizata ombrellë, si Kongresi Rinor Kombëtar i cili grupon rreth 60 OSHC⁷, Rrjeti i Shoqatave të Zërit Rinor që grupon rreth 20 OSHC⁸ për të rinjtë dhe Rrjeti Kombëtar Rinor Shqiptar që grupon⁹ 32 OSHC për të rinjtë.

Federata Shqiptare e Sporteve Shkollore (FSHSSH) është një OJQ, e krijuar në Tiranë, Shqipëri më 14 prill 2016 dhe ushtron veprimtarinë e saj në bazë të ligjit nr. 105/2020 Për disa shtesa dhe ndryshime në ligjin nr.79/2017 “Për sportin”, Ligji nr. 8788, datë 07.05.2001 “Për organizatat jofitimprurëse”, si dhe mbi parimet e Kartës Evropiane të Sportit dhe rekomandimet në këtë fushë¹⁰.

⁷<http://krk.al/>

⁸<https://www.facebook.com/ZeriteRinjve>

⁹www.anyn.al

¹⁰ <https://fshssh.al/en/fshssh/federata-shqiptare-e-sportit-shkollor/>

FUSHA E MBËSHTETJES #2: Arsimi dhe punësimi i të rinjve vulnerabël

Në vitin 2020, shkalla e pjesëmarrjes së të rinjve në punë (15-29 vjeç) vazhdoi të ishte më e ulët se pjesa tjetër e popullsisë së rritur (51% me një hendek gjinor prej 14.5%). Shkalla e papunësisë për kategorinë 15-29 vjeç në vitin 2020 ishte 20.9%, nga 21.5% në 2019, por pjesa e të rinjve as në punësim, as në arsim apo trajnim u rrit nga 26.6% në 2019 në 27.9% në 2020, që tregon një tranzicion veçanërisht të vështirë të të rinjve në tregun e punës, të përkeqësuar më tej nga pandemia COVID-19. Megjithatë vetëm rreth 18,000 të rinj PAPT - nga gjithsej mbi 190,000 - janë të regjistruar në AKPA. Sipas Indeksit të Pjesëmarrjes Rinore 2019, shkalla e të rinjve të regjistruar në arsimin e nivelit të tretë ishte 59.5% dhe shkalla e të rinjve të diplomuar në arsimin e nivelit të tretë ishte 26.7%, më i larti në WB6. Shqipëria pati një ndryshim të dukshëm në nivelet e arsimit të lartë midis viteve 2010 dhe 2019 me përqindjen e të diplomuarve universitarë (30-34 vjeç) duke u rritur nga 11.4% në 31.3% dhe duke arritur në 40.8% për grup moshën 25-29 vjeç. Grupi me përqindjen më të lartë të PAPT ishte ai i të diplomuarve të mesëm të lartë (28.9%), i ndjekur nga të diplomuarit në universitet (26.5%), ndërsa të rinjtë me arsim të mesëm të ulët dolën më mirë (24.4%)¹¹. Kjo është dëshmi se sipërmarrjet ende nuk janë në gjendje të thithin numrin e shtuar të të diplomuarve në universitet. Megjithatë, këto tendenca filluan të ndryshojnë gjatë viteve 2020-2021 dhe do të monitorohen nga afër. Investimet e ulëta të huaja direkte (tërheqja e IHD-ve (veçanërisht për sektorët që nuk i përkasin punësimit), mungesa e orientimit në karrierë dhe kufizimet strukturore të tregut të punës janë pjesë e shkaqeve për këtë. Përballë këtyre kufizimeve, të rinjtë shqiptarë shpesh pranojnë pozicione të përkohshme punësimi për të cilat ata janë të mbikualifikuar si një alternativë ndaj vendeve të pakta të punës në fushat e tyre përkatëse të specializimit.

Ekziston një nevojë e qartë për veprime shtesë për të kanalizuar fuqinë punëtore të re gjithnjë e më të aftë në sipërmarrje dhe ekonomi sociale, si dhe për t'u fokusuar tek të rinjtë PAPT nga grupet e vulnerabël. Nga njëra anë, ndërmarrjet po përballen me mungesë të fuqisë punëtore të kualifikuar. Nga ana tjetër, analiza e kapaciteteve absorbuese të ndërmarrjeve do të duhej të konsideronte se çështja kryesore janë mospërputhjet e aftësive dhe problemet me mbikëqyrjen dhe cilësinë e institucioneve të arsimit të mesëm të lartë. Për më tepër, duke marrë parasysh nivelet e larta të migrimit, programi mund të ndihmojë të rinjtë dhe institucionet të reflektojnë mbi pritshmëritë, sfidat dhe opsionet e kthimit në lidhje me punën ose trajnimin jashtë vendit.

Plani Ekonomik dhe i Investimeve (PEI) për Ballkanin Perëndimor, i publikuar nga Komisioni Evropian në tetor 2020, propozon zbatimin e skemave të Garancisë Rinore në Ballkanin Perëndimor në katër faza gjatë gjithë periudhës 2021-2027. Aktualisht Shqipëria po mbështetet për Fazën 1, Planet e Zbatimit, nga një Asistencë Teknike për Mbështetjen e Reformës në Politikat e Punësimit dhe Arsimin dhe Formimin Profesional, të financuar nga IPA 2015 deri në fund të vitit 2022. Asistenca teknike (AT) e cila do të mbështesë hartimin e Planit të Zbatimit të Garancisë Rinore dhe përfshin një veprim testues në shkallë. Sfidat kryesore të identifikuara për zbatimin e Garancisë për Rininë përfshijnë nevojën për një sistem informacioni të integruar që lejon gjurmimin e të rinjve nga arsimi, trajnimi dhe punësimi dhe monitorim dhe vlerësim i zgjeruar. Informimi dhe rritja e ndërgjegjësisë janë gjithashtu kushte kritike për përhapjen e suksesshme të Garancisë për Rininë. Së fundi, zyrat publike të punësimit duhet të punojnë më ngushtë me partnerët e biznesit në baza të përhershme.

Për të siguruar suksesin e skemës, do të jetë thelbësore të sigurohet angazhimi i koordinuar i palëve të interesuara, duke përfshirë qendrat e punësimit/qendrat e punës sociale, punëdhënësit dhe organizatat e

¹¹http://databaza.instat.gov.al/pxweb/en/DST/START_TP_LFS_LFSV/NewLFSY004/

punëdhënësve, sindikatat, autoritetet lokale dhe organet e sektorit të punësimit dhe trajnimit, organizatat e shoqërisë civile dhe organizatat rinore, institucionet arsimore dhe trajnuese dhe shërbimet sociale.

Aktivitetet e identifikuara për Garancinë për Rininë në Fazën 2, Puna Përgatitore dhe Faza 3, Faza Pilot, parashikojnë ngritjen e mëtejshme të kapaciteteve të autoriteteve publike dhe palëve të interesuara, personelin/infrastrukturën, kuadrin ligjor, sistemet e monitorimit dhe vlerësimit. Një skemë pilot e shkallëzuar e garancive për të rinjtë (paketë e plotë), e fokusuar në një territor specifik dhe monitorimi dhe vlerësimi i bazuar në prova do të kërkojnë mbështetje nga viti 2023, duke mundësuar që faza e vendosjes të vazhdojë në 2024-2025. Duke pasur parasysh numrin e vogël të të rinjve PAPT të regjistruar aktualisht në AKPA, do të nevojiten përpjekje të konsiderueshme për aktivitete informuese. Është i nevojshëm edhe krijimi i një mekanizmi për monitorimin e braktisjes së të rinjve nga sistemi arsimor si pjesë e mekanizmit të përgjithshëm të monitorimit.

Palët kryesore të interesit, përveç Ministrisë të Shtetit për Rininë dhe Fëmijët dhe Ministrinë e Arsimit dhe Sportit të përmendur më sipër, janë Ministria e Financave dhe Ekonomisë, AKPA dhe Agjencia Kombëtare e Arsimit, Formimit dhe Kualifikimeve Profesionale, si dhe Shërbimi Publik i Punësimit.

Ministria e Financave dhe Ekonomisë është institucioni kyç që përcakton dhe monitoron politikat në sektorin e punësimit dhe AFP-së në emër të Qeverisë Shqiptare. AKPA zhvillon dhe mbështet fuqinë punëtore shqiptare nëpërmjet ofrimit të shërbimeve të arsimit profesional, formimit, orientimit profesional dhe punësimit dhe është përgjegjës për zbatimin e politikave publike të punësimit dhe zhvillimit të aftësive.

Agjencia Kombëtare e Arsimit Profesional, Formimit dhe Kualifikimeve është një nga institucionet kyçe në zhvillimin e një sistemi AFP bazuar në Kuadrin Shqiptar të Kualifikimeve, nëpërmjet programeve të bazuara në rezultatet përfundimtare të të nxënësve dhe mbështet orientimin e sistemit të AFP-së drejt kompetencave të nevojshme në tregun e punës.

FUSHA E MBËSHTETJES #3: Aftësitë e shekullit të 21-të dhe këshillimi për karrierën për nxënësit e shkollave

Aftësitë e shekullit të 21-të janë bërë një zonë gjithnjë e më e madhe e fokusit në diskursin ndërkombëtar të arsimit, me gjithnjë e më shumë vende anëmbanë globit që përpiqen të sigurojnë që sistemet e tyre arsimore t'i pajisin të rinjtë me këto aftësi transversale që lidhen me të menduarit kritik, vendimmarrjen, aftësinë digjitale, kreativitetin dhe inovacionin, aftësitë e gjelbra dhe ndërgjegjësimin mjedisor, si dhe përgjegjësinë personale dhe sociale (duke përfshirë ndërgjegjësimin dhe kompetencën kulturore). Këto aftësi do të ndihmojnë në kapërcimin e ndarjes digjitale dhe hendekut gjinor dhe do të angazhojnë të rinjtë në rrezik për t'u lënë pas në një shoqëri të digjitalizuar, do t'i fuqizojnë të rinjtë që të përfshihen në mënyrë aktive dhe krijuese në shoqërinë digjitale, të marrin vendime të informuara dhe të arsyetuara dhe të marrin përgjegjësinë dhe kontrollin e identitetit të tyre digjital. Përfshirja e këtyre aftësive në shkollat e mesme do t'u mundësojë të rinjve shqiptarë të bëhen anëtarë aktivë, të angazhuar dhe produktivë të komunitetit të tyre, vendit dhe botës së globalizuar më gjerë.

Megjithatë të rinjtë po marrin më shumë vendime se më parë pasi qëndrojnë më gjatë në arsim, dinamika në rritje e tregut të punës, ndryshimi i shpejtë i kërkesës për aftësi dhe diversifikimi dhe fragmentimi në rritje i ofrimit të arsimit dhe trajnimit po e bëjnë vendimmarrjen më të vështirë. Aspiratat e karrierës janë shpesh të ngushta, joreale dhe të shtrembëruara nga sfondi social dhe shpesh të rinjtë kanë vetëdije të kufizuar për potencialin dhe nevojat e tyre dhe akses të ulët në informacion të paanshëm rreth mundësive të të mësuarit dhe financimit, duke u demotivuar me arsimim dhe trajnim. Shumë profesione dhe rrugë mësimi, të tilla si praktikant, nuk kuptohen ose keq-stereotipizohen, duke kontribuar në mungesën e aftësive dhe duke çuar, në disa raste, në mosangazhim dhe braktisje arsimore. Pjesëmarrja në aktivitete të orientimit në karrierë shoqërohet me përfitime arsimore dhe veçanërisht ekonomike, por shumë pak të rinj kanë akses të mjaftueshëm në informacionin që u nevojitet.

Aktualisht, Shqipëria nuk ka udhëzime për karrierë në shkollat e mesme. Ndër parimet kryesore të politikave të Garancisë për Rininë (siç përcaktohet nga Rekomandimi i Këshillit) është koherenca e

politikave dhe koordinimi i politikave, si dhe një përzierje e veprimeve parandaluese dhe korrigjuese. Nga këndvështrimi arsimor, objektivi kryesor është të rrisë cilësinë e arsimit dhe t'i bëjë rezultatet arsimore më të përshtatshme dhe më të përgjegjshme ndaj nevojave të tregut të punës: ndër aktivitetet e identifikuar është ofrimi i edukimit në karrierë dhe udhëzimit gjatë rrugëve arsimore për t'u përgatitur për ndryshimin e shpejtë të tregjeve të punës dhe adresimin e shkaqeve strukturore të papunësisë së të rinjve.

Palët kryesore të interesit janë Ministria e Arsimit dhe Sportit, Ministri i Shtetit për Rininë dhe Fëmijët në mandatet e tyre të politikave lidhur me arsimin dhe rininë, Agjencia Kombëtare e Punësimit dhe Aftësive dhe shkollat e mesme shqiptare.

3. PËRSHKRIMI I VEPRIMIT

3.1. Logjika e Ndërhyrjes

Bazuar në kontekstin e mësipërm dhe prioritetet në Planin Ekonomik dhe të Investimeve (PIE) për Ballkanin Perëndimor, dhe në Kuadrin e Programit IPA III, veprimi do të fuqizojë të rinjtë dhe do t'u mundësojë atyre të arrijnë potencialin e tyre të plotë dhe të marrin pjesë plotësisht në jetën qytetare, kontribuojnë në zhvillimin ekonomik dhe social dhe kohezionin në Shqipëri dhe në përputhje me rregulloren IPA III.

Objektivi i përgjithshëm i veprimit është “të kontribuojë në pjesëmarrjen politike, ekonomike dhe sociale të të rinjve në shoqëri përmes rritjes së punësimit cilësor të rinjve dhe qytetarisë aktive të të rinjve”.

- Objektivat të veprimit, që korrespondojnë me tre fushat e aktiviteteve të caktuara në arsyetim janë:
- **Rezultati përfundimtar 1:** Pjesëmarrja qytetare e të rinjve e konsoliduar përmes dialogut gjithëpërfshirës, të përgjegjshëm gjinor dhe të strukturuar, të drejtat e njeriut të rinjve të konsoliduara dhe vullnetarizmi i të rinjve dhe pjesëmarrja në zhvillimin e komunitetit lokal, kulturën dhe sportin e nxitur.
- **Rezultati përfundimtar 2:** Punësimi i djemve dhe vajzave të reja jo në arsim dhe punësim u përmirësua nëpërmjet zbatimit të arsimit dhe trajnimit përkatës cilësor dhe të tregut të punës.
- **Rezultati përfundimtar 3:** Aftësitë për jetën u përmirësuan nëpërmjet integritetit të tyre në kurrikulat e arsimit të mesëm dhe orientimin për karrierë të përfshirë në sistemin shkollor.

Rezultatet Afatshkurtra që do të jepen nga ky veprim për të kontribuar në Objektivat Specifikë (Rezultatet Përfundimtare) 1, 2 dhe 3 përkatëse janë:

Rezultatet Afatshkurtra që kontribuojnë në rezultatin përfundimtar 1 (ose objektivin specifik 1):

Rezultati Afatshkurtër 1.1 (lidhur me rezultatin përfundimtar 1): *Përmirësimi i kapaciteteve të Këshillave Rinor Kombëtar dhe Lokal të funksionalizuar si zbatues për të mundësuar angazhimin e të rinjve në vendimmarrjen lokale dhe qendrore.*

Rezultati Afatshkurtër 1.2 (lidhur me rezultatin përfundimtar 1): *Aktivizimi i të rinjve dhe vullnetarizmi për përmirësimin e qëndrueshmërisë dhe sigurimin e përgjegjshmërisë gjinore dhe përfshirjes sociale të komuniteteve lokale të mbështetura, duke përfshirë të rinjtë e cënueshëm, minoritetet dhe të rinjtë me aftësi të kufizuara.*

Rezultati Afatshkurtër 1.3 (lidhur me rezultatin përfundimtar 1): *Mbështetja e sporteve ekipore të të rinjve dhe nxitja e pjesëmarrjes së të rinjve femra dhe me aftësi të kufizuara në sport.*

Mbështetja për rritjen e kapaciteteve të Këshillit Rinor Kombëtar dhe Vendor si zbatues për angazhimin qytetar të të rinjve dhe pjesëmarrjen aktive në mekanizmat e qeverisjes në shumë nivele do të sigurojë pjesëmarrjen e të rinjve në politikë dhe qytetare përmes proceseve gjithëpërfshirëse, të strukturuar dhe të përgjegjshme ndaj gjinisë. Duke ndërtuar kapacitete për përfshirjen dhe aktivizmin e të rinjve në bazë,

veçanërisht në zonat rurale dhe në mesin e të rinjve vulnerabël, përfshirja sociale do të rritet. Mbështetja specifike për OSHC-të që punojnë në fushën e sportit rinor, gjithashtu në bashkëpunim me OSHC-të e tjera që përfaqësojnë interesat e të rinjve në nevojë, do të nxisë aksesin dhe pjesëmarrjen në sportet ekipore, duke ndërtuar aftësitë ekipore dhe frymën e komunitetit.

Rezultatet Afatshkurtra që kontribuojnë në rezultatin përfundimtar 2 (ose objektivin specifik 2)

Rezultati Afatshkurtër 2.1 (lidhur me rezultatin përfundimtar 2): *Kapacitetet institucionale për zbatimin e Planit të Zbatimit të Garancisë Rinore (GR).*

Rezultati Afatshkurtër 2.2 (lidhur me rezultatin përfundimtar 2): *Zbatohet veprimi pilot për të rinjtë e cenueshëm PAPT për një ofertë të cilësisë së mirë punësimi ose arsimimi/trajnimi i mëtejshëm brenda 4 muajve pas përfundimit të arsimit formal dhe/ose regjistrimit si të papunë.*

Rezultati Afatshkurtër 2.3: *Është krijuar dhe zbatuar mbështetje e përkushtuar dhe sistematike për praktikën dhe trajnimin në sektorët e ekonomisë së gjelbër që kanë potencial të lartë në Shqipëri.*

Rezultati Afatshkurtër 2.4 (lidhur me rezultatin përfundimtar 2): *Mekanizmat dhe sistemet për Planin e Zbatimit të Garancisë për Rininë (GR) janë krijuar/përmirësuar.*

Mbështetja për koordinimin institucional dhe ngritjen e kapaciteteve do të ofrojë një bazë solide për zbatimin e Garancisë për Rininë, ndërsa një veprim pilot do të fokusohet në PAPT vulnerabël që mbulon të gjitha aspektet e Garancisë për Rininë e ardhshme dhe do të lejojë testimin në terren të të gjithë mekanizmave dhe sistemeve, ngritur. Këto aktivitete do të mbështesin të gjitha palët e interesuara shqiptare për t'u përgatitur për zbatimin e Garancisë për Rininë në Shqipëri, duke marrë parasysh së saj nga 2024/2025.

Rezultatet afatshkurtra që kontribuojnë në rezultatin përfundimtar 3 (ose objektivin specifik 3):

Rezultati afatshkurtër 3.1 (lidhur me rezultatin përfundimtar 3): *Përmirësimi i 'aftësive të shekullit 21' (të menduarit kritik, komunikimi, bashkëpunimi dhe kreativiteti) i adoleshentëve me një veprim pilot në qytete të vogla.*

Rezultati afatshkurtër 3.2 (lidhur me rezultatin përfundimtar 3): *Modeli i udhëzimit në karrierë i miratuar me materialet e trajnimit të zhvilluara.*

Këto do t'u ofrojnë të rinjve shqiptarë aftësitë dhe aftësitë për të marrë pjesë plotësisht në jetën ekonomike dhe sociale dhe për t'u bërë anëtarë të vlerësuar të komuniteteve të tyre, të aftë për të përkrahur plotësisht mundësitë e reja të ofruara në shekullin e 21-të.

3.2 Veprimtaritë treguese

Aktivitetet që lidhen me Rezultatin afatshkurtër 1.1:

Aktiviteti 1.1.1: Asistencë dhe mbështetje për Këshillin Kombëtar Rinor dhe Këshillat Rinor Vendorë për të zhvilluar kapacitetet e tyre për të kontribuar në politikëbërjen dhe monitorimin dhe pjesëmarrjen në proceset gjithëpërfshirëse të dialogut politik dhe qytetar, si dhe sigurimin e përfaqësimit. Do të ofrohet gjithashtu mbështetje për rrjetëzim dhe shkëmbim kolegësh.

Aktiviteti 1.1.2: Përgatitja dhe zbatimi i një fushate sensibilizimi dhe ndërgjegjësimi që synon OSHC-të e drejtura nga të rinjtë dhe të rinjtë për të mbështetur pjesëmarrjen politike dhe rritur besimin tek institucionet.

Aktiviteti 1.1.3: Ngritja e kapaciteteve të ministrive përgjegjëse për rininë dhe administratat lokale për të siguruar një dialog kuptimplotë dhe të qëndrueshëm me Këshillat Rinorë dhe OSHC-të rinore.

Aktivitetet që lidhen me Rezultatin 1.2:

Aktiviteti 1.2.1: Projekte të bazuara në komunitet të OSHC-ve të drejtura nga të rinjtë dhe të fokusuar tek të rinjtë, duke përfshirë të rinjtë e cenuseshëm, të rinjtë nga minoritetet dhe të rinjtë me aftësi të kufizuara, promovimin e të drejtave të njeriut, barazinë gjinore, pa iniciativa për gjuhën e urrejtjes dhe edukimin seksual përmes një thirrje konkurruese për propozime.

Aktiviteti 1.2.2: Asistencë teknike për të mbështetur zbatimin e skemës së granteve dhe për të ndërtuar kapacitetet e OSHC-ve rinore për përfshirjen dhe aktivizmin e të rinjve në bazë, veçanërisht në zonat rurale dhe në mesin e të rinjve vulnerabël.

Aktivitetet që lidhen me Rezultatin afatshkurtër 1.3:

Aktiviteti 1.3.1: Mbështetje për aktivitetet e OSHC-ve që punojnë në fushën e sportit rinor, gjithashtu në bashkëpunim me OSHC-të e tjera që përfaqësojnë interesat e të rinjve në nevojë për të nxitur pjesëmarrjen, barazinë dhe përfshirjen e tyre në sportet ekipore përmes një thirrjeje konkurruese për propozime. Asistenca teknike për nënaktivitetin e skemës së granteve 1.2.2 gjithashtu do të mbështesë këtë skemë granti.

Aktivitetet që lidhen me Rezultatin afatshkurtër 2.1:

Aktiviteti 2.1.1: Asistencë teknike për ngritjen e kapaciteteve të të gjitha autoriteteve të përfshira dhe palëve të interesuara në përgatitjen, pilotimin dhe vendosjen fillestare të Garancisë për Rininë, bazuar në asistencën teknike IPA II 2015.

Aktiviteti 2.1.2: Mbështetja e autoritetit për të krijuar një mekanizëm monitorues për braktisjen e shkollës si një mjet parandalimi dhe zbulimi i hershëm.

Aktivitetet në lidhje me Rezultatin afatshkurtër 2.2:

Aktiviteti 2.2.1: Hartimi dhe zbatimi i një veprimi Pilot në një territor të caktuar në Shqipëri, duke përfshirë një zonë rurale, ku identifikohen PAPT vulnerabël, që synon ofrimin e punësimit, arsimit të vazhdueshëm, praktikës dhe praktikës. Ai do të përfshijë mbështetjen për sipërmarrjen e të rinjve dhe përfshirjen e të rinjve në ndërmarrjet sociale, si dhe mbështetjen e bashkëpunimit ndërmjet qendrave të mirëqenies/punonjësve socialë dhe zyrave të punësimit duke pilotuar strategji aktivizimi që adresojnë disavantazhin specifik të tregut të punës me të cilin mund të përballen disa kategori të të rinjve PAPT. Kjo mund të përfshijë pilotimin e planeve të personalizuara të aktivizimit të zhvilluara me punonjësit

socialë të të rinjve dhe këshilltarët e punësimit dhe masat e individualizuara të integritit në tregun e punës që synojnë të rinjtë me aftësi të kufizuara, të tilla si kombinimi i përfitimeve të aftësisë së kufizuar me shërbimet e punësimit dhe programet aktive.

Aktiviteti 2.2.2: Fushata e komunikimit dhe informimit në zonën pilot për të siguruar zbatimin dhe suksesin e skemës

Aktiviteti 2.2.3: Monitorimi dhe vlerësimi i vazhdueshëm pilot për të ndikuar në rregullimin e mirë të Garancisë për Rininë në funksion të vendosjes së saj kombëtare.

Aktiviteti 2.2.4: Projektimi dhe zbatimi i trajnimeve dhe praktikave në fushën e ekonomisë së gjelbër në fushën e bujqësisë organike, efikasitetit të energjisë, energjisë së rinovueshme, ndërtesave të qëndrueshme, menaxhimit të ujit, ekonomisë qarkore, turizmit të qëndrueshëm, menaxhimit të zonave të mbrojtura dhe restaurimit të biodiversitetit, kompensimit të karbonit dhe fusha të tjera të lidhura që mund të shfaqen gjatë projektimit dhe zbatimit të këtij aktiviteti.

Aktivitetet që lidhen me Rezultatit afatshkurtër 2.3:

Aktiviteti 2.3.1: Ofrimi i asistencës teknike për ngritjen dhe përditësimin e proceseve ndërinstitucionale për koordinimin dhe menaxhimin e Garancisë Rinore në Shqipëri, duke përfshirë mbledhjen e të dhënave monitoruese të aksesueshme nëpërmjet sistemeve të TI-së, duke u mbështetur në rezultatet e Asistencës Teknike IPA II 2015, përfshirë në terren testimi i sistemit të monitorimit dhe vlerësimit gjatë aktivitetit pilot 2.2.1.

Aktivitetet që lidhen me Rezultatit afatshkurtër 3.1:

Aktiviteti 3.1.1: Zhvillimi i moduleve digjitale mbi aftësitë e 21-të dhe udhëzime për ofrimin e tyre përmes materialeve mbështetëse të mësimin elektronik.

Aktiviteti 3.1.2: Zbatimi i një projekti pilot drejtuar të paktën 20 shkollave të mesme në qytetet e vogla në Shqipëri, nëpërmjet shprehjes së interesit, nëpërmjet zhvillimit dhe ofrimit të një trajnimit të përzier/mësimin elektronik të stafit arsimor në projektin pilot.

Aktivitetet që lidhen me Rezultatit afatshkurtër 3.2:

Aktiviteti 3.2.1: Hartimi i një Dokumenti Politikash për Ministrinë përgjegjëse për Arsimin, i cili analizon modelet e orientimit në karrierë në shtetet anëtare të BE-së për edukimin dhe orientimin në karrierë në shkollat e mesme dhe propozon një model për Shqipërinë, duke marrë në konsideratë rolin eventuale të AKPA-së.

Aktiviteti 3.2.2: Hartimi i materialeve trajnuese për profesionistët e orientimit në karrierë në shkolla.

Aktiviteti 3.2.3: Në varësi të miratimit të modelit të propozuar të orientimit në karrierë, një udhëtim studimor në një shtet anëtar të BE-së me një model të ngjashëm për të mundësuar shkëmbimin e kolegëve në vendosjen dhe shtrirjen e tij në shkollat e mesme.

3.3 Integrimi

Mbrojtja e Mjedisit, Ndryshimet Klimatike dhe Biodiversiteti

Aktivizimi i të rinjve në çështjet mjedisore dhe mundësitë për punësim të të rinjve në përputhje me ekonominë qarkore dhe rritjen e gjelbër do të nxitet përmes aktiviteteve në këtë projekt. Siç shihet në

mbarë botën, të rinjtë kanë nxitur përpjekjet për ndryshime rrënjësore shoqërore dhe angazhime politike në këtë fushë. Për më tepër, përmes Garancisë për Rininë, mund të eksperimentohen dhe testohen mundësi të reja punësimi në përputhje me Agjendën e Gjellbër, ndërsa aftësitë e jetës dhe orientimi i karrierës në shkolla do të drejtohen gjithashtu nga shqetësimet mjedisore.

Barazia gjinore dhe fuqizimi i grave dhe vajzave

Barazia gjinore dhe fuqizimi i grave dhe vajzave të reja, është në përputhje me Strategjinë e BE-së për Barazinë Gjinore 2020-2025¹² dhe me Planin III të Veprimit Gjinor të BE-së për veprimet e jashtme (2021-2025)¹³. Arritja e objektivit ku gratë dhe burrat janë të lirë të ndjekin rrugën e tyre të zgjedhur në jetë dhe të kenë mundësi të barabarta është një proces përfundimtar që kërkon një angazhim të vazhdueshëm. Një angazhim i tillë shprehet edhe në Strategjinë Kombëtare për Barazinë Gjinore 2021-2030 dhe në Strategjinë Kombëtare për Rininë në Shqipëri 2022-2030, ku fuqizimi i vajzave dhe grave janë elementet thelbësore që mbështesin këtë veprim. Aktivitetet do të marrin në konsideratë një vlerësim bazë të nevojave gjinore, i cili duhet të propozojë metodologjinë dhe rekomandimet konkrete për veprimet gjinore për të siguruar integrimin e duhur gjinor në aktivitetet e ngritjes së kapaciteteve, pilotimet, fushatat e komunikimit, politikat, vlerësimet si dhe ndarjen e të dhënave sipas gjinisë, sipas rastit. Janë identifikuar aktivitete specifike për të nxitur pjesëmarrjen politike, ekonomike dhe sociale të vajzave dhe të rejave të moshës 15-29 vjeç dhe për të siguruar mundësi të barabarta. Ndikimi i këtij veprimi në promovimin e cilësisë gjinore dhe fuqizimin e të rejave dhe vajzave do të konsiderohet si pjesë e vlerësimit të tij.

Të drejtat e njeriut

Pakicat dhe të rinjtë vulnerabël, duke përfshirë të rinjtë me aftësi të kufizuara dhe të rinjtë në komunitetet rom dhe egjiptianë janë gjithashtu objektiva kyç për mbështetjen e parashikuar nga ky Veprim për të nxitur pjesëmarrjen e tyre politike, ekonomike dhe sociale. Në rastin e të rinjve me aftësi të kufizuara, kjo përfshin një aktivitet të synuar që ka si qëllim nxitjen e pjesëmarrjes së tyre në aktivitete sportive, si dhe hartimin dhe eksperimentimin e mekanizmave dhe masave për të rinjtë PAPT me aftësi të kufizuara. Në rastin e të rinjve romë dhe egjiptianë dhe të rinjtë LGTBIQ, pjesëmarrja e tyre politike, ekonomike dhe sociale do të nxitet nëpërmjet aktiviteteve të Veprimit. Gjithashtu, Ministria përgjegjëse për Rininë do të inkurajohet të mbledhë të dhëna dhe informacione për të rinjtë vulnerabël, jo vetëm nëpërmjet këtij Veprimi, por në bashkëpunim me INSTAT-in. Treguesit e monitorimit do të ndahen sipas përkatësisë etnike dhe cënueshmërisë kudo që të jetë e mundur për qëllime të monitorimit të veprimit.

Demokracia

Demokracia do të nxitet në mënyrë specifike përmes mbështetjes për angazhimin dhe pjesëmarrjen qytetare të rinjve, si dhe mbështetjen për organizatat e shoqërisë civile të udhëhequra nga të rinjtë dhe të fokusuar tek të rinjtë. Në këtë veprim është përfshirë edhe kontakti me të rinjtë në komunitet. Përfaqësuesit e shoqërisë civile janë një bashkëbisedues kyç për të promovuar dhe mobilizuar komunitetin rinor dhe institucionet lokale, por ata gjithashtu kanë nevojë për mbështetje për shtrirjen në bazë, veçanërisht në mesin e të rinjve vulnerabël dhe për të përfshirë të rinjtë në rolet drejtuese. Për më

¹² [EUR-Lex - 52020DC0152 - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](#)

¹³ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_20_2184

tepër, dialogu dhe bashkëpunimi i zgjeruar midis OSHC-ve rinore dhe autoriteteve publike shqiptare do të mbështetet gjatë gjithë këtij veprimi.

Aktivitetet specifike të parashikuara në kuadër të Veprimit do të ofrojnë mbështetje për pjesëmarrjen e të rinjve në proceset demokratike në partneritet aktiv me administratat publike të nivelit qendror dhe lokal, si dhe të mbështesin organizatat e shoqërisë civile të drejtuara nga të rinjtë dhe të fokusuar tek të rinjtë për të nxitur një shoqëri civile rinore të lulëzuar, të besueshme dhe të qëndrueshme.

3.2. Rreziqet dhe mësimet e nxjerra

Kategoria	Rreziqet	Gjasat (i lartë/ i mesëm/ i ulët)	Ndikimi (i lartë/ i mesëm/ i ulët)	Masat lehtësuese
3-Njerëzit dhe organizata	Rreziku 1. Vështirësitë e burimeve njerëzore në fazat e rekrutimit kapacitetet e ndryshueshme dhe luhatjet e larta të stafit në institucionet e palëve të interesuara pengojnë përthithjen e qetë të ndërhyrjes në kuadër të Veprimit.	M	M	Planifikimi i detajuar i Veprimit që lejon të gjithë grupet e interesit të marrin pjesë në aktivitete. Masat e ngritjes së kapaciteteve induktive aktivizohen në mënyrë fleksibël nën Veprimin për të sapoardhurit në sistem.
2-Planifikimi, proceset dhe sistemet	Rreziku 2. Mungesa e koordinimit efektiv ndërinstitutional.	U	U	Veprimi është hartuar në bashkëpunim të ngushtë me të gjitha grupet institucionale të interesit të cilët tashmë janë duke punuar së bashku nën strukturën 10 EIP-WB dhe kanë angazhuar mekanizmat përkatëse të blerjes dhe koordinimit politik përmes task-forcave ndërministrorë që përfshijnë palët përkatëse të interesit. Veprimi do të ndërtohet mbi këtë për të siguruar një koordinim efektiv ndërinstitutional.
5-Komunikimi dhe informimi	Rreziku 3: Interesimi i ulët tek të rinjtë për pjesëmarrjen qytetare për shkak të mungesës së besimit në institucionet politike.	M	M	Angazhimi proaktiv i OSHC-ve rinore dhe drejtuesve të komunitetit të të rinjve dhe dialogu i zgjeruar me OSHC-të dhe administratat publike të mbështetura përmes Veprimit për të rritur besimin. Fokus i veçantë në përfaqësimin e OSHC-ve dhe anëtarëve të Këshillave Rinor.

5-Komunikimi dhe informimi	Rreziku 4: Përqindja e ulët e të rinjve PAPT të regjistruar në Shërbimin Publik të Punësimit ose të vetëdijshëm për mundësitë e Garancisë për Rininë.	M	M	Aktivitetet ndërgjegjësuere dhe informuese të planifikuara në zonën gjeografike pilot. Stimuj të mundshëm (jo konkretisht) financiarë për të rinjtë që të regjistrohen në OSHC
2-Planifikimi, proceset dhe sistemet	Rreziku 5: Ngritja e ngadaltë e Këshillave Rinorë Lokalë funksionalë.	M	U	Mbështetje për të ofruar modele praktike të mira dhe për të inkurajuar rrjetëzimin dhe shkëmbimin e kolegëve ndërmjet Këshillave Rinorë për të lehtësuar dhe nxitur funksionalizimin e tyre.

Mësimet e nxjerra:

Përgatitja dhe zbatimi i Veprimit IPA 2019 për Përfshirjen Sociale ka nxjerrë në pah nevojën për të siguruar koherencën e politikave dhe koordinimin e politikave ndërmjet ministrive përkatëse të linjës, si dhe nevojën për të pasur një përzierje të veprimeve parandaluese dhe korrigjuese.

Asistenca Teknike IPA 2015 për Mbështetjen e Reformës në Politikën e Punësimit dhe Arsimin dhe Aftësimin Profesional ka identifikuar disa mësimet që zbatohen për këtë veprim:

- Kapaciteti absorbues i institucioneve përfituese duhet të përmirësohet duke u penguar nga procedurat e gjata për punësimin e stafit të ri dhe gjithashtu qarkullimi i stafit.
- Paralelisht me rolin më të madh që u jepet grupeve lokale të interesit, zhvillimi i vazhdueshëm i tregut lokal të konsulentëve është çelësi për përthithjen efektive të ndihmës.
- Zbatimi i parimit të subsidiaritetit është kritik për të siguruar një kohezion dhe efektivitet më të mirë të ndërhyrjeve.

Agjencia Zvicerane për Zhvillim dhe Bashkëpunim (AZZHB) e financuar për Aftësitë për Punë (S4J) (2019 – 2023) ¹⁴ ka identifikuar mësimet e mëposhtme që vlejnë për këtë Veprim:

- Angazhimi institucional dhe kontrolli janë kritike për efikasitetin në zbatim dhe ndërtimin e qëndrueshëm të kapaciteteve;
- Monitorimi i mirë është thelbësor për llogaridhënien në një marrëveshje komplekse institucionale;
- Koordinimi i mbështetjes së jashtme është thelbësor në një sektor që financohet nga grupe të ndryshme interesi.

¹⁴https://info.undp.org/docs/pdc/Documents/ALB/SD4E_Semi-AnnualReport_JanJune_2019_after%20technical%20meeting.pdf

3.5 Kuadri Logjik (faqja tjetër)

Rezultatet	Zinxhiri i rezultateve: Rezultatet kryesore të pritshme	Treguesit	Linjat bazë	Synimi (2027)	Burimet e të dhënave	Supozimet
Efekti	Të kontribuojë në pjesëmarrjen politike, ekonomike dhe sociale të rinjve në shoqëri nëpërmjet rritjes së punësimit cilësor të rinjve dhe qytetarisë aktive të rinjve.	1 Shkalla e punësimit të të rinjve 2 Këshillat rinor qytetarë duke kontribuar aktivisht në politikëbërjen kombëtare/lokale	1 - 42.2% (2020) 2 - 16 (2021)	1 - 46% 2 - 62	1 - INSTAT, AFP 2 - MYCH, Ministria përgjegjëse për pushtetin vendor	<i>Nuk aplikohet</i>

Rezultati Përfundimtar 1	Pjesëmarrja qytetare e të rinjve është konsoliduar përmes dialogut gjithëpërfshirës, të përgjegjshëm gjinor dhe të strukturuar, të drejtat e njeriut të të rinjve janë konsoliduar dhe vullnetarizmi dhe pjesëmarrja e të rinjve në zhvillimin e komunitetit lokal, kulturën dhe sportin janë nxitur.	1.1 % e rekomandimeve të politikave të zbatuara 1.2. # e të rinjve që marrin pjesë aktive në vullnetarizëm, aktivitete komunitare dhe sport (të ndara sipas gjinisë)	1.1 - Nuk Ka 1.2 Nuk Ka	25% 50% rritje krahasuar me 2023	MYCH – raporte vjetore Ministria për përgjegjëse vendor MYCH (anketa bazë dhe përfundimtare)	Të rinjtë janë të motivuar për të bërë vullnetarë dhe për të marrë pjesë në jetën qytetare. Objektet kulturore dhe sportive janë në dispozicion në komunitete dhe shkolla.
Rezultati Përfundimtar 2	Punësueshmëria e djemve dhe vajzave të reja që nuk janë në arsim dhe punësim u përmirësua përmes zbatimit të arsimit dhe trajnimit cilësor dhe përkatës të tregut të punës.	2.1. Pjesa e të rinjve PAPT	27.9% në përgjithësi F: 30.0% M: 25.8%	27.7	INSTAT, LFS	Angazhimi i gjithë Palëve të interesuara shqiptare për Planin e Zbatimit të Garancisë Rinore. Burime të mjaftueshme njerëzore të vëna në dispozicion/mbahen

Rezultati 3 Përfundimtar	Aftësitë për jetën u përmirësuan përmes integritimit të tyre në kurrikulat e arsimit të mesëm dhe orientimin për karrierë të futur në sistemin shkollor.	3.1 Numri i shkollave të mesme që zbatojnë programet e aftësive për jetën 3.2 # e shkollave të mesme në të cilat futet orientimi në karrierë.	0	80 (2027)	MASH – raporte vjetore MES	Shkollat e mesme të interesuara për të ofruar aktivitete jashtëshkollore. Angazhimi politik për fuqjen e orientimit në karrierë në shkollat e mesme. Planifikimi i duhur buxhetor afatmesëm për sistemin e arsimit të mesëm për financimin e aktiviteteve jashtëshkollore dhe orientimin në karrierë.
			0	20% (2027)		

Rezultati afatshkurtër 1.1 i lidhur me Rezultatën përfundimtar 1	3.1 Numri i shkollave mesme që zbatojnë programet afërsive për jetën 3.2 # e shkollave të mesme në të cilat orientimi karrierë.	1.1.1. Kapacitete të ndërtuara në Këshillat Rinor Kombëtar dhe Lokal për t'u angazhuar me të rinjtë dhe për të përgatitur rekomandime për politika 1.1.2. # i aktiviteve të ndërgjegjësimit gjithëpërfshirës të të rinjve dhe sensibilizimit gjinor/angazhimit të të rinjve	Nuk Ka 0	Këshilli Rinor Kombëtar dhe Këshillat Rinor Vendorë që paraqesin rekomandime të rregullta politikanësh tek administratat publike përkatëse 6 aktivitete për krijimin e ndërgjegjësimit/angazhimit të të rinjve	MYCH, Ministria e Përgjegjëse për Pushtetin vendor Raportet e Projektit Asistencës Teknike	Është krijuar dhe mbështetur Këshilli Rinor Kombëtar. Krijohen Këshillat Rinor Vendorë/krijimi i tyre nxitet nga MASR. Të rinjtë janë të motivuar të angazhohen në aktivizëm. Të rinjtë janë të motivuar të angazhohen në aktivizëm.
--	---	---	------------------------	--	--	---

Rezultati afatshkurtër 1.2 i lidhur me Rezultatit përfundimtar 1	Mbështetja e aktivizimit dhe vullnetarizimit rinor për përmirësimin e qëndrueshmërisë dhe sigurimin e përfshirjes gjinore dhe sociale të komuniteteve lokale, duke përfshirë të rinjtë vulnerabël, minoritetet dhe të rinjtë me aftësi të kufizuara.	1.2.1. # e të rinjve të sapo përfshirë në vullnetarizim dhe aktivizim përmes projekteve të komunitetit të OShC-ve të drejtuara nga të rinjtë dhe të fokusuar tek të rinjtë (të ndara sipas gjinisë) 1.2.2. # e OShC-ve që marrin një grant (të ndara sipas numrit të granteve për të mbështetur të rinjtë e ceneshëm, vajzat e reja, minoritetet dhe të rinjtë me aftësi të kufizuara)	0 0	280 të rinj të përfshirë në vullnetarizim dhe aktivizim (të paktën 50% femra) 35-40 OSHC që marrin një grant	Raportet e Monitorimit të Veprimit Asistencë Teknike për Raportet e Skemës së Granteve	.
Rezultati afatshkurtër 1.3 i lidhur me Rezultatit përfundimtar 1	Sportet ekipore të të rinjve mbështeten dhe nxitet pjesëmarrja e të rinjve femra dhe me aftësi të kufizuara në sport.	1.3.1. # e ekipeve sportive të shkollave të mbështetura nga projekti, të ndara edhe sipas gjinisë (mashkull/femër/përzier) 1.3.2. # e të rinjve me aftësi të kufizuara të mbështetur për të luajtur sport të ndara edhe sipas gjinisë (mashkull/femër/përzier)	0 0	20 ekipe shkollore (të paktën 50% femra) 80 të rinj me aftësi të kufizuara	MES MYCH	Objektet sportive të shkollës janë të disponueshme dhe të pajisura në mënyrën e duhur. Instrumentet dhe mbështetja janë në dispozicion për të nxitur pjesëmarrjen e të rinjve me aftësi të kufizuara në sport.

Rezultati afatshkurtër 2.1 i lidhur me Rezultatën përfundimtar 2	Kapacitetet institucionale për zbatimin e Planit të Zbatimit të Garancisë Rinore (GR).	2.1.1. # e aktiviteve për ngritjen e kapaciteteve të orientuara drejt institucioneve përgjegjëse për Planin e Zbatimit të GR 2.1.2. % e punonjësve në institucionet e sipërpërmendura, kapacitetet e të cilëve janë ndërtuar për hartimin, zbatimin dhe monitorimin e planit të zbatimit të GR (të ndara sipas gjinisë) 2.1.3 Përqindja e SHPP-ve që kanë marrë trajnime për profilizimin/këshillim të personalizuar dhe OSHC-të dhe në veçanti organizatat rinore dhe punonjësit socialë të trajnuar për zbatimin e GR	Baza: 0 Baza: 0 Baza: 0	Objektivi: 30 Objektivi: 50% Objektivi: 50%	Raportet e Monitorimit të Veprimit Raportet e trajnimit Raportet e monitorimit	Angazhimi i gjithë Palëve të interesuara shqiptare për Planin e Zbatimit të Garancisë Rinore. Burime të mjaftueshme njerëzore të vëna në dispozicion/mbahen.
---	---	---	---------------------------------------	---	--	---

Rezultati afatshkurtër 2.2 i lidhur me Rezultatën përfundimtar 2	Zbatohet veprimi pilot për të rinjtë e cënueshëm PAPT për një ofertë cilësore punësimi ose arsimim/trajnim të mëtejshëm brenda 4 muajve pas përfundimit të arsimit dhe/ose regjistrimit si të papunë.	2.2.1. Veprimi pilot për të rinjtë PAPT që mbulon të gjithë elementët e planit të zbatimit të GR -së Koment: Përfshini gjithashtu numrin e programeve arsimore/trajnuese ekzistuese dhe të ardhshme 2.2.2. Përhapja me PAPT në zonën e veprimit pilot (të ndara sipas gjinisë)	Nuk Ka Nuk Ka	Veprimi pilot përfundoi me sukses 50% e PAPT-ve në zonën e veprimit pilot arritën në mënyrë efektive (të paktën 50% femra) Norma e përfutjesit të Garancisë Rinore, të punësuar	Raportet e monitorimit pilot GR MEF, raportet e anketës	Angazhimi i gjithë Palëve të interesuara shqiptare për Planin e Zbatimit të Garancisë Rinore.
Rezultati afatshkurtër 2.2 i lidhur me Rezultatën përfundimtar 2	Mekanizmat dhe sistemet për Planin e Zbatimit të Garancisë për Rininë (GR) janë krijuar/përforcuar.	2.3.1. Sistemi i monitorimit GR është vendosur 2.3.2. Ekziston një mekanizëm koordinues	Nuk Ka Nuk Ka	Sistemi i monitorimit funksional dhe në përdorim në të gjitha institucionet përkatëse Koordinimi u krijua zyrtarisht dhe u miratuan të gjitha procedurat ndërinstitucionale	Raportet e Monitorimit të Veprimit MF dhe të gjitha palët e interesuara institucionale	Angazhimi i gjithë Palëve të interesuara shqiptare për Planin e Zbatimit të Garancisë Rinore. Burime të mjaftueshme njerëzore të vëna në dispozicion/mbahen.

Rezultati afatshkurtër 2.2 i lidhur me Rezultatën Përfundimtar2	Përmirësimi i 'afësive të shekullit 21' (të menduarit kritik, komunikimi, bashkëpunimi dhe kreativiteti) i adoleshentëve me një pilot në qytete të vogla.	3.1.1. Modulet digjitale për aftësitë e shekullit të 21-të të zhvilluara dhe të testuara në skemën pilot	Nuk Ka	20 shkolla që marrin pjesë në skemën pilot duke përdorur modulet digjitale për 'aftësitë e shekullit 21'	MES MYCH	Shkollat e mesme të interesuara për të ofruar aktivitete jashtëshkollore .
Rezultati afatshkurtër 2.2 i lidhur me Rezultatën Përfundimtar 2	3.2 Rezultati (lidhur me rezultatën 3): Modeli i udhëzimit për karrierë i miratuar me materialet e trajnimit të zhvilluara.	3.2.1. Modeli i orientimit për karrierë është përgatitur dhe rënë dakord me Ministrinë dhe grupe të tjera institucionale shqiptare interesi. 3.2.2. Është zhvilluar një program trajnimi për profesionistët e orientimit në karrierë.	Nuk Ka Nuk Ka	Dokumenti i Politikave të Modelit të Udhëzimeve për Karrierën i miratuar. Programi i trajnimit është miratuar.	MES MYCH	Angazhimi politik për fuqjen e orientimit në karrierë në shkollat e mesme.

4. MARRËVESHJET E ZBATIMIT

4.1 Marrëveshja e financimit

Për realizimin e këtij Veprimi është parashikuar lidhja e një marrëveshje financimi me Republikën e Shqipërisë.

4.2 Periudha Treguese e Zbatimit

Periudha Treguese operationale e zbatimit të këtij veprimi, gjatë së cilës do të kryhen aktivitetet e përshkuara në seksionin 3 dhe do të zbatohen kontratat dhe marrëveshjet përkatëse, është 72 muaj nga data e hyrjes në fuqi të marrëveshjes së financimit.

Zgjatjet e periudhës së zbatimit mund të bien dakord nga nëpunësi autorizues përgjegjës i Komisionit duke ndryshuar këtë vendim financimi dhe kontratat dhe marrëveshjet përkatëse.

4.3 Metodat e zbatimit

Komisioni do të sigurojë që të respektohen rregullat dhe procedurat e duhura të BE-së për sigurimin e financimit për palët e treta, duke përfshirë procedurat e rishikimit, kur është e përshtatshme, dhe përputhjen e veprimit me masat kufizuese të BE-së.¹⁵

4.3.1. Menaxhimi indirekt me një subjekt të besuar

Një pjesë e këtij veprimi mund të zbatohet në menaxhim indirekt me një subjekt, i cili do të zgjidhet nga shërbimet e Komisionit duke përdorur kriteret e mëposhtme:

- Përvojë e demonstruar në fushën e projektimit dhe zbatimit të arsimit dhe trajnimit përkatës cilësor dhe të tregut të punës, veçanërisht duke iu drejtuar të rinjve PAPT,
- Kapaciteti operacional ose ekspertiza teknike në zbatimin e arsimit dhe trajnimit përkatës cilësor dhe të tregut të punës, veçanërisht duke adresuar PAPT,
- sinergji me projekte ose asistencë në vazhdim ose të planifikuara në të njëjtën fushë në Shqipëri ku subjekti është në krye ose bashkëfinancues;
- Mungesa e konfliktit të interesit,
- Përvojë si subjekt i deleguar në përdorimin e fondeve të BE-së;
- Kapaciteti i subjektit për të ofruar bashkëfinancim të veprimit.

Ky zbatim përfshin Produktet 2.1-2.2-2.3 nën Rezultatit përfundimtar të veprimit. Subjekti i besuar që do të zgjidhet mund të jetë një organizatë e shtetit anëtar, agjenci e vendit të tretë donator, agjenci e specializuar e BE-së ose organizatë ndërkombëtare. Çdo subjekt i përzgjedhur do të duhet të vlerësohet nga shtylla ose t'i nënshtrohet një vlerësimi paraprak, duke përfshirë vlerësimin plotësues kryesor.

4.3.2 Menaxhimi indirekt me një përfitues të IPA III

¹⁵www.sanctionsmap.eu Ju lutemi vini re se harta e sanksioneve është një mjet TI për identifikimin e regjimeve të sanksioneve. Burimi i sanksioneve buron nga aktet ligjore të botuara në Fletoren Zyrtare (FZ). Në rast mospërputhjeje ndërmjet akteve ligjore të publikuara dhe përditësimeve në faqen e internetit, mbizotëron versioni i FZ-së.

Një pjesë e këtij veprimi do të zbatohet nën menaxhim indirekt nga Shqipëria.

Autoriteti drejtues përgjegjës për realizimin e veprimit është Agjencia Shtetërore e Planifikimit Strategjik dhe Koordinimit të Asistencës. Autoriteti menaxhues është përgjegjës për ligjshmërinë dhe rregullsinë e shpenzimeve, menaxhimin e shëndoshë financiar, programimin, zbatimin, monitorimin, vlerësimin, informacionin, dukshmërinë dhe raportimin e aktiviteteve të IPA III.

Autoriteti menaxhues do të mbështetet në ekspertizën sektoriale dhe kompetencën teknike të organeve të ndërmjetme të mëposhtme për menaxhimin e politikave:

- Ministri i Shtetit për Rininë dhe Fëmijët (Institucioni Drejtues)
- Ministria e Arsimit dhe Sportit (Rezultatet përfundimtare 1 dhe 3)

Ata duhet të sigurojnë menaxhim të shëndoshë financiar të veprimit.

Detyrat e zbatimit të buxhetit si thirrjet për tenderë, thirrjet për propozime, kontraktimi, menaxhimi i kontratave, pagesat dhe operacionet e të ardhurave, do t'i besohen organit të ndërmjetëm të mëposhtëm për menaxhimin financiar: Ministrisë së Financave dhe Ekonomisë, Drejtorisë së Përgjithshme për Financimin dhe Kontraktimin e BE-së, Banka Botërore dhe Fondet e Donatorëve të tjerë (NJQFK). Ai do të sigurojë ligjshmërinë dhe rregullsinë e shpenzimeve.

4.4 Fusha e përshtatshmërisë gjeografike për prokurime dhe grante

Përshtatshmëria gjeografike për sa i përket vendit të themelimit për pjesëmarrje në procedurat e prokurimit dhe dhënies së granteve dhe për sa i përket origjinës së furnizimeve të blera siç përcaktohet në aktin bazë dhe të përcaktuar në dokumentet përkatëse kontraktuale do të zbatohet, duke iu nënshtruar dispozitave të mëposhtme.

Nëpunësi autorizues përgjegjës i Komisionit mund të zgjasë përshtatshmërinë gjeografike në bazë të urgjencës ose mungesës së shërbimeve në tregjet e vendeve ose territoreve në fjalë, ose në raste të tjera të vërtetuara siç duhet, kur zbatimi i rregullave të përshtatshmërisë do ta bënte të pamundur realizimin e këtij veprimi ose tepër të vështirë (Neni 28(10) Rregullorja e Evropës Globale. IBNZHF

4.5 Buxheti indikativ

Komponentët tregues të buxhetit	Kontributi i BE-së (shuma në euro)	Kontributi tregues i palës së tretë në monedhën e identifikuar (EURO)
Metodat e zbatimit – krahasoni seksionin 4.3		
Komponenti 1: Rezultati përfundimtar 1: Pjesëmarrja qytetare e të rinjve e konsoliduar përmes dialogut gjithëpërfshirës, të përgjegjshëm ndaj gjinisë dhe të strukturuar, të drejtat e njeriut të të rinjve të konsoliduara dhe nxitja e vullnetarizmit dhe pjesëmarrjes së të rinjve në zhvillimin e komunitetit lokal, kulturën dhe sportin. - Rezultatet afatshkurtra 1.1, 1.2 dhe 1.3 të përbëra nga		
Menaxhimi Indirekt me Shqipërinë – krahasoni seksionin	2000000	NUK KA

4.3.2		
Komponenti 2: Rezultati Përfundimtar 2: Punësimi i djemve dhe vajzave të reja jo në arsim dhe punësim u përmirësua nëpërmjet zbatimit të arsimit dhe trajnimit përkatës dhe cilësor dhe të tregut të punës. – Rezultatet Përfundimtare 2.1, 2.2 dhe 2.3 të përbëra nga:		
Menaxhimi indirekt me një subjekt të besuar – krahasoni seksionin 4.3.1	2000000	NUK KA
Vlerësimi – krahasoni seksionin 5.2 Auditimi – krahasoni seksionin 5.3	do të mbulohet nga një vendim tjetër	NUK KA
Komunikimi dhe vizibiliteti – krahasoni seksionin 6	do të mbulohet nga një vendim tjetër	NUK KA
Kontingjentet	NUK KA	NUK KA
Menaxhimi Indirekt me Shqipërinë – krahasoni seksionin 4.3.2	1 000 000	NUK KA
Totalet	5 000 000	NUK KA

4.6 Organizimi dhe përgjegjësitë organizative

Përfituesit kryesorë për Veprimin do të jenë **Ministri i Shtetit për Rininë dhe Fëmijët dhe Ministria e Arsimit dhe Sportit (Rezultatet përfundimtare 1 dhe 3), dhe Ministria e Financave dhe Ekonomisë (Rezultati përfundimtar 2)** si Përfituesit kryesorë të Veprimit. Për shkak të përfshirjes së ngushtë të aktorëve të tjerë kombëtarë, të tillë si Agjencia Kombëtare për Punësimin dhe Aftësitë (AKPA), Agjencia Kombëtare e Rinisë (AKR) dhe bashkitë lokale, Përfituesit kryesorë do të koordinohen ngushtë me ta gjatë zbatimit të aktiviteteve.

Për koordinimin e përgjithshëm të politikave dhe asistencës, Qeveria e Shqipërisë ka një strukturë organizative ndërinstitucionale dhe operacionale për menaxhimin e zbatimit të një qasjeje të gjerë sektoriale/ndërsektoriale nëpërmjet Sistemit të Planifikimit të Integruar (IPS), i cili vepron si sistemi kryesor që përcakton mjetet dhe mekanizmat për planifikimin e integruar të politikave publike. Urdhri i Kryeministrit (Nr. 157) i datës 22 tetor 2018 rishikoi Grupet e Integruara të Menaxhimit të Politikave (GIMP) dhe strukturat e komiteteve drejtuese sektoriale shoqëruese për zbatimin e një qasjeje të gjerë sektoriale/ndërsektoriale për menaxhimin dhe koordinimin e politikave të fushave dhe sektorëve prioritarë të rëndësi të veçantë, si dhe programimi ndërsektorial nëpërmjet formimit të një mekanizmi të menaxhimit sektorial/ndërsektorial. GIMP “Punësimi dhe Aftësitë” kryesohet nga Zëvendësministri i caktuar në këtë fushë të përgjegjësisë dhe Sekretariati Teknik i tij krijohet në kuadër të Drejtorisë së Politikave të Punësimit dhe Formimit Profesional në Ministrinë e Financave dhe Ekonomisë. Grupi Tematik i Punësimit dhe Trajnimit parashikon bashkëpunim në nivel teknik duke përfshirë edhe partnerët e zhvillimit, brenda sektorëve specifikë të fushës përkatëse prioritare.

Do të krijohet një **Komitete Drejtues i Projektit (KDP)** që do të drejtojë zbatimin e projektit. KDP do të përfshijë përfaqësues nga aktorët kryesorë, si dhe nga Koordinatori Kombëtar i IPA (KKIPA) dhe EUD. KDP do të monitorojë nga afër përmbushjen e objektivit të projektit dhe rezultatet e projektit. KKIPA do të ketë rolin e monitorimit të përmbushjes së objektivave në nivel të Veprimit dhe do të koordinojë monitorimin e tij në kuadër të Komitetit Sektorial të Monitorimit të Punësimit dhe Aftësive.

Si pjesë e prerogativës së tij të zbatimit të buxhetit dhe për të mbrojtur interesat financiare të Bashkimit, Komisioni Evropian mund të marrë pjesë në strukturat e mësipërme të qeverisjes, të ngritura për qeverisjen e zbatimit të veprimit.

4.7 Kushtet Paraprake

- Ngritja dhe plotësimi i personelit të Ministrisë të Shtetit të sapoemëruar për Rininë dhe Fëmijët.
- Ngritja e 10 këshillave rinore lokale në bashki të ndryshme.
- Është hartuar një Plan Garancie për Rininë (PGR).

5. MATJA E PERFORMANCËS

5.1 Monitorimi dhe Raportimi

Monitorimi teknik dhe financiar i përditshëm i zbatimit të këtij veprimi do të jetë një proces i vazhdueshëm dhe pjesë e përgjegjësisë të partnerit zbatues. Për këtë qëllim, partneri zbatues do të krijojë një sistem të përhershëm monitorimi të brendshëm, teknik dhe financiar për veprimin dhe do të përpunojë raporte të rregullta progresi (jo më pak se vjetore) dhe raporte përfundimtare. Çdo raport duhet të sigurojë një përshkrim të saktë të zbatimit të veprimit, vështirësive të hasura, ndryshimeve të paraqitura, si dhe shkallën e arritjes së rezultateve të tij (Rezultatet afatshkurtra dhe rezultatet përfundimtare e drejtpërdrejta) të matura nga treguesit përkatës, duke përdorur si referencë matricën e kuadrit logjik (për projektin modalitet) dhe strategjinë, politikat ose planin e veprimit të reformës së partnerit (për mbështetjen buxhetore). Komisioni mund të kryejë vizita shtesë monitoruese të projektit si nëpërmjet stafit të tij, ashtu edhe përmes konsulentëve të pavarur të rekrutuar drejtpërdrejt nga Komisioni për rishikime të pavarura monitoruese (ose të rekrutuar nga agjenti përgjegjës i kontraktuar nga Komisioni për zbatimin e rishikimeve të tilla). Rolet dhe përgjegjësitë për mbledhjen, analizën dhe monitorimin e të dhënave :

Subjektet zbatuese të veprimit do të monitorojnë treguesit e veprimit në nivelin e komponentëve/rezultateve të tyre përkatëse. Ministrinë përgjegjëse, si përfutuese kryesore do të ndjekin arritjen e treguesve dhe rezultateve afatshkurtra dhe rezultateve të përcaktuara në kuadër të veprimit. Ata do të kenë përgjegjësinë të mbledhin të dhënat në lidhje me treguesit dhe të raportojnë në kohë tek KKIPA, të informojnë rregullisht KKIPA-n dhe palët përkatëse të interesit për zbatimin e treguesve dhe të ndjekin zbatimin e aktiviteteve përkatëse dhe të alarmojnë për çdo vonesë dhe arsye që shkaktoi vonesa të tilla. Siç përshkruhet në seksionin 4.6 më sipër, monitorimi i përgjithshëm i zbatimit të veprimit do të kryhet **në nivel të Komitetit të Monitorimit të Sektorit për Punësimin dhe Aftësitë** dhe në nivel të Komitetit Drejtues të Projektit. Institucionet përkatëse do të përdorin mjetin e monitorimit të orientuar drejt rezultateve në raportimin e performancës dhe rezultateve, duke iu referuar kriterëve të rëndësisë, efikasitetit, efektivitetit, qëndrueshmërisë dhe të ofrojnë informacion bazë që mund të shfrytëzohet për të orientuar monitorimin/vlerësimin/auditimin dhe vendimin e menaxhimit në të ardhmen në nivelin e veprimit. Në përputhje me Kodin Evropian të Sjelljes për Partneritet, koordinim specifik do të kryhet me partnerët dhe palët e interesuara për të siguruar dialogun e politikave dhe menaxhimin e njohurive ndërmjet niveleve qendrore dhe nënkombëtare të qeverisë, dhe organizatave përkatëse të shoqërisë civile.

KKIPA do të jetë përgjegjës në nivel kombëtar për të monitoruar, rishikuar dhe vlerësuar progresin në zbatimin e treguesve të vendosur brenda Matricës së kuadrit logjik të veprimit dhe për të komunikuar informacionin me shërbimet e Komisionit Evropian.

Janë vlerësuar sistemet statistikore dhe monitoruese, si dhe cilësia e të dhënave zyrtare në politikën e mbuluar. Ky vlerësim ishte përfshirë në hartimin e veprimit si më poshtë:

5.2. Vlerësimi

Duke pasur parasysh rëndësinë e veprimit, vlerësimi(et) afatmesëm/me do të kryhet për këtë veprim ose fushat e mbështetjes nëpërmjet partnerëve zbatues. Ai do të kryhet për qëllime mësimore, për vlerësimin e efektivitetit, qëndrueshmërisë dhe ndikimit, dhe do të ofrojë bazën për rishikimin e strategjive dhe aktiviteteve të zbatimit nëse është e nevojshme, si dhe për planifikimin e aktiviteteve të mëtejshme të mundshme në të ardhmen në këtë sektor në Shqipëri sipas IPA III.

Komisioni, gjatë zbatimit, mund të vendosë të ndërmarrë një vlerësim përfundimtar ose i mëtejshëm për arsye të justifikuara siç duhet, qoftë me vendimin e tij ose me iniciativën e partnerit. Në rast se parashikohet një vlerësim përfundimtar ose i mëtejshëm, ai do të kryhet për qëllime të llogaridhënies dhe mësimit në nivele të ndryshme (përfshirë rishikimin e politikave), duke marrë parasysh zbatimin e politikës kombëtare për rininë dhe përafrimin e saj me acquis të BE-së, veçanërisht në referencë për Garancinë për Rininë.

Komisioni ose subjektet përkatëse zbatuese duhet të informojnë partnerët zbatues të paktën dy muaj përpara për datat e parashikuara për misionet e vlerësimit. Partnerët zbatues do të bashkëpunojnë në mënyrë efektive dhe efektive me ekspertët e vlerësimit, dhe ndër të tjera do t'u ofrojnë atyre të gjithë informacionin dhe dokumentacionin e nevojshëm, si dhe aksesin në mjediset dhe aktivitetet e projektit.

Raportet e vlerësimit do të ndahen me vendin partner dhe palët e tjera kyçe të interesit duke ndjekur praktikën më të mirë të shpërndarjes së vlerësimit ¹⁶. Partnerët zbatues dhe Komisioni do të analizojnë konkluzionet dhe rekomandimet e vlerësimeve dhe, sipas rastit, në marrëveshje me vendin partner, vendosin së bashku për veprimet vijuese që do të ndërmerren dhe çdo rregullim të nevojshëm, duke përfshirë, nëse specifikohet, riorientimin të projektit.

Shërbimet e vlerësimit mund të kontraktohen sipas një Kontrate Kuadër.

5.3 Auditimi dhe Verifikimet

Pa cenuar detyrimet e zbatueshme për kontratat e lidhura për zbatimin e këtij veprimi, Komisioni, në bazë të një vlerësimi të rrezikut, mund të kontraktojë detyra të pavarura auditimi ose verifikimi për një ose disa kontrata ose marrëveshje.

6. KOMUNIKIMI DHE VIZIBILITETI

Vizibiliteti i financimit të BE-së dhe komunikimi rreth objektivave dhe ndikimit të Veprimeve janë një detyrim ligjor për të gjitha Veprimet e financuara nga BE-ja, siç përcaktohet në kërkesat e BE-së për komunikimin dhe vizibilitetin në fuqi.

Në veçanti, përfituesit e fondeve të BE-së duhet të njohin origjinën e financimit të BE-së dhe të sigurojnë dukshmërinë e duhur të tij duke:

- Ofruar një deklaratë që thekson mbështetjen e marrë nga BE-ja në mënyrë të dukshme për të gjitha dokumentet dhe materialin e komunikimit në lidhje me zbatimin e fondeve, duke përfshirë një faqe zyrtare në internet dhe llogaritë e mediave sociale, ku këto ekzistojnë; dhe
- Promovuar veprimet dhe rezultatet e tyre duke ofruar informacion të synuar koherent, efektiv dhe proporcional për audienca të shumta, duke përfshirë median

Masat e vizibilitetit dhe komunikimit do të zbatohen, sipas rastit, nga administratat kombëtare (për shembull, në lidhje me reformat që lidhen me mbështetjen buxhetore të BE-së), subjektet e besuara, kontraktuesit dhe përfituesit e granteve. Detyrimet e duhura kontraktuale do të përfshihen, përkatësisht, në marrëveshjet financiare, marrëveshjet e delegimit dhe kontratat e prokurimit dhe grantit.

Masat do të bazohen në një plan specifik komunikimi dhe dukshmërie, të krijuar dhe zbatuar në përputhje me kërkesat e BE-së për komunikim dhe vizibiliteti në fuqi. Plani do të përfshijë, ndër të tjera, një narrativë komunikimi dhe mesazhe master për Veprimin, të përshtatura për audiencat e ndryshme të synuara (grupet e interesit, shoqëria civile, publiku i gjerë etj.)

¹⁶ [Referojuni praktikave më të mira të shpërndarjes së vlerësimit](#)

Masat e vizibilitetit dhe komunikimit specifike për këtë Veprim do të jenë plotësuese me aktivitetet më të gjera të komunikimit të zbatuara drejtpërdrejt nga shërbimet e Komisionit Evropian dhe/ose Delegacionet dhe Zyrat e BE-së. Komisioni Evropian dhe Delegacionet dhe Zyrat e BE-së duhet të informohen plotësisht për planifikimin dhe zbatimin e aktiviteteve specifike të dukshmërisë dhe komunikimit, veçanërisht në lidhje me narrativën e komunikimit dhe mesazhet kryesore.

7. QËNDRUESHMËRIA

Një parakusht i rëndësishëm për qëndrueshmërinë e rezultateve të Veprimit është bashkëpunimi i mirë ndërmjet ekipeve të projektit dhe përfituesve të drejtpërdrejtë gjatë zbatimit të veprimit. Duke marrë parasysh natyrën multisektoriale të Veprimit, është jetike që të sigurohet pronësia mbi rezultatet që do të arrihen, gjë që duhet të kontribuojë në sigurimin e rezultateve të qëndrueshme që do të mbahen në planin afatgjatë.

Qëndrueshmëria e rezultateve është inkorporuar në të gjithë qasjen e zbatimit të Veprimit për synimin e qëndrueshmërisë në nivel institucional dhe financiar.

Ministria përgjegjëse për rininë do të jetë përgjegjëse për të siguruar pjesëmarrjen dhe koordinimin ndërmjet Ministrisë dhe njësisë të qeverisjes vendore për përmirësimin e sistemeve, politikave dhe procedurave të prezantuara në vijim të Ligjit për Rininë, si dhe garantimin e dialogut të vazhdueshëm dhe të zgjeruar me të OSHC-të për të rinjtë.

Mekanizmi i koordinimit ndërinstitutional të nivelit të lartë të ngritur për ngritjen dhe zbatimin e Garancisë për Rininë do të sigurojë përfshirjen e plotë të qeverisë dhe subjekteve publike përkatëse për të garantuar qëndrueshmërinë institucionale të veprimit. Duhet të garantohet mirëmbajtja e duhur dhe përmirësimi i mëtejshëm sipas nevojës për të gjitha sistemet e TI-së dhe monitorimit.

Çelësi për të siguruar qëndrueshmërinë e Veprimit është ngritja e kapaciteteve të stafit në të gjitha institucionet përfituese në mënyrë që proceset të mund të mbahen në të ardhmen.

Për më tepër, çelësi për të siguruar qëndrueshmërinë e Veprimit në përgjithësi është ngritja e kapaciteteve institucionale, e cila është një element qendror i mbështetjes që duhet të ofrohet për të gjitha institucionet përfituese, në mënyrë që proceset e nisura të mund të zhvillohen dhe mbahen në të ardhmen.

Institucionet përfituese shqiptare duhet të sigurojnë që plotësimi me personel i të gjitha institucioneve përkatëse dhe mirëmbajtja e sistemeve të ngritura, duke përfshirë sistemet e monitorimit, janë planifikuar dhe buxhetuar siç duhet nëpërmjet Programit Buxhetor Shumëvjeçar për çdo institucion.

Së fundi, mbështetja horizontale e ofruar për OSHC-të e drejtuara nga të rinjtë dhe të fokusuar tek të rinjtë do të synojë gjithashtu të sigurojë qëndrueshmërinë e tyre në të ardhmen, nëpërmjet ndërtimit të kapaciteteve, mbështetjes për rritjen e aktivizmit dhe vullnetarizmit dhe dialogut të zgjeruar me administratat publike.

SHTOJCA IA - TABELA PËRMBLEDHËSE E
BUXHETIT

Titulli i Programit:
Përfituesi IPA III:
Referenca OPSYS e Programit:

Plan Vjetor i Veprimt i
Shqipërisë 2022
Shqipëria
JAD. 1030030

Programi		Menaxhim Direkt								Menaxhim Indirekt							Totali			
		Grante			Prokurim			Mbështetj a Buxhetor e	Totali MD	Menaxhimi Indirekt me subjekte të besuara (MISB)			Menaxhimi indirekt me Përfituesin IPA III (MIVP)			Totali MI				
Dritarja	Veprimi	Kontributi i BE-së	Kontributi i palës së tretë	Total i	Kontribu ti i BE-së	Kontribu ti i palës së tretë	Totali	Kontribut i i BE-së	Kontribu ti i BE-së	Kontribu ti i BE-së	Kontribu ti i palës së tretë	Totali	Kontribu ti i BE-së	Kontribu ti i palës së tretë	Totali	Kontribu ti i BE-së	Kontribu ti i BE-së	Kontribu ti i palës së tretë	Totali	
Dritarja 1	Operacioni Ndërkombëtar i Monitorimit (ONM): Mbështetje për procesin e rivlerësimit të përkohshëm të gjuhtarëve dhe prokurorëve në Shqipëri – Faza III									9,700,000	1,500,000	11200000			0	9700000	9700000	1500000	11200000	
	BE-ja për Demokracinë	5000000					5000000										5000000			
	BE-ja për Zbatimin e Ligjit									14900000		14900000			0	14900000	14900000	0	14900000	
Totali - Dritarja 1		5000000					5000000			24600000	1500000	26100000	0	0	0	24600000	29600000	1500000	31100000	
Dritarja 2	Instrumenti Lehtësues për Integrimin Evropian				11600000		11600000			2000000		2000000	5400000		5400000	7400000	19000000	0	19000000	
												0			0	0		0	0	
Totali - Dritarja 2					11600000		11600000					2000000	5400000	0	5400000	7400000	19000000	0	19000000	
Dritarja 3	BE-ja për Ujin									29,000,000	48,400,000	77400000			0	29000000	29000000	48400000	77400000	
												0			0	0		0	0	
Totali - Dritarja 3										29000000	48400000	77400000	0	0	0	29000000	29000000	48400000	77400000	
Dritarja 4	BE-ja për Rininë									2000000		2000000	3000000		3000000	5000000	5000000	0	5000000	
												0			0	0		0	0	
Totali - Dritarja 4										2000000		2000000	3000000	0	3000000	5000000	5000000	0	5000000	
Totali i Programit		5000000			11600000		16600000			53600000	49900000	105500000	8400000		8400000	66000000	82600000	49900000	132500000	

SHTOJCA II – KUSHTET E PËRGJITHSHME

Pasqyra e lëndës

Pjesa I: Dispozitat e zbatueshme për aktivitetet për të cilat përfituesi IPA III është autoritet kontraktues në kuadrin e MIVP-së

Neni 1 - Parime të përgjithshme

Neni 1a - Prokurimi dhe dhënia e granteve

Neni 1b – Përfundimi dhe sanksionet administrative

Neni 2 - Komunikimi dhe Vizibiliteti

Neni 3 - Kontrollat ex-ante për procedurat e granteve dhe prokurimit dhe kontrollat ex-post për kontratat dhe grantet që do të kryhen nga Komisioni

Neni 4 - Llogaritë bankare, sistemet e kontabilitetit dhe shpenzimet e pranuar

Neni 5 - Dispozitat pagesat e kryera nga Komisioni për përfituesin IPA III

Neni 6 - Ndërprerja e pagesave

Neni 7 - Rikuperimi i fondeve

Neni 7a – Korrigjimet financiare dhe mbyllja

Pjesa II: Dispozitat e zbatueshme për mbështetjen buxhetore

Neni 8 – Dialogu mbi politikat

Neni 9 - Verifikimi i kushteve dhe disbursimi

Neni 10 – Transparenca e mbështetjes buxhetore

Neni 11 - Rikuperimi i mbështetjes buxhetore

Pjesa III: Dispozitat e zbatueshme për këtë Marrëveshje Financimi në tërësi, pavarësisht metodës së zbatimit

Neni 12 - Periudha e ekzekutimit, periudha e zbatimit operacional dhe afati i kontraktimit

Neni 13 - Lejet dhe autorizimi

Neni 14 - Kërkesat e raportimit

Neni 15 - Të drejtat e pronësisë intelektuale

Neni 16 - Konsultimi ndërmjet përfituesit IPA dhe Komisionit

Neni 17 - Ndryshimet ligjore të Marrëveshjes së Financimit

Neni 18 - Pezullimi i kësaj Marrëveshjeje Financimi

Neni 19 - Zgjidhja e kësaj Marrëveshjeje Financimi

Neni 20 – Ligji i zbatueshëm, zgjidhja e mosmarrëveshjeve

Neni 21 - Masat kufizuese të BE-së

Pjesa I: Dispozitat e zbatueshme për aktivitetet për të cilat përfituesi IPA III është autoritet kontraktues në kuadrin e MIVP-së

Neni 1 - Parime të përgjithshme

- (1) Qëllimi i Pjesës I është të përcaktojë rregullat për zbatimin e detyrave të besuara për ekzekutimin e buxhetit siç përshkruhet në Shtojcën I, si dhe të përcaktojë të drejtat dhe detyrimet e përfituesit IPA III dhe të Komisionit në kryerjen e këtyre detyrave.

Pjesa I zbatohet për detyrat e ekzekutimit të buxhetit që i janë besuar përfituesit IPA III vetëm në lidhje me kontributin e BE-së, ose të kombinuar me fondet e përfituesit IPA III ose fondet e një pale të tretë, në rastin kur këto fonde zbatohen në bashkëfinancim të përbashkët.

- (2) Përfituesi IPA III mbetet përgjegjës për përmbushjen e detyrimeve të përcaktuara në këtë Marrëveshje Financimi dhe në Marrëveshjen Financiare Kuadër të Partneritetit (MFKP). Në zbatim të neneve 6, 18, 19 dhe 21, Komisioni rezervon të drejtën të ndërpresë pagesat dhe të pezullojë dhe/ose të zgjidhë këtë Marrëveshje Financimi.
- (3) Përfituesi IPA III respekton kontributin minimal të specifikuar në Shtojcën I. Në rastin e kontributeve si nga përfituesi IPA III ashtu edhe nga BE-ja, kontributi i përfituesit IPA III vihet në dispozicion njëkohësisht me kontributin korrespondues të BE-së.

- (4) Për qëllimet e zbatimit të nenit 25 të MFKP-së për mbrojtjen e të dhënave, të dhënat personale duhet:

- të përpunohen në mënyrë të ligjshme, të drejtë dhe transparente në lidhje me subjektin e të dhënave;
- të mbliidhen për qëllime të specifikuara, të qarta dhe të ligjshme, si dhe të mos përpunohen më tej në çfarëdo mënyre që nuk është në pajtim me këto qëllime;
- të jenë adekuate, relevante dhe të kufizuara për atë që është e nevojshme për qëllimet për të cilat përpunohen;
- të jenë të sakta dhe, sipas rastit, të përditësohen;
- të përpunohen në një mënyrë që garanton sigurinë e përshtatshme të të dhënave personale; dhe
- të ruhen në një formë që mundëson identifikimin e subjekteve vetëm gjatë periudhës që është e nevojshme për qëllimet për të cilat të dhënat personale përpunohen.

Të dhënat personale në dokumentet që ruhen nga përfituesi IPA III në përputhje me pikën 2 të nenit 1a duhet të fshihen sapo të skadojnë afatet e përcaktuara në atë pikë.

Neni 1a - Prokurimi dhe dhënia e granteve

- (1) Pa cenuar nenin 18(5) të MFKP-së, detyrat e përcaktuara në pikën 1 të nenit 1 realizohen nga përfituesi IPA III në përputhje me procedurat dhe dokumentet standard të miratuara dhe të publikuara nga Komisioni për prokurimin dhe kontratat grant në veprimet e jashtme, veçanërisht me udhëzuesin praktik për procedurat e kontraktimit për veprimet e jashtme të Bashkimit Evropian (PRAG) që janë në fuqi në kohën e shpalljes së procedurës në fjalë, si dhe në përputhje me standardet e vizibilitetit dhe komunikimit të përcaktuara në nenin 2(2).

Përfituesi IPA III realizon procedurat e prokurimit dhe dhënies së grantit, lidh kontratat përkatëse dhe garanton që të gjitha dokumentet e nevojshme për gjurmën e auditit të jenë në gjuhën e kësaj Marrëveshjeje Financimi.

- (2) Pa cenuar nenin 49 të MFKP-së, përfituesi ruan të gjitha dokumentet shoqëruese financiare dhe kontraktuale që nga data e hyrjes në fuqi të kësaj Marrëveshjeje Financimi, ose që nga një datë më e hershme nëse procedura e prokurimit, thirrja për projekt-propozime apo procedurës e granteve direkt është shpallur përpara hyrjes në fuqi të kësaj Marrëveshjeje Financimi, deri pesë vjet nga data e mbylljes së programit. Përfituesi IPA III ruan veçanërisht sa më poshtë:

(a) Procedurat e prokurimit:

- i) Parashikimin me provë të publikimit të njoftimit për prokurim, si dhe çdo korrigjim;
- ii) Emërimi i komisionit të kualifikimit;
- iii) Raporti i kualifikimit (përfshirë shtojcat) dhe aplikimet;
- iv) Prova e publikimit të njoftimit të aplikantëve të kualifikuar;
- v) Letrat për aplikantët e shkualifikuar;
- vi) Ftesën për tender ose dokument të barasvlershëm;
- vii) Dosja e tenderit përfshirë shtojcat, sqarimet, procesverbalet e takimeve, provën e publikimit;
- viii) Emërimin e komisionit të vlerësimit;
- ix) Relacioni i hapjes së tenderit, përfshirë shtojcat;
- x) Raporti i vlerësimit / negociatave, përfshirë shtojcat dhe ofertat e dorëzuara;¹
- xi) Njoftimet;
- xii) Shkresa përcjellëse për dorëzimin e kontratës;
- xiii) Shkresat drejtuar kandidatëve jofitues;
- xiv) Njoftimi i fituesit / anulimit, përfshirë provën e publikimit;
- xv) Kontratat e nënshkruara, ndryshimet në to, klauzolat shtesë, raportet e zbatimit dhe korrespondenca përkatëse.

(b) Thirrjet për projekt-propozime dhe grantet direkte:

- i) Emërimi i komisionit të vlerësimit;
- ii) Raporti i hapjes dhe administrativ, përfshirë shtojcat dhe aplikimet e dorëzuara;²
- iii) Shkresat drejtuar aplikantëve të kualifikuar dhe të shkualifikuar, pas vlerësimit të projektit konceptual;
- iv) Raporti i vlerësimit të projektit konceptual;
- v) Raporti i vlerësimit të aplikimit të plotë ose raporti i negociatave, bashkë me shtojcat përkatëse;
- vi) Kontrolli i kriterëve kualifikuesë dhe dokumenteve mbështetëse;
- vii) Shkresat drejtuar aplikantëve fitues dhe jofitues me një listë rezervë të miratuar pas vlerësimit të plotë të aplikimeve;
- viii) Shkresa përcjellëse për dorëzimin e kontratës grant;
- ix) Njoftimi i fituesit / anulimit me provë të publikimit;
- x) Kontratat e nënshkruara, ndryshimet në to, klauzolat shtesë, raportet e zbatimit dhe korrespondenca përkatëse.

Gjithashtu, dokumentet financiare të përcaktuara në pikat 2(a) dhe 2(b) plotësohen me të gjitha dokumentet mbështetëse përkatëse siç kërkohet nga procedurat e përcaktuara në pikën 1, si edhe me të gjithë dokumentacionin përkatës që ka të bëjë me pagesat, rikuperimet dhe shpenzimet operacionale, për shembull raportet e projektit dhe raportet e kontrolleve në terren, marrjen në dorëzim të furnizimeve dhe punimeve, garancitë dhe raportet e inxhinierëve mbikëqyrës.

(3) Operacionet e bashkëfinancuara nga BE-ja në kuadrin e këtij Programi mund të përfitojnë fonde

¹ Eliminimi i ofertave jofituese pesë vjet pas mbylljes së procedurës së prokurimit.

² Eliminimi i ofertave jofituese tre vjet pas mbylljes së procedurës së grantit.

nga një organizatë ndërkombëtare, Shtet Anëtar, vend i tretë ose organizatë rajonale.

Neni 1b – Përjashtimi dhe sanksionet administrative

- (1) Gjatë zbatimit të procedurave dhe dokumenteve standard të miratuara dhe të publikuara nga Komisioni për prokurimet dhe kontratat grant, përfituesi IPA II garanton që asnjë prokurim apo kontratë grant e financuar nga BE-ja të mos i jepet një operatori ekonomik apo aplikanti për grant nëse operatori ekonomik apo aplikanti për grant, qoftë vetë ose një person me tagra përfaqësimi, vendimmarrjeje apo kontrolli mbi të, gjendet në një nga situatat e përjashtimit të përcaktuara në procedurat përkatëse dhe dokumentet standard të Komisionit.
- (2) Përfituesi IPA III informon menjëherë Komisionit kur një kandidat, ofertues apo aplikant gjendet në njërin nga situatat e përjashtimit sipas pikës (1), ose ka kryer parregullsi dhe mashtrim sipas nenit 51(5) të MFKP-së, ose ka shfaqur mangësi të theksuara në respektimin e detyrimeve kryesore në lidhje me zbatimin e një kontrate apo granti të financuar nga buxheti i BE-ë.
- (3) Gjatë procedurave të prokurimit dhe kontratave të grantit, përfituesi IPA III mban parasysh informacionin që përmban sistemi EDES (Sistemi i Diktimit të Hershëm dhe Përjashtimit) i Komisionit. Aksesimi në informacion mund të sigurohet përmes pikave ndërlidhëse ose përmes konsultimit duke përdorur këto mjete: (Komisioni Evropian, Drejtoria e Përgjithshme e Buxhetit, Zyrtari Kontabël i Komisionit, MO15, B-1049 Bruksel, Belgjikë dhe me e-mail drejtuar BUDG-C01-EXCL- DB@ec.europa.eu duke vënë në dijeni Komisionin përmes adresës të përcaktuar në nenin 3 të Kushteve të Veçanta). Çdo kontratë ose grant i lidhur me një kontraktor apo përfituesi granti që gjendet në situatën e përjashtimit në momentin e lidhjes së kontratës, përjashtohet nga financimet e BE-së dhe mund të zbatohet mekanizmi i korrigjimeve financiare sipas nenit 7a.
- (4) Kur përfituesi III vihen në dijeni për situatën e përjashtimit sipas pikës (1) në zbatimin e detyrave të përcaktuara në Shtojcën I, përfituesi IPA II vendos - në zbatim të kushteve të legjislacionit të brendshëm - refuzimin e operatorit ekonomik apo aplikantit për grant nga procedura në fjalë dhe përjashtimin e tij nga procedurat e ardhshme të prokurimit dhe grantit. Përfituesi IPA III mundet edhe të vendosë penalitete financiare proporcionale me vlerën e kontratës në fjalë. Refuzimet, përjashtimet dhe/ose penalitetet financiare vendosen pas procedurës së kundërshtimit që i garanton të drejtën e mbrojtjes personit në fjalë. Përfituesi IPA III njofton Komisionin sipas pikës (2) të këtij neni.

Neni 2 - Komunikimi dhe Vizibiliteti

- (1) Në përputhje me nenin 24 të MFKP-së, përfituesi IPA II merr masat e nevojshme për të siguruar vizibilitetin e financimit të BE për aktivitetet që i janë besuar atij, si dhe përgatit një plan koherent për aktivitetet e komunikimit dhe vizibilitetit, i cili duhet t'i paraqitet Komisionit për miratim brenda 2 muajve nga data e hyrjes në fuqi të kësaj Marrëveshjeje Financimi.
- (2) Këto aktivitete komunikimi dhe vizibiliteti duhet të jenë në përputhje me Manualin e Vizibilitetit dhe Komunikimit për Veprimet e Jashtme të BE-së të miratuara dhe të publikuara nga Komisioni, i cili është në fuqi në kohën e aktiviteteve.

Neni 3 - Kontrollat *ex-ante* për procedurat e granteve dhe prokurimit dhe kontrollat *ex-post* për kontratat dhe grantet që do të kryhen nga Komisioni

- (1) Komisioni mund të ushtrojë kontrolle *ex-ante* për procedurat e prokurimit dhe granteve për fazat si më poshtë:
 - (a) miratimi i njoftimeve të kontratës(ave) për prokurim dhe çdo korrigjim i tyre;
 - (b) miratimi i dosjeve të tenderit dhe udhëzimeve për aplikantët për grantet;
 - (c) miratimi i përbërjes së Komisioneve të Vlerësimit;

- (d) miratimi i raporteve të vlerësimit, vendimeve të refuzimit dhe përzgjedhjes së fituesit³;
 - (e) miratimi i dosjeve të kontratave dhe aneks-kontratave.
- (2) Në lidhje me kontrollet *ex-ante*, Komisioni vendos:
- (a) të kryejë kontrolle *ex-ante* për të gjitha dosjet, ose
 - (b) të kryejë kontrolle *ex-ante* në disa dosje të tilla të përzgjedhura, ose
 - (c) të heqë dorë plotësisht nga kontrollet *ex-ante*.
- (3) Nëse Komisioni vendos të kryejë kontrolle *ex-ante* në përputhje me pikën 2(a) ose (b), informon përfituesin IPA III për dosjet e përzgjedhura për kontrollet *ex-ante*. Përfituesi IPA III i paraqet Komisionit të gjithë dokumentacionin dhe informacionin e nevojshëm menjëherë pasi informohet se një dosje është përzgjedhur për kontroll *ex-ante*, jo më vonë se momenti i dorëzimit për publik të njoftimit të kontratës apo të udhëzimeve për aplikantët.
- (4) Komisioni mund të vendosë të kryejë kontrolle *ex-post* për procedurat e granteve që nuk kanë qenë objekt i kontrollit *ex-ante* (brenda 6 muajsh nga nënshkrimi i kontratës).
- (5) Komisioni mund të vendosë të kryejë kontrolle *ex-post* në çdo kohë - përfshirë auditimet dhe kontrollet në terren - për çdo kontratë dhe grant të dhënë nga përfituesi IPA III që rrjedh nga kjo Marrëveshje Financimi. Përfituesi IPA III i paraqet Komisionit të gjithë dokumentacionin dhe informacionin e nevojshëm menjëherë pasi informohet se një dosje është përzgjedhur për kontroll *ex-post*. Komisioni mund të autorizojë një person apo subjekt që të kryejë kontrollet *ex-post* për llogari të vet.

Neni 4 - Llogaritë bankare, sistemet e kontabilitetit dhe shpenzimet e pranuar

- (1) Pas hyrjes në fuqi të kësaj Marrëveshjeje Financimi, Organi Kontabël dhe Organi i Ndërmjetëm për Menaxhimin Financiar (ONMF) i përfituesit IPA që është Autoriteti Kontraktues për Programin, hap të paktën një llogari bankare në monedhën Euro. Balanca bankare totale për Programin është shuma e balancave të tilla të llogarive bankare të Programit që mbahen Organi Kontabël dhe të gjithë ONMF-të pjesëmarrëse në përfituesin IPA III. Raportimi për të gjitha llogaritë bankare që kanë lidhje me secilin program, regjistrohen përmes sistemit IPA-APP⁴.
- (2) Përfituesi IPA III përgatit dhe i paraqet Komisionit planet e parashikimit të disbursimeve gjatë periudhës së zbatimit të Programit, duke ndjekur modelin në germën (d) të Shtojcës III. Këto parashikime përditësohen dhe paraqiten bashkë me çdo kërkesë për fonde sipas nenit 5(1) dhe (3), me raportin financiar vjetor të përcaktuar në nenin 14(2) dhe me parashikimin e kërkesë-pagesave të mundshme sipas nenit 33(3) të MFKP-së. Plani i parashikimit të disbursimeve bazohet në nevojat reale dhe aktuale dhe mbështetet nga një analizë e hollësishme e dokumentuar (përfshirë kontraktimet e planifikuara dhe kalendarin e pagesave për çdo kontratë) që i vihet në dispozicion Komisionit me kërkesë të tij.
- (3) Plani fillestar për parashikimin e disbursimeve duhet të përmbajë një përmbledhje të parashikimit vjetor të disbursimeve për të gjithë periudhën e zbatimit, si dhe parashikimet mujore të disbursimeve për 12 muajt e parë të Programit. Planet e mëvonshme duhet të përmbajnë përmbledhje të parashikimit vjetor të disbursimeve për balancën gjatë periudhës së zbatimit të Programit, si dhe parashikimet mujore të disbursimeve për 14 muajt pasues.
- (4) Përfituesi IPA III krijon dhe mban një sistem kontabël në përputhje me Klauzolën 4(3)(a) të Shtojcës A të MFKP-së, i cili përmban të paktën të dhëna për kontratat e menaxhuara në kuadrin e Programit të parashikuara në Shtojcën IV.

³ Për kontratat e shërbimit, ky hap përfshin kontrolle *ex-ante* në lidhje me miratimin e listës së të kualifikuarve.

⁴ IPA-APP është aplikacion TI i dedikuar që është zhvilluar nga DG NEAR për të zëvendësuar instrumentin iPerseus që përdorej për të monitoruar zbatimin e fondeve të para-anëtarësimit në kuadrin e menaxhimit indirekt nga vendet përfituese (MIVP).

- (5) Në zbatim të nenit 57(2) të MFKP-së, shpenzimet e pranuar në sistemin kontabël që mbahet sipas seksionit 4 të këtij neni, duhet të jenë kryer, pranuar dhe paguar dhe të korrespondojnë me shpenzimet aktuale të vërtetuara me dokumente mbështetëse dhe duhet të përdoren, kur është e nevojshme, për të likuiduar parafinancimin e paguar nga përfituesi IPA III sipas kontratave vendore.

Neni 5 - Dispozitat pagesat e kryera nga Komisioni për përfituesin IPA III

- (1) Çdo kërkesë për parafinancim duhet të përmbajë deklaratën e shpenzimeve për Programin, si edhe shumat e kontraktuara dhe të disbursuara si dhe shpenzimet e pranuar.
- (2) Kërkesa e parë për parafinancim mbulon 100% disbursimet e parashikuara për vitin e parë të planit të parashikimit të disbursimeve sipas nenit 4(2). Kjo kërkesë për parafinancim duhet të mbështetet me mandate bankare për të gjitha llogaritë bankare të Programit, sipas rastit.
- (3) Përfituesi IPA III paraqet kërkesë-pagesat për parafinancim kur balanca totale bankare e Programit bie nën nivelin e parashikimit të disbursimeve për pesë muajt pasues të Programit.
- (4) Çdo kërkesë për parafinancim duhet të përmbajë:
- a) Balancat bankare për Programin në fundin e afatit të kërkesës;
 - b) Mandatet bankare të përditësuara për të gjitha llogaritë bankare të Programit, nëse ka;
 - c) Parashikimin e disbursimeve për Programin për 14 muajt nga afati i kërkesës sipas nenit 4(2);
 - d) Raportimin në IPA-APP.
- (5) Për çdo parafinancim të mëvonshëm, përfituesi IPA III mund të kërkojë shumën totale të disbursimeve të parashikuara për 14 muaj pas afatit të kërkesës, minus balancat e përcaktuara në pikën 4(a) në datën e afatit të kërkesës për fonde, plus ndonjë shumë të financuar nga përfituesi IPA III sipas pikës 6 e cila nuk është rimbursuar ende.
- Komisioni rezervon të drejtën për të reduktuar çdo pagesë të mëvonshme parafinancimi nëse balanca totale bankare e mbajtur nga përfituesi IPA III në kuadrin e këtij Programi tejkalon parashikimin e disbursimeve për 14 muajt pasues.
- (6) Kur pagesa reduktohet sipas pikës 5, përfituesi IPA II duhet të financojë Programin nga burimet e veta deri në shumën e reduktimit. Përfituesi IPA III mund të kërkojë më pas rimbursimin e atyre fondeve si pjesë e kërkesës së radhës për fonde të parashikuar në pikën 5.
- (7) Sipas nenit 33(1) të MFKP-së, Komisioni rezervon të drejtën që të kryejë pagesa të pjesshme brenda kufijve të fondeve që ka. Sapo fondet vihen në dispozicion sërish, Komisioni paguan menjëherë pjesën e mbetur.
- (8) Komisioni ka të drejtë të rikuperojë balancat e tepërta bankare që kanë mbetur pa u përdorur për më shumë se 12 muaj. Para ushtrimit të kësaj të drejte, Komisioni fton përfituesin IPA III të japë arsyet e vonës në disbursimin e fondeve dhe të demonstrojë nevojën e vazhdueshme për ato fonde gjatë dy muajve pasues.
- (9) Interesat e gjeneruara nga llogaritë bankare që përdoren për këtë Program, nuk i takojnë Komisionit.
- (10) Sipas nenit 33(4) të MFKP-së, nëse Komisioni e ndërpret afatin për kërkesë-pagesën për më shumë se dy muaj, përfituesi IPA III mund t'i kërkojë Komisionit një vendim nëse ndërprerja do të vazhdojë.
- (11) Deklarata përfundimtare e shpenzimeve e certifikuar sipas nenit 36(1)(a) të MFKP-së i dorëzohet ZKA-së jo më vonë se 16 muaj fundit të periudhës së zbatimit operacional.

Neni 6 - Ndërprerja e pagesave

- (1) Pa cenuar pezullimin ose zgjidhjen e kësaj Marrëveshjeje Financimi sipas neneve 18 dhe 19

përkatësisht, si dhe pa cenuar nenet 38 dhe 39 të MFKP-së, Komisioni mund të ndërpresë pagesat pjesërisht ose plotësisht, nëse:

- (a) Komisioni ka konstatuar ose ka shqetësime serioze se përfituesi IPA III ka kryer gabime thelbësore, parregullsi apo mashtrim që vë në dyshim ligjshmërinë apo rregullsinë e transaksioneve në fjalë gjatë zbatimit të Programit, ose nuk ka përmbushur detyrimet në kuadrin e kësaj Marrëveshjeje Financimi, përfshirë detyrimet lidhur me zbatimin e Planit të Vizibilitetit dhe Komunikimit.
- (b) Komisioni ka konstatuar se ka shqetësime serioze se përfituesi IPA III ka kryer gabime sistematike dhe të përsëritura, parregullsi, mashtrim apo shkelje të detyrimeve në kuadrin e kësaj apo ndonjë tjetër Marrëveshjeje Financimi, me kusht që ato gabime, parregullsi, mashtrim apo shkelje të kenë ndikim material në zbatimin e Marrëveshjes së Financimit apo të vënë në dyshim besueshmërinë e sistemit e kontrollit të brendshëm të përfituesit IPA III ose ligjshmërinë dhe rregullsinë e shpenzimeve në fjalë.

Neni 7 - Rikuperimi i fondeve

- (1) Përveç rasteve të përcaktuara në nenin 40 të MFKP-së, Komisioni mund të rikuperojë fonde nga përfituesi IPA III siç parashikon Marrëveshja Financiare, veçanërisht në rastet e mëposhtme:
 - (a) mosarritja e rezultateve dhe mospërdorimi i produkteve për qëllimin e synuar sipas Shtojcës I;
 - (b) shpenzime të papranueshme;
 - (c) mosrespektim i normës së bashkëfinancimit, sipas Shtojcës I;
 - (d) shpenzime të paguara si rezultat i gabimeve, parregullsive, mashtrimit apo shkeljes së detyrimeve në zbatimin e Programit, veçanërisht në procedurat e prokurimit dhe dhënies së granteve;
 - (e) dobësi ose mangësi në sistemet e menaxhimit dhe kontrollit të përfituesit IPA III, që rezultojnë në korrigjimin financiar.
- (2) Në përputhje me legjislacionin e brendshëm, ZKA rikuperon kontributin e BE-së që i është paguar përfituesit IPA II nga marrësit e fondeve, të cilët kanë qenë në një nga situatat e përcaktuara në pikën 1, germa b) ose d) të këtij neni, apo ato të përcaktuara në nenin 41 të MFKP-së. Fakti që ZKA nuk arrin të rikuperojë një pjesë apo të gjitha fondet, nuk e pengon Komisionin të rikuperojë fondet nga përfituesi IPA III.
- (3) Shumat e paguara në mënyrë të parregullt ose të rikuperuara nga përfituesi IPA III, shumat nga garancitë financiare, të performancës dhe parafinancimit të paguara mbi bazën e procedurave të prokurimit dhe dhënies së granteve, shumat nga penalitetet financiare të vendosura nga përfituesi IPA III ndaj kandidatëve, ofertuesve, aplikantëve, kontraktuesve ose përfituesve të granteve të pagueshme në favor të përfituesit IPA III, ose përdoren sërish për Programin, ose i kthehen Komisionit.

Neni 7a – Korrigjimet financiare dhe mbyllja

Përveç neneve 42, 43 dhe 47 të MFKP-së, Komisioni jep orientime shtesë për shqyrtimin dhe pranimin e procedurës së llogarive, përfshirë korrigjimet financiare dhe mbylljen.

Pjesa II: Dispozitat e zbatueshme për mbështetjen buxhetore

Neni 8 – Dialogu mbi politikat

Përfituesi IPA III dhe Komisioni zotohen që të angazhohen në dialog të rregullt konstruktiv në nivel të përshtatshëm për zbatimin e kësaj Marrëveshjeje Financimi.

Neni 9 - Verifikimi i kushteve dhe disbursimi

- (1) Komisioni verifikon kushtet për pagesën e kësteve nën komponentin e mbështetjes buxhetore, siç përcaktohet në Lidhjen e Shtojcës I.
- (2) Nëse Komisioni konstaton se nuk janë përmbushur kushte për pagesat, e informon pa vonesë përfituesin IPA III për këtë fakt.
- (3) Kërkesat për disbursim të paraqitura nga përfituesi IPA III janë të pranueshme për financimin e BE-së, nëse janë në përputhje me dispozitat e përcaktuara në Shtojcën I dhe Lidhjen përkatëse dhe janë paraqitur gjatë fazës së zbatimit operacional.
- (4) Përfituesi IPA III zbaton rregulloret kombëtare për kursin e këmbimit të valutës, në mënyrë jodiskriminuese për të gjitha disbursimet nën komponentin e mbështetjes buxhetore.

Neni 10 – Transparenca e mbështetjes buxhetore

Përfituesi IPA III bie dakord që Komisioni të publikojë këtë Marrëveshjeje Financimi dhe çdo ndryshim të saj, përfshirë me mjete elektronike, si dhe informacionin bazë për mbështetjen buxhetore që Komisioni e çmon të nevojshme. Përmbajtja e publikimit do të jetë në përputhje me ligjet e BE-së të zbatueshme për mbrojtjen e të dhënave personale.

Neni 11 - Rikuperimi i mbështetjes buxhetore

Të gjitha disbursimet e mbështetjes buxhetore apo pjesë të tij mund të rikuperohen nga Komisioni, me respektimin e duhur të parimit të proporcionalitetit, nëse Komisioni konstaton se pagesa ka qenë e pavlefshme për shkak të një parregullsie të rëndë që i atribuohet përfituesit IPA III, veçanërisht nëse përfituesi IPA III ka dhënë informacione të pabesueshme ose të pasakta apo nëse ka pasur korrupsion apo mashtrim.

Pjesa III: Dispozitat e zbatueshme për këtë Marrëveshje Financimi në tërësi, pavarësisht metodës së zbatimit

Neni 12 - Periudha e ekzekutimit, periudha e zbatimit operacional dhe afati i kontraktimit

- (1) Periudha e ekzekutimit është periudha gjatë së cilës zbatohet Marrëveshja e Financimit dhe përfshin periudhën e zbatimit operacional dhe fazën e mbylljes. Kohëzgjatja e periudhës së ekzekutimit përcaktohet në nenin 2(1) të Kushteve të Veçanta dhe fillon me nënshkrimin e kësaj Marrëveshjeje Financimi dhe mbaron në datën e fundit për zbatimin e Marrëveshjes së Financimit.
- (2) Periudha e zbatimit operacional është periudha gjatë së cilës kryhen të gjitha aktivitetet operationale të mbuluara me kontrata prokurimi, kontrata grant dhe marrëveshje kontributi. Kohëzgjatja e kësaj periudhe përcaktohet në nenin 2(2) të Kushteve të Veçanta dhe fillon me nënshkrimin e kësaj Marrëveshjeje Financimi.
- (3) Autoriteti Kontraktues e respekton periudhën e ekzekutimit operacional kur lidh dhe zbaton kontrata prokurimi, kontrata granti dhe marrëveshje kontributi në kuadrin e kësaj Marrëveshjeje Financimi.
- (4) Pa cenuar nenin 29(2) të MFKP-së, shpenzimet e lidhura me aktivitetet janë të pranueshme për financimin e BE-së vetëm nëse janë kryer gjatë periudhës së zbatimit operacional. Shpenzimet e kryera para hyrjes në fuqi të kësaj Marrëveshjeje Financimi nuk janë të pranueshme për financimin e BE-së, përveç se kur parashikohet ndryshe në nenin 7 të Kushteve të Veçanta.
- (5) Në zbatim të nenit 29(3)(b) të MFKP-së dhe pa cenuar nenin 28 të saj dhe nenin 7 të Kushteve të Veçanta, shpenzimet e mëposhtme të kryera nga përfituesi IPA III nuk janë të pranueshme për financim në kuadrin e kësaj Marrëveshjeje Financimi:
 - a) tarifat bankare, shpenzimet e garancive dhe tarifa të ngjashme;
 - b) gjokat dhe penalitetet financiare;
 - c) shpenzimet gjyqësore;
 - d) humbjet nga kursi i këmbimit të valutës;
 - e) borxhet dhe tarifat e shërbimit të borxhit (interesi);
 - f) provizionet për humbje, borxhe apo detyrime potenciale në të ardhmen;
 - g) kreditime ndaj palëve të treta, përveç se kur parashikohet ndryshe në Kushtet e Veçanta;
 - h) interesi negativ që aplikohet nga bankat apo institucione të tjera financiare.
- (6) Kontratat e prokurimit, kontratat grant dhe marrëveshjet e kontributit lidhen jo më vonë se tre vjet nga lidhja e Marrëveshjes së Financimit, me përjashtim të rasteve më poshtë:
 - (a) ndryshime në angazhimet ligjore të nënshkruara tashmë, të cilat nuk rezultojnë në rritje të kontributit të BE-së;
 - (b) angazhimet ligjore që nënshkruhen pas zgjidhjes së parakohshme të një kontrate prokurimi ekzistuese;
 - (c) angazhime ligjore në lidhje me auditimin dhe vlerësimin, të cilat mund të nënshkruhen pas periudhës së zbatimit operacional
 - (d) ndryshim të subjektit zbatues.
- (7) Një kontratë prokurimi, kontratë granti apo marrëveshje kontributi që nuk ka rezultuar në ndonjë pagesë brenda dy viteve nga nënshkrimi i saj, zgjidhet automatikisht dhe fondet e saj tërhiqen, përveç rasteve të mosmarrëveshjeve gjyqësore në gjykata apo organe arbitrazhi.

Neni 13 - Lejet dhe autorizimi

Pa cenuar nenin 27 të MFKP-së, autoritetet përgjegjëse të përfituesit IPA lëshojnë në kohën e duhur çdo lloj lejeje dhe/ose autorizimi që kërkohet për zbatimin e Programit, në përputhje me legjislacionin e brendshëm.

Neni 14 - Kërkesat e raportimit

- (1) Për qëllimet e kërkesave të përgjithshme të raportimit pranë Komisionit, të përcaktuara në nenin 59 të MFKP-së në lidhje me raportin vjetor të zbatimit të asistencës IPA III, KKIPA përdor modelin e vënë në dispozicion nga Komisioni.
- (2) Për qëllimet e nenit 60 të MFKP-së, KKIPA i dorëzon Komisionit një raport përfundimtar mbi zbatimin e aktiviteteve në kuadrin e menaxhimit indirekt të këtij Programi nga përfituesi IPA III, jo më vonë se 16 muaj nga mbarimi i periudhës së zbatimit operacional. KKIPA përdor modelin e vënë në dispozicion nga Komisioni.
- (3) Për qëllimet e nenit 61(1) të MFKP-së, ZKA paraqet në format elektronik, deri më 15 janar të vitit financiar vijues, një kopje të të dhënave që mbahen në sistemin kontabël sipas nenit 4(4). Kjo kopje shoqërohet me një raport financiar përmbledhës të nënshkruar dhe të paaudituar sipas germës (c) të Shtojcës III.
- (4) Për qëllimet e kërkesave specifike të raportimit në kuadrin e menaxhimit indirekt sipas neneve 61(2)(a) dhe 61(3) të MFKP-së, ZKA i përfituesit IPA përdor modelet e përcaktuara në gërmat (a) dhe (b) të Shtojcës III.

Neni 15 - Të drejtat e pronësisë intelektuale

- (1) Kontratat e financuara në kuadrin e kësaj Marrëveshjeje Financimi garantojnë që përfituesi IPA III të fitojë të gjitha të drejtat e nevojshme të pronësisë intelektuale në lidhje me teknologjinë e informacionit, studimet, skicat, planet, publicitetin dhe çdo material tjetër të bërë për qëllime planifikimi, zbatimi, monitorimi dhe vlerësimi.
- (2) Përfituesi IPA III garanton që Komisioni ose çdo organ apo person i autorizuar prej Komisionit do të ketë akses dhe të drejtën të përdorë materiale të tilla. Komisioni i përdor këto material vetëm për qëllimet e veta.

Neni 16 - Konsultimi ndërmjet përfituesit IPA III dhe Komisionit

- (1) Përfituesi IPA III dhe Komisioni konsultohen bashkë përpara se çdo mosmarrëveshje në lidhje me zbatimin apo interpretimin e Marrëveshjes së Financimit të ndiqet më tutje sipas nenit 20.
- (2) Nëse Komisioni konstaton probleme në kryerjen e procedurave në lidhje me zbatimin e kësaj Marrëveshjeje Financimi, ai vendos të gjitha kontaktet e nevojshme me përfituesin IPA III për të rregulluar situatën dhe për të ndërmarrë çdo hap të nevojshëm.
- (3) Konsultimi mund të rezultojë në një ndryshim ligjor, pezullim ose zgjidhje të kësaj Marrëveshjeje Financimi.
- (4) Komisioni informon rregullisht përfituesin IPA III mbi zbatimin e aktiviteteve të përshkruara në Shtojcën I, të cilat nuk janë në Pjesën I të këtyre Kushteve të Përgjithshme.

Neni 17 - Ndryshimet ligjore të Marrëveshjes së Financimit

- (1) Çdo ndryshim ligjor i kësaj Marrëveshjeje Financimi bëhet me shkrim, si dhe me shkëmbim letrash.
- (2) Nëse përfituesi IPA III kërkon një ndryshim ligjor, kërkesa i paraqitet Komisionit të paktën tre muaj para se ky ndryshim ligjor planifikohet të hyjë në fuqi, me përjashtim të rasteve të justifikuara siç duhet.

- (3) Komisioni mund të bëjë ndryshime ligjore në dokumentet e Shtojcave III dhe IV pa bërë ndryshim ligjor në këtë Marrëveshje Financimi. Përfituesit IPA III informohen me shkrim për çdo ndryshim ligjor të tillë dhe hyrjen e tij në fuqi.

Neni 18 - Pezullimi i kësaj Marrëveshjeje Financimi

- (1) Marrëveshja e Financimit mund të pezullohet në rastet e mëposhtme:
- (a) Komisioni mund të pezullojë zbatimin e kësaj Marrëveshjeje Financimi nëse përfituesi IPA III shkel një detyrim sipas kësaj Marrëveshjeje Financimi;
 - (b) Komisioni mund të pezullojë zbatimin e kësaj Marrëveshjeje Financimi nëse përfituesi IPA III shkel një detyrim të përcaktuar në procedurat dhe dokumentet standard të renditura në nenin 18(2) të MFKP-së;
 - (c) Komisioni mund të pezullojë zbatimin e kësaj Marrëveshjeje Financimi nëse përfituesi IPA III nuk përmbush kërkesat për t'i besuar detyrat e zbatimit të buxhetit;
 - (d) Komisioni mund të pezullojë zbatimin e kësaj Marrëveshjeje Financimi nëse përfituesi IPA III vendos të pezullojë ose të pushojë procesin e aderimit/anëtarësimit në BE;
 - (e) Komisioni mund të pezullojë këtë Marrëveshje Financimi nëse përfituesi IPA III shkel një detyrim në lidhje me respektimin e të drejtave të njeriut, parimet demokratike dhe shtetin e së drejtës dhe në raste të rënda korupsioni apo nëse përfituesi IPA III është fajtor për kundërvajtje të rëndë profesionale të faktuar me prova të qarta. Kundërvajtja e rëndë profesionale nënkuptohet si në vijim:
 - shkelje e ligjeve ose akteve normative të zbatueshme, ose të standardeve etike të profesionit të cilit i përket një person ose subjekt;
 - sjellje e gabuar e një personi ose subjekti që ka ndikim në kredibilitetin e vet profesional, kur kjo sjellje është me keqdashje apo pakujdesi e rëndë.
 - (f) Marrëveshja e Financimit mund të pezullohet në rastet e forcës madhore, siç përcaktohet më poshtë. “Forcë madhore” nënkupton çdo situatë ose ngjarje të paparashikueshme dhe të jashtëzakonshme përtej kontrollit të palëve që pengon secilën në përmbushjen e detyrimeve të tyre, që nuk i atribuohet një gabimi apo pakujdesie nga ana e tyre (ose nga kontraktorët, agjentët apo të punësuarit e tyre) dhe që rezulton e pakapërcyeshme me gjithë kujdesin e duhur. Defektet në pajisje ose materiale apo vonesat në furnizimin e tyre, mosmarrëveshjet në punë, grevat ose vështirësitë financiare nuk mund të pretendohen se përbëjnë forcë madhore. Secila palë nuk mund të konsiderohet se ka shkelur detyrimet, nëse pengohet në përmbushjen e tyre nga një forcë madhore për të cilën e ka informuar siç duhet palën tjetër. Secila palë që përballlet me forcë madhore informon palën tjetër pa vonesë, duke i deklaruar natyrën, kohëzgjatjen e mundshme dhe efektet e parashikueshme të problemit, si dhe merr të gjitha masat për të minimizuar dëmet e mundshme. Nëse forca madhore prek vetëm në një pjesë të Programit, pezullimi i Marrëveshjes së Financimit mund të jetë i pjesshëm. Asnjëra palë nuk mbahet përgjegjëse për shkelje të detyrimeve në kuadrin e kësaj Marrëveshjeje Financimi, nëse pengohet në përmbushjen e tyre nga forca madhore, me kusht që të marrë masa për minimizimin e dëmeve të mundshme.
- (2) Komisioni mund të pezullojë këtë Marrëveshje Financimi pa njoftim paraprak.
- (3) Komisioni mund të marrë të gjitha masat e nevojshme paraprake para se të ndodhë pezullimi.
- (4) Në rastin kur njoftohet pezullimi, duhet të tregohen pasojat për kontratat e prokurimit, kontratat grant dhe marrëveshjet e kontributit që janë në proces apo pritet të nënshkruhen.
- (5) Pezullimi i Marrëveshjes së Financimit nuk i cenon të drejtën Komisionit që të ndërpresë pagesat dhe të zgjidhë këtë Marrëveshje Financimi sipas neneve 6 dhe 19.
- (6) Palët e rifillojnë zbatimin e Marrëveshjes së Financimit menjëherë sapo e lejojnë kushtet dhe pasi merret miratimi paraprak me shkrim i Komisionit. Kjo nuk cenon mundësinë për t'i bërë ndonjë ndryshim ligjor kësaj Marrëveshjeje Financimi, që mund të jetë i nevojshëm për ta përshtatur

Programin me kushtet e reja të zbatimit, duke përfshirë, nëse është e mundur, zgjatjen e periudhave të zbatimit operacional dhe ekzekutimit, ose zgjidhjen e kësaj Marrëveshjeje Financimi sipas nenit 19.

Neni 19 - Zgjidhja e kësaj Marrëveshjeje Financimi

- (1) Nëse problematikat që çuan në pezullimin e kësaj Marrëveshjeje Financimi nuk janë zgjidhur brenda periudhës maksimale prej 180 ditësh, secila palë ka të drejtë ta zgjidhë Marrëveshjen e Financimit pas një njoftimi brenda 30 ditëve.
- (2) Në rastin kur njoftohet zgjidhja, tregohen pasojat për kontratat e prokurimit dhe grantit, si dhe marrëveshjet e kontributit që janë në proces ose do të nënshkruhen.
- (3) Zgjidhja e kësaj Marrëveshjeje Financimi nuk përjashton mundësinë që Komisioni të kryejë korrigjime financiare sipas neneve 43 dhe 44 të MFKP-së.

Neni 20 – Ligji i zbatueshëm, zgjidhja e mosmarrëveshjeve

- (1) Kjo Marrëveshje interpretohet dhe zbatohet sipas të drejtës së BE-së.
- (2) Nëse një mosmarrëveshje në lidhje me interpretimin, zbatimin apo vlefshmërinë e Marrëveshjes nuk arrihet të zgjidhet me konsultim, ajo referohet te Gjykata e Përhershme e Arbitrazhit sipas Rregullave të Arbitrazhit të vitit 2012, sipas kushteve të mëposhtme:

(a) Përbërja e Trupës

Për pretendimet mbi 500 000 Euro: trupa përbëhet nga tre arbitra. Secila palë cakton një arbitër brenda 40 ditësh kalendarike pas dërgimit të njoftimit të arbitrazhit. Dy arbitrat e caktuar prej palëve caktojnë vetë një arbitër të tretë që të veprojë si arbitër kryesues.

Për pretendimet nën 500 000 Euro: trupa përbëhet nga vetëm një arbitër, përveç kur palët bien dakord ndryshe.

Nëse trupa nuk konstituohet brenda 80 ditësh kalendarike pas dërgimit të njoftimit të arbitrazhit, secila palë mund t'i kërkojë Sekretariatit të Gjykatës së Përhershme të Arbitrazhit ose një autoriteti të paanshëm të pranuar bashkërisht që të caktojë arbitrin(at) e nevojshëm.

(b) Selia

Selia e trupës së arbitrazhit është Hagë, Hollandë.

(c) Gjuha

Gjuha e seancave të arbitrazhit është anglishtja, ose një gjuhë tjetër zyrtare e BE-së e pranuar bashkërisht nga palët. Provat mund të depozitohen në gjuhë të tjera, nëse palët bien dakord.

(d) Procedura

Në seancat e arbitrazhit nuk pranohen rekursat për masa të ndërmjetme, ndërhyrjet e palëve të treta apo opinionet *amicus curiae*.

Nëse njëra palë i kërkon trupës të trajtojë një informacion apo material si konfidencial, vendimi bëhet në formën e një urdhri të arsyetuar dhe pasi dëgjohet pala tjetër (10 ditë kalendarike për të depozituar parashtrimet). Trupa peshon arsyet e kërkesës, natyrën e informacionin dhe të drejtën për mbrojtje gjyqësore efektive. Trupa mundet në veçanti:

- ta kushtëzojë publikimin me disa detyra specifike; ose
- të vendosë që informacioni/materiali të mos bëhet publik, por të urdhërojë përgatitjen e një versioni apo përmbledhjeje jokonfidenciale të informacionit apo materialit, i cili të përmbajë të dhëna të mjaftueshme për t'i mundësuar palës tjetër shprehjen e qëndrimeve të veta në mënyrë kuptimplote.

Nëse trupës i kërkohet ta shqyrtojë çështjen në dhomë këshillimi, vendimi merret pasi dëgjohet pala tjetër (10 ditë kalendarike për të depozituar parashtrimet). Trupa merr parasysh arsyet e

kërkesës dhe kundërshtimet e palës tjetër (nëse ka).

Nëse trupës i kërkohet interpretimi apo aplikimi i të drejtës së Bashkimit Evropian, trupa i ndalon seancat dhe i kërkon "Presidentit të Gjykatës së Lartë të Parisit (Président du Tribunal de grande instance de Paris, 'juge d'appui'), sipas neneve 1460 dhe 1505 të Kodit të Procedurës Civile të Francës, që t'i kërkojë një vendim paraprak Gjykatës së Drejtësisë të Bashkimit Evropian në përputhje me nenin 267 të Traktatit të Funkcionimit të BE-së (TFBE). Seancat para gjykatës së arbitrazhit rifillojnë sapo merret vendimi nga gjyqtari mbështetës (*juge d'appui*). Vendimi i Gjykatës së Drejtësisë dhe i gjyqtarit mbështetës është detyrues për trupën.

Vendimi i arbitrazhit është i formës së prerë dhe detyrues për palët, si dhe zbatohet prej tyre pa vonesa.

Megjithatë, secila palë mund të kërkojë rishikimin e këtij vendimi nga Gjykata e Apelit e Hagës (*Gerechtshof Den Haag*) mbi bazën e legjislacionit të brendshëm. Në këtë rast, vendimi nuk konsiderohet i formës së prerë deri në përfundim të procedurës. Vendimi i gjykatës rishikuese është detyrues për trupën.

(e) Shpenzimet

Shpenzimet e arbitrazhit konsistojnë në:

- tarifat dhe shpenzimet e arsyeshme të arbitrave;
- shpenzimet e arsyeshme të ekspertëve dhe dëshmitarëve, të cilat miratohen nga trupa; dhe
- tarifat dhe shpenzimet e Sekretariatit të Gjykatës së Përhershme të Arbitrazhit për seancat e arbitrazhit (p.sh. katering, puna e punonjësve të administratës, salla, përkthimi).

Tarifat e arbitrave nuk tejkalojnë:

- 30 000 Euro për çdo arbitër, nëse shuma e kontestuar është nën 1 000 000 Euro;
- 15% të shumës së kontestuar kur kjo shumë është mbi 1 000 000 Euro. Në çdo rast, tarifa e arbitrave nuk tejkalon 300 000 Euro.

Shpenzimet e arbitrazhit përballohen përgjysmë nga palët, përveç se kur bien dakord ndryshe.

Palët i përballojnë vetë shpenzimet e tyre për përfaqësim ligjor dhe shpenzime të tjera që i kryejnë në lidhje me arbitrazhin.

(f) Privilegjet dhe imunitetet

Marrëveshja për t'u paraqitur në arbitrazh sipas Rregullave të Arbitrazhit të vitit 2012 të Gjykatës së Përhershme të Arbitrazhit nuk përbën dhe nuk mund të interpretohet si heqje dorë nga privilegjet ose imunitetet që gëzon secila palë.

Neni 21 - Masat kufizuese të BE-së

(1) Përkufizime

- (a) "Masat kufizuese të BE-së" nënkupton masat shtrënguese të miratuara në zbatim të Traktatit të Bashkimit Evropian (TBE) ose të Traktatit për Funkcionimin e Bashkimit Evropian (TFBE).
 - (b) "Person i Kufizuar" nënkupton çdo subjekt, individ apo grup që i përcaktuar nga BE-ja si subjekt i Masave Kufizuese të BE-së⁵.
- (2) Në të gjitha marrëdhëniet e tyre, Palët pranojnë që në kuadrin e të drejtës së BE-së të mos u japin Personave të Kufizuar fonde apo burime ekonomike të BE-së, qoftë direkt apo indirekt ose në dobi të tyre.

⁵ www.sanctionsmap.eu. Vini re se harta e sanksioneve është një mjet TI për identifikimin e regjimeve sanksionuese. Sanksionet burojnë nga aktet ligjore të publikuara në Gazetën Zyrtare (GZ). Në rast mospërputhjeje mes akteve ligjore të publikuara dhe përditësimeve në faqen e internetit, mbizotërojnë versionet e publikuara në GZ.

- (3) Përfituesi IPA III garanton që asnjë transaksion në lidhje me fondet e BE-së të mos bëhet drejtpërdrejt ose tërthorazi në favor të personave/subjekteve që janë objekt i sanksioneve të BE-së. Përfituesi IPA III zotohet ta respektojë këtë detyrim:
- (a) duke verifikuar në listën e sanksioneve të BE-së, përpara se të nënshkruajnë apo të kryejnë pagesa në kuadrin e marrëveshjeve përkatëse, çdo Kontraktor, Përfituesi Granti dhe Marrës Përfundimtar me të cilët Përfituesi IPA III ka ose pritët të ketë marrëdhënie kontraktuale direkte (marrës direkt), me qëllim që të konstatojë nëse ky marrës/përfitues është Person i Kufizuar.
 - (b) duke verifikuar përmes mjeteve të tjera të përshtatshme (që mund të përfshijnë verifikime *ex-post*) mbi bazën e një vlerësimi risku, që asnjë subjekt që është Person i Kufizuar të mos përfitojë indirekt fonde të BE-së.
- (4) Përfituesi IPA njofton menjëherë Komisionin nëse konstaton se ndonjë marrës/përfitues (direkt ose indirekt) i fondeve të BE-së është Person i Kufizuar.
- (5) Pa cenuar detyrimin në pikën 3 më lart, nëse Komisionin konstaton se përdorimi i asistencës financiare të BE-së në kuadrin e IPA III rezulton ose ka rezultuar në shkelje të masave kufizuese të BE-së, shumat korresponduese nuk janë të pranueshme për asistencë financiare të BE-së në kuadrin e IPA III. Kjo nuk i cenon të drejtat që Komisioni mund të ketë për pezullimin apo anulimin e masës së prekur nga kjo shkelje, për rikuperimin e fondeve të BE-së që ka kontribuar Komisioni, për pezullimin ose zgjidhjen e kësaj marrëveshjeje financimi.
- (6) Përcaktimi i masave korrigjuese bëhet në përputhje me parimin e proporcionalitetit. Masat korrigjuese zbatohen vetëm për fondet e BE-së, të cilat i janë vënë në dispozicion apo kanë shkuar në favor të një marrësi/përfituesi gjatë periudhës që ka qenë Person i Kufizuar.
- (7) Kjo klauzolë nuk cenon përjashtimet e përcaktuara në Masat Kufizuese të BE-së.

Sitoja III(b): Raporti Financiar Vjetor - kontributi individual BE-së në program sipas Nenit 61(2)(a) të FPPA-së

Raport Financiar Vjetor i Përfuturit IPA III (*)

[illegible]

(*) 15 shkurt

Unë, nënshtetqari _____, NAO për IPA III beneficiary _____, hereby declare that the above financial report/statement is complete, accurate and true in accordance with Article 6(5) of FFPA

IPA III beneficiary annual accounting year-end cut-off report (*)

Shtetja III(c): raport kontabël i fundviti
sipas nrit 6(1) të NFKP

[illegible]

17) dorëzohet deri më 15 janar

Unë, të nënshtuar

* Kundenalgorithmen erhalten nur Daten ID & Name ID ||

Të dhënat kryesore

Për çdo kontratë vendore, informacioni i kërkuar është si më poshtë:

1. Vendimi i BE-së

Referenca e programit, p.sh., Programi Vjetor i Veprimit 2022

2. Kontrata e BE-së

Numri i referencës O{PSYS i Marrëveshjes së Financimit, p.sh. 2014/031-878

3. Titulli

Titulli i kontratës vendore

4. Referenca e kontratës vendore

5. Forma juridike e kontraktorit/subjektit juridik

6. Lloji i kontratës

P.sh., Kontratë Granti, Shërbimi, Furnizimi, Punimesh, Binjakëzim,...

7. Data e nënshkrimit të kontratës

Data në të cilën kontrata nënshkruhet nga pala e fundit

8. Data e fillimit të zbatimit të kontratës

Data e nënshkrimit nga kontraktori, data e nënshkrimit nga autoriteti kontraktues, data kur kontrata fiton efektet (hyn në fuqi) dhe data kur fillon zbatimi janë koncepte të ndara dhe mund të ndodhin në të njëjtën ditë apo ditë të ndryshme.

Në veçanti, data e fillimit të zbatimit të kontratës (=dita e parë kur mund të bëhen shpenzimet e pranueshme sipas kontratës) mund të përcaktohet pasi nënshkruhet kontrata, përmes një klauzole përkatëse në kontratë, një Urdhri Administrativ, etj. Sistemi juaj mund të mbajë të gjitha këto data; por për qëllime të raportit financiar të fundvitit, data përcaktuese është data kur fillon zbatimi.

9 Afati i zbatimit të kontratës

Spostohet me ndryshime sipas rastit. Kjo datë nuk është e njëjtë me afatin e përfundimit i cili përfshin edhe kohën për faturimet, periudhat e garancive, etj.

Afati i zbatimit të kontratës është dita e fundit kur mund të bëhen shpenzime të pranueshme sipas kontratës. Kontrata mund të lejojë kohë shtesë për finalizimin e administrimit të kontratës, ose një periudhë për marrjen në dorëzim të përkohshëm ose përfundimtar të punimeve të kryera; por kjo periudhë shtesë nuk reflektohet në raportin financiar të fundvitit.

10. Statusi i kontratës

E HAPUR, E MBYLLUR, E ANULUAR, E PAFILLUAR (nëse data e fillimit të aktiviteteve është pas datës së raportit financiar të fundvitit)

11. IPA BE - Vlera fillestare e kontratës

Fondi fillestar i planifikuar nga IPA (financimi i BE-së)

12. IPA BE - Vlera aktuale e kontratës

Vlera pas ndryshimeve (sipas rastit)

Vlera aktuale e kontratës përfshin çdo ndryshim të vlerave të kontraktuara përmes një ndryshimi në kontratë.

13. IPA BE - Vlera e paguar

Vlera totale e paguar sipas kontratës; d.m.th., pagesat e parafinancimit + vlera e faturave të paguara drejtpërdrejt - rikuperimet).

14. RAL

'Reste à liquider' është "Pjesa e papaguar e zotimit financiar"

Vlera e zotuar por që ende nuk u është paguar përfituesve dhe kontraktorëve nga fondet IPA BE.

15. IPA BE - Rikuperimet

Vlera totale e rikuperimeve (si rikuperimet e parafinancimit ashtu edhe rikuperimet e shpenzimeve) që bëhen sipas kontratës (sipas rastit).

Rikuperimet zakonisht bëhen nga parafinancimi. Rikuperimet e parafinancimit janë trasnsferta në cash që nuk kanë ndikim te shpenzimet totale. Me raste, rikuperimet bëhet i zbritur nga pagesat për shpenzimet të cilat fillimisht janë cilësuar të pranueshme, por pastaj janë refuzuar mbi bazën e të dhënave të reja. Rikuperimet nga shpenzimet i ulin shpenzimet totale të kontratës (lutemi, shih pikën 19).

A52

16. IPA BE - Parapagimi i paguar

Vlera totale e parafinancimit të paguar sipas kontratës (sipas rastit).

Parafinancimi është pagesë me qëllimin që përfituesi të ketë cash paraprakisht. Si i tillë, paguhet përpara furnizimit të mallrave dhe shërbimeve (në rastin e kontratave të prokurimit) dhe përpara shpenzimeve të pranueshme nga përfituesit (në rastin e marrëveshjeve grant). Parafinancimi reflektohet në bilanc me datën kur fondet (cash) arrijnë te marrësi.

17. IPA BE - Parafinancimi i certifikuar

Vlera totale e parafinancimit të certifikuar.

Pagesa e parafinancimit njihet si aktiv. Sipas rregullit kontabël përkatës, aktivi i parafinancimit certifikohet dhe ulet si vijon:

- nëse vlera e një fature të ndërmjetme/përfundimtare apo deklaratë shpenzimesh, ose pjesë e tyre, justifikon përdorimin e një parafinancimi, atëherë autorizimi i shpenzimeve të pranueshme do të gjenerojë certifikim të parafinancimit;
- nëse përfituesi nuk përdor (pjesë) parafinancimin, atëherë vlera e parafinancimit rikuperohet tërësisht (ose pjesërisht) nga përfituesi.

18. IPA BE - Parafinancimi i hapur

Totalet nga 16 dhe 17 japin parafinancimin e hapur total (të pacertifikuar) të paguar në kuadrin e programit, d.m.th., parafinancimi i paguar – parafinancimi i certifikuar

19. IPA BE - Shpenzimet e njohura

Shpenzimet totale të pranueshme që bëhen, pranohen dhe paguhen (pagesë direkte e shpenzimeve plus parafinancimi i certifikuar sipas kontratës) dhe të vërtetuara me dokumente mbështetëse.

Llogaritet me këtë formulë: 19 = 12 (Vlera aktuale e kontratës IPA BE - 14 (RAL) – 18 (IPA BE - Parafinancimi i hapur) – 15 (IPA BE – Rikuperimet). Lutemi, përfshini në llogaritjen e "IPA BE – Shpenzime të njohura" vetëm rikuperimet e shpenzimeve që ulin shpenzimet e njohura (+19 bis (IPA BE - shpenzimet e bëra dhe të pranuar, por që ende nuk janë paguar) – VETËM nëse e keni të pamundur të krijoni një kolonë të posaçme 19 bis në raport).

Shpenzimet përbëjnë vlerën e pranueshme të punimeve që:

Ø kryhen sipas kontratës, pranohen, paguhen nga autoriteti kontraktues (direkt ose përmes parafinancimit të certifikuar) dhe vërtetohen me dokumente mbështetëse, Ø bëhen dhe paguhen nga kontraktori (sipas rastit – te nënkontraktorët ose nga përfituesit e grantit, për shembull) dhe pranohen e paguhen nga autoriteti kontraktues; në rastin e shpenzimeve të ndërmjetme, pranimi përfundimtar varet nga rezultati përfundimtar i kontratës.

Vini re:

** Shpenzimet akruale (vlera e llogaritur e punës së bërë, por që ende nuk është faturuar) nuk kërkohen.*

** Vlerat e zotuar por që ende nuk janë paguar, nuk janë shpenzimet për qëllimet e këtij raporti.*

** Parafinancimi që paguhet ose nga autoriteti kontraktues, ose nga kontraktori (sipas rastit) nuk është shpenzim.*

19 bis. IPA BE – Shpenzimet e bëra dhe të pranuar, por ende të papaguara

Shembuj:

- faturat në fluksin e punës që certifikohen si të sakta (të nëra dhe të pranuar), por që paguhen vetëm në periudhën e raportimit vijuese, ose
- përqindjet e mbajtura

Vini re: Nëse e keni të pamundur të plotësoni këtë kolonë të raportit për arsye teknike, shtoni vlerat përkatëse direkt në kolonën 19 duke specifikuar arsyen e përfshirjes aty: "Kolona 19 përmban shpenzimet e bëra, të pranuar, por të papaguara, në vlerën "...", për këtë arsye: "...", ose na informoni në një letër të posaçme+A70 për vlerat përkatëse sipas kontratës.A70

Vini re edhe se vlerat që futen në këtë kolonë konsiderohen shpenzime të bëra dhe të pranuar vetëm për qëllimet e këtij raporti financiar të fundvitit, por jo për qëllimet e Raportit Financiar Vjetor apo Kërkesës për Fonde ku konsiderohen vetëm shpenzimet e pranuar (të bëra, të pranuar, të paguara dhe të vërtetuara me dokumente mbështetëse).

Kur shpenzimet raportohen me një faturë (zakonisht me prokurimet)

20. Shpenzimet në fluksin e punës – Vlera e faturës (përpara llogaritjes së vlerës së pranueshme)

Faturat dhe reportet e marra por ende të pamiratuara.

Kur nuk ka faturë dhe shpenzimet evidentohen nga raporti financiar (zakonisht grante)

20. Shpenzimet në fluksin e punës – Vlera e raportit financiar (përpara llogaritjes së vlerës së pranueshme)

Reportet e marra por ende të pamiratuara.

Shtojca IV e Marrëveshjes së Financimit Specifikimet Minimale të Sistemit Kontabël Akrual

Sistemi kontabël i përfituesit IPA III duhet të plotësojë kërkesat e mëposhtme:

1. Të reflektojë strukturën organizative të ngritur për sistemet e kontrollit të brendshëm, të përshtatshme për kryerjen e detyrave. Në veçanti, para se të autorizohet operacioni, të gjitha aspektet (operacionale dhe financiare) të operacionit duhet të verifikohen nga punonjës të tjerë nga ata që e iniciuan operacionin. Punonjësit që merren me verifikimin nuk duhet të jenë vartës të iniciuesit të transaksionit.
2. Të përmbajë gjurmë auditi për të gjitha transaksionet dhe ndryshimet.
3. Të zotërojë siguri të duhur fizike dhe elektronike, duke përfshirë sisteme për *back up* (kopjet rezervë) dhe rikuperim.
4. Sistemi kontabël duhet të mbajë të paktën të dhënat e mëposhtme për kontratat vendore që menaxhohen në kuadrin e secilit program:
 - (a) Referencën e kontratës;
 - (b) Vlerën e kontratës, përfshirë ndryshimet;
 - (c) Datat e nënshkrimit të kontratës (nga të dyja palët);
 - (d) Datën e fillimit të zbatimit të kontratës.

Kjo datë jo domosdoshmërisht është e njëjtë me datën e nënshkrimit. Mund të ndryshojë prej saj sepse data e fillimit të kontratës përcaktohet vetëm me një Urdhër Administrativ pasi nënshkruhet kontrata.
 - (e) Afatin e zbatimit të kontratës, përfshirë ndryshimet;

Kjo është data e fundit kur mund të bëhen shpenzime të pranueshme. Nuk përfshin asnjë periudhë garancie apo kohë për përgatitjen e raportit nga kontraktori.
 - (f) Totali i pagesave (*cash*) për çdo kontratë;
 - (g) Paraфинcimi i paguar për çdo kontratë;

Njohje dhe regjistrim i duhur në bilanc i parafinancimit që kërkohet nga ana kontraktuale.

(h) Shpenzimet e njohura – direkte (për çdo kontratë);

Njohje e qartë e shpenzimeve që i ngarkohen vitit. Disa pagesa do të mbulojnë direkt shpenzimet e bëra tashmë. Nuk përfshihet asnjë parafinancim. Ato mund të jenë pagesa përfundimtare kur ndonjë parafinancim ose pagesë e ndërmjetme është certifikuar, ose kur kontrata nuk përfshin dhënien e parafinancimit.

(i) Shpenzimet e njohura – indirekte (për çdo kontratë);

Njohje e qartë e shpenzimeve që i ngarkohen vitit. Disa fatura apo deklarata shpenzimesh që dorëzon përfituesi i grantit apo kontraktori kanë të bëjnë me shpenzimeve që mbulohen nga parafinancimi i paguar më herët në periudhën e zbatimit të marrëveshjes apo kontratës grant. Në këto raste, pagesat e bëra do të jenë më të ulëta sesa shpenzimet e raportuara. Mund edhe të jenë zero, nëse shpenzimi mbulohet nga parafinancimi (do të jetë patjetër zero nëse shpenzimet e raportuara janë të pamjaftueshme për të përthithur parafinancimin, rast kur lëshohet një urdhër rikuperimi pikërisht për balancën e papërdorur të parafinancimit). Në të gjitha rastet, sistemi duhet të regjistrojë vlerën e plotë të shpenzimeve të pranueshme të raportuara si shpenzime për vitin, si dhe i zbret ato nga balanca e parafinancimit ku përcaktohet vlera e pagueshme.

(j) Urdhrat e rikuperimit për uljen e parafinancimit (për çdo kontratë);

Reflektimi i uljes së parafinancimit në bilanc pas rikuperimit të parafinancimit të papërdorur.

(k) Urdhrat e rikuperimit për të ulur shpenzimet (për çdo kontratë);

Kur bëhet një rikuperim nga shpenzimet që janë pranuar më herët, zakonisht pas një hetimi për mashtrim. Në këto raste, shpenzimet e regjistruara për vitin duhet të ulen nëse shpenzimi është pranuar në të njëjtin vit me rikuperimin që ka ndodhur më pas; ose të ardhurat duhet të regjistrohen kur shpenzimi është pranuar në një vit më herët sesa viti i rikuperimit.

(l) Data e faturës së furnitorit për çdo faturë, ose dokument tjetër i shoqëruar nga një raport financiar që pretendon shpenzime të njohura;

(m) Informacion mbi kontekstin e shpenzimeve të papranueshme dhe rikuperimet.